

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI AFACERILOR
INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 349.6 (043.3)

DIACONU Luminița

CONTROLUL ECOLOGIC

Teză de doctor în drept

Specialitatea: 552.04 - Drept funciar și al mediului

Autorul:

DIACONU Luminița

Conducător de doctorat:

ARDELEAN Grigore, doctor în drept
conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:

Ștefan BELECCIU, doctor în drept
profesor universitar

Igor TROFIMOV, doctor în drept
conferențiar universitar

Andrian CREȚU, doctor în drept
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2025

© DIACONU Luminița, 2025

CUPRINS

ADNOTARE. (în limbile: română, rusă și engleză).....	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL CERCETĂRII ȘI REGLEMENTĂRII CONTROLULUI ECOLOGIC	18
1.1 Analiza cadrului normativ care reglementează controlul ecologic	18
1.2 Aspecte cu privire la controlul ecologic în viziunea cercetătorilor.....	34
1.3 Concluzii la Capitolul 1.....	51
2. CONTROLUL ECOLOGIC (DE MEDIU) ÎN SISTEMUL DE CONTROL DE STAT	54
2.1 Controlul ecologic – varietate a controlului de stat.....	54
2.2 Principiile controlului ecologic.....	66
2.3 Caracterele controlului ecologic.....	74
2.4 Actul de control ecologic.....	82
2.4.1 Definiția actului de control ecologic	82
2.4.2 Clasificarea actului de control ecologic.....	84
2.4.3 Distincția actului de control ecologic de actul de procedură penală și procedură contravențională.....	94
2.4.4 Condițiile actului de control ecologic.....	97
2.4.5 Efectele actului de control ecologic.....	116
2.5 Concluzii la Capitolul 2.....	125
3 PROCEDURA DE EFECTUARE A CONTROLULUI ECOLOGIC	128
3.1 Argumentarea necesității reglementării unei proceduri de efectuare a controlului ecologic.....	128
3.2 Tipurile, formele și metodele controlului ecologic	132
3.2.1 Tipurile de control ecologic.....	132
3.2.2 Formele de control ecologic.....	150
3.2.3 Metodele de control ecologic.....	155

3.3	Subiectele procedurii în cadrul controlului ecologic.....	167
3.4	Etapele controlului ecologic ulterior.	174
3.4.1	Planificarea controlului cu stabilirea sarcinilor legate cu efectuarea controlului ecologic ulterior.....	175
3.4.2	Delegația de control.....	178
3.4.3	Demararea și efectuarea actelor de control.....	179
3.4.4	Întocmirea procesului-verbal de control.....	181
3.4.5	Dispunerea înlăturării încălcărilor, iar după caz și contestarea procesului-verbal cu privire la controlul efectuat.....	183
3.4.6	Perioada de efectuare a controlului ecologic ulterior.....	185
3.4.7	Analiza procedurii realizării controlului ecologic	191
3.5.	Procedura controlului ecologic prealabil.....	196
3.5.1	Domeniul de aplicare.	196
3.5.2	Procedura de realizare a controlului ecologic prealabil.....	198
3.6	Concluzii la Capitolul 3.....	209
 CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....		213
BIBLIOGRAFIE.....		220
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....		243
CV AL AUTORULUI.....		244

ADNOTARE

DIACONU Luminița. Controlul ecologic. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025.
Școala Doctorală Științe penale și Drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al
Republicii Moldova. Chișinău, 2025

Structura tezei: Adnotare în limbile română, rusă și engleză, lista abrevierilor, introducere, trei capitole divizate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 256 titluri, 180 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 49 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: control ecologic, beneficiar de folosință a resurselor de mediu, autoritate pentru control ecologic, folosirea resurselor de mediu, act de control ecologic.

Scopul și obiectivele lucrării sunt determinate de necesitatea reglementării, într-o manieră distinctă, a controlului ecologic, care ar optimiza procedura și condițiile de realizare a acestuia, în vederea identificării de noi soluții pentru eficientizarea procesului de monitorizare a respectării legislației de mediu, precum și a celui de urmărire a celor ce se fac responsabili de încălcarea legislației în domeniu.

Pentru atingerea scopului prestabilit, au fost trasate următoarele **obiective ale cercetării**: examinarea doctrinei naționale și internaționale în materia raporturilor de control ecologic; examinarea condițiilor, modalităților și formelor de realizare a controlului ecologic; analiza conceptelor ce stau la baza reglementării actului de control ecologic; identificarea problemelor de reglementare a condițiilor de efectuare a controlului ecologic, în contextul ineficienței identificate pe segmentul unor forme specifice de control de mediu; evidențierea specificului aplicării măsurilor și procedeele de control în compartimentul dreptului mediului; determinarea naturii juridice a raportului de control ecologic; evaluarea gradului de corespundere a principiilor de efectuare a controlului ecologic cu cele care reglementează alte tipuri de control de stat; reconceptualizarea mecanismului de realizare a controlului asupra respectării standardelor de protecție a mediului.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se concretizează, în plan teoretic, prin șirul propunerilor conceptuale noi atribuite formelor de control ecologic (de mediu). În plan legislativ, noutatea constă în recomandarea unor noi conținuturi ale normelor existente, având ca scop asigurarea realizării unui cadru mai clar al legislației.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în clarificarea naturii juridice a controlului ecologic (de mediu); fundamentarea științifică a aplicabilității instituției de control ecologic în raport cu alte categorii de instituții similare.

Valoarea aplicativă a tezei constă în propunerea soluțiilor distincte în abordarea problematicii cu privire la aplicarea legislației care stabilește limitele, condițiile și efectele controlului ecologic; soluționarea conflictelor de competențe în exercitarea controlului ecologic; ghidarea participanților la procesul de control în soluționarea chestiunilor privind condițiile și procesul de efectuare a controlului. Rezultatele cercetării au fost publicate în diverse reviste științifice, și prezentate la conferințe internaționale. Principalele prevederi și rezultate ale cercetării sunt reflectate în 49 articole științifice care au fost publicate în reviste științifice, precum *Legea și viața*, *Revista națională de drept*, *Analele științifice ale Academiei Ștefan cel Mare*, *Suprematia dreptului*, *Buletinul Științific al Universității de Stat, B.P. Hasdeu* din Cahul; *Compliance Elliance Journal* (Germania), *Environmental Control and Fiscal Policy*- Peter Lang-indexate Scopus, (Marea Britanie) și *Fostering Resilience and Quality of Life through Sustainable Urban Evolution*, indexată SCOPUS și Web of Science. (SUA). etc.

Implementarea rezultatelor științifice. Recomandările înaintate în conținutul lucrării vor fi utilizate în procesul instruirii unui cerc larg de subiecți, ce au implicație în activitatea din domeniul protecției mediului, precum și în cadrul cercetărilor științifice necesare fundamentării reglementărilor în materia realizării controlului ecologic

АННОТАЦИЯ

ДИАКОНУ Луминица. Экологический контроль. Диссертация на соискание степени доктора юридических наук. Докторантура по уголовным наукам и публичному праву Академии «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: Аннотация на румынском, русском и английском языках, список сокращений, введение, три главы, разделенные на параграфы, общие выводы и рекомендации библиография из 256 названий, 180 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 49 научных работах.

Ключевые слова: экологический контроль, выгодоприобретатель природопользования орган экологического контроля, природопользование, акт экологического контроля.

Цель и задачи исследования определяются отсутствием четких норм, регламентирующих порядок и условия проведения экологического контроля, в целях поиска новых решений по оптимизации процесса контроля, а также привлечения к ответственности лиц, нарушающих законодательство в данной области.

Для достижения поставленной цели были намечены следующие задачи исследования: рассмотрение отечественной и международной доктрины в области экологического контроля, в частности условий осуществления, методов и форм осуществления экологического контроля; анализ концепций, лежащих в основе регулирования закона об экологическом контроле; выявление проблем в регулировании условий осуществления экологического контроля; выделение особенностей применения мер и процедур контроля, особенно в сфере экологического права; определение правовой природы акта экологического контроля; регламентирующей деятельности органов экологического контроля; оценка степени соответствия принципов осуществления экологического контроля принципам, регламентирующим иные виды государственного контроля;

Новизна и научная оригинальность работы теоретически реализуется в ряде новых концептуальных предложений, относящихся к формам экологического (природоохранного) контроля, а в законодательном плане заключается в рекомендации нового содержания действующих норм, направленного на достижение более четкой структуры законодательства.

Теоретическая значимость работы заключается в выяснении правовой природы экологического (природоохранного) контроля; научное обоснование применимости института экологического контроля по отношению к другим категориям подобных учреждений.

Практическая ценность диссертации заключается в предложении конкретных решений при рассмотрении вопроса применения законодательства, устанавливающего пределы, условия и последствия экологического контроля; разрешение конфликтов компетенции при осуществлении экологического контроля; оказание содействия участникам процесса контроля в решении вопросов, касающихся условий и порядка проведения контроля. Результаты исследований были опубликованы в различных научных журналах и представлены на международных конференциях-49 научных статьях, опубликованных в таких научных журналах, как *Legea si viata*, *Revista nationala de drept*, *Peter Lang*, индексируется Scopus (Великобритания) и *Fostering Resilience and Quality of Life through Sustainable Urban Evolution*, индексируется SCOPUS и Web of Science (США) и т. д.

Внедрение научных результатов. Идеи, аргументы и рекомендации, изложенные в содержании статьи, будут использованы в учебном процессе широкого круга субъектов, занимающихся природоохранной деятельностью, а также в научных исследованиях.

ANNOTATION

DIACONU Luminița. Ecological control. Doctor of Law Thesis. Chișinău, 2025.
Doctoral thesis in law. Doctoral School of Criminal Sciences and Public Law, "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs, Republic of Moldova. Chișinău, 2025

Thesis structure: Annotation in Romanian, Russian and English, list of abbreviations, introduction, three chapters divided into paragraphs, general conclusions and recommendations, bibliography of 256 titles, 180 pages of basic text. The results obtained are published in 49. scientific papers.

Keywords: ecological control, beneficiary of use of environmental resources, authority for ecological control, use of environmental resources, act of ecological control.

Objective and aims of the thesis: The purpose and objectives of the work are determined by the absence of express norms that would regulate the procedure and conditions for carrying out ecological control, in order to identify new solutions for streamlining the process of monitoring the circuit, as well as that of pursuing those responsible for violating the legislation in the field.

To achieve the predetermined goal, the following research objectives were outlined: examining the national and international doctrine in the field of ecological control reports, and in particular, the conditions for carrying out, the modalities and forms of carrying out ecological control; analyzing the concepts underlying the regulation of the ecological control act; identifying the problems of regulating the conditions for carrying out ecological control, in the context of the inefficiency identified in the segment of specific forms of environmental control; highlighting the specifics of the application of control measures and procedures specifically in the field of environmental law; determining the legal nature of the ecological control report; systematizing the norms that regulate the activities of ecological control authorities; assessing the degree of correspondence of the principles of carrying out ecological control with those that regulate other types of state control; reconceptualizing the mechanism for carrying out control of compliance with environmental protection standards.

Scientific novelty and originality of the work is materialized, theoretically, through the series of new conceptual proposals attributed to the forms of ecological (environmental) control, and in legislative terms, it consists in recommending new contents of the existing norms, aiming to ensure the achievement of a clearer framework of legislation.

Theoretical significance of the thesis consists in clarifying the legal nature of ecological (environmental) control; the scientific substantiation of the applicability of the ecological control institution in relation to other categories of similar institutions.

Practical value of the thesis consists in proposing distinct solutions in addressing the issues regarding the application of legislation that establishes the limits, conditions and effects of environmental control; resolving conflicts of competence in exercising environmental control; guiding participants in the control process in resolving issues regarding the conditions and process of carrying out control. The results of the research have been published in various scientific journals, and presented at international conferences. The main provisions and results of the research are reflected in 49 scientific articles that have been published in scientific journals, such as Law and Life, National Law Journal, Scientific Annals of the Ștefan cel Mare Academy, Suprematia dreptii, Scientific Bulletin of the State University "B.P. Hasdeu" of Cahul, Compliance Elliance Journal (Germany), Environmental Control and Fiscal Policy - Peter Lang- indexed Scopus, (Great Britain) and Fostering Resilience and Quality of Life through Sustainable Urban Evolution, indexed SCOPUS and Web of Science. (USA). etc.

Implementation of scientific results. The ideas, arguments and recommendations submitted in the content of the work will be used in the process of training a wide circle of subjects involved in environmental protection activity, as well as in the scientific research necessary to substantiate regulations in the field of carrying out environmental control.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

lit. – literă

nr. – număr

p. – pagină

Cap. – Capitol

CEJ – Compliance Elliance Journal

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

DDT – dichloro-diphenyl-trichloroethane-pesticide

EMAS – Environmental Monitoring Assessment System (Sisteme de control ecologic)

GEF – Emisii de gaze cu efect de seră

IM – Întreprindere municipală

IP – Inspectoratul de Poliție

IPM – Inspectoratul de Protecție a Mediului

ISO – Organizația Internațională de Standardizare

MBI – Market Based Instruments (Instrumente bazate pe cererea de piață)

PV – Proces verbal

RM – Republica Moldova

RSC – Responsabilitatea Sociala Corporativa

SRL – Societate cu raspundere limitata

SUA – Statele Unite ale Americii

UE – Uniunea Europeană

UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. În condițiile situației economice și ecologice dificile în Republica Moldova și în spațiul statelor vecine, constatăm că miza pe raționalitatea și conștiința fiecărui cetățean, în ce privește protejarea mediului, nu mai este un factor eficient al asigurării condițiilor de mediu. Conștientizăm că legea este eficientă, dacă aceasta este pusă în funcțiune și prin metode de represiune de control ecologic.

Astfel, controlul ecologic a apărut ca un pilon critic al guvernării mediului, în special, în națiuni precum Republica Moldova, care se confruntă cu provocări sistemice, cum ar fi: poluarea aerului, sistemele de monitorizare inadecvate și legislația fragmentată. În timp ce țara noastră a făcut primii pași în alinierea la standardele ecologice ale Uniunii Europene, astăzi mai există lacune persistente în mecanismele de aplicare. Prin urmare, în prezenta lucrare optăm ca una din principalele soluții în eficientizarea aplicării legislației de mediu să se axeze pe îmbunătățirea controlului asupra corectitudinii, oportunității și caracterului complet al aplicării legislației de mediu, dar și a respectării condițiilor legale, ce privesc folosirea rațională și protecția mediului.

În acest sens, alegerea de către autoritățile de mediu a formelor și metodelor corecte de control ecologic (de mediu) contribuie nu numai la stabilizarea stării de mediu, dar și la refacerea calității mediului. Or, aceasta ar asigura contribuția eficientă a Statului la asigurarea drepturilor și libertăților garantate beneficiarilor de folosință, la un mediu echilibrat și neprimejdios din punct de vedere ecologic.

Trebuie să remarcăm că, formelor și metodelor de control, în doctrina de control ecologic li se acordă o atenție considerabilă. În același timp, acest subiect este mai puțin discutat în compartimentul dreptul mediului.

Acest lucru se datorează faptului, că resursele de mediu pe care le oferă natura, reprezintă unul dintre principalele elemente ale economiei, și datorită caracterului său prezumtiv regenerabil, aceasta influențează semnificativ nu numai conștiința simplului cetățean, dar și politica neoficială a statului, în ce privește aceste resurse. Totodată, nu trebuie să uităm că calitatea mediului înconjurător, iar în subsidiar și bogăția în resurse naturale, întotdeauna a reprezentat factorul principal al unui nivel economic de dezvoltare a statului, a asigurat la general securitatea națională, dar și bunăstarea oamenilor.

În acest sens, ținând cont de politica de mediu, statul, în special în ceea ce privește asigurarea instituirii unui mecanism eficient de control ecologic (de mediu), anume în raport cu subiecții raporturilor de mediu (persoanele de control ecologic și persoanele fizice, inclusiv statul

și unitățile administrativ-teritoriale), va contribui la reprovizionarea sistematică a fondurilor de resurse naturale prin contribuțiile lor atât de natură ecologică, cât și prin acte proprii de regenerare a resurselor naturale.

De asemenea, trebuie remarcat faptul, că creșterea interesului public în ce privește relațiile de mediu, produce ca urmare apariția unor noi instituții nu doar în plan legislativ, dar și în ce privește instituirea unor structuri funcționale ale administrației publice în sfera protecției mediului. În special, se pune accentul pe eficientizarea activității autorităților de mediu prin creșterea eficienței controlului asupra corectitudinii aplicării legislației în domeniu și introducerea unui nou tip de inspecții de mediu – verificări ale conformității activității economice realizate, cu cerințele și rigorile de mediu.

În plus, aplicarea formelor și metodelor controlului de mediu, este relevantă și în raport cu subiecții ce realizează folosința specială a resurselor naturale. Aceasta se datorează mai multor caracteristici specifice instituției folosinței speciale, deoarece aceasta presupune un impact mai substanțial asupra mediului și condițiilor de viață.

Această teză examinează regimul de control ecologic din Moldova printr-o lentilă juridico-instituțională, propunând soluții de lege ferenda ținute pentru a face legătura între teorie și practică.

Eventual, aplicarea formelor și metodelor de control ecologic (de mediu), în raport cu beneficiarii de folosință specială a resurselor naturale, oferă posibilitatea centralizării proceselor de administrare și de control de mediu.

O înțelegere științifică mai cuprinzătoare a formelor și metodelor controlului de mediu este facilitată și de consolidarea legislativă a instituției „monitoringul de mediu”. În opinia noastră aceasta este o nouă metodă, care are drept scop extinderea interacțiunii informaționale între autoritățile de mediu și beneficiarii de folosință de mediu. Această metodă urmărește îmbunătățirea în continuare a reglementărilor legale, inclusiv prin aplicarea formelor și metodelor noi de control ecologic (de mediu).

Totodată, unul dintre motivele, care justifică actualitatea temei este discrepanța evidentă între normele legale și aplicarea lor eficientă.

În Republica Moldova, cadrul legislativ privind protecția mediului este, în mare parte, deja creat și se aliniază treptat la standardele europene. Cu toate acestea, realitatea arată, că aceste norme nu sunt implementate în mod clar și coerent. De multe ori, reglementările sunt interpretabile, incomplete sau insuficient corelate între ele, ceea ce generează confuzie atât în rândul autorităților de control, cât și al agenților economici și al cetățenilor.

Această lipsă de claritate și coerență legislativă conduce la dificultăți majore în aplicarea sancțiunilor pentru încălcările de mediu, la tergiversarea proceselor de monitorizare, și la imposibilitatea remedierii eficiente a daunelor aduse mediului.

În practică, autoritățile de mediu se confruntă cu provocări majore, atunci când trebuie să stabilească exact, ce forme și metode de control sunt aplicabile într-o anumită situație, iar subiecții de drept nu au întotdeauna certitudinea obligațiilor și responsabilităților, care le revin.

Mai mult, fragmentarea legislației de mediu și lipsa unor proceduri clare de control ecologic determină apariția unor zone gri, unde responsabilitatea este difuză și unde, adesea, poluatorii pot scăpa de răspundere. Acest fapt este agravat de lipsa unor mecanisme eficiente de monitorizare și de lipsa unei colaborări reale între instituțiile cu atribuții în domeniu.

Astfel, chiar dacă teoretic există norme, în practică acestea nu produc efectul scontat de protecție și conservare a mediului.

În acest context, devine evidentă necesitatea unei clarificări și consolidări a reglementărilor legale privind controlul ecologic. Este nevoie de o revizuire și armonizare a normelor existente, de definirea precisă a formelor, metodelor și procedurilor de control, precum și de stabilirea unor responsabilități clare pentru toți actorii implicați. Numai astfel se poate asigura o aplicare unitară și eficientă a legislației de mediu, cu efecte reale asupra protecției mediului și a utilizării durabile a resurselor naturale.

Tema este de maximă actualitate nu doar din perspectiva alinierii la cerințele europene, ci și pentru că răspunde unei nevoi interne stringente: transformarea legislației de mediu dintr-un cadru formal, adesea ineficient, într-un sistem funcțional, clar și adaptat realităților Republicii Moldova. Această teză de doctorat abordează problematica dată cu scopul de a contribui substanțial la fundamentarea științifică a reformelor legislative, la creșterea eficienței instituțiilor de control și, implicit, la îmbunătățirea stării mediului înconjurător. Prin urmare, actualitatea temei derivă din necesitatea clarificării și eficientizării reglementărilor legale, astfel încât normele existente să fie nu doar teoretice, ci să devină instrumente reale de protecție a mediului, aplicate coerent și eficient în practică.

În contextul arătat, devine oportună cercetarea aspectelor legate de eficiența controlului ecologic, având în vedere implicația acestuia în supravegherea respectării exigențelor impuse de legislația de mediu atât la nivel național, cât și la nivel internațional.

Scopul lucrării constă în studierea aprofundată a esenței, principiilor, formelor și metodelor de realizare a controlului ecologic, în vederea identificării unor soluții necesare a fi recomandate legiuitorului în procesul perfecționării legislației de mediu existente, racordării

acesteia la standardele internaționale, precum și creării de noi mecanisme eficiente de realizare a controlului ecologic în Republica Moldova.

În vederea atingerii scopului cercetării au fost stabilite următoarele **obiective**:

- a) Determinarea naturii juridice a control ecologic, a rolului și locului acestuia în cadrul activității de control realizat de către autoritățile statului;
- b) Analiza abordărilor doctrinare ce privesc control ecologic, în vederea relevării conceptelor, ce au stat la baza reglementării respectivului domeniu de activitate;
- c) Studierea sistemului modern de reglementare a controlului ecologic ce se pretinde a fi promovat de Republica Moldova, și identificarea oportunităților de îmbunătățire a acestuia, ținând cont de experiența statele vecine și a celor din Uniunea Europeană;
- d) Analiza particularității controlului ecologic în raport cu alte activități de monitorizare a stării mediu;
- e) Examinarea statutului subiecților participanți la raporturile de control ecologic, în special, a autorităților publice competente în domeniu;
- f) Analiza regimului juridic de aplicare a formelor și metodelor de control ecologic.
- g) Identificarea problematicei, care afectează eficiența controlului ecologic raportată la starea actual deplorabilă a mediului;
- h) Formularea unor recomandări *de lege ferenda* în vederea îmbunătățirii cadrului normativ ce reglementează condițiile și procedura realizării controlului ecologic.

Ipoteza cercetării rezidă din ideea că eficiența controlului ecologic în Republica Moldova depinde de exigența unui cadru juridic unitar, care să alinieze legislația națională la standardele europene, fiind combinată cu mecanisme eficiente de monitorizare și sancționare, dar și implicarea activă a societății civile și a mediului de afaceri. Se consideră că o abordare integrată, va îmbunătăți semnificativ controlul ecologic. Recomandările noastre vizează crearea unui mecanism juridic adaptat contextului Unional European care să asigure protecția durabilă a mediului și tranziția către o economie verde.

Noutatea științifică a cercetării. Recomandările de ordin teoretic prezentate în lucrare oferă o viziune mai consistentă asupra unor condiții și instituții ce urmează a fi aplicate în procesul realizării controlului ecologic. În mod particular, noutatea științifică a tezei se impune prin conceptele teoretice distincte cum ar fi: conceptul de „formă”, „metodă” și „eveniment” de control ecologic (de mediu); conceptul de „act de control ecologic” ca fiind un set de metode și mijloace de influență, utilizate de autoritatea, sau persoana care efectuează controlul, în cadrul acestuia; elaborarea unei noi definiții a conceptului de „formă de control ecologic (de mediu)”,

ceea ce reprezintă o expresie a activităților de management ale statului (autorităților statului) în sfera de mediu, legate de organizare, și procedura de autorizare a activităților preconizate de folosire a resurselor de mediu, ca act preventiv, dar și ca activitate, care vizează verificarea conformității activităților deja realizate de către beneficiarii de folosință de mediu, în special agenții economici, cu prevederile legislației de mediu în vigoare; instituirea unui nou concept de „audit ecologic”, ca varietate a activității de control, dar care stă în sarcina beneficiarilor de folosință de mediu.

Un alt element de noutate este cel al propunerii reglementării distincte a controlului ecologic în cadrul reglementărilor de ordin economic, dar ca o formă a acestuia, constând în obligativitatea beneficiarului de folosință de resurse de mediu de a realiza un complex de măsuri de autoverificare și autoevaluare a activității sale având ca obiect chestiunea de protecție a mediului în cadrul activității economice, pe care o realizează.

Sub aspecte de reglementare, noutatea cercetării se impune prin șirul recomandărilor de completare și adoptare a noilor norme, care să facă posibilă coordonarea activităților de control realizate de diferiți actori, inclusiv de autoritățile din alte state.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese.

La elaborarea lucrării de doctorat au fost utilizate pe larg un șir de metode de cercetare de ordin general, dar și cele specifice dreptului mediului, dintre care enumerăm: *metoda analizei*, utilizată la examinarea situației doctrinare, dar și a celei de legiferare a domeniului controlului ecologic; *metoda observației*, *metoda sintezei*, *metoda inducției și deducției*.

În mod special, *metoda comparației* este folosită în mod constant în procesul evaluării specificului reglementărilor promovate de alte state în domeniul realizării controlului ecologic, dar și în scopul analizei comparate a calității și gradului de corespundere a regulilor actuale de control cu exigențele legislației de mediu. Bunăoară, metoda comparativă este utilizată la examinarea reglementărilor naționale privind răspunderea ecologică și controlul stării mediului cu cele din Uniunea Europeană, în special, directivele europene relevante. Această metodă a permis identificarea lacunelor legislative, a incoerențelor și a diferențelor în aplicarea normelor, oferind o bază solidă pentru propunerea unor reforme legislative adaptate contextului național.

De asemenea, în cadrul studiului sunt utilizate și alte metode destinate înțelegerii evoluției reglementărilor în domeniul de referință, acestea fiind metoda istorică, metoda generalizării, metoda abstracției, precum și metodele logice de cunoaștere.

Astfel, sinteza metodologică a studiului se bazează pe o abordare integrată a cercetării juridice în domeniul protecției mediului, combinând metode doctrinare, comparative,

interpretative și empirice pentru a analiza cadrul legal național privind controlul ecologic în vederea identificării soluțiilor de optimizare legislativă.

Utilizarea metodelor de cunoaștere de mai sus a permis analiza reglementărilor ce privesc formele și metodele de control ecologic, atât în mod distinct, cât și în ansamblu cu alte tipuri de control, așa cum și permit identificarea caracteristicilor unui control ecologic (de mediu) ca una din formele cele mai eficiente de asigurare a activității de protecție a mediului.

Importanța teoretică se datorează specificului subiectului abordat, dar și importanței problematicei de mediu, în cadrul căreia se face abordarea de subiect. Teza reprezintă un studiu cuprinzător al principalelor abordări ale definirii conceptelor de „formă” și „metodă” de control ecologic (de mediu), precum și o analiză cuprinzătoare a normelor legale care reglementează procedura de aplicare a acestora, inclusiv ținând cont de tendințe moderne de dezvoltare a Republicii Moldova, în context integraționist. De mare importanță teoretică este și identificarea caracterelor unor elemente ale mecanismului de control ecologic precum și luarea în considerare a impactului aplicării formelor și metodelor de control ecologic asupra activităților.

Valoarea aplicativă a studiului constă în fundamentarea condițiilor pentru creșterea eficienței controlului ecologic, precum și elaborarea recomandărilor practice, care pot fi utile în procesul aplicării legislației de mediu. Rezultatele cercetării au fost diseminate prin participări la dezbateri în cadrul meselor rotunde, dar și prin intermediul articolelor publicate în reviste de specialitate, contribuind astfel la extinderea cunoștințelor în domeniu.

De asemenea, comunicările prezentate la conferințe naționale și internaționale au facilitat schimbul de idei și bune practici între specialiștii implicați în domeniul dreptului mediului, oferind un context amplu pentru discuții și colaborări viitoare.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza constă din adnotări în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, CV-ul autorului și declarația pentru asumarea răspunderii.

În **Capitolul 1**, care este intitulat „**Analiza situației în domeniul cercetării și reglementării controlului ecologic**” se analizează situația existentă în ceea ce privește problema controlului ecologic prin evaluarea cadrului normativ care reglementează respectivul domeniu.

În esență, problemele dezvoltării legislației cu privire la controlul ecologic la nivel global sunt variate și interconectate, reflectând provocările complexe ale protecției mediului. Un aspect major este incoerența legislativă, unde diferite țări adoptă reglementări variate, ceea ce complică implementarea unor standarde uniforme de control ecologic. Această situație este agravată în special de interesele economice care prioritizează dezvoltarea industrială în detrimentul

protecției mediului, evidențiind necesitatea unei reforme legislative care să integreze principiile dezvoltării durabile și să asigure responsabilizarea actorilor economici pentru impactul lor asupra mediului.

În acest scop ne-am propus să realizăm o investigație complexă a legislației în ce privește controlul ecologic, urmărind, în special, să elucidăm principalele probleme în domeniu, pentru a identifica problemele existente, dar și căile de soluționare a acestor probleme.

Punctul de pornire a fost studierea conținutului, caracterelor și structurii sistemului de control ecologic, precum și a mecanismului de aplicare a pârghiilor de control. În final s-a făcut o analiză a doctrinei în așa fel, încât să fim în stare să identificăm care anume chestiuni de ordin doctrinar ar putea să-și găsească implementarea în activitatea practică. Studiind literatura existentă în domeniu, mai cu seama, luând în considerare lucrările autorilor autohtoni Zamfir P., Zamfir N., Trofimov Ig., Ardelean Gr., Ursu V. Iordanov R., Vlaicu V., a celor din spațiul post sovietic- Petrov V., Erofeev B., Bogoliubov S., Brinciuc M., dar și a celor din România – Lupan E., Duțu M., Marinescu D., Tașcă Șt., Dogaru L., Popovici O., precum și a celor din comunitatea Uniunii Europene, Asia și Statele Unite, Canada, - Bodansky D., Fichman R., Odum H., Holling C.S., Lovelock J, etc, am constatat faptul că, deși subiectele legate de dreptul mediului au început a fi abordate cu insistență abia în deceniul șase al secolului trecut, totuși chestiunea, care privește nemijlocit controlul ecologic, deși fiind recunoscută ca importantă, nu a servit obiectul unui studiu distinct în Republica Moldova până la momentul scrierii prezentei lucrări.

În **Capitolul 2**, intitulat „**Controlul ecologic în sistemul de control de stat**”, am analizat regimul juridic al controlului ecologic, ca varietate a controlului de stat. Am formulat o definiție mai clară a noțiunii de control ecologic, deoarece literatura de specialitate nu a furnizat până la moment o astfel de definiție. De asemenea, se analizează actul de control ecologic, condițiile actului de control ecologic, efectele, principiile și caracterele controlului ecologic. Se abordează rolul și esența controlului ecologic în două moduri: sensul larg și cel restrâns. În sens restrâns, controlul ecologic este definit, ca un set de măsuri de reglementare guvernamentală, prin asigurarea în vederea implementării unui control eficient pentru politica ecologică, securitatea economică a statului și conformitatea cu interesele de mediu a statului. În sens larg, controlul ecologic este controlul statului, prin intermediul autorităților sale, realizat cu scopul asigurării respectării normelor legale.

Elementul cheie al controlului ecologic este asigurarea implementării conceptului de prevenire a daunelor de mediu. În consecință, instituția controlului ecologic acoperă nu numai activitatea autorităților publice, în ce privește realizarea unui astfel de control, dar și

particularitățile regimului de control ecologic a activității întreprinderilor și persoanelor private, care prin realizarea activității lor, utilizează resursele de mediu, așa cum și posibilitățile ultimilor de a-și exercita și apăra drepturile sale. Tot în acest capitol se analizează noțiunea de control ecologic, facand o paralelă cu activitățile de management, având propriile sale forme și metode de implementare. La fel, se aduc argumente, în favoarea pledării pentru ideea unei instituții distincte a controlului ecologic, aparținând la ramura de drept al mediului.

În **Capitolul 3**, intitulat „**Argumentarea necesității reglementării unei proceduri de efectuare a controlului ecologic**” s-a analizat procedura de efectuare a controlului ecologic, pornind de la motivația necesității reglementării unei proceduri de efectuare a controlului ecologic, menționând tipurile, formele și metodele controlului ecologic. La fel se analizează subiectele, etapele și perioada procedurii în cadrul controlului ecologic. Trebuie să recunoaștem, că legislația de mediu, și în mare măsură cea, care reglementează activitățile controalelor de stat, nu au dedicat suficientă atenție acțiunilor procedurale ale subiecților care exercită controlul ecologic. Aici și chestiunea legată de neclarități de ordin procedural a fost clarificată, deoarece reglementarea insuficientă duce, de regulă, la diferite feluri de abuzuri. În funcție de momentul implementării, controlul ecologic poate fi divizat în control preliminar, control curent (operațional) și control ulterior. Ajustarea cadrului legislativ este necesară în acest caz, urmând a fi impuse condiții de evaluare mai detaliate, și, după caz și gravitate a situației, de prelungit termenul controlului ecologic. În acest context, s-a făcut un studiu comparat între câteva țări, luând în considerație experiențele internaționale.

Concluziile generale și recomandările au sintetizat rezultatele esențiale ale cercetării, având ca scop identificarea problemelor și golurilor existente în legislația cu privire la controlul ecologic, venind cu recomandări de aplicare a instrumentelor și mecanismelor de realizare a controlului ecologic. Rezultatele cercetării au fost diseminate prin intermediul articolelor publicate în reviste de specialitate, atât în țară, cât și în străinătate, contribuind, astfel, la validarea cunoștințelor și a cercetării în domeniu. La fel, comunicările prezentate la conferințe naționale și internaționale au încurajat dezbateri, în care s-au implicat specialiști cu renume la nivel internațional. Un aport, aparte în asigurarea vizibilității rezultatelor cercetării propuse, l-au avut participările în cadrul proiectelor internaționale, cu tematica legată de protecția mediului înconjurător, schimbările climatice și promovarea sustenabilității (COST 22124, COST 23113, COST 23118, COST 23157, și Erasmus + teaching mobility – mobilitate de predare, unde am predat timp de o săptămână și prezentat fragmente ale tezei mediului academic din Turcia). În cadrul acestor proiecte de cercetare științifică, am participat la multe mobilități academice

(Belgia, Elveția, Croația, Polonia, Grecia, Cehia, Portugalia, Turcia,) etc., unde am avut șansa să prezint rezultatele cercetării tezei de doctorat. Toate acestea au facilitat o diseminare considerabilă a ideilor propuse în teză.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL CERCETĂRII ȘI REGLEMENTĂRII CONTROLULUI ECOLOGIC

1.1. Analiza cadrului normativ care reglementează controlul ecologic

Finele secolului trecut s-a impus datorită unui salt imens al realizării în domeniul tehnicii. Omenirea a obținut posibilitatea de a valorifica într-un timp deosebit de mare ceea ce i-a pus la dispoziție natura. Anume datorită acestui fapt, omul „a uitat” să se asigure că sporirea capacităților de valorificare a resurselor naturale, v-a asigura concomitent și condiția de existență a lui pentru viitor. Totuși, urmare a unui șir de cataclisme naturale omenirea a început să conștientizeze că problema de mediu devine una, care nu se supune limitelor hotarelor între state, urmând a fi abordată la nivel internațional, nu doar național.

Protejarea mediului, însă, nu reprezintă în sine o chestiune separată, deoarece, de soluționarea acestei probleme, depinde însăși sănătatea și viața omului pe Pământ. Abordarea pe plan social, moral, dar și legislativ a problemei de mediu, a devenit o necesitate vitală a întregii Terre.

Un loc aparte, în asigurarea unui proces reglementator corect în activitatea de protejare a mediului, îl are instituția controlului ecologic (de mediu). Crearea sistemului normativ de control ecologic național reprezintă o necesitate vitală.

Nu în ultimul rând, o astfel de abordare, este dependentă de modul și condițiile de realizare a controlului ecologic, identificate prin prisma cercetărilor științifice și a noilor abordări legislative.

Elaborarea unor teorii științifice în domeniu, realizate în paralel cu activitatea de creație legislativă, pot și urmează a aduce o plus-valoare procesului de reglementare a activităților de control ecologic, iar ca urmare și a întregului proces de reglementare a protecției mediului.

Deși, pe plan legislativ avem o abordare coerentă a problematicii de protecție a mediului, ba chiar și la nivel politico-declarativ atestăm, la fel, o abordare pozitivă în legătură cu aceste probleme. Totuși, trebuie să recunoaștem că neformal, dar și faptic, la noi în țară, problema protecției mediului rămâne a fi una secundară sau neimportantă. În încercarea de a găsi explicația

și îndreptățirea unei astfel de abordări, constatăm, că cercetătorii din domeniu bat alarma, însă în marea lor parte, accentele se pun pe calitatea normelor, dar nu și pe elementul implementator.¹

În esență, problemele dezvoltării legislației cu privire la controlul ecologic la nivel global sunt variate și interconectate, reflectând provocările complexe ale protecției mediului. Un aspect major este incoerența legislativă, unde diferite țări adoptă reglementări variate, ceea ce complică implementarea unor standarde uniforme de control ecologic.

De asemenea, lipsa de resurse financiare și umane necesare pentru aplicarea normelor existente într-o societate modernă, limitează eficiența autorităților de control, ducând la o supraveghere insuficientă a practicilor ecologice.²

În plus, conștientizarea scăzută a importanței protecției mediului în rândul populației, dar și a factoriilor de decizie, contribuie la stagnarea progreselor la acest compartiment. Aceste probleme subliniază necesitatea unei cooperări internaționale mai strânse, dar și a unei armonizări a legislației ecologice, în vederea abordării provocărilor, uneori chiar globale, legate de mediu.

În multe țări, legislația ecologică este adesea fragmentată și insuficient aplicată, ceea ce duce la o protecție inefficientă a ecosistemelor. De exemplu, poluarea aerului, a solului și a apelor rămâne o problemă majoră, iar măsurile legislative nu reușesc să abordeze în mod adecvat cauzele fundamentale ale acestor probleme. În plus, există o insuficiență în chestiunea de armonizare a reglementărilor naționale cu cele internaționale, ceea ce complică eforturile de control ecologic pe scară globală³.

Această situație este agravată în special de interesele economice care prioritizează dezvoltarea industrială în detrimentul protecției mediului, evidențiind necesitatea unei reforme legislative care să integreze principiile dezvoltării durabile și să asigure responsabilizarea actorilor economici pentru impactul lor asupra mediului.

Trebuie să recunoaștem că motivul unei asemenea situații sunt anume insuficiențele profesionale în cadrul de personal care are menirea de a implementa reglementările de mediu. Nu

¹ DIACONU, L. *The Current Situation and Prospects for Control and Analysis on the Resolution of Legal Reports and Regulations*. In: SvishtovTsenov Academy of Economics, Jubilee Conference, 9-10 noiembrie, Bulgaria, Svishtov, 2023, p.534-540. ISBN 978-954-23-2427-0.

² DIACONU, L. *Environmental Control and Fiscal Policy*. În: monografia colectivă *Theory and Applied Fiscal Policy: Empirical and Theoretical Studies*, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Berlin, Germany, 2024, p.77-88. ISBN: 9783631932513.

³ DIACONU, L. *Legal Liability in The Field of Environmental Protection According to International Conventions and Treaties*. In: VII Congress of International Applied Social Sciences - C-IASOS, Valletta –Malta, 13-15 November 2023, p 1-8; ISBN: 978-625-94328-1-6.

puține ori ne punem în fața unei constatări – normele sunt bune, dar sunt rău implementate. Astfel, deși unii autori indică asupra calității normelor care reglementează raporturile de folosire și protecție a resurselor de mediu, totuși ar trebui să punctăm atenția noastră și asupra chestiunii legate de calitatea punerii în aplicare a acestor reglementări.

Din aceste considerente, conștientizăm și susținem că anume implementarea unor sisteme de mecanisme, care ar duce la eficientizarea procesului de aplicare a normelor de control ecologic, la compartimentul legat cu folosirea și protecția mediului, ar asigura punerea în aplicare a sistemului de reglementări de control ecologic, dar și asigurarea unui nivel optim de protejare a mediului, chiar indiferent de calitatea normelor reglementatoare⁴.

O mare parte de povară în acest sens aparține anume instituției de control ecologic. În acest scop, ne propunem să realizăm o investigație complexă a legislației, care privește controlul ecologic, urmărind, în special, să elucidăm principalele probleme în domeniu, pentru a identifica problemele existente, dar și căile de soluționare ale acestor probleme.

Punctul de pornire în acest sens, în viziunea noastră, îl constituie studierea conținutului, caracterelor și structurii sistemului de control ecologic, precum și a mecanismului de aplicare a pârghiilor de control, iar prin intermediul acestor studii să identificăm și carențele existente la acest capitol. În final urmează să facem o analiză a doctrinei în așa fel, încât să fim în stare să identificăm care anume chestiuni de ordin doctrinar ar putea să-și găsească implementarea în activitatea practică.

Legiuitorul național reglementează destul de „sec” activitățile de control ecologic. Tragem o astfel de concluzie, bazându-ne în principal pe faptul, că la moment nu există o condică de legi bine sistematizată, care ar consacra regimul unic al controlului ecologic. La moment dispunem nu doar de diferite sisteme de mecanisme de control ecologic, dar și de reglementări răzlețe în ce privește domeniul și modalitatea de realizare a controlului ecologic.

Ca urmare, ne vom referi la următoarele:

Legea privind protecția mediului înconjurător⁵. Deși această lege constituie cadrul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și a instrucțiunilor în probleme aparte din domeniul protecției mediului, oricum, anumite mecanisme pe care le instituie, rămân a fi fundamentale. Astfel, în tot textul legii se instituie reguli generale cu privire la competențele de

⁴ DIACONU, L. *Mecanisme juridice pentru dezvoltarea sustenabilă și controlul ecologic*; În: Revista științifico-practică *Legea și Viața*, nr.3, 2024. p.106-119. ISSN 2587-436.

⁵ *Legea privind protecția mediului înconjurător*, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova* din 1993, (Partea I) nr.10/283.

control pentru autoritățile cu funcții exclusive de protecție a mediului, dar și pentru autoritățile de competență generală. Totuși, acest act fundamental pentru reglementarea raporturilor de dreptul mediului, nu definește controlul ecologic, nu-i stabilește controlului ecologic statut de instituție specifică de dreptul mediului, dar nici nu trasează acele limite, care să-l distingă de alte acte juridice asemănătoare controlului ecologic, cum ar fi actele primare de constatare a contravenției sau infracțiunii, și altele de așa fel.

Este de menționat din start faptul că deși în majoritatea actelor reglementatoare a activităților de mediu se face referința la faptul că controlul ecologic se efectuează potrivit regulilor prevăzute în Legea privind controlul de stat, trebuie să menționăm că anume prin prisma faptului că Legea protecției mediului înconjurător stabilește competențe de control ecologic și Ministerului mediului⁶, dar și pentru autoritățile publice locale⁷, noi cu desăvârșire considerăm că suntem îndreptățiți de a aborda chestiunea cu privire la controlul ecologic, ca fiind un control distinct de cel prevăzut în Legea privind controlul de stat. Acesta urmează a fi apreciat drept un control specializat – ecologic.

Legea cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic⁸. Acest act legislativ stabilește cadrul normativ și instituțional necesar desfășurării activităților de obținere, testare, utilizare, comercializare a organismelor modificate genetic și a operațiunilor de import/export al acestora, cu respectarea principiului precauției, în scopul asigurării protecției sănătății umane și a mediului, ținându-se cont de interesele socio-economice ale populației și ale țării⁹. În textul acestui act legislativ identificăm faptul că controlul ecologic de domeniu, este privit mai mult ca o pârghie, și nu ca un mecanism, care ar cuprinde mai multe categorii de pârghii.

Astfel, articolul 13 al legii prenotate indică asupra faptului că notificatorul, printre altele este obligat: „a) să permită accesul autorităților responsabile de efectuarea *controlului* în încăperile, în care desfășoară activități cu organisme modificate genetic, ca produse în sine, sau componente ale unui produs, să colaboreze cu acestea, și să prezinte documente, care demonstrează natura produselor utilizate, sub aspectul modificării genetice, pentru verificarea concordanței acestora cu condițiile din autorizația emisă de Agenția de Mediu sau pentru

⁶ Litera c¹) a articolului 15 din Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* (Partea I) nr.10/283 din 1993.

⁷ Litera a) a articolului 10 din Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* (Partea I) nr.10/283 din 1993.

⁸ Legea cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic nr. 152 din 09.06.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* 15.07.2022, nr. 208-216/379.

⁹ Articolul 1 al Legii cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic nr. 152 din 09.06.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din, 15.07.2022, nr. 208-216/379.

stabilirea legalității activității și să pună la dispoziția autorităților responsabile de efectuarea *controlului* documente, prin care sunt stabilite modul de transportare a organismelor modificate genetic, ca produse în sine sau componente ale unor produse, măsurile de siguranță pentru transportare, locul și modul de depozitare, informații privind modul de etichetare, ambalare și gestionare a deșeurilor”¹⁰.

Și acest act legislativ nu definește termenul de control, nu instituie limitele și regulile certe aplicabil acestui fel de control. În același timp, din textul actului legislativ în cauză constatăm o serie de neconcordanțe cu principiile generale de drept, dar și cu normele constituționale. În mare parte acestea au același obiect – limitele actului de control. Or, indicarea în textul de lege că subiectul care exercită controlul, are dreptul la acces în încăperile, în care se desfășoară activitatea, este evident că poate să se soldeze cu diverse efecte, inclusiv și nedorite, legate de existența unui alt drept, cum ar fi cel de inviolabilitate a domiciliului.

Dar, este de menționat, că în mare măsură acest act legislativ, prin indicarea clară a obligațiilor subiectelor supuse controlului, consacră în mod implicit regulile de efectuare a acestui fel de control ecologic.

Legea privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase¹¹. „Această lege reglementează măsurile de prevenire a accidentelor majore, care implică substanțe periculoase, precum și de limitare a consecințelor acestora asupra sănătății umane și asupra mediului, în vederea asigurării unui nivel ridicat de protecție pe întreg teritoriul Republicii Moldova ”¹². „Comparativ cu actul legislativ precedent, această lege definește controlul în acest domeniu ca reprezentând toate acțiunile de verificare și de inspectare, inclusiv vizite la fața locului, verificări ale unor măsuri interne, sisteme, rapoarte și documente de monitorizare, precum și orice monitorizare necesară, efectuată de către, sau în numele autorității competente pentru a verifica și a promova conformarea amplasamentelor cu cerințele legale”¹³.

Tot această lege stabilește, că activitățile de control menționate, autoritatea competentă o realizează în principal în condițiile Legii privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. În acest sens, „articolul 6 al Legii stabilește că în baza notificării, subdiviziunile

¹⁰ Articolul 13 al Legii cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic nr. 152 din 09.06.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 15.07.2022, nr. 208-216/379.

¹¹ Legea privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 18.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 24.07.2020, nr. 188-192/362.

¹² Articolul 1 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 8.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 24.07.2020, nr.188-192/362.

¹³ Articolul 3 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 8.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 24.07.2020, nr.188-192/362.

teritoriale ale Agenției de Mediu, împreună cu autoritățile competente prevăzute la art.5 alin.(2) lit.b) și e), efectuează o vizită în amplasament, în conformitate cu prevederile Legii privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător și stabilesc încadrarea acestuia potrivit prezentei legi”¹⁴. Subsidiar la cele menționate, accentuăm asupra faptului că legiuitorul chiar consacră reguli certe de efectuare a controlului ecologic de domeniu.

Articolul 19 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase stabilește că numărul controalelor efectuate asigură examinarea planificată a sistemelor tehnice, organizaționale sau manageriale utilizate în cadrul amplasamentului, corespunde complexității acestuia și cantităților de substanțe existente, astfel încât:

„a) operatorul poate demonstra că, în legătură cu diversele activități din cadrul amplasamentului, a luat măsurile necesare pentru a preveni accidentele majore; b) operatorul poate demonstra că a asigurat mijloacele necesare pentru limitarea consecințelor accidentelor majore în interiorul amplasamentului și în afara acestuia; c) datele și informațiile cuprinse în raportul de securitate sau în orice alt document înaintat reflectă în mod corespunzător condițiile din cadrul amplasamentului; d) informațiile sunt puse la dispoziția publicului”¹⁵.

Aceiași normă prevede că autoritățile competente cu atribuții de control își coordonează planurile anuale de control pentru a efectua controale comune la amplasamentele încadrate sub incidența prevederilor prezentei legi. „Fiecare plan de control include următoarele elemente:

- a) evaluarea generală a problemelor de securitate relevante;
- b) zona geografică acoperită de planul de control;
- c) lista amplasamentelor incluse în plan;
- d) lista grupurilor de amplasamente cu posibile efecte domino conform dispozițiilor art.8;
- e) lista amplasamentelor în care anumite surse externe de risc sau de pericol pot crește riscul ori consecințele unui accident major;

- f) procedurile pentru controalele planificate, inclusiv programele pentru astfel de controale;

- g) procedurile aplicabile controalelor inopinate în conformitate cu prevederile alin.(7); h) dispoziții privind cooperarea dintre diferite autorități cu atribuții de control. Perioada dintre două vizite consecutive la fața locului nu depășește un an – pentru amplasamentele de nivel superior și 3 ani – pentru amplasamentele de nivel inferior, cu excepția cazului în care autoritatea

¹⁴ Articolul 6 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 18.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 24.07.2020, nr.188-192/362.

¹⁵ Articolul 19 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 18.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 24.07.2020, nr.188-192/362.

competentă a întocmit un program de control bazat pe evaluarea sistematică a pericolelor de accidente majore în cadrul amplasamentelor vizate. În termen de cel mult 5 zile de la data realizării fiecărui control, autoritățile competente comunică operatorului concluziile controlului, precum și toate acțiunile identificate, dacă acestea nu au fost dispuse până la această data”¹⁶.

Legea privind controlul de stat¹⁷. Chiar din startul textului de lege, legiuitorul accentuează faptul că „prezenta lege are ca obiectiv asigurarea unui nivel mai înalt de protecție a mediului, vieții, sănătății și proprietății persoanelor, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale care fac obiectivul prezentei legi”¹⁸. În textul acestei legi regăsim definiția termenului de *control*, care este definită ca totalitate a acțiunilor de verificare a respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației, realizate de un organ abilitat cu funcții de control sau de un grup de instituții similare. Constatăm că de fapt suntem în fața unei definiții de genul, că control este activitatea realizată de autoritățile de control.

O astfel de definiție nu ne sugerează esența instituției de control, dar în virtutea caracterului său formal, ne dă posibilitate să înțelegem că toate actele realizate de autoritățile de control în vederea realizării obiectivului trasat prin lege, ar reprezenta activități de control.

În același timp, prin acest act legislativ autorul reglementează „regimul diferitelor tipuri de control, cum ar fi *controlul comun*, pe care îl definește ca fiind un control la care participă simultan controlori din partea a două sau mai multe organe de control; *controlul inopinat*, care este controlul care nu este inclus în planul anual al controalelor și care se efectuează cu scopul verificării respectării cerințelor stabilite de legislație; dar și *controlul planificat*, care este controlul efectuat conform planului anual al controalelor, în baza analizei și evaluării conform criteriilor de risc”¹⁹. Tot aici sunt consacrate și principiile de control de stat, dar și întregul mecanism de realizare a controlului și de valorificare a rezultatelor acestuia. În același timp, așa cum am menționat în textul lucrării, această lege conține o serie de lacune, în virtutea cărora, pentru realizarea procedurilor de control ecologic reprezintă un proces destul de anevoios, dar și cu diverse dificultăți. Asupra multora din acestea ne vom referi în paragrafele, care urmează, dar vom veni și cu propuneri concrete.

¹⁶ Articolul 19 al Legii privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 18.06.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.188-192/362 din 24.07.2020.

¹⁷ Legea privind controlul de stat nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁸ Articolul 1 al Legii privind controlul de stat nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁹ Articolul 2 al Legii privind controlul de stat nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr. 181-184/595.

Legea privind supravegherea pieței și conformitatea produselor²⁰, care are drept scop de reglementare asigurarea îmbunătățirii funcționării pieței prin consolidarea supravegherii acesteia în ceea ce privește produsele care cad sub incidența reglementărilor tehnice ce transpun legislația Uniunii Europene, pentru a garanta că numai produsele conforme, care îndeplinesc cerințele de garantare a unui nivel ridicat de protecție a intereselor publice, precum sănătatea și siguranța în general, sănătatea și siguranța la locul de muncă, protecția consumatorilor, protecția mediului și a securității publice și a oricăror alte interese publice protejate de legislația respectivă, sunt puse la dispoziție pe piață, așa cum și prevede un cadru pentru controalele privind produsele care intră pe piața Republicii Moldova. În ce privește controlul ecologic, aceste acte reglementează:

Legea privind evaluarea impactului asupra mediului²¹. Acest act legislativ instituie cadrul juridic de funcționare a mecanismului de control ecologic prealabil, care constă în acte de evaluare a impactului asupra mediului prin implementarea unor genuri de activitate planificate publice și private și a mecanismului de evaluare a biodiversității pentru asigurarea prevenirii sau minimizării, la etapele inițiale, a impactului semnificativ asupra mediului și sănătății populației, precum și pentru implementarea obligațiilor asumate de Republica Moldova pe plan internațional²².

Articolul 10⁷ al acestei Legi stabilește că: „în cazul în care acordul de mediu prevede măsuri de realizare a analizei postproiect, inițiatorul monitorizează impactul semnificativ al activității planificate asupra mediului. În baza rezultatelor analizei postproiect, inițiatorul și Agenția de Mediu coordonează punerea în aplicare a măsurilor și acțiunilor suplimentare de prevenire, evitare, minimizare, compensare și control al impactului activității planificate asupra mediului și sănătății umane”²³.

²⁰ Legea privind supravegherea pieței și conformitatea produselor, nr. 162 din 22.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr. 27.07.2023, nr. 272-273/468.

²¹ Legea privind evaluarea impactului asupra mediului nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.174-177/393 din 04.07.2014, republicat: *Monitorul Oficial al R.Moldova*, 08.11.2023, nr. 414-417/716.

²² Articolul 1 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.174-177/393 din 04.07.2014, republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.11.2023, nr.414-417/716.

²³ Articolul 10⁷ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.174-177/393 din 04.07.2014, republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.11.2023, nr.414-417/716.

Legea apelor²⁴. Articolul 56 al Legii apelor stabilește că Inspectoratul pentru Protecția Mediului coordonează și exercită activitatea de control în domeniul folosinței și al protecției apelor, iar în scopul îndeplinirii atribuțiilor de control, inspectorii au dreptul:

„a) de acces la ape, în zonele din lungul apelor, precum și în orice alt loc, unitate sau instalație, pentru a face constatări privind respectarea reglementărilor și aplicarea măsurilor de folosință și de protecție a apelor;

b) de a verifica instalațiile de măsurare a debitelor și de a examina, în condițiile legii, orice date sau documente necesare controlului;

c) de a controla lucrările, construcțiile, instalațiile și folosințele, care au legătură cu apa și de a verifica dacă acestea sunt realizate și exploatate în conformitate cu prevederile legale specifice și cu respectarea condițiilor autorizațiilor eliberate în conformitate cu prezenta lege;

d) de a întocmi actele corespunzătoare în cazul constatării faptelor care constituie contravenții în domeniul apelor;

e) de a dispune eliminarea deșeurilor, altor substanțe ori bunuri depozitate sau evacuate în contradicție cu legislația de mediu;

f) de a sigila instalațiile de captare a apei și de a restricționa accesul la sursele de apă dacă utilizarea apei nu este autorizată sau dacă au fost constatate încălcări foarte grave ale reglementărilor legale de folosință și de protecție a apelor în cadrul controlului de stat potrivit procedurii prevăzute în Legea privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător;

g) de a emite decizii privind repararea prejudiciilor cauzate resurselor de apă ca rezultat al poluării și/sau folosirii neautorizate/neraționale a apei”²⁵.

Codul funciar²⁶. Deși această lege este una care are ca obiectiv reglementarea raporturilor funciare, în prim-plan se plasează nu doar reglementarea particularităților legate de utilizarea terenurilor, dar și chestiunea legată cu protecția terenurilor, unde controlului i se consacră un rol aparte. Prin prisma prevederilor articolului 75 al Codului funciar, controlul în domeniul funciar este privit ca un instrument de realizare a monitoringului funciar.

Astfel, legiuitorul stabilește că „monitoringul calității solului include controlul permanent asupra unor terenuri selectate, pornind de la necesitatea de a determina situația obiectivă, a stabili evoluția și a estima procesele de degradare a solului, de asemenea pentru a întocmi

²⁴ Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 26.04.2012, nr. 81/264, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 01.02.2024, nr.46-49/70.

²⁵ Articolul 56 al Legii apelor nr. 272 din 23.12.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.81/264 din 26.04.2012; republicat în: *Monitorul Oficial al R.Moldova*, 01.02.2024, nr.46-49/70.

²⁶ Codul funciar, nr. 22 din 15.02.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 07.03.2024, nr.93-95/137.

prognoze și a stabili măsurile necesare de combatere a fenomenelor negative”²⁷. În rest, instituția controlului este privită și ca un exercițiu de identificare a incoerențelor în activitatea de folosire și protecție a terenurilor și solurilor.

Codul silvic²⁸. „Acest act legislativ are ca obiectiv de reglementare folosirea, protecția și gestionarea durabilă a fondului forestier, conservarea și restabilirea diversității biologice, indiferent de tipul de proprietate”²⁹. Articolul 10 al Codului silvic stabilește că controlul de stat asupra fondurilor forestier și cinegetic, asupra altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră, are drept sarcină prevenirea încălcării și asigurarea respectării de către instituția responsabilă pentru silvicultură și cinegetică, unitățile administrativ-teritoriale, persoanele fizice și juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, a legislației silvice, cinegetice și de protecție a mediului.

Controlul de stat asupra fondurilor forestier și cinegetic, asupra altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră este exercitat de către autoritatea administrativă împuternicită să efectueze supravegherea și controlul de stat în domeniul protecției mediului și utilizării resurselor naturale, în conformitate cu prevederile actelor normative în domeniu, inclusiv ale legislației privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, și include:

- a) controlul privind implementarea amenajamentelor silvice și a actelor permise în domeniul silvic și cel cinegetic;
- b) controlul privind starea, folosirea, regenerarea, paza, protecția fondurilor forestier și cinegetic, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră;
- c) controlul privind respectarea limitelor (normelor/cotelor) de folosință a produselor pădurii;
- d) controlul realizării programelor de extindere a fondului forestier, a lucrărilor de regenerare și a modului de exploatare a pădurilor;
- e) controlul privind respectarea regimului stabilit pentru ariile naturale protejate de stat”³⁰.

După cum vedem din textul acestor articole, aici legiuitorul a reglementat nu doar domeniul dar și mecanismele, așa cum și obiectivele de realizare a controlului ecologic. Este de

²⁷ Articolul 75 al Codului funciar, nr. 22 din 15.02.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 07.03.2024, nr.93-95/137.

²⁸ Codul silvic, nr. 69 din 28.03.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 26.04.2024, nr.188-191/244.

²⁹ Articolul 1 al Codului silvic, nr. 69 din 28.03.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 26.04.2024, nr.188-191/244.

³⁰ Articolul 10 al Codului silvic, nr. 69 din 28.03.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 26.04.2024, nr.188-191/244.

menționat în acest sens, remarcă legislativă făcută în alineatul (3) al articolului 10 al Codului silvic, unde legiuitorul face o claritate în ce privește modul de exercitare a funcțiilor de control, unde se stabilește că „funcțiile de gestionare a fondurilor forestier și cinegetic, a altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră nu pot fi cumulate cu funcțiile controlului de stat în domeniul respectiv”³¹.

Codul subsolului³². „Acest act legislativ reglementează relațiile miniere în vederea asigurării folosirii raționale și complexe a subsolului pentru satisfacerea necesarului de materie primă minerală și a altor necesități ale economiei naționale, protecției subsolului, asigurării securității lucrărilor la folosirea subsolului, precum și apărării drepturilor persoanelor fizice și persoanelor juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare”³³. Articolul 74 al Codului subsolului stabilește: „că sarcina controlului de stat asupra folosirii raționale și protecției subsolului constă în asigurarea respectării de către beneficiarii subsolului a actelor legislative și normative, ce reglementează relațiile în ceea ce privește folosirea și protecția subsolului, precum și a documentației tehnice (tehnologice) de proiect, aprobate în modul stabilit”³⁴.

Prin urmare, identificăm că legiuitorul invocă doar domeniile în care se exercită funcția de control, fără a se referi la mecanismele și condițiile realizării lui. Aceasta deoarece aceeași normă indică faptul, că „controlul de stat asupra folosirii raționale și protecției subsolului se planifică, se efectuează și se înregistrează în conformitate cu prevederile Legii privind controlul de stat”³⁵.

Un loc aparte în reglementarea activităților de control ecologic îl au actele normative subordonate legii, în majoritatea cărora acestea reglementează în detaliu mecanismul de efectuare a controlului, condițiile de efectuare a controlului, dar și efectele acestuia.

Ne referim în special la **Hotărîrea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului**³⁶, prin care s-a aprobat și

³¹ Articolul 10 al Codului silvic, nr. 69 din 28.03.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 26.04.2024, nr.188-191/244.

³² Codul subsolului, nr. 3-XVI din 02.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 17.04.2009, nr.75-77/197.

³³ Articolul 2 al Codului subsolului, nr. 3-XVI din 02.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 17.04.2009, nr.75-77/197.

³⁴ Articolul 74 al Codului subsolului, nr. 3-XVI din 02.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 17.04.2009, nr.75-77/197.

³⁵ Articolul 74 al Codului subsolului, nr. 3-XVI din 02.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 17.04.2009, nr.75-77/197.

³⁶ Hotărîrea Guvernului nr. 548 din 13 iunie 2018, cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru protecția mediului, prin care s-a aprobat și Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.210-223/602 din 22.06.2018.

Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului, aprobat prin nr.548 din 13 iunie 2018. În conformitate cu acest act, Inspectoratului pentru Protecția Mediului i se atribuie una din funcții de bază ca fiind exercitarea controlului și supravegherii de stat asupra respectării actelor normative în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale la întreprinderi, instituții, organizații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, de către autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și persoanele fizice și juridice. Aceste atribuții Inspectoratul pentru Protecția Mediului le exercită prin prisma entităților sale regionale și teritoriale, dar și asupra activităților de utilizare a tuturor factorilor de mediu.

Un act care asigură reglementarea modului de realizare a competențelor de control ale autorității centrale pentru protecția mediului, este **Regulamentul cu privire la organizare și funcționare Ministerului Mediului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 145 din 21 august 2021**³⁷. Acest act reglementează misiunea, funcțiile, domeniile de activitate și drepturile, precum și organizarea activității Ministerului mediului. Printre altele, punctul 9 al regulamentului stabilește că conducerea Ministerului este exercitată de către ministru, care asigură coordonarea, supravegherea și controlul activității administrației publice în domeniile de activitate încredințate Ministerului pentru realizarea misiunii și îndeplinirea funcțiilor acestuia³⁸.

La fel urmează a face referință la **Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de Mediu, aprobat prin Hotărârea guvernului nr. 549 din 13 iunie 2018**³⁹. Prin acest act se reglementează statutul juridic, misiunea, domeniile de activitate, funcțiile de bază, atribuțiile principale și drepturile acesteia, precum și organizarea activității Agenției de mediu. În atribuțiile Agenției potrivit acestui act normativ, intră participarea la procesul de armonizare treptată a legislației naționale cu legislația comunitară de mediu în domeniul prevenirii și controlului integrat al poluării și în domeniul controlului asupra riscului de accidente majore care implică substanțe periculoase, asigurând ulterior implementarea legislației adoptate în domeniile respective. De fapt, Agenția de mediu este una din autoritățile care implementează principiile și mecanismele controlului ecologic prealabil (preventiv).

³⁷ Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului nr. 145 din 25.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 01.09.2021, nr.206-208/343.

³⁸ Subpunctul 4) al punctului 9 al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului, aprobat prin Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului nr. 145 din 25.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 01.09.2021, nr.206-208/343.

³⁹ Hotărârea Guvernului cu privire la constituirea, organizarea și funcționarea Agenției de Mediu nr. 549 din 13.06.2018 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 22.06.2018, nr.210-223/603.

La fel facem trimitere și la **Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Metodologiei privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor aferent domeniilor de competență ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului**⁴⁰. Prin acest act normativ se aprobă metodologia privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor aferentă domeniilor de competență ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului și are ca scop creșterea obiectivității, eficienței și fiabilității deciziilor privind efectuarea controalelor, precum și utilizarea corectă a resurselor de efectuare a controlului, eficientizarea controlului și supravegherea de stat a activității de întreprinzător.

La fel, menționăm și **Regulamentul privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate**⁴¹, care stabilește cerințele și procedurile privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate. Conform punctului 31 al Regulamentului vizat, „controlul include o verificare a registrului sistemelor individuale și a contractelor de vidanjarie și de descărcare într-o stație de epurare”⁴². Punctul 34 al aceluiași Regulament stabilește că „selectarea unităților administrativ-teritoriale și a sistemelor individuale care urmează să fie incluse în planificarea anuală a controalelor, se face pe baza monitorizării corpurilor de apă, aflate în stare nesatisfăcătoare și/sau în care se evidențiază deteriorări ale stării acestora. Totodată, se includ în planul de controale acele sisteme individuale care la controlul anterior au prezentat neconformități”⁴³.

La fel se reglementează condițiile de exercitare a activităților de control ecologic și în **„Hotărârea Guvernului cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora”**⁴⁴, unde prin „Regulamentul de stabilire a normelor privind controalele și alte măsuri de asigurare a trasabilității și conformității în cadrul producției ecologice și etichetarea produselor ecologice, se

⁴⁰ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Metodologiei privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor aferent domeniilor de competență ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului, nr. 963 din 03.10.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din nr.410-415/1111 din 02.11.2018.

⁴¹ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate nr. 508 din 17.07.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 06.08.2024, nr.341-343/666.

⁴² Punctul 31 al Regulamentului privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 508 din 17.07.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 06.08.2024, nr.341-343/666.

⁴³ Punctul 34 al Regulamentului privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 508 din 17.07.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 06.08.2024, nr.341-343/666.

⁴⁴ Hotărârea Guvernului cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 23.07.2024, nr.314-317/634.

reglementează norme și condiții speciale în cadrul controalelor, privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice, inclusiv controalele pentru verificarea instituirii și funcționării sistemului de control intern, precum și măsurile care trebuie întreprinse în cazul prezenței unor produse sau substanțe neautorizate”⁴⁵. Este de remarcat că în acest act normativ, sunt prevăzute și „normele privind recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora”⁴⁶.

La fel de importante sunt și reglementările prevăzute în **„Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere”**⁴⁷. „În special aceasta se aplică procedeele, instalațiilor, vehiculelor și navelor utilizate pentru depozitarea, încărcarea/descărcarea și transportarea benzinei de la un terminal la altul sau de la un terminal la o stație de alimentare cu produse petroliere în scopul limitării emisiilor de compuși organici volatili rezultați ca urmare a executării acestor operațiuni”⁴⁸.

Nu mai puțin importante sunt reglementările legate de controlul ecologic realizat în baza **„Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare”**⁴⁹. „Prin Regulamentul privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare se stabilește modul de organizare și efectuare a controlului și supravegherii de stat pentru verificarea condițiilor de securitate nucleară, radiologică, de securitate fizică a obiectivelor nucleare și radiologice, de neproliferare a armelor nucleare, în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale în domeniu la care Republica Moldova este parte, precum și drepturile, obligațiile,

⁴⁵ Punctul 1 al Regulamentului de stabilire a normelor privind controalele și alte măsuri de asigurare a trasabilității și conformității în cadrul producției ecologice și etichetarea produselor ecologice, aprobat prin Hotărârea Guvernului cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 23.07.2024, nr. 314-317/634.

⁴⁶ Anexa 1 la Hotărârea Guvernului cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 23.07.2024, nr. 314-317/634.

⁴⁷ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere, nr. 587 din 31.07.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 07.08.2020, nr. 199-204/713.

⁴⁸ Punctul 1 al Regulamentului privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 587 din 31.07.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 07.08.2020, nr. 199-204/713.

⁴⁹ Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, nr. 153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.03.2014, nr. 66-71/195.

responsabilitățile controlului (inspectorului) și persoanelor fizice și juridice supuse controlului”⁵⁰.

În corespundere cu prevederile punctului 5. al Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, „controlul și supravegherea de stat asupra respectării prevederilor actelor normative în domeniul activităților nucleare și radiologice se exercită de către inspectorii Agenției Naționale, separat sau în comun cu reprezentanții altor autorități de control, în limitele și în conformitate cu competențele stabilite de prezentul regulament și de legislația din domeniul controlului de stat privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice”⁵¹.

Punctul 7 al aceluiași act normativ stabilește, că „efectuarea controlului și supravegherii de stat nu exonerează persoanele juridice și fizice de răspundere pentru asigurarea securității și siguranței în procesul de desfășurare a activităților nucleare și radiologice și nu substituie activitatea de control și verificare pe care acestea trebuie să o întreprindă”⁵².

Importantă pentru materia ce privește controlul ecologic este și **„Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului rețelei naționale de observare și control de laborator asupra contaminării (poluării) mediului înconjurător cu substanțe radioactive, otrăvitoare, puternic toxice și agenți biologici”**⁵³. Prin acest act normativ se stabilesc „obiectivele controlului radioactiv, chimic și biologic al mediului, modul de organizare și componența rețelei naționale de observare și control de laborator, precum și sarcinile acestuia în regim obișnuit (activitate cotidiană), în regim sporit de pregătire și în situații excepționale”⁵⁴.

Este de menționat faptul că, utilizarea termenului de control în textul acestui act reglementator se referă la activitatea de monitorizare a stării de mediu. Astfel, în Regulament, se face referire la așa termeni ca și: „control de laborator”, care este un element al activității de

⁵⁰ Punctul 2 al Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.03.2014, nr. 66-71/195.

⁵¹ Punctul 5 al Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.03.2014, nr. 66-71/195.

⁵² Punctul 5 al Regulamentului privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.03.2014, nr. 66-71/195.

⁵³ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului rețelei naționale de observare și control de laborator asupra contaminării (poluării) mediului înconjurător cu substanțe radioactive, otrăvitoare, puternic toxice și agenți biologici, nr. 961 din 21.08.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 08.09.2006, nr. 142-145/1076.

⁵⁴ Punctul 1 al Regulamentului rețelei naționale de observare și control de laborator asupra contaminării (poluării) mediului înconjurător cu substanțe radioactive, otrăvitoare, puternic toxice și agenți biologici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 961 din 21.08.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 08.09.2006, nr. 142-145/1076.

monitorizare. Și alte acte normative subordonate legii stabilesc în mod subsidiar norme cu referire la modul și condițiile de efectuare a controlului ecologic.

Un act important în asigurarea principiilor și obiectivelor de control ecologic este **Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409 din 12 iunie 2024**⁵⁵, deoarece acest document de politici abordează capacitățile instituționale în domeniul protecției mediului, trasează direcțiile de dezvoltare și principiile de bază a politicii statului în domeniul, în deosebi, în contextul aderării la Uniunea Europeană.

Nu mai puțin relevant este și **Programul național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030 (PNASC 2030), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 624 din 30 august 2023**⁵⁶, care este unul din cele mai importante documente în domeniul prioritar – schimbările climatice. Scopul actului îl constituie integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice și planificarea dezvoltării la toate nivelurile și sectoarele prioritare, pentru a asigura reziliența climatică pe termen mediu și lung a sistemelor economice, sociale și ecologice.

Deși nu sunt acte normative care consacră reglementări directe procedurilor de control, dar în mod direct identifică obiectivele de realizare a mecanismelor de control, fiind vorba despre **Strategia Națională de „Dezvoltare Moldova Europeană-2020” (pct.2.12. Calitatea mediului), aprobată prin Legea nr. 315 din 17 noiembrie 2022**⁵⁷. În punctul 2.1.2. (Persistența schimbărilor climatice și a hazardurilor naturale asociate) se stabilește că: „Toate evidențele arată că schimbările climatice globale sunt cauzate în primul rând de activitățile umane, ceea ce solicită o regândire a interacțiunii dintre oameni și lumea înconjurătoare, prin diminuarea amprenteii activităților umane și economice asupra mediului. Concentrația tot mai înaltă a gazelor cu efect de seră în atmosferă determină creșterea temperaturilor medii globale și fluctuații climaterice locale tot mai imprevizibile. Temperatura medie globală este cu circa 1,1–1,2 grade Celsius peste nivelul preindustrial, iar perioada 2010–2020 a fost cea mai caldă pe toată durata observațiilor meteorologice.

Două treimi din gazele cu efect de seră îi revin dioxidului de carbon rezultat din arderea combustibililor fosili. O altă sursă de gaze cu efect de seră este metanul, componenta principală a gazelor naturale, responsabil de circa 25% din emisiile de gaze. Un alt gaz cu efect de seră având un impact negativ considerabil asupra încălzirii globale este oxidul (oxizii) de azot. Sursa

⁵⁵ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030, nr. 409 din 12.06.2024, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 30.07.2024, nr.325-328/650.

⁵⁶ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030, nr. 624 din 30.08.2023 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 27.11.2023, nr.448-451/1086.

⁵⁷ Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” nr. 315 din 17.11.2022, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.12.2022, nr. 409-410/758.

principală a acestor gaze este folosirea îngrășămintelor minerale de azot, utilizate în culturile agricole extrem de irațional, contribuind la emanarea oxizilor de azot în atmosferă.

Concomitent, îngrășămintele minerale de azot intensifică procesele de mineralizare a materiei organice a solului, emanând dioxidul de carbon în atmosferă. Creșterea temperaturilor a condiționat creșterea frecvenței fenomenelor naturale extreme, inclusiv a secetelor și a inundațiilor. Schimbările climatice și efectele acestora au scos în evidență vulnerabilitatea sistemelor de producție tradiționale.

Amenințând cu producerea unor rupturi majore în modul de trai și de organizare a societății, aceste schimbări impun identificarea unor strategii noi de adaptare și de moderare a schimbărilor climatice. Uniunea Europeană, Statele Unite ale Americii, China și o serie de alte țări, precum și un număr impunător de corporații mari s-au angajat să atingă neutralitatea carbonică până în anii 2050 – 2060, inclusiv prin tranziția la sursele regenerabile de energie și extinderea suprafețelor împădurite. Au crescut considerabil investițiile în dezvoltarea unei tehnologii cu potențial disruptiv – fuziunea termonucleară, care promite să devină o sursă inepuizabilă de energie electrică curată în aproximativ 10 ani⁵⁸. Aceste chestiuni determină direcțiile de dezvoltare a statului în domeniul asigurării protecției mediului.

1.2. Aspecte cu privire la controlul ecologic în viziunea cercetătorilor

Trebuie să recunoaștem că, deși, la compartimentul „controlul de stat” sunt multe studii științifice, totuși, în ce privește „controlul ecologic” în parte, regăsim studii științifice doar tangențial, legat cu abordarea nesistemică a problemelor din domeniul controlului ecologic. Toate cercetările științifice existente la acest capitol abordează tangențial chestiunea controlului ecologic. Deși subiectele legate de dreptul mediului au început a fi abordate cu insistență abia în deceniul șase al secolului trecut, totuși chestiunea, care privește nemijlocit controlul ecologic, deși fiind recunoscută ca importantă, nu a servit obiectul unui studiu distinct la noi în Republica Moldova.

Aceasta nu se referă și la Federația Rusă și Ucraina, or, până la destrămarea Uniunii Sovietice, noi, făcând parte din același sistem conceptual de drept, cu greu ne desprindem de percepțiile vechi ale sistemului sovietic de reglementări a raporturilor de control ecologic, în

⁵⁸ Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” nr. 315 din 17.11.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.12.2022, nr.409-410/758.

continuare fiind destul de important, cum au evoluat lucrurile în toate țările fostei Uniuni Sovietice.

Tranziția de la legislația sovietică la una modernă, care a început în ultimul deceniu al secolului trecut, au impus necesitatea invocării noilor abordări în ce privește mecanismele de protejare a mediului. Instituțiile și reglementările vechi, generate încă de legislația sovietică, nu totdeauna sunt utile pentru soluționarea problemelor actuale privind asigurarea folosirii raționale și a protecției mediului.

Un rol aparte în acest domeniu le revine anume cercetătorilor autohtoni, care prin lucrările lor au contribuit esențial la dezvoltarea cadrului legislativ în domeniu. Deși s-au depus eforturi considerabile pentru elaborarea legislației în acest domeniu, constatăm, că suntem încă în deplin proces de elaborare a legislației de mediu, precum și de revizuire a mecanismului de protejare a mediului, în așa fel, ca el să asigure pe deplin realizarea scopurilor trasate. pentru că persistă anumite deficiențe în conținutul acesteia, și dificultăți în aplicarea sa în relațiile sociale.

Astfel de chestiuni au reprezentat obiectul investigațiilor științifice în domeniu, și ca urmare au fost reflectate în studiile științifice de specialitate. În acest sens, sunt de remarcat cercetările realizate de dl. **P. Zamfir**, doctor în drept, conferențiar universitar, care fiind și printre primii dintre profesorii de dreptul mediului a perioadei postsovietice, a promovat și dezvoltat domeniul dreptului mediului în mediul academic. Cercetătorul P. Zamfir, pe lângă faptul că este coautorul primului manual de dreptul mediului din perioada modernă a statului nostru, la moment are publicate multiple lucrări științifice la materia controlului ecologic. Printre acestea distingem așa lucrări ca: „*Verificatorii rapoartelor de emisii a GEF – o nouă instituție de control ecologic în dreptul mediului al Republicii Moldova*”, „*Evaluarea impactului asupra mediului – ca instrument de control ecologic de promovare a intereselor în context transfrontalier: problema bazinului râului Nistru*”, „*Conceptul noii legi privind asigurarea calității aerului înconjurător*”, „*Dreptul la informație privind calitatea aerului atmosferic: actualitate și perspective de reglementare de control ecologic*”, „*Dezvoltarea durabilă prin asigurarea securității ecologice*” și alte lucrări importante în domeniul subiectului investigat.

Unele probleme ale legislației ecologice le regăsim cercetate și în lucrările autorului, de exemplu, *Reforma legislației de mediu în Republica Moldova (privire generală asupra cadrului legislativ acvatic* (Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Drept. Chișinău, 2001), în care domnia sa relatează despre evoluția reglementărilor legale din domeniul protecției și folosirii apelor, supune analizei Codului Apei în calitatea sa de cadru de control ecologic de bază, ce reglementează raporturile sociale din sfera dată, precum și o serie de alte

legi, ce au tangență cu subiectul în cauză. Evident, autorul accentuează părțile pozitive ale legislației din domeniu, precum și principalele deficiențe și imperfecțiuni ale cadrului legislativ din sfera gospodăririi și protecției apelor, printre care existența lacunelor și a contradicțiilor dintre reglementările cuprinse în Codul Apelor și alte acte legislative. Prin esență, studiul oferă informații valoroase referitoare la starea unei subramuri a legislației ecologice, facilitând astfel, sub anumite aspecte, evaluarea de ansamblu a acestei ramuri a legislației naționale.

În cuprinsul unei alte publicații științifice, realizate în coautorat cu **N. Zamfir** – *Экологическое право* (2002), sunt analizate bazele normativ-de control ecologice, ce reglementează relațiile ecologice. Sunt de menționat așa momente importante, ca: definirea unor concepte-cheie în domeniu (de exemplu, mediul natural înconjurător, principiile dreptului ecologic, raporturile de control ecologic, normele de control ecologic, etc.), identificarea funcției ecologice a statului și dreptului, clasificarea normelor dreptului ecologic, expunerea izvoarelor acestei ramuri a dreptului, clarificarea conceptului de ecologizare a legislației etc. Un aspect deosebit de important ce ține de dezvoltarea legislației ecologice este dezvăluit în cuprinsul articolului științific *Законодательные основы обеспечения доступа к экологической информации* (2002), în care cercetătorul P. Zamfir expune un segment distinct al procesului de dezvoltare a legislației ecologice sub influența factorului extern. Este de remarcat că subiectul prezintă o importanță deosebită, deoarece, concomitent cu problemele concrete înregistrate în procesul de implementare a principiilor Convenției de la Aarhus în legislația națională, autorul relevă și alte deficiențe ce caracterizează legislația națională la acel moment, formulând propuneri concrete de optimizare a acesteia. O continuare a acestor cercetări regăsim în articolul *Условия имплементации международно-правовых норм в национальное экологическое законодательство* (2009), în care autorul accentuează: „importanța și necesitatea perfecționării mecanismului de implementare a normelor dreptului ecologic internațional și a formării unei noi legislații ecologice naționale în baza normelor și principiilor acestuia (nu doar perfecționarea ei), cu luarea în considerare a factorilor economici, politici și de control ecologic”⁵⁹.

Un alt autor, în atenția căruia regăsim aspecte ce țin de legislația ecologică, este domnul doctor în drept, conferențiar universitar **I. Trofimov**, autorul și coautorul a patru manuale de dreptul mediului, care în manualul *Dreptul mediului* (2002) se referă, printre altele, la etapele organizării și legiferării protecției mediului în Republica Moldova. O atenție deosebită domnia sa acordă izvoarelor dreptului mediului și aplicării legislației mediului în spațiu, timp și asupra

⁵⁹ ZAMFIR, P. *Dezvoltarea durabilă prin asigurarea securității ecologice*. În: Revista Națională de drept, Chișinău, 2009, nr. 10-12, p. 68. ISSN 1811-0770.

persoanelor, dar și metodelor de reglementare a raporturilor de control ecologic. În contextul expunerii caracteristicii generale, și a problemelor ce țin de legislația mediului, cercetătorul face referință și la Legea privind protecția mediului, accentuându-i părțile pozitive ca lege-cadru a legislației ecologice și subliniindu-i neajunsurile. Merită evidențiată și opinia autorului în ceea ce privește existența problemelor ce țin de sistematizarea legislației ecologice, unde ideea unui Cod de legislație de mediu, este însoțită de posibilitatea consacrării legislative a multor instituții de dreptul mediului, care încă nu și-au regăsit locul. Una din soluțiile eficiente ar fi crearea unui cod de norme de control ecologic care să privească în exclusivitate folosirea și protecția mediului.

I. Trofimov „a contribuit la formularea și îmbunătățirea legislației de mediu, promovând reglementări, care protejează resursele naturale și asigură un management sustenabil al acestora. A abordat probleme complexe care intersectează dreptul, ecologia și politicile publice, ceea ce a facilitat o înțelegere mai profundă a impactului activităților economice asupra mediului”⁶⁰. A fost implicat în inițiative educaționale care vizează conștientizarea importanței protecției mediului, atât în rândul studenților, cât și al profesioniștilor din domeniu. A publicat lucrări de specialitate care abordează aspecte esențiale ale legislației de mediu, contribuind la literatura de specialitate și la dezvoltarea teoriei și practicii în domeniu. Aportul său a fost esențial în avansarea cunoștințelor și practicilor în domeniul dreptului mediului, influențând atât politicienii, cât și profesioniștii din acest sector.

O contribuție aparte la dezvoltarea problemei abordate în teză o are dl **Gr. Ardelean** doctor în drept și conferențiar universitar. care a tratat în mod tangențial problema controlului și supravegherii modului de respectare a legislației de mediu. Activitatea sa științifică se remarcă prin abordarea complexă a problematicii răspunderii juridice pentru prejudiciul ecologic, temă pe care a dezvoltat-o în teza sa de doctorat intitulată „Repararea prejudiciului ecologic”. În lucrările sale, dl Ardelean a adus contribuții semnificative la clarificarea conceptuală a noțiunii de prejudiciu ecologic⁶¹ și la delimitarea acesteia de alte forme de daune de mediu, fundamentând științific necesitatea consacrării unor noi tipuri de prejudicii, precum prejudiciul de salvare, prejudiciul de dezvoltare sau pierderea unei șanse de a obține un avantaj

De asemenea, el a analizat interferența principiilor răspunderii pentru dauna de mediu cu cele ale răspunderii civile delictuale, și a argumentat importanța obiectivizării răspunderii de

⁶⁰ TROFIMOV, Igor. Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului. În: *Administrarea Publică*, 2015, nr. 1(85). p. 49-56. ISSN 1813-8489.

⁶¹ ARDELEAN, G. *Noțiunea daunei de mediu și a prejudiciului ecologic. Delimitări conceptuale*. În: *Legea și viața*, nr. 12/2015, p. 29-35. ISSN 1810-309X.

mediu,⁶² depășind limitele tradiționalismului în reglementare pentru a garanta o reparare justă și echitabilă a prejudiciului ecologic. Un alt subiect de interes a fost conceptul de control ecologic voluntar. După cum consideră dl Ardelean Gr., acordurile de control ecologic voluntar oferă o soluție eficientă pentru implementarea standardelor de mediu, facilitând colaborarea între operatorii economici și autoritățile de mediu. Aceste inițiative nu doar că stimulează responsabilizarea operatorilor, ci și le generează beneficii economice, contribuind astfel la o gestionare mai sustenabilă a mediului. Bunăoară, în lucrările sale cu denumirea: *Ecological Control and Legal Frameworks for Sustainable Forest Management*⁶³ și *Environmental Control and The Problem Regarding The Ownership of Forest Resources Record*, dl Ardelean, împreună cu autorul tezei, au tratat cu lux de amănunte problema controlului ecologic realizat în domeniul folosirii resurselor forestiere⁶⁴. Interacțiunea dintre controlul ecologic și proprietatea asupra resurselor forestiere este crucială pentru sustenabilitatea pădurilor.

Împuternicirea comunităților locale cu rolul de guvernanță participativă îmbunătățește alinierea între interesele economice și durabilitatea mediului. Provocările apar din suprapunerea revendicărilor și a intereselor concurente, necesitând un cadru juridic cuprinzător pentru a recunoaște drepturile tuturor părților interesate și pentru a acorda prioritate soluționării conflictelor.

Abordarea proprietății resurselor forestiere nu este doar o problemă juridică sau economică; este intrinsec legată de sustenabilitatea mediului și necesită eforturi de colaborare pentru a asigura un management durabil al pădurilor pentru generațiile viitoare. Rezultatele cercetărilor sale au o valoare teoretică și practică deosebită, oferind soluții concrete pentru perfecționarea cadrului normativ și instituțional privind evaluarea și repararea prejudiciului ecologic, inclusiv prin propuneri de lege ferenda și recomandări pentru clarificarea regimurilor de răspundere aplicabile. Astfel, contribuțiile lui Ardelean Gr. au reprezentat un reper esențial în punctul de pornire a cercetării tematicii despre controlul ecologic, și un fundament solid pentru analiza științifică a controlului ecologic în dreptul mediului.

Un aport considerabil la cercetarea legislației ecologice a Republicii Moldova a realizat **V. Ursu**, prin studiul intitulat *О понятии национального экологического законодательства*

⁶²ARDELEAN, Grigore. *Consacrarea diferitor tipuri de prejudicii ecologice prin prisma specificității ce le caracterizează*. În: *Legea și viața*, nr. 5/2016, p. 40-45c. ISSN 1810-309X.

⁶³ ARDELEAN, G., DIACONU, L. *Ecological Control and Legal Frameworks for Sustainable Forest Management*. În: UBAK Conferința științifică internațională International Scientific Researches and Innovation Congress-II: conf. șt. Inter.16-18 decembrie, 2024, Adana, Turcia. p.1524-1530. ISBN: 978-625-6181-81-6.

⁶⁴ ARDELEAN, G., DIACONU, L. *Environmental Control and The Problem Regarding The Ownership of Forest Resources Record*. În: Conferința științifică internațională *International Halich Congress on Multidisciplinary Research*: conf. șt. Inter.03-05 decembrie, 2024, Istanbul Turcia, p.218-224. ISBN: 978-625-378-037-1.

Республики Молдова (2004). În cuprinsul acestuia, autorul atenționează pe bună dreptate asupra lipsei în dreptul moldovenesc, și doctrina ecologică a unui termen unic care să desemneze sfera normativă de reglementare a relațiilor dintre mediu, om și societate. De asemenea, el atestă lipsa unei accepțiuni unice, general recunoscute a unor așa termeni-cheie ca: „ocrotirea naturii”, „protecția mediului înconjurător”, „securitatea ecologică”, „asigurarea securității ecologice”, „lege ecologică”, „legislația ecologică”, „legislația cu privire la protecția mediului înconjurător” etc., încercînd o explicare și definire a acestora. Prin aceasta, considerăm că cercetătorul a contribuit considerabil la dezvoltarea aparatului conceptual al dreptului ecologic, inclusiv al legislației ecologice.

Merită enunțată, în același timp, și atenția acordată de V. Ursu tratării unor așa instituții juridice ale dreptului ecologic, precum controlul ecologic și expertiza ecologică. Astfel, în cuprinsul articolelor *Aspectul teoretico-juridic al controlului ecologic în legislația națională* (Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, Seria Științe Socioumanistice, Vol. I. Chișinău, 2002) și *Aspecte teoretico-practice ale controlului de stat în Republica Moldova* (Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, nr. 6. Chișinău, 2002), domnia sa expune esența și importanța controlului ecologic ca parte componentă a mecanismului de realizare a normelor juridice ecologice, formulînd și unele recomandări pentru eficientizarea acestei instituții, inclusiv la nivel legislativ. Semnificația deosebită a unei alte instituții din sfera protecției mediului – expertiza ecologică – este argumentată în publicația *Законодательное регулирование экологической экспертизы в Республике Молдова (2000)*.

Relevînd succesele înregistrate de Republica Moldova la acest capitol, autorul evidențiază și o serie de neajunsuri, care, în mare parte, pot fi înlăturate prin modificarea și completarea legislației în domeniu. Într-un alt demers științific – *Armonizarea legislației naționale în contextul Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice* (2001), V. Ursu, de rînd cu unele succese și probleme ale procesului de armonizare a legislației naționale, denotă și unele deficiențe care marchează în general legislația noastră ecologică. E cazul discrepanțelor, ce există între prevederile legilor organice din domeniu și instrucțiunile, regulamentele și deciziile ministerelor și departamentelor adoptate întru executarea acestora.

Un alt moment problematic elucidat, ține de ineficiența sancțiunilor aplicate pentru încălcarea legislației ecologice. Problema răspunderii pentru încălcarea legislației ecologice este dezvoltată de autorul citat și în alte demersuri științifice, în special, în: *Unele probleme ce vizează răspunderea penală și administrativă pentru nerespectarea legislației ecologice* (2004),

în cuprinsul căruia accentuează importanța ecologizării legislației penale, adică consacrarea unui capitol separat în noul Cod Penal al Republicii Moldova infracțiunilor ecologice. Cu toate acestea însă, în practică acest moment nu a fost resimțit.

Din contra, potrivit cercetătorului, s-a înregistrat o scădere bruscă a numărului de infracțiuni ecologice constatate. Evident că acest moment denotă alte deficiențe atât în reglementarea juridică a răspunderii pentru încălcarea legislației ecologice, cât și în realizarea practică a acestor reglementări. Momente destul de importante pentru dezvoltarea legislației ecologice regăsim în cuprinsul unui alt demers științific realizat de autor, intitulat *Некоторые проблемы реализации право граждан на благоприятную окружающую среду в Республике Молдова (2003)*. Destul de obiectiv cercetătorul argumentează necesitatea evitării formulelor abstracte, descriptive etc. și concretizării formulărilor din cuprinsul actelor normative, precum și necesitatea restabilirii principiului acțiunii directe a legii.

O atenție deosebită este acordată realizării legislației ecologice. În acest sens, domnia sa conchide drept cauză a nerespectării și neexecutării legislației ecologice anume iresponsabilitatea organelor executive ale statului, care pe parcursul anilor de independență au fost marcate de fluctuații frecvente, adesea nejustificate din punct de vedere științific și practic, fapt ce a determinat lipsa continuității în activitatea statului în sfera protecției mediului și, respectiv, a eficienței realizării legislației ecologice.

În viziunea noastră, este un moment deosebit de important, deoarece toate eforturile, ce pot fi depuse pentru elaborarea unei legislații ecologice corespunzătoare celor mai înalte standarde în domeniu, pot să eșueze din cauza indifferenței și iresponsabilității factorilor de decizie pentru care interesele politice personale sunt mai importante decât interesele generale ale societății în ansamblu.

O atenție distinctă merită și alte cercetări semnate de V. Ursu, în special: *Perspectivile codificării legislației ecologice în Republica Moldova: aspecte generale (2008)* și *Necesitatea adoptării codului ecologic al Republicii Moldova în contextul integrării europene (2008)*, în care cercetătorul readuce în atenție o problemă deosebit de actuală pentru dezvoltarea legislației ecologice, și anume, codificarea.

Aderînd și susținînd necesitatea codificării legislației ecologice naționale (idee promovată de **I. Trofimov, R. Iordanov, N. Zamfir** etc.), în cuprinsul celui de-al doilea demers științific nominalizat, autorii, invocînd și experiența altor state în domeniu, expun o posibilă structură a Codului ecologic, argumentînd avantajele unei asemenea sistematizări legislative. Privind în ansamblu cercetările lui V. Ursu, le apreciem a fi inedite mai ales prin faptul că, lansează diferite

idei și ipoteze pentru debateri științifice, nelipsită fiind și poziția concretă a autorului, contribuind astfel substanțial la dezvoltarea științei dreptului ecologic din Republica Moldova.

În același context, prezintă importanță și un alt demers științific al autorului, intitulat *Etapele formării legislației ecologice a Republicii Moldova: aspecte istorice (2007)*, elaborat în coautorat cu dl doctor habilitat, profesor universitar **I. Guceac**. În cuprinsul acestuia, autorii prezintă o retrospectivă istorică a evoluției reglementărilor în sfera protecției mediului pe teritoriul Republicii Moldova, cu identificarea unor perioade istorice concrete, cu trăsături și particularități specifice.

Un alt autor, care se distinge prin eforturile sale substanțiale, cât în plan științific, atât și în plan administrativ-instituțional, este dna doctor, conferențiar universitar, **Iordanca-Rodica Iordanov**. Făcând parte din categoria de profesioniști cu capacități teoretice și didactice, în relativ scurtă perioadă în care dumneaei a stat la conducerea autorității centrale de mediu, a reușit pornirea unor procese și concepte destul de eficiente în domeniul protejării mediului. Și după aceasta, dna Iordanca-Rodica Iordanov prelungește activitatea științifico-aplicativă în domeniul protejării mediului.

Este promotorul unei serii de conferințe științifice cu tematică de dreptul mediului, unde se pun spre dezbateri o serie de probleme fundamentale de dreptul mediului. În ce privește opiniile dnei Iordanca-Rodica Iordanov referitor la problema controlului ecologic, menționăm lucrarea (în coautorat cu V. Roșca) cu titlul *Protecția mediului înconjurător și schimbările climatice, o ecuație pentru reconceptualizarea dreptului la un mediu sănătos în dreptul internațional*. În această lucrare menționăm ideea, „că o latură importantă a acestui proces de „ecologizare” a drepturilor omului s-a adeverit a fi un proces constant și nu doar o acțiune limitată în timp”⁶⁵. Suntem pe deplin de acord cu o astfel de abordare, or controlul ecologic, deși a avut geneza în dreptul administrativ, oricum este o instituție ecologizată. Este necesară atenției în raport cu tema abordată de noi și lucrarea dnei R. Iordanov (în coautorat cu V. Roșca) cu titlu „*Dreptul la un mediu sănătos: rolul mecanismelor convenționale de monitorizare*”⁶⁶, unde se relevă esența diferitor mecanisme de monitorizare, în vederea asigurării dreptului omului la un mediu sănătos din punct de vedere ecologic.

⁶⁵ IORDANCA, R., ROȘCA, V. *Protecția mediului înconjurător și schimbările climatice, o ecuație pentru reconceptualizarea dreptului la un mediu sănătos în dreptul internațional*. În: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională „Asigurarea dreptului la un mediu sănătos și provocările tranziției spre UE”, Chișinău, 2023, p. 54. ISBN 978-9975-3418-3-7.

⁶⁶ IORDANCA, R., ROȘCA, V. *Dreptul la un mediu sănătos: rolul mecanismelor convenționale de monitorizare*. În: Revista Institutului Național de Justiție, nr. 2, Chișinău, 2022, p. 43-45.

Un alt cercetător, care a contribuit la studierea unor aspecte ale legislației ecologice este dl doctor în drept **V. Vlaicu**, care s-a remarcat, în special, prin următoarele demersuri științifice: *Conceptul protecției mediului* (2007), *Aspecte ale evoluției protecției mediului* (2007), *Obligația persoanelor de control ecologic de a proteja mediul* (2006), *Obligația fundamentală a cetățeanului de a proteja mediul* (2006), *Evoluția drepturilor, libertăților și îndatoririlor omului din domeniul mediului* (2007), *Locul și rolul statului în asigurarea unui mediu sănătos* (2007) etc. Importanța acestor cercetări rezidă în faptul că, pe lângă clarificarea unor concepte-cheie în domeniu (așa ca mediu, protecția mediului, drepturi și obligații ecologice etc.), autorul realizează o evaluare a modului, în care legislația națională asigură realizarea drepturilor ecologice ale omului, moment ce configurează scopul general al acestei ramuri a legislației naționale.

Deasemenea, un alt cercetător, care s-a preocupat de problemele controlului ecologic este **A. Capcelea**, care în lucrarea sa *Dreptul Ecologic* (2000) realizează o sistematizare a actelor normative în vigoare, expunând și reglementări de control ecologic ⁶⁷. Pe lângă o expunere a esenței documentelor naționale, autorul abordează și tratatele ecologice internaționale, la care Republica Moldova este parte, inclusiv cele, care nu au fost ratificate de aceasta, dar la care, în opinia sa, ar trebui să adere. Având în vedere importanța orientării Republicii Moldova către integrarea europeană, lucrarea sa are ca scop familiarizarea cititorilor interesați cu legislația Uniunii Europene, în vederea pregătirii și facilitării procesului de armonizare a legislației ecologice. În acest context, pe lângă informațiile generale despre sistemul legislativ al UE, sunt prezentate și esențele directivelor relevante în domeniu.

Un alt moment la care s-a referit autorul sunt noile principia, pe care se bazează noua legislație ecologică a Republicii Moldova, spre deosebire de cea existentă în cadrul fostei URSS, identificând, în acest sens:

- principiul democratizării (care presupune informarea largă a publicului și atragerea lui la luarea deciziilor);
- principiul „plătește poluatorul și beneficiarul resurselor naturale”;
- principiul descentralizării și deconcentrării puterii de stat și delegării funcțiilor principale ale protecției mediului la nivel local și trecerii răspunderii ecologice de la stat la agenții economici;
- principiul cooperării internaționale etc.

În același timp, pe lângă evidențierea unor momente pozitive ce caracterizează noua legislație, cercetătorul atenționează și asupra laturilor negative ale acesteia, moștenite sau

⁶⁷ CAPCELEA, A. *Dreptul ecologic*. Chișinău: Știința, 2000. 269 p.

determinate de perioada de tranziție. În baza acestora, A. Capcea identifică direcțiile de bază ale dezvoltării legislației ecologice, formulează sarcinile principale ale procesului de perfecționare a acesteia, și propune un șir de principii generale și specifice, în baza cărora procesul dat ar trebui să se desfășoare.

Totodată, să menționăm și autorii care și-au lăsat amprenta științifică în absolut toate țările fostei Uniuni Sovietice, și anume prof. **V. Petrov**, prof. **B. Erofeev**, prof. **S. Bogoliubov**, prof. **M. Brinciuk**, și alții. Unul dintre savanții notabili din Rusia, care a scris despre controlul ecologic este **Alexei A. Zheleznov**. De asemenea, **Viktor A. Karpov** și alți cercetători din domeniul ecologiei au contribuit la studiile legate de managementul ecologic și protecția mediului.

De exemplu, putem menționa aportul dnului professor **B. Erofeev**, în a cărei lucrare – „*Экологическое право России*” (2000), putem urmări principalele referințe care se referă la principiile și regulile de realizare a controlului ecologic, așa cum și tipurile acestuia”⁶⁸. Un interes aparte reprezintă abordarea pe care o face cercetătorul în ce privește controlul ecologic obștesc.

La fel menționăm și prof. **M. Brinciuk**, care s-a oferit cu opinii în ce privește clarificarea conceptelor și noțiunilor utilizate în cuprinsul actelor legislative din domeniu din Federația Rusă.⁶⁹ Astfel, în cercetările sale atestăm explicații și interpretări date unor așa categorii ca: „mediu înconjurător”, „mediu înconjurător favorabil”, „protecția mediului înconjurător”, „sistem ecologic”, „cerințe de control ecologic”, „comportament ecologic”, „securitate ecologică” etc.

În același context se înscriu și abordările dlui **S. Bogoliubov**, care se referă la necesitatea elaborării unei concepții de dezvoltare a legislației ecologice.

O preocupare similară atestăm și în doctrina de control ecologică a Ucrainei, în care, în ultimul timp, tot mai mult este vehiculată ideea necesității unificării sistemului de reglementări de mediu, inclusiv și prin consacrarea unui regim distinct majorității din instituțiile reglementatoare ale dreptului mediului. Astfel, academicianul **Iu. S. Șemșucenko**, abordând problema dată remarcă necesitatea realizării unei sistematizări instituționale ale ramurii.

În același sens ne referim și la realizările în domeniu a unui alt cercetător ucrainean – **N. A. Orlov**, care expune unele idei ce ar putea suscita discuții și controverse. Astfel, după cum susține cercetătorul, se cere elaborarea unui cod de legi unic care să conțină norme-principii, care

⁶⁸ ЕРОФЕЕВ, Б. В. *Экологическое право России*. Москва, 2001. 624 с. ISBN 5-7357-0190-8.

⁶⁹ БРИНЧУК, М. М. *Экологическое право*. Москва: Юристъ, 1998. 684 с.

să-și extindă acțiunea asupra tuturor categoriilor de instituții aplicabile pentru asigurarea protejării mediului.

În continuare, studiind doctrina românească, atestăm o multitudine de autori, abordări, cercetări și idei de valoare. Diferite aspecte ale subiectului investigației noastre au fost abordate de diverși cercetători, dintre care vom menționa prof. **E. Lupan**, prof. **M. Duțu**, Prof. **D. Marinescu**, prof. **Șt. Tașcă**; **L. Dogaru**; **O Popovici** și alții.

Profesorul **E. Lupan**, fiind unul dintre fondatorii disciplinei dreptul mediului în România, în lucrările sale de dreptul mediului din anii 1997, 1998, 1999, 2000 și 2009, a abordat importanța mecanismului de control de mediu întru soluționarea sarcinilor de protejare a mediului⁷⁰. În lucrarea sa „*Dicționar de protecția mediului*” (1998)⁷¹, dlui definește controlul de stat a calității în construcții.

Cercetătorul român, prof. **M. Duțu**, recunoscut fiind printre promotorii actuali ai dreptului mediului în România, în cuprinsul numeroaselor sale publicații, în special a celor din ultimii ani „a reușit să prezinte un tablou destul de accesibil al conținutului și esenței controlului de mediu.”⁷² În cadrul numeroaselor sale lucrări, cum ar fi „*Dreptul mediului*” (2007), „*Tratat de dreptul mediului*” (2007), „*Dreptul mediului*”(2008), *Dreptul mediului și al climei, vol I. Partea generală*, autorul oferă o analiză detaliată a evoluției protecției juridice a mediului în România, subliniind schimbările legislative de la regimul anterior la cel actual și consecințele acestora. Un aspect important pe care cercetătorul îl evidențiază este perioada și condițiile în care România a preaderat la Uniunea Europeană, un moment care a influențat semnificativ dezvoltarea legislației de mediu.

Conform autorului, un impact semnificativ a avut inițierea procesului de aliniere a legislației românești la *acquis-ul comunitar* în domeniul mediului, care a implicat transpunerea a aproximativ 90 de acte europene în peste 120 de reglementări interne. **M. Duțu** atrage, în special, atenția asupra unor practici negative observate în acest sector, cum ar fi: „preluarea cerințelor directivelor europene prin acte normative subsecvente (hotărâri guvernamentale și ordine ministeriale); adoptarea automată și integrală a reglementărilor comunitare, fără a lua în

⁷⁰ DIACONU, L. *Legal Mechanisms for Patrimonial Responsibility in Environmental Law*. In: EMIDWORLD'23 International Congress on Economics, Public Finance Business & Social Sciences held in Kütahya/Türkiye from November 09-11, 2023, p.814. e-ISBN:978-975-7120-50-6.

⁷¹ LUPAN, E. *Dicționar de protecția mediului*. București: Lumina Lex, 1997. 231 p.

⁷² DIACONU, L. *Ecological Expertise and Environmental Impact Assessment: Reflections on Challenges, Approaches, and Cross-Country Differences*. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul: Ediție semestrială, nr.2, 2024. p.85-103. ISSN 2345-1858.

considerare reglementările naționale existente”⁷³; abrogarea Legii cadru privind protecția mediului nr. 137/1995 și adoptarea Ordonanței de urgență nr. 195/2005, un moment care este perceput mai degrabă ca un gest politic de afirmare a intenției de aderare la UE, decât ca un act normativ bine fundamentat și necesar. Totuși, domnia sa consideră că această Ordonanță are, în esență, un caracter tranzitoriu, integrându-se atât în logica dezvoltării reglementărilor de mediu, cât și în contextul perioadei de preaderare.

În problematica ce privește controlul ecologic, M. Duțu este, probabil unul din acei autori, care în manualele universitare a consacrat o atenție aparte acestui compartiment. Astfel, în capitolul „*Tehnici de protecție a mediului*” din cursul universitar „*Dreptul mediului*” (2008)⁷⁴, dlui consacră atenție detaliată diferitor mecanisme de monitoring și de control ecologic.

Un alt cercetător de interes este **D. Marinescu**, care, în lucrările sale *Dreptul mediului* (1998), examinează extins relația dintre drepturile fundamentale ale omului și protecția mediului. Acesta argumentează că protecția mediului implică, în esență, respectarea drepturilor celorlalți prin prevenirea degradării sau distrugerii mediului în care oamenii își desfășoară existența. Orice formă de degradare sau distrugere a mediului poate fi cauzată de o exercitare abuzivă a drepturilor de către indivizi. Conceptul central promovat de cercetător se axează pe recunoașterea și consacrarea, la nivel constituțional, a dreptului fundamental la un mediu sănătos, precum și pe stabilirea răspunderii juridice în cazul încălcării acestuia. Pe lângă caracterul profund, interdisciplinar și complex al lucrării, considerăm că aceasta propune „un principiu și un obiectiv inovator pentru legislația ecologică în ansamblu, acela al respectării drepturilor omului”⁷⁵.

Astfel, prin respectarea acestor drepturi, se facilitează o protecție eficientă a mediului, iar prin protecția mediului se garantează și respectarea anumitor drepturi fundamentale ale omului.

Desigur, în pofida faptului că aceste lucrări cuprind, în mare parte, un material didactic pentru uzul studenților, totuși autorii expun opinii distincte asupra diferitor noțiuni, concepte și instituții de control ecologice proprii dreptului mediului, viziuni asupra caracterului și eficienței reglementărilor de control ecologic în materie.

Sunt destul de interesante abordările pe care le realizează și autoarea română **C. Oneț**, care în lucrarea sa *Dreptul mediului* (2017), la capitolul instrumente de protecție a mediului,

⁷³ DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. Ediția a 3-a. București: C.H.Beck, 2007. 464 p.

⁷⁴ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C.H.Beck, 2008, p. 196-215. ISBN 978-973-115-343-8

⁷⁵ IANCU, G. *Drepturile fundamentale și protecția mediului*. București: Regia autonomă „Monitorul Oficial”, 1998. 256 p.

distinge instrumentele administrative și cele manageriale, de fapt referindu-se plenar la mecanismul de control ecologic.

Totodată, controlul ecologic a fost un punct central al eforturilor științifice și legislative în Europa începând cu mijlocul secolului al XX-lea. Oamenii de știință au jucat un rol esențial în elaborarea politicilor, furnizarea de date empirice și susținerea cadrelor de reglementare care vizează calitatea aerului, protecția apei, gestionarea deșeurilor și conservarea biodiversității. Prezentul paragraf analizează contribuțiile principalilor oameni de știință europeni care au influențat legislația de mediu, evidențiind cercetările lor și impactul acestora asupra elaborării politicilor de mediu.

De la bun început, trebuie să menționăm, că legislația de mediu din Europa a evoluat ca răspuns la descoperirile științifice și la preocupările tot mai mari privind poluarea, epuizarea resurselor și schimbările climatice. „Cercetarea științifică a pus bazele unor legi menite să reducă daunele aduse mediului și să promoveze durabilitatea”⁷⁶. Vom încerca să analizăm contribuțiile unor oameni de știință europeni notabili, ale căror lucrări au modelat politicile europene de mediu privind controlul ecologic.

Printre pionierii mondiali în știința mediului, putem numi autorii:

■ **Vladimir Vernadsky** (1863-1945), rus de origine, al cărui concept de biosferă a avut o influență durabilă asupra gândirii europene în domeniul mediului. Lucrările sale au pus bazele studiilor moderne privind ecosistemele și au influențat politicile de dezvoltare durabilă în Europa, în special prin intermediul programului UNESCO „Omul și biosfera”⁷⁷.

■ **Arne Næss** (1912-2009). “Filosoful și ecologistul norvegian Arne Næss a introdus conceptul de ecologie profundă, pledând pentru o abordare holistică a protecției mediului. Influența sa s-a extins în cadrele juridice europene, în special prin dezvoltarea de politici orientate spre durabilitate în cadrul Uniunii Europene (UE)”⁷⁸.

■ O contribuție științifică la politicile europene de mediu a avut-o **Svante Arrhenius** (1859-1927). Svante Arrhenius este un om de știință suedez, care a fost unul dintre primii care a cuantificat efectul de seră, punând bazele legislației privind schimbările climatice⁷⁹. Cercetările

⁷⁶ DIACONU, L. *The Importance of Environmental Assessment Mechanisms for Sustainable Development and Environmental Control*. In 4th International Conference on Harmony in Innovation: Navigating Global Business Landscapes Through Emerging Technologies and Dynamic Management Strategies April 4 th – 5 th, 2024, Dr. D. Y. Patil B-School. p. 90. ISBN: 978-81-977766-0-1DOI 10.5281/zenodo.13627751.

⁷⁷ VERNADSKY, V. I. *The biosphere* (translated by D.B. Langmuir in 1998). Springer-Verlag, 1926.

⁷⁸ NAESS, A. *The shallow and the deep, long-range ecology movement: A summary*. *Inquiry*, 16(1-4). p. 95–100, 1973.

⁷⁹ ARRHENIUS, S. *On the influence of carbonic acid in the air upon the temperature of the ground*. *Philosophical Magazine and Journal of Science*, 41(251), p.237–276, 1896.

sale au stat la baza fundamentării științifice a politicilor UE de combatere a schimbărilor climatice, cum ar fi sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) din 2005 și strategiile ulterioare de reducere a emisiilor de carbon.

■ **Bert Bolin** (1925-2007). Meteorolog suedez, Bolin a fost unul dintre fondatorii IPCC. Lucrările sale privind dioxidul de carbon atmosferic au jucat un rol crucial în politicile climatice internaționale, inclusiv cele adoptate de UE pentru a reduce emisiile de gaz⁸⁰.

■ **Tim Lenton** (n. 1973). „Lenton, un climatolog britanic, a lucrat intens asupra punctelor de basculare climatice, avertizând asupra schimbărilor ireversibile ale mediului. Cercetările sale au influențat politicile UE privind reziliența la schimbările climatice și strategiile de adaptare”⁸¹.

■ **Hans Joachim Schellnhuber** (n. 1950) Fizician și climatolog german, Schellnhuber a fost pionierul lucrărilor privind evaluarea riscurilor climatice și limitele planetare. Cercetările sale au influențat în mod direct politicile UE, inclusiv Legea europeană privind schimbările climatice.

■ **Syukuro Manabe** (n. 1931) Deși s-a născut în Japonia, colaborările lui Manabe cu oamenii de știință europeni au fost esențiale pentru îmbunătățirea proiecțiilor climatice. Lucrările sale au influențat „politicile de adaptare ale UE și evaluările de risc pentru fenomenele meteorologice extreme.”⁸²

Tot din șirul de personalități care sunt recunoscuți prin contribuțiile sale esențiale în dezvoltarea problematicii de mediu sunt și **Elinor Ostrom** (SUA), care deși nu este europeană, totuși contribuțiile sale la teoria resurselor comune au influențat profund discuțiile despre dreptul mediului în Europa.⁸³ **Joaquín Almunia** (Spania), care a fost comisar european pentru concurență și vicepreședinte al Comisiei Europene, activitatea căreia a avut un impact semnificativ asupra politicilor europene de mediu. **Iaroslav Turlukowski** (Polonia), care este Director al Centrului de Cercetare pentru Europa de Est și Asia Centrală și care a contribuit la dezvoltarea dreptului mediului în cadrul conferințelor internaționale. **Graham Smith** (Marea Britanie), care este Expert în dreptul mediului și politici publice, cunoscut pentru cercetările sale asupra participării publicului în deciziile ecologice. **Rachel Carson**, dr. în drept, (SUA), care în

⁸⁰ BOLIN, B. *Atmospheric carbon dioxide and global carbon cycle*. Stockholm: Swedish Academy of Sciences. 1981.

⁸¹ LENTON, T. M. & WATSON, A. J. *Revolutions that made the Earth*. Oxford University Press. 2011.

⁸² MANABE, S. & WETHERALD, R. T. *The effects of doubling CO2 concentration on the climate of a general circulation model*. Journal of the Atmospheric Sciences, 32(1), p.3–15, 1975.

⁸³ OSTROM, E. *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press. 1990.

lucrarea sa fundamentală *Silent Spring* (1962)⁸⁴ a catalizat mișcarea ecologică modernă prin evidențierea pericolelor pesticidelor, în special DDT, precum și a relevat diverse probleme legate de impactul lor ecologic. **Daniel Bodansky**, dr. în drept, (SUA), care este un cercetător proeminent în domeniul dreptului internațional al mediului. Lucrările lui Bodansky se concentrează pe schimbările climatice și cadrele de guvernare⁸⁵. Contribuțiile sale la înțelegerea mecanismelor juridice care stau la baza acordurilor internaționale, cum ar fi Acordul de la Paris, au fost esențiale pentru modelarea politicii de mediu contemporane. **Arden Rowell și Kenworthy Bilz** (SUA), care în lucrarea lor în colaborare, intitulată „*The Psychology of Environmental Law*”⁸⁶ examinează modul în care principiile psihologice pot îmbunătăți cadrele juridice destinate controlului poluării și gestionării ecosistemelor. Această abordare interdisciplinară a deschis noi căi pentru integrarea științelor comportamentale în legislația de mediu. **Rob Fischman**, dr. în drept, (SUA), care în calitate de lider în domeniul educației privind mediul, subliniază importanța cunoștințelor științifice în elaborarea unor politici de mediu eficiente⁸⁷.

Totodată, dacă e să ne referim, în special, la problema controlului ecologic, mai mulți oameni de știință și cercetători au scris nemijlocit referindu-se la reglementarea și gestionarea ecosistemelor pentru a menține stabilitatea, biodiversitatea și durabilitatea, printre care **Howard Odum** (1924–2002), care a fost un pionier în ecologia sistemelor, și care examinează fluxurile de energie și mecanismele de control din cadrul ecosistemelor. Cartea sa „*Environment, Power, and Society*” (1971) analizează modul în care ecosistemele se autoreglează și modul în care intervenția umană poate influența aceste procese. Lucrarea lui Odum este fundamentală pentru înțelegerea auto-reglementării ecosistemelor și a mecanismelor de control ecologic prin intermediul buclelor de reacție. **Eugene Odum** (1953), un ecologist de frunte, care introduce prin lucrarea sa „*Fundamentals of Ecology*”⁸⁸ principiile ecologice care se referă la controlul, stabilitatea și rezistența ecologică. El a subliniat importanța homeostazei în ecosisteme, în care procesele naturale reglează condițiile de mediu. **C.S. Holling** (1930-2019) a fost o figură-cheie

⁸⁴ CARSON, R. *Silent Spring*. Boston: Houghton Mifflin. 1962.

⁸⁵ BODANSKY, D. *The Legitimacy of International Governance: A Coming Challenge for International Environmental Law?* In: *American Journal of International Law*, 93, no. 3 (1999): 596-624.

⁸⁶ ROWELL, Arden, KENWORTHY Bilz. *The Psychology of Environmental Law*. New York: New York University Press, 2021.

⁸⁷ FISCHMAN, ROBERT L. and RUHL, J.B. *Endangered Species Act at 50: Science, Policy, and the Future of Conservation*. *Science* 382, no. 6675, 2023. p. 1385-1387.

⁸⁸ ODUM, E. P. & ODUM, H. T. *Fundamentals of ecology*. Philadelphia: W.B. Saunders Company. 1953.

în domeniul controlului ecologic prin teoria rezilienței⁸⁹ și cadrul său de gestionare adaptivă. Holling a dezvoltat teoria rezilienței, care explorează modul în care ecosistemele absorb perturbările, menținându-și în același timp funcția. Cadrul său de management adaptiv sugerează că controlul ecologic ar trebui să fie flexibil, permițând feedback-ul natural al sistemului. Contribuțiile sale se concentrează pe modul în care ecosistemele absorb perturbările, menținându-și în același timp funcția, subliniind natura dinamică și neliniară a controlului ecologic. Contribuțiile cheie la controlul ecologic sunt în lucrarea sa: „*Reziliența și stabilitatea sistemelor ecologice*” (1973) Holling a făcut distincția între stabilitatea inginerescă (revenirea la echilibru) și reziliența ecologică (absorbția schimbărilor, menținând în același timp funcțiile esențiale). Această idee a transformat controlul ecologic dintr-o perspectivă rigidă, orientată spre echilibru, într-una mai flexibilă, adaptivă. Holling a susținut că ecosistemele ar trebui gestionate cu ajutorul buclilor de reacție, ajustând politicile pe baza răspunsurilor ecologice în timp real, mai degrabă decât pe baza unor reguli fixe. Impactul lui Holling în problematica controlului ecologic este că dânsul a schimbat viziunea asupra ecosistemelor de la echilibrul static la ciclurile adaptative care includ creșterea, colapsul și reorganizarea. A inspirat managementul modern bazat pe ecosisteme și strategiile de adaptare la schimbările climatice. **Paul R. Ehrlich** (n. 1932), care în lucrarea sa „*The Population Bomb*” (1968), abordează problema concordanței creșterii populației umane și mecanismele utile și necesare controlului ecologic și gestionării resurselor. **Fritjof Capra** (n. 1939) care este de fapt un fizician și gânditor systemic, dar care aplică teoria sistemelor la controlul ecologic, punând accentul pe interconectare și pe procesele de autoreglare.⁹⁰ **Elinor Ostrom** (1933-2012), care abordează problematica resurselor comune și guvernantei ecologice. Abordarea economică și politică a lui Ostrom privind controlul ecologic este prezentată în „*Governing the Commons*” (1990). Autoarea analizează modul în care comunitățile locale gestionează eficient ecosistemele fără o reglementare de sus în jos.⁹¹ **James Lovelock** (1919-2022) care în lucrarea sa „*Gaia a lui Lovelock*” (1979) sugerează că Pământul funcționează ca un sistem autoreglat, în care controlul ecologic are loc în mod natural. Lucrările sale au influențat politicile privind schimbările climatice și strategiile de gestionare ecologică⁹².

⁸⁹ HOLLING, C. S. *Resilience and stability of ecological systems*. Annual Review of Ecology and Systematics, 4 (1), p. 1-23. 1973.

⁹⁰ CAPRA, F. *The Web of Life: A New Scientific Understanding of Living Systems*. New York: Anchor Books. 1996.

⁹¹ OSTROM, E. *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press. 1990.

⁹² LOVELOCK, J. E. *Gaia: A New Look at Life on Earth*. Oxford: Oxford University Press. 1979.

În ansamblu, acești autori reprezintă doar o parte dintre cei care modelează dialogul în jurul controlului ecologic, reflectând o gamă diversă de metodologii și cadre teoretice care continuă să evolueze ca răspuns la problemele globale de mediu.

Eventual, printre principalele subiecte abordate în literatură, privind controlul ecologic erau:

- Autocontrolul: Modul în care ecosistemele își mențin echilibrul prin intermediul buclelor naturale de reacție (de exemplu, relațiile prădător-pradă).
- Reziliența: Modul în care ecosistemele se adaptează la perturbări menținându-și funcția (Holling).
- Sustenabilitatea: Gestionarea impactului uman pentru a permite proceselor ecologice să continue (Ostrom, Ehrlich).
- Ingineria ecologică: Proiectarea unor intervenții umane care să lucreze cu natura și nu împotriva ei (Odum).

La finalul compartimentului, considerăm binevenit a aprecia gradul de cercetare a subiectului prezentei investigații la nivel de teză de doctorat. În acest sens, vom menționa că unele aspecte ale legislației ecologice din Republica Moldova și-au găsit reflectare în lucrările semnate de: Trofimov I. *Răspunderea civilă în raporturile de dreptul mediului* (Chișinău, 2006); Zamfir N. *Mecanismul implementării actelor internaționale de mediu în dreptul național al Republicii Moldova* (2006); Vlaicu V. *Probleme ale protecției mediului în procesul realizării unor drepturi și obligații constituționale* (2007); Iordanov I.-R. *Fundamentarea științifică și reglementarea normativă a drepturilor ecologice ale omului în Republica Moldova* (2007).

Din câte se poate observa, cercetătorii enunțați, în contextul investigațiilor realizate, inevitabil au analizat și au făcut referințe la dispozițiile normelor legale în materie, apreciind gradul de reglementare și eficiența aplicării lor. Desigur, au pus în discuție probleme ce afectează diferite segmente ale legislației ecologice și s-au expus pe marginea soluționării acestora. Din considerentele date, valoarea teoretică și practică a acestor lucrări științifice merită o apreciere deosebită.

Totodată, vom nota că nici chiar dacă vom cumula rezultatele tuturor publicațiilor expuse anterior, nu vom putea obține o imagine de ansamblu asupra legislației ecologice a Republicii Moldova ca sistem normativ de control ecologic, cu toate particularitățile și deficiențele ce o marchează la etapa actuală. Respectiv, o asemenea situație reclamă o cercetare fundamentală, integrativă a legislației ecologice ca sistem, pentru a se elucida structura și modul de funcționare

a acesteia, a se identifica cauzele funcționării sale deficitare și pentru prefigurarea căilor și soluțiilor necesare dezvoltării și sporirii eficienței acesteia în ansamblu.

Propunându-ne un asemenea scop în prezenta investigație, considerăm că atingerea lui va fi posibilă datorită realizării următoarelor obiective:

- dezvoltarea conținutului conceptelor-cheie: mediu; protecția mediului; funcție ecologică; politică de mediu; legislație ecologică, securitate ecologică etc.;
- elucidarea rolului statului în asigurarea protecției mediului, prin analiza funcției ecologice și a politicii de mediu;
- prezentarea celor mai importante aspecte ale evoluției reglementării de control ecologic a protecției mediului din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre;
- dezvoltarea esenței și particularităților legislației ecologice ca ramură a legislației naționale;
- examinarea structurii și modului de funcționare a sistemului legislației ecologice a Republicii Moldova;
- evaluarea calității și importanței legii-cadru din domeniu pentru funcționarea sistemului dat; investigarea celor mai importante aspecte ale mecanismului de asigurare a aplicării și respectării legislației ecologice;
- studierea factorilor ce contribuie la dezvoltarea și perfecționarea legislației ecologice;
- prefigurarea posibilelor perspective ale legislației ecologice naționale;
- expunerea concluziilor privind starea actuală a reglementării protecției mediului în Republica Moldova și formularea de propuneri și recomandări referitoare la perfecționarea și optimizarea cadrului de control ecologic din domeniu.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

În urma investigațiilor științifice efectuate la tema propusă spre dezvoltare, bazându-ne pe analiza legislației naționale în vigoare și prin prisma analizei teoretico-științifice, am ajuns la următoarele concluzii:

1. Legislația de mediu instituie reglementări cu privire la controlul ecologic. În același timp, preocupările reglementatorii ale legislației de mediu nu au ca obiect consacrarea unui regim special de control. Formula obișnuită pe care o aplică legiuitorul este una în care se face referință la reglementările din Legea cu privire la controlul de stat. Condițiile obiective de mediu, însă în mod obiectiv impun necesitatea aplicării unor alte rigori decât cele pe care le stabilește Legea privind controlul de stat. Acest fapt impune ca legiuitorul să revizuiască

abordarea tradițională a unei din cele mai importante măsuri de asigurare a protejării mediului cum este controlul ecologic.

2. Controlul ecologic reprezintă un ansamblu de procedee de ordin juridic și faptic, aplicat la diferite etape ale raporturilor de dreptul mediului, Din acest motiv, sediul juridic al instrumentelor juridice ale controlului ecologic se regăsește în diverse acte legislative. Mai mult ca atât, el se găsește și în conținutul actelor naționale, dar și în actele internaționale, în mod firesc având o dimensiune extrateritorială.
3. În continuarea concluziei precedente, apreciem că în cadrul ambelor dimensiuni – internațională și comunitară, putem conchide necesitatea unor studii complexe, care ar definitiva și din punct de vedere doctrinal, dar și din punct de vedere legislativ toate întrebările apărute cu privire la conceptul de control ecologic, și anume, a esenței acestuia, a cerințelor minime, inclusiv a principiilor destinate efectuării controlului ecologic, în așa fel, încât să fie asigurată o realizare eficientă a apărării drepturilor persoanelor la un mediu sănătos, valori stabilite prin normele interne și internaționale, care cu desăvârșire urmează a fi implementate
4. În pofida importanței problemei de mediu pentru societate și recunoașterea acestui fapt de către toate instituțiile statului, dar și datorită importanței controlului ecologic în soluționarea problemei de mediu, constatăm că în literatura de specialitate, controlului ecologic nu i se acordă o atenție specială. Totuși, conchidem că studiile existente în doctrina autohtonă, dar și în cea de peste hotare, cu mici excepții, practic sunt fragmentate și abordează doar unele aspecte înguste ale problemei, inclusiv în cadrul manualelor de dreptul ecologic. Cu regret această problemă este abordată la diferite teme concrete, cum ar fi cele ce vizează mecanismul de preîntâmpinare a daunelor de mediu.
5. Analiza modestă a reglementării raportului juridic de control ecologic, inclusiv al opiniilor doctrinale, dedusă de către noi din examinarea materialelor științifice relevante domeniului, justifică necesitatea sporirii cercetării acestei instituții de protejare a mediului, cum este controlul ecologic.
6. Problema controlului ecologic este un subiect abordat de către autorii din Republica Moldova, dar și de către cei din România, într-un mod mai modest în comparație cu lucrările din acest domeniu din alte state, cum ar fi cei din Federația Rusă.
7. Trebuie să apreciem realizările pozitive ale doctrinei din statele fostei URSS în materia controlului ecologic, fiind vorba despre o abordare destul de diversă, care include punerea în

discuție a subiectului atât de pe platforma dreptului administrativ, cât și de pe platforma dreptului mediului.

8. Discuțiile în jurul raționalității reglementării distincte, separate a regimului unui control ecologic sunt generate, în mare parte, de lipsa la moment a unor astfel de reglementări, îmbinate cu necesitatea obiectivă de a impune alte reguli în ce privește controlul ecologic.
9. Subiectul legat cu specificul controlului ecologic în comparație cu alte domenii de control de stat, au atras și atrag atenția cercetătorilor din domeniul dreptului mediului, dar și celor din domeniul dreptului administrativ, rămânând astfel în vizorul discuțiilor științifice.

Investigarea științifică fragmentară a chestiunii privind controlul ecologic pe care am constatat-o urmare a examinării materialelor științifice, justifică necesitatea cercetării acestei instituții.

2. CONTROLUL ECOLOGIC ÎN SISTEMUL DE CONTROL DE STAT

2.1. Controlul ecologic – varietate a controlului de stat

Noțiunile utilizate. Trebuie de recunoscut faptul că, impactul antropogen asupra mediului natural, în special din ultimile decenii, a dobândit așa proporții, încât este deja în stare să deterioreze fundamentul existenței firești al omenirii. „Se remarcă, astfel, că odată cu dezvoltarea și modernizarea vieții social-economice și deci cu înmulțirea surselor de poluare, are loc și sporirea diversificării formelor de poluare a mediului înconjurător, sub toate componentele sale”⁹³. „Ofensiva civilizației umane asupra mediului natural a rezultat cu intensificarea efectelor de seră și a ploilor acide, minimalizarea stratului de ozon, poluarea hidrosferei și a solului, nimicirea pădurilor, dispariția speciilor. Cauza acestei ofensive reprezintă, în primul rând, „explozia” demografică – majorarea bruscă a numărului populației, apariția noilor necesități și extinderea celor existente. Un rol nu mai puțin important îl joacă caracterul consumatoriu al civilizației: convingerea totală că natura este bogată, nelimitată și variată prin resursele sale, iar sarcina ei constă în asigurarea satisfacerii necesităților societății; consumul necontrolat de resurse naturale însoțit de poluarea mediului, în special de către țările economic dezvoltate”⁹⁴.

Este în general cunoscut, că destinul omenirii este influențat de mediu. Nicăieri pe glob nu există vreun teritoriu care să fie imun la dezastrele și la abuzurile oamenilor împotriva mediului⁹⁵. „Conservarea biodiversității implică recunoașterea și aplicarea unor măsuri ferme de protecție cu caracter activ ori pasiv”⁹⁶. În așa condiții, ar trebui să înțelegem că legislația de mediu joacă un rol crucial în protecția mediului și asigurarea dezvoltării durabile, în special în contextul provocărilor globale de mediu cu care se confruntă societățile contemporane.

Astfel, Republica Moldova, fiind parte a comunității internaționale, de asemenea, a adoptat o serie de reglementări menite să protejeze resursele naturale și să promoveze un mediu sănătos pentru cetățeni. „Cu toate acestea, implementarea eficientă a acestor reglementări rămâne a fi o provocare semnificativă.”⁹⁷ Un loc aparte în implementarea valorilor legale de protejare a

⁹³ LUPAN, E. *Dreptul mediului înconjurător*. București: Tempus, 1992, p. 9.

⁹⁴ ZAMFIR, P. *Dezvoltarea durabilă prin asigurarea securității ecologice*. În: Revista Națională de drept, Chișinău, 2009, nr. 10-12, p. 68. ISSN 1811-0770.

⁹⁵ BĂDESCU, V. *Umanizarea dreptului mediului*. În: Revista Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, Volume 4, nr. 2 din 2015, pag. (ISSN 2285-0171). [cit. 28.06.2024] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/3. Umanizarea dreptului mediului. Valentin Badescu.RO.pdf>

⁹⁶ FĂINIȘI, F. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2014, p. 23 (ISBN 978-606-26-0039-6 (488 pag.))

⁹⁷ TROFIMOV, I., DIACONU, L. *Theoretical Repercussions Regarding The Determination of The Framework of Legal Reports*. In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition. Vol.8, nr.1 fall 2022, Germania, Wiesbaden, p.46-53. ISSN 2365-3353.

mediului, îl are instituția controlului ecologic. În literatura de specialitate s-au dus diverse discuții la subiectul legat de controlul ecologic, însă o sistematizare vastă și clară a problemei până azi nu a fost realizată. După cum pe bună dreptate se face referință în literatura de specialitate, „unul din principiile care creează fundamentul controlului ecologic este principiul realizării și coordonării activității de protecție a mediului de către stat”⁹⁸. „Obligația de supraveghere a stării de mediu, deși tinde să devină un principiu de sine stătător, cu semnificații proprii, constituie un corolar al îndatoririi fundamentale de conservare și protecție a mediului”⁹⁹. Acest principiu deși nu-l regăsim ca formulă expresă în textul *Legii privind protecția mediului înconjurător*, totuși se deduce din conținutul normativ al legislației per ansamblu, din spiritul căreia noi putem deduce anume o astfel de poziție imperativă a legiuitorului, or, poluarea și combaterea ei este o problemă națională¹⁰⁰.

Suntem pe deplin de acord cu referința unor autori, potrivit căroră „asigurarea realizării unei efective folosiri și protecții a resurselor de mediu, este posibilă doar prin instituirea unui sistem bine axat de control al activităților în domeniul folosințelor de mediu”¹⁰¹.

În multe lucrări științifice termenii „control”, „audit”, „verificare” și „supraveghere” sau „monitoring”, adesea sunt folosite drept sinonime. Pentru exemplu, în lucrarea sa *Dreptul mediului*, prof. univ., dr. Lucreția Dogaru în lista activităților specifice protecției mediului include așa măsură ca „activitatea de monitoring”¹⁰². În mod cert, autoarea nu utilizează termenul de control, însă prin monitoring are în vedere multitudinea de mecanisme care au drept scop realizarea sarcinilor de control. În alte surse de specialitate termenul „control” este utilizat paralel cu termenul „supraveghere”¹⁰³, „iar termenul de monitoring deja este utilizat în câteva sensuri, cum ar fi în sens ecologic, unde monitoringul ecologic reprezintă sistemul de supraveghere sistematică și continuă a stării mediului și a componentelor sale sub influența factorilor naturali și antropici și în sens tehnologic, unde monitoringul integrat reprezintă un sistem complet de achiziție a datelor privind calitatea mediului, obținut pe baza unor măsurători sistematice, de lungă durată, la un ansamblu de parametri și indicatori, cu acoperire spațială și temporală care pot să asigure posibilitatea controlului poluării”¹⁰⁴.

⁹⁸ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1996, p. 141.

⁹⁹ DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. București: Ed. C.H.Beck, 2007, p. 270. ISBN 978-073-115-202-8.

¹⁰⁰ P. ZAMFIR, I. TROFIMOV. *Dreptul mediului. Partea generală*. Chișinău, p.12, 1998.

¹⁰¹ TROFIMOV, I. *Dreptul mediului*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002, p. 146. ISBN 9975-930-42-5.

¹⁰² DOGARU, L. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2020, p. 23-24. ISBN 978-606-26-1219-1.

¹⁰³ TROFIMOV, I. *Dreptul mediului. Partea specială*. Chișinău, 2000, p. 15.

¹⁰⁴ MINEA, E. *Controlul integrat al mediului și dezvoltarea durabilă*. În: Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. VIII, 2002, p. 144. ISSN 1454-1378.

În literatura rusă de specialitate, termenul de „control” este definit ca fiind un sistem de monitorizare, de contrapunere a informației, de verificare și analiză a funcționalității subiectului administrat, în scop de apreciere a temeiniciei și eficacității deciziilor adoptate sau în curs de adoptare, precum și în scop de „identificare a gradului de realizare a acestor decizii, așa cum și de producere a erorilor, abaterilor de la parametrii sau normele prescrise și preconizate, precum și pentru adoptarea deciziilor în vederea înlăturării consecințelor unor asemenea abateri”¹⁰⁵.

Totuși, paralel cu termenul „control”, cel mai frecvent este utilizat termenul „monitoring” și „supraveghere”. În unele surse de domeniu, „monitoringul” este definit ca fiind un sistem complex de supraveghere, apreciere și prognozare a schimbărilor stării mediului ambiant sub influența acțiunilor antropice. Monitoringul nu include dirijarea calității mediului ambiant¹⁰⁶. Cei drept, în unele cazuri, ultimele sunt identificate drept mecanisme specifice ale activității de control¹⁰⁷. „În unele surse de specialitate se face diferențiere dintre acești termeni, cum ar fi de exemplu la autorul rus B. Erofeev, care deosebește controlul ecologic de monitoringul de mediu și activitățile de supraveghere generală exercitate de către procuror”¹⁰⁸.

În același timp, activitățile de monitoring ar putea reprezenta un instrument sau un mecanism de exercitare a controlului ecologic. Totuși doctrinarii ruși se referă la monitoring în special ca la un proces neutru, după natura sa, care constă în observarea proceselor, care se produc în legătură cu starea de mediu, având drept scop identificarea influențelor de natură antropogenă asupra condițiilor de mediu¹⁰⁹.

La același subiect, mai întâlnim și altă abordare a problematicii controlului ecologic. În unele surse de specialitate, se abordează chestiunea de control ecologic, dar într-un mod axiomatic, fără a declara despre egalitatea între termeni, se abordează chestiunea referitoare la administrarea de stat a problemelor de mediu¹¹⁰, în acest sens, punându-se greșit în opinia noastră, semn de egalitate între termenul controlul ecologic și administrarea de stat a problemelor de mediu. Totuși, unii autori sunt puși de a oferi o definiție mai formală a acestei instituții, unde controlul ecologic de stat este determinat a fi o manifestare a funcției ecologice a

¹⁰⁵ LAZAREVA, E. *Финансовый контроль как элемент управления финансовыми ресурсами территории*. Rostov-na-Donu, 2000, p. 51. ISBN:5-7972-0244-1.

¹⁰⁶ OLARU, E. *Dicționar de ecologie și protecție a mediului*. Chișinău: „Tehnica – UTM”, 2015, p. 49. ISBN 978-9975-45-378-3.

¹⁰⁷ БОГОЛЮБОВ, С. *Экологическое право*. Москва: Норма, 1998, с. 188-189. ISBN 5-89123-259-6.

¹⁰⁸ ЕРОФЕЕВ, В. *Экологическое право России*. Москва: Юрист, 1996, с. 271-275. ISBN 5-7357-0190-8.

¹⁰⁹ РАШИНС, Л., БАРИШНИКОВА Е. *Теория и практика экологического мониторинга*. Екатеринбург: УрГУ, 2023, p. 8. ISBN 978-5-7186-2133-4.

¹¹⁰ ГАНЮХИНА, О. *Правовое регулирование экологического контроля в Российской Федерации* Autoreferat la teza de doctor în drept. Saratov, c. 13-14. 2007.

statului¹¹¹. După cum se observă, uzul acestor termeni în context diferit, provoacă încă controverse științifice.

„Esența controlului în sfera administrației publice în noile condiții constă în faptul că organele de stat ce au competențe de control (legislativ, executiv, judecătoresc) și organizațiile obștești, folosind mijloace organizatorico-juridice, clarifică, analizând activitatea autorităților controlate, problema legalității și oportunității măsurilor efectuate de aceste autorități”¹¹². *Controlul de stat este o componentă a activităților de management guvernamental*. Ea reprezintă o funcție a mecanismului de management a tuturor treburilor statului și unul din cele mai eficiente mecanisme de gestionare a sistemului de soluționare a intereselor publice.

După cum identifică administratiștii, „controlul constituie, de asemenea, un alt atribut al activității administrative, care are menirea de a măsura rezultatele acțiunii administrative în aplicarea deciziilor politice și de a reprograma activitățile, făcând corecțiile necesare și care trebuie să determine o intensificare a realizării acțiunilor administrative de natură să asigure îndeplinirea funcțiilor administrației publice”¹¹³. Funcția de control este asociată cu verificarea modului în care autoritățile au dispus realizarea sarcinilor de interes public. În acest sens, din startul abordării problemei, ținem să facem distincție între „controlul ecologic” și „controlul asupra mediului”. Considerăm necesar să facem o astfel de distincție, deoarece în practica realizării monitoringului de mediu, se abordează și mecanisme de control. De altfel și în procesul de control ecologic se utilizează mecanisme de monitorizare.

Însă, este necesar de a distinge conținutul acestor doi termeni, deoarece „controlul ecologic” se referă la mecanisme juridice de verificare a conformității cu actele juridice în vigoare și normele tehnice în vigoare, pe când „controlul asupra mediului” are sens de sistem de acțiuni care au drept scop asigurarea observațiilor asupra proceselor ce se petrec în mediul natural sau antropogen.

Totodată, este necesar de ținut cont de faptul că reglementările de dreptul mediului, tot mai des sunt edictate, anume având în vedere legătura lor strânsă cu „legile naturii”¹¹⁴. Acest fapt în mod firesc condiționează și regulile de realizare a controlului ecologic. Așadar, *controlul ecologic*, este un mecanism juridic făcând parte dintre șirul de tipuri ale controlului de stat, și se efectuează în toate etapele activităților de folosire a resurselor de mediu, cum ar fi în procesul de

¹¹¹ ПЕТРОВ, В. *Экологическое право России*. Москва: Бек, 1995, с. 252-253. ISBN 5-85639-045-8.

¹¹² SÎMBOTEANU, A. *Administrația publică: prin reformare spre modernizare*. Chișinău: CEP USM, 2013, p. 24-25. ISBN 978-9975-71-349-8. 351/354(075).

¹¹³ CÂRSTEA, V. *Drept administrativ și administrație publică*. Lugoj: Nagard, 2014, p. 22. ISBN 978-606-592-187-0.

¹¹⁴ DUȚU, M. *Dreptul mediului și a climei*. București: Universul Juridic, 2022, p. 102. ISBN 978-606-39-1005-0.

autorizare a folosințelor de mediu, așa și în procesul de realizare a folosințelor de mediu, precum și ulterior realizării folosințelor de mediu. El are ca scop principal de a verifica dacă beneficiarii de utilizare a resurselor de mediu respectă legislația de mediu în activitatea pe care o realizează. În condițiile moderne, nu există activități economice care nu ar presupune utilizarea sau influența asupra condițiilor de mediu. Orice activitate economică este una complexă, iar ca urmare aceasta face ca și instrumentul de control al statului în acest domeniu, să impună diverse dificultăți în realizare.

Complexitatea, de regulă este condiționată de faptul că implementarea activităților de control ecologic au ca obiectiv activitățile unei mari diversități de entități economice, care sunt bazate pe diverse forme de proprietate și care realizează diverse genuri de activități. „Oamenii de știință abordează rolul și esența controlului ecologic în două moduri: sensul larg și cel restrâns. În sens restrâns, controlul ecologic este definit ca un set de măsuri de reglementare guvernamentală, asigurarea în vederea implementării unui control eficient pentru politica ecologică, securitatea economică a statului și conformitatea cu interesele de mediu a statului. Controlul acoperă toate domeniile de activitate ale autorităților abilitate (înregistrarea de stat a beneficiarilor de folosință de mediu, cadastrul de mediu, inspecțiile de mediu, precum și domeniile de activitate controlate, la fel și subiectele cu dreptul de beneficiari de folosire rațională a resurselor naturale). De asemenea în acest sens, se referă și la activitățile de control tehnologic, la valorificarea factorilor de mediu, cum ar fi controlul și efectuarea tuturor operațiilor tehnologice de producere a culturilor agricole”¹¹⁵.

„În sens larg, controlul ecologic este controlul statului prin intermediul autorităților sale”¹¹⁶, realizat pentru asigurarea respectării normelor legale de mediu, de către toți participanți la raporturile de mediu. Un astfel de control ecologic este caracterizat prin astfel de scop în toate etapele de proces - de la stabilirea corectitudinii în exercitarea folosirii raționale a resurselor de mediu și până la încetarea oricăror obligații de mediu.

În perspectiva celor relatate, trebuie să precizăm că controlul ecologic poate fi privit cel puțin din două unghiuri de vedere. În primul rând, în funcție de managementul protecției mediului, el reprezintă un tip independent de activitate, al cărei conținut include colectarea de informații despre subiectul supus controlului, despre obiectele de interes, care reprezintă resursele de mediu și starea acestora, prelucrarea, evaluarea și transferul informației relevante,

¹¹⁵ CERNICENCO, I., ș.a. *Suport de curs pentru curriculumul: Agricultură ecologică*. Chișinău, p. 16, 2021.

¹¹⁶ NADAH, T. *Le contrôle de gestion environnemental: une perspective contingente face aux défis environnementaux*. În: *African Scientific Journal*, vol. 3, nr. 3, décembre 2020, p. 101. ISSN: 2658-9311.

toate acestea în ansamblu având drept scop final, adoptarea deciziilor pe marginea actelor de control efectuat. În al doilea rând, acesta reprezintă o garanție pentru asigurarea dreptului cetățeanului la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic, deoarece prin prisma acestui mecanism de protejare a mediului, cum este controlul ecologic, are loc implementarea măsurilor de mediu dar și punerea în aplicare a legilor care reglementează acest domeniu. „De fapt, aceasta este o modalitate de a asigura legalitatea în managementul mediului. De altfel, managementul mediului ar reprezenta o instituție mai vastă după conținutul său, decât controlul ecologic, unde prin management de mediu s-ar avea în vedere „ținerea situației sub control”¹¹⁷.

În opinia noastră, controlul ecologic, în sens larg, reprezintă activitățile statului reprezentat prin organe (competente) de monitorizare a respectării legislației privind controlul utilizării resurselor de mediu de către toți participanții la raporturile de control ecologic în modul stabilit de legislația în vigoare. Într-un aspect restrâns, controlul ecologic în literatura de specialitate este definit ca controlul statului exercitat de autoritățile competente asupra legalității și oportunității acțiunilor în procesul de autorizare a activităților de folosință de mediu, de plată pentru folosințele de mediu sau nemijlocit de utilizare a resurselor naturale.

În sens restrâns, controlul ecologic reprezintă, în mod direct, efectuarea de verificări autorizate. Acestea sunt acțiunile autorizate să verifice legalitatea aprecierii pozitive a solicitării de a folosi resursele de mediu, a modului și condițiilor de plată pentru folosințele de mediu, etc. „Elementul cheie al controlului ecologic este asigurarea implementării conceptului de prevenire a daunelor de mediu, chestiune, care trebuie realizată nu doar prin măsuri de înăsprire a sancțiunilor, ci prin implementarea unor mecanisme de prevenire a acestor daune și de formare a conștiinței ecologice”¹¹⁸. Acest concept este preconizat să fie implementat prin diverse mecanisme, cum ar fi cel social, educativ, medical, economic și altele. Spre exemplu, în agricultură se introduce conceptul de agricultură ecologică¹¹⁹, în medicină se introduce termenul de medicină a mediului¹²⁰ și altele de așa fel. În opinia noastră, controlul ecologic în sens restrâns reprezintă activități ale autorităților abilitate pentru prevenirea, identificarea și suprimarea încălcărilor comise de către beneficiarii de folosință de mediu, realizate prin acte de control ecologic. În același timp, componentele acestui sistem sunt:

¹¹⁷ NADAH, T. *Le contrôle de gestion environnemental: une perspective contingente face aux défis environnementaux*. În: African Scientific Journal, vol. 3, nr. 3, décembre 2020, p. 103. ISSN: 2658-9311.

¹¹⁸ DURAC, GH. *Dreptul protecției mediului. Regimul juridic al răspunderii în domeniul mediului. Doctrină și legislație*. București: Hamangiu, 2023, p. 42. ISBN 978-606-27-2190-9.

¹¹⁹ CERNICENCO, I., ș.a. *Suport de curs pentru curriculumul: Agricultură ecologică*. Chișinău, p. 16. 2021.

¹²⁰ FRIPTULEAC, GR. *Ecologie umană*. Chișinău: USMF Nicolae Testemițeanu, 2006, p. 15. ISBN 978-9975-918-55-8.

- funcția de administrație publică;
- setul de tehnici și metode (forme și metode) utilizate de autoritățile de mediu în procesul de control ecologic;
- cadrul normativ de control ecologic;
- raporturile faptice de control ecologic;
- actul de control ecologic, manifestat prin acțiunile și deciziile autorităților de mediu, dar și prin acțiunile și actele altor participanți la procesul de control, inclusiv și actele de feedback prin care autoritățile de control ecologic primesc informațiile necesare despre activitățile beneficiarului de folosință a resurselor de mediu.

Cel mai eficient acest exercițiu se realizează atunci când este pus în funcțiune un sistem informațional care să capteze informația referitoare la beneficiarii de folosințe de mediu, domeniile în care aceștea exercită folosințele de mediu, dar și cu privire la volumele de folosințe ale resurselor de mediu. „În așa fel, s-ar putea asigura o analiză la zi a situațiilor și solicitărilor, astfel ca programele și autorizațiile de mediu să fie permise fix în raport cu situația obiectivă a stării de mediu”¹²¹. Părțile acestui sistem ne oferă oportunitatea să considere controlul ecologic drept un mecanism organizatoric și legal, cu ajutorul căruia statul adoptă reglementări legale în sfera controlului ecologic, cu ajutorul unor norme de control ecologic, creează un sistem de autorități abilitate, care desfășoară în numele statului, monitorizarea conformității activităților de folosință de mediu cu prevederile legislației în vigoare, utilizând forme și metode speciale.

Trebuie să reținem că activitatea de control realizată de către subiecții participanți la aceste raporturi, au drept scop întâi de toate, asigurarea unei armonii a raporturilor juridice legate de valorificarea resurselor de mediu. Or, cum se remarcă pe bună dreptate în literatura de specialitate, „reglementarea juridică trebuie să pornească de la particularitățile celor două forme fundamentale de legături organice între om și natură”¹²². În consecință, „instituția controlului ecologic acoperă nu numai activitatea autorităților publice în ce privește realizarea unui astfel de control, dar și particularitățile regimului de control ecologic a activității întreprinderilor și

¹²¹ MARQUET-PONDEVILLE, S. *Le controle de gestion environnementale d'une entreprise*. 22-eme Congres de l'AFC, May 2001, France, p. 3. [citat 11.04.2025] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/MARQUET-PONDEVILLE.PDF>

¹²² MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2010, p. 48. ISBN 978-973-127-378-5.

persoanelor private, care prin realizarea activității lor, utilizează resursele de mediu, așa cum și posibilitățile ultimilor de a-și exercita și apăra drepturile sale în procesul de control ecologic”¹²³.

Trebuie să remarcăm că în literatura de specialitate la moment, încă nu există o definiție unică a controlului ecologic. Acesta este definit ca un tip de control realizat de către autorități și alte persoane abilitate prin lege, pentru a verifica dacă activitățile legate de folosirea și protecția resurselor de mediu sunt realizate în concordanță cu prevederile legale din domeniu. În special, în acest capitol se abordează chestiunile ce privesc legalitatea acțiunilor în procesul de autorizare a activităților de utilizare a resurselor de mediu, însăși activitățile de utilizare a resurselor de mediu, precum și cele legate de înlăturarea consecințelor unor influențe necorespunzătoare asupra factorilor de mediu. „Controlul ecologic este un instrument eficient de implementare a politicilor de mediu, pentru a oferi societății încrederea în capacitatea statului de a proteja interesele de mediu ale cetățenilor”¹²⁴.

Din start trebuie să reținem, că controlul ecologic este o categorie foarte complexă și multidimensională. Pe de o parte, aceasta este o funcție a autorităților publice, în raport cu cetățenii ca beneficiari ai dreptului la un mediu echilibrat din punct de vedere ecologic, iar pe de altă parte și în raport cu beneficiarii de folosire a resurselor de mediu. Totodată, controlul ecologic în sine poate fi considerat o activitate de management, care are propriile metode și forme de implementare. Cu toate acestea la determinarea locului „controlului ecologic” în sistemul mijloacelor de control de stat, în vederea asigurării drepturilor și libertăților de interes public, constatăm că scopul controlului ecologic constă în asigurarea unui management ecologic al treburilor statului, adică a unei ordini de mediu. Nu în ultimul rând controlul ecologic are drept scop protejarea condițiilor de mediu și ca instrument de implementare a politicilor consacrate în actele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

În consecință, putem conchide că controlul ecologic, se manifestă ca un mijloc de realizare a sarcinilor, cu care se confruntă autoritățile publice, în ce privește asigurarea folosirii raționale și protecției resurselor de mediu. Deci, scopul controlului ecologic este, de a realiza prevederile legii și de a asigura ordinea legală în acest domeniu. În mod tradițional, controlul este definit ca o instituție a dreptului administrativ, însă odată ce îi atribuim titulatura de „control ecologic”, este inerent necesar să ne referim la faptul dacă această instituție, ca fiind una de

¹²³ TROFIMOV, I, DIACONU, L. *Environmental Control as The Main Instrument For Ensuring Environmental Protection*. In: *XXI. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Plovdiv /Bulgaria*. March 16-17, 2024. p.193-197. ISBN 978-619-203-485-6.

¹²⁴ TROFIMOV, I., DIACONU, L. *Approaches regarding The Framework of Legal Reports: Environmental Protection and The Instruments used in Environmental Law: Statul de drept: Între realitate și deziderat: conf. șt. inter.*, 17-19 mai 2024, Cluj-Napoca/Romania, p.290-298. ISBN 978-606-39-1611-3.

control, ar fi la fel una de drept administrativ, sau am putea să o plasăm, în șirul instituțiilor de dreptul mediului.

Trebuie de menționat, că în literatura rusă de specialitate, problema controlului ecologic, este abordată în contextul problematicei de drept administrativ, unde unii autori identifică „controlul ecologic ca fiind o instituție a dreptului administrativ, dar care conține doar anumite particularități reglementatorii, care rezultă din specificul legislației de mediu, sau cel mult o identifică drept o instituție interramurală”¹²⁵.

Deși, trebuie de recunoscut, că sunt și unii autori, care „insistă asupra recunoașterii caracterului distinct – ramural al instituției „controlului ecologic”, ca aparținând dreptului mediului”¹²⁶. De altfel, ca și alte instituții, care își au începuturile în dreptul administrativ sau în dreptul civil, și instituția „controlului ecologic”, la fel, își are începuturile în dreptul administrativ. Totuși, astăzi ne permitem să susținem că această instituție este o instituție de dreptul mediului. Aceasta chiar dacă în cadrul controlului ecologic se operează cu mecanisme care își găsesc reglementarea în dreptul administrativ. Însă, considerăm că o astfel de abordare ar denatura percepția despre esența instituțiilor de drept în dezvoltare.

Astăzi jurisprudența deja nu mai „reține” granițele stricte ale unei sau altei ramuri ale dreptului. De cele mai dese ori, nu este principial important dacă pentru soluționarea eficientă a unui interes, cum ar fi cel public, s-ar utiliza unele caracteristici sau mecanisme proprii instituțiilor de drept privat și invers. Este important, ca pentru soluționarea eficientă a unui interes, cum ar fi cel privat, să se admită utilizarea unor instituții de drept public. Mai ales, un astfel de procedeu este îndreptățit dacă vorbim despre ramurile aceluiași sistem – dreptul public, așa cum sunt dreptul administrativ și dreptul mediului. De esență, dreptul administrativ este „temelia” instituțională a multor dintre ramurile dreptului public. De aici și oportunitatea utilizării caracterelor unei instituții de drept în conținutul alteia.

Potrivit lui V.V. Petrov, normele legale și garanțiile sunt implementate în diverse direcții, cum ar fi asigurarea procesului de ecologizare a legislației. Aceasta, susține autorul, „contribuie la traducerea standardelor ecologice într-o relație economică reală, care oferă garanții organizatorice, de control ecologic, și ideologia de punere în aplicare a cerințelor de mediu. Normele care sunt implicate în acest proces fac parte din legislația administrativă

¹²⁵ ВЛАСОВ, В. *Государственное управление в сфере охраны окружающей среды и природопользования: вопросы теории и практики*. Autoreferat la teza de doctorat. Ed. Academiei Juridice de Stat din Ural, Ecaterinburg, 2007, p. 7.

¹²⁶ МАЛЫШЕВ, Д. *Организационно правовое обеспечение государственного контроля* Autoreferat la teza de doctorat. Moscova, 2006, p. 12-13.

(management, control, responsabilitate), de dreptul mediului (despăgubirea prejudiciului cauzat), de muncă (material stimulente), penale (de răspundere) și alte legislații”¹²⁷. Așa că a ne îngrădi în „preluarea” unor instituții de drept administrativ în „casa” dreptului mediului, ar fi o greșală, mai ales dacă utilizarea acestor instituții ar oferi cel mai eficient mecanism de soluționare a scopului de folosire rațională și de protecție a mediului.

Controlul ecologic în sens procedural reprezintă acțiunea autorității de mediu pentru a verifica corectitudinea realizării folosirii raționale a resurselor naturale. „Este realizat acesta prin compararea datelor reale obținute ca urmare a aplicării procedurilor de control, cu date sau informații din actele permissive de mediu, precum și din documentația prezentată de beneficiarul de folosință de mediu în cadrul efectuării expertizei ecologice, dacă aceasta a avut loc”¹²⁸.

În opinia noastră, ar trebui să pornim de la faptul că un control ecologic este, în primul rând, forma de control de stat, care ar trebui să se reflecte în conceptul acesteia. Obiectul unui control ecologic este corectitudinea realizării actelor de folosință de mediu, depistarea cazurilor de comitere a actelor cauzatoare de daune mediului, dar și corectitudinea realizării plăților de folosire rațională a resurselor naturale, dacă acestea sunt prevăzute. Obiectul nemijlocit al unui control ecologic îl constituie documentele care au referințe la confirmarea (autorizarea) dreptului de folosire a resurselor naturale așa cum și orice documente aflate la dispoziția beneficiarului care atestă dreptul de folosință asupra resurselor de mediu, inclusiv și informațiile real constatate la obiectul activității realizate, aferente acestei activități, precum bunuri imobile, spații și teritorii, utilizarea cărora este legată de activitățile beneficiarului de folosință a resurselor de mediu.

Aceasta este părerea pe care o împărtășim. Iar în ce privește argumentele în favoarea considerațiunii, că controlul ecologic este o instituție a dreptului mediului, ne vom referi la faptul, că specificul pe care îl vom reflecta în continuare pe întreg conținutul tezei, va avea drept scop subsidiar anume de a demonstra „caracterul distinct aplicativ și reglementator al instituției de control în domeniul protecției mediului”¹²⁹.

¹²⁷ ПЕТРОВ, В.В. *Научные труды*. Избранное / сост. Т.В. Петрова – М.: Статут, 2014 – 56 с.

¹²⁸ TROFIMOV, I., DIACONU, L. *Different Approaches Concerning the Framework of Legal Reports: Environmental Protection and The Instruments Used in Environmental Law*. In: EMIDWORLD’23 International Congress on Economics, Public Finance Business & Social Sciences held in Kütahya/ Türkiye from November 09-11, 2023, p.819, e-ISBN:978-975-7120-50-6.

¹²⁹ DIACONU, L. *Institutional Mechanisms for Environmental Monitoring; Ecological Expertise and Environmental Impact Assessment*. In: XXI. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Plovdiv Bulgaria, March 16-17, 2024, p.248-253. ISBN 978-619-203-485-6.

De ce controlul ecologic este o instituție de dreptul mediului. Abordarea subiectului cu privire la instituțiile distincte ale dreptului mediului, totdeauna a reprezentat o chestiune dificilă, din punct de vedere teoretic. Aceasta deoarece încă nici până azi nu s-au definitivat criteriile distinctive ale unei ramuri de drept. Mai mult ca atât că sistemul actual de drept are tendința de a se dezice de demarcarea strictă a hotarelor ramurii de drept.

În așa fel, destul de frecvent apar discuții în ce privește apartenența unei anumite instituții la una sau alta din ramurile de drept. Este de remarcat, că ramurile de drept tradiționale și-au însușit anumite instituții în mod axiomatic, și prin urmare, dacă o ramură nouă a dreptului ar putea pretinde la „posesia” unei anumite instituții, aceasta ar trebui să demonstreze exclusivitatea sa. De multe ori o astfel de abordare este una destul de defectuoasă și face ca să piardă anume cel ce trebuie să beneficieze – cetățeanul. Oricum doctrinarii fac anumite paralele, dar și distincții dintre ramurile de drept, dar nu totdeauna acele criterii pe care le propun sunt criterii absolute. „Delimitarea disciplinelor juridice care aparțin uneia dintre cele două ramuri este și rămâne una care generează dezbateri, păreri pro și contra, elemente comune, dar și diferențe între autori”¹³⁰.

De exemplu, așa criteriu, care impune „legătura dreptului mediului cu dreptul administrativ, unde elementul de legătură este considerat a fi competențele autorităților locale de a soluționa chestiuni de mediu”¹³¹, sau pur și simplu faptul, „că deciziile de mediu sunt adoptate de autoritățile administrației publice”¹³², considerăm că sunt criterii nefundamentale și uneori chiar arbitrale, deoarece nu calitatea subiectului identifică natura raportului juridic, ci conținutul raportului juridic, unde și autoritatea publică locală poate fi subiect al raporturilor de dreptul mediului. „Pentru soluționarea acestor divergențe, considerăm că trebuie luate în calcul, mai întâi de toate referințele la opiniile doctrinarilor în ce privește distincția generală a dreptului mediului de celelalte ramuri ale dreptului”¹³³, dar și de ținut cont de faptul, că „activității desfășurate de organele administrative, i se aplică nu doar dreptul administrativ, ci și norme ale altor ramuri de drept, public sau privat”¹³⁴. Nu în ultimul rând ne putem referi și la

¹³⁰ VEDINAȘ, V. *Dreptul administrativ. Abordări contemporane sau despre „privatizarea” sa forțată*. În: Revista de Drept public. București: Universul Juridic, 2017, nr. 4, p. 15. ISBN 1224-48721704.

¹³¹ SALCĂ-ROTARU, C.-M. *Dreptul integrat al mediului, Partea generală*. București: Pro Universitaria, 2023, p. 33. ISBN 978-606-26-1675-5.

¹³² FĂINIȘI, F. *Dreptul mediului*. București: Penguin Book, 2005, pag. 40. ISBN 973-87323-1-X.

¹³³ SANDULESCU-NICOLAU, I. *Natura complexă a raporturilor juridice de dreptul mediului – realitate și perspective*. În: Reglementările juridice naționale și comunitare în Europa începutului de secol XXI. Constanța: Europolis, 2007, p. 174-175. ISBN 978-973-676-237-6.

¹³⁴ V. VEDINAȘ. *Drept administrativ*. București: Universul Juridic, 2020, p. 17. ISBN 978-606-39-0564-3. 658 p.

„exemple de fundamentare a conceptului de instituții distincte ale dreptului mediului”¹³⁵. Din acest considerent, ne vom accentua asupra următoarelor teze:

- a) Instituția controlului ecologic de esență trebuie să reprezinte o instituție distinctă a dreptului mediului, rămânând a fi și un instrument cu pârghii administrative.
- b) În raporturile de dreptul mediului, această instituție în mod necesar trebuie să fie caracterizată prin anumite particularități. Aceste particularități rezidă și din natura interesului protejat, dar și din scopul pe care și-l pune această instituție în ce privește protejarea mediului.
- c) În raporturile de dreptul mediului instituția controlului obține noi caracteristici, dar și noi instrumente aplicative, chiar distincte de cele din dreptul administrativ.
- d) Această instituție se exprimă prin prisma elementului său de bază – actul de control ecologic.

Toate acestea fac ca în perspectivă, instituția controlului ecologic să se desprindă în plan reglementator, și să-și creeze un mecanism legal distinct, care să se deosebească de regulile și principiile consacrate pentru alte forme de control, cum ar fi cel financiar, bancar, administrativ și de altă natură. Este necesar să mai menționăm că, în opinia noastră, în perspectivă, percepția instituției de control ecologic se va extinde și asupra altor compartimente, decât cele pe care astăzi le avem în concept. Am putea aduce drept exemplu activitățile de ordin general-statal, care se impun în vederea păstrării integrității unor anumite categorii de resurse, cum ar fi spre exemplu, cele funciare. Astfel, doctrinarii români au susținut și susțin în continuare ideea că străinii nu puteau dobândi terenuri și „a fost stabilit un drept de preempțiune în favoarea coproprietarilor, vecinilor și a statului, tocmai pentru a fi încurajată exploatarea terenurilor”¹³⁶.

Situația similară este atestată și la noi în Republica Moldova, ori prevederile articolului 6 al *Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului*, de asemenea impune „prohibiția înstrăinării terenurilor agricole străinilor, dar și stabilește un drept de preempțiune pentru statul și cetățenii Republicii Moldova la înstrăinarea acestor categorii de terenuri, excepție fiind doar raporturile de moștenire”¹³⁷.

¹³⁵ TROFIMOV, I. Răspunderea pentru daunele de mediu – o răspundere civilă sau una proprie dreptului mediului. În: *Reglementările juridice naționale și comunitare în europa începutului de secol XXI*. Constanța: Europolis, 2007, p. 221-223. ISBN 978-973-676-237-6.

¹³⁶ SĂRGHI, E. Considerații cu privire la regimul juridic al terenurilor în lumina dreptului Uniunii Europene. În *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”*. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2023, nr. 2, p. 125. ISSN: 1221-8464.

¹³⁷ Articolul 6 al *Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului*, nr. 1308-XIII din 25.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 04.09.1997, nr. 57-58/515; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.12.2001, nr.147-149/1161.

2.2 Principiile controlului ecologic

„Principiile în drept, reprezintă o regulă sau o normă generală fără caracter juridic, din care pot fi deduse norme juridice, precum și o normă stabilită printr-un text legal, cu caracter îndeajuns de general încât să poată inspira diferite aplicații și să se impună cu o autoritate general admisă”¹³⁸.

Controlul ecologic ca instrument specific de protejare a mediului, ca instituție a dreptului mediului, este fundamentat la rândul său și el prin anumite principii, dar și prin cerințe fundamentale care exprimă cel mai mult caracteristicile semnificative ale interesului de protecție a mediului. Controlul ecologic este un tip de control public, care, la rândul său, este parte integrantă a activităților ecologice ale statului, entităților teritoriale locale, dar și a societății, în ansamblu.

Totuși, în ce privește controlul ecologic, trebuie să menționăm că acesta este guvernat într-un mod distinct de o categorie distinctă de principii. O importanță aparte o au principiile comune sistemelor internaționale, regionale și naționale, cum ar fi cele ale bunei vecinătăți, principiul conservării biodiversității și altele¹³⁹. În același timp, „pentru faptul că instituția controlului inițial a aparținut dreptului administrativ, iar Legea de bază care reglementează raporturile de control de stat, este o lege de esență administrativă, prin urmare și principiile aplicabile controlului ecologic, vor fi și cele de drept administrativ, cum ar fi principiul legalității administrației publice”¹⁴⁰ și altele.

Fără dor și poate, controlul ecologic este guvernat și de principiile de dreptul mediului, cum ar fi cele ale bunei vecinătăți, principiul poluatorul plătește, principiul precauției¹⁴¹ și altele. Nu în ultimul rând, controlul ecologic trebuie să se diriguiească și de principiile unor domenii ale dreptului – subramuri ale dreptului mediului, care reglementează folosirea și protecția anumitor categorii de resurse naturale, cum ar fi principiul folosirii raționale a resurselor funciare¹⁴² și altele.

¹³⁸ BĂDESCU, V. *Dreptul mediului. Sisteme de management de mediu*. București: C.H. Beck, 2011, p. 203. ISBN 978-973-115-862-4.

¹³⁹ BARBU, A. *Dreptul mediului*. București: C.H. Beck, 2017, p. 29. ISBN 978-606-18-0669-0.

¹⁴⁰ NEGOIȚĂ, A. *Drept administrativ și știința administrației*. București: Atlas Lex, 1993, p. 27. ISBN 973-9592-3-6.

¹⁴¹ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C.H. Beck, 2008, p. 117-124. ISBN 978-973-115-343-8. IONIȚĂ, Gh., IONIȚĂ-BURDA, Șt. *Dreptul protecției mediului*. București: Universul juridic, 2024, p. 37. ISBN 978-606-39-1490-4.

¹⁴² ZAMFIR, P., TROFIMOV, I. *Dreptul mediului. Partea generală*. Chișinău, 1998, p. 25-27.

¹⁴² COTOROBAI, M., ZAMFIR, P., URSU, V. *Dreptul funciar*. Chișinău: Cartier juridic, 2001, p. 12. ISBN 9975-79-121-2.

Dar, din șirul care guvernează nemijlocit controlul ecologic, putem desprinde principiile care rezultă din textul expres al *Legii privind controlul de stat*, care în articolul 3 enunță principiile de exercitare a controlului. Deci, trebuie să menționăm că principiile controlului ecologic, formează următoarele idei diriguitoare¹⁴³:

Principiul prevenirii încălcării legislației prin aspectul consultativ al controlului.

Acesta este un principiu ce derivă din principiul general al precauției¹⁴⁴. Este un principiu de esență a instituției controlului ecologic, în special al celui preventiv. Rezultând din principiul în cauză, vom conchide, că actul de control are menirea de a preîntâmpina riscul și eventualul prejudiciu, astfel cum „e mult mai bine de a preveni un prejudiciu, decât să-l repari”¹⁴⁵. În sensul acestui principiu se cere a detaliază în *principiul acțiunii preventive*, care presupune că evaluarea impactului asupra mediului se realizează la etapa timpurie de planificare, proiectare și luare a deciziilor cu privire la activitatea planificată, în baza informațiilor tehnice și științifice existente la momentul respectiv, cu indicarea măsurilor pentru reducerea sau prevenirea impactului potențial asupra mediului, având în vedere dezvoltarea durabilă a țării.

Principiul obiectivității și imparțialității la planificarea și desfășurarea controlului ecologic, la întocmirea documentelor aferente controlului și dispunerea de măsuri și sancțiuni. Desfășurarea controlului de stat nu poate fi influențată de niciun grup prin promovarea intereselor acestuia.

Principiul efectuării controlului în baza analizei și evaluării riscurilor. Articolul 3 al *Legii privind controlul de stat* stabilește, că analiza riscurilor se realizează prin procesele de evaluare, comunicare și gestionare a riscurilor și include, fără a se limita la acestea, următorul set de proceduri:

- a) obținerea și comunicarea concluziilor științifice cu privire la pericolele determinate;
- b) înaintarea propunerilor pentru elaborarea și îmbunătățirea metodologiilor de planificare și/sau efectuare a controlului în baza evaluării riscurilor;
- c) cercetarea, colectarea și analiza datelor științifice și tehnice;
- d) identificarea și descrierea, după caz, a noilor pericole;
- e) asigurarea cooperării între părțile implicate în procesul de analiză a riscurilor;

¹⁴³ Articolul 3 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁴⁴ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1996, p. 135.

¹⁴⁵ OȚEL, M. *Răspunderea internațională în domeniul mediului*. București: Universul Juridic, 2009, p. 22. ISBN 978-973-127-106-4.

f) obținerea expertizei științifice la aplicarea măsurilor de excepție sau a măsurilor restrictive.

Evaluarea riscurilor include etapele de identificare și descriere a pericolelor, de determinare a modului de stabilire a pericolului și de caracterizare a riscului. “Evaluarea riscurilor se bazează pe date veridice și informație științific argumentată. Evaluarea riscurilor se efectuează independent, obiectiv și transparent”¹⁴⁶.

Principiul prezumției bunei-credințe și a respectării legislației de către persoana supusă controlului. Acest principiu își găsește reflectarea în conținutul articolului 55 al *Constituției Republicii Moldova*, potrivit căruia „orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora”¹⁴⁷. Definirea bunei-credințe o regăsim în textul articolului 11 al *Codului civil*, care stabilește că „buna-credință este un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic. În special, este contrar bunei-credințe ca o parte să acționeze în contradicție cu declarațiile pe care le-a făcut anterior sau cu comportamentul, pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament”¹⁴⁸. În dreptul mediului, considerăm, că principiul protecției bunei-credințe reprezintă o regulă fundamentală, care exprimă cerința, ca interesele celor, ce participă la raporturile legate de folosirea și protecția componentelor de mediu, să fie realizate în așa fel, încât aceștia să beneficieze de “o liniște sufletească” bazată pe faptul că utilizatorii factorilor de mediu se vor comporta anume așa cum prescrie legea. Pentru a verifica acest fapt, este menit controlul ecologic. Protecția bunei-credințe are loc pe calea edictării unor dispoziții legale și prin interzicerea și sancționarea abuzului de drepturi și exercitarea lor cu rea-credință. În același timp, în pofida faptului că normele dreptului mediului garantează apărarea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic, oricum realizarea acestora nu poate fi concepută decât în concordanță cu interesele generale ale societății și a statului.

Determinarea clară a limitelor dintre interesul general, care privește drepturile altor persoane, și interesul titularului dreptului individual, generează dificultăți și modalități diferite de interpretare. În mod special această chestiune vizează „granițele”, unde în desfășurarea raportului

¹⁴⁶ Articolul 3 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁴⁷ Articolul 55 al *Constituției Republicii Moldova*, 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 12.08.1994, nr.1; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.03.2016, nr. 78/140; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.11.2024, nr. 466/635.

¹⁴⁸ Articolul 11 al *Codului civil*, nr. 1107 din 06.06.2002, Cartea întâi – Dispoziții generale (art.1-452). În: *Monitorul Oficial*, 22.06.2002, nr. 82-86/661.

juridic de dreptul mediului poate să se intersecteze cu raportul juridic de drept civil, administrativ, financiar, vamal etc.

Principiul legalității și de respectare a competenței stipulate expres de lege de către organul de control, astfel încât controlul ecologic de stat să fie corect, coerent, desfășurat consecvent și în corespundere cu prevederile legii.

Principiul legalității, înseamnă și necesitatea respectării stricte a reglementărilor ecologice și legale de către toți participanții la relațiile apărute în procesul de control ecologic. Acest principiu se aplică pe deplin întregului proces de asigurare a folosirii raționale și protecției resurselor naturale, dar în special, asupra acțiunilor autorităților de mediu atunci când efectuează controlul ecologic.

Principiul proporționalității controlului. Articolul 5¹ al *Legii privind controlul de stat* stabilește, că: „controlul se inițiază doar în urma analizei și evaluării riscurilor, iar efortul și timpul alocat controlului, precum și metoda de control aplicată trebuie să fie proporționale nivelului de risc stabilit”¹⁴⁹. Aici ne vom referi și la principiul proporționalității, și oportunitatea în ceea ce privește durata și desfășurarea controlului – exercitarea controlului în cel mai scurt termen posibil, în funcție de temeiul invocat de organul de control, precum și corelarea efortului alocat și a metodei de control aplicate cu nivelul de risc

Principiul oportunității la inițierea controlului – recurgerea la control, în baza evaluării riscurilor, doar în cazul când acesta este absolut necesar pentru realizarea funcțiilor autorității de control și doar în cazul, când au fost epuizate alte modalități de verificare a respectării legislației de către persoanele supuse controlului;

Principiul evidenței tuturor acțiunilor și actelor de control. În vederea realizării acestui principiu, *Legea privind controlul de stat* a indicat un instrument de asigurare a publicității raporturilor și actelor de control. Ne referim la prevederile articolului 8 al *Legii privind controlul de stat*, potrivit căreia, autoritățile de control înregistrează în mod obligatoriu în Registrul de Stat de Control actele de control.

Principiul garantării dreptului de a contesta orice fapt sau orice act al inspectorului și de a repara prejudiciul cauzat. Articolul 31 al *Legii privind controlul de stat* consacră dreptul oricărei persoane supuse controlului, înainte și după ce i s-a dispus aplicarea sancțiunii, organul

¹⁴⁹ Articolul 5¹ din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

de control îi asigură posibilitatea de a fi audiată și de a prezenta probe. Acesta nu o va împiedica să fie asistată de experții, de care are nevoie (inclusiv de consultanții juridici)¹⁵⁰.

În același timp, „persoana supusă controlului care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, prin delegația de control, decizia de prelungire a duratei controlului sau prin procesul-verbal de control, prin acțiunile sau inacțiunile inspectorului este în drept să le conteste, în tot sau în parte, prin depunerea la organul de control a unei cereri prealabile de contestare, în formă scrisă, sau direct în instanță”¹⁵¹.

Principiul neadmiterii interesului patrimonial al inspectorului prin excluderea defalcării directe în bugetul organului de control respectiv a resurselor financiare provenite din sancțiunile pecuniare;

Principiul neadmiterii afectării și/sau suspendării neîntemeiate a activității persoanei supuse controlului. Suspendarea executării actului administrativ individual implică o abordare complexă, pe de o parte, dată de necesitatea implementării efectului executoriu al acestuia, iar pe de altă parte de protecția juridică efectivă, care include și protecția judiciară provizorie, în privința efectului executoriu al actelor administrative individuale împovărătoare¹⁵².

Articolul 29¹ al *Legii privind controlul de stat* stabilește, că „măsurile restrictive se prescriu persoanei supuse controlului în formă de restricții ale unor activități, de restricție a utilizării sau punerii la dispoziție pentru consumatori a unor bunuri, ori în formă de impunere a unor acțiuni și pot fi identificate ca măsuri corective, măsuri coercitive, măsuri procesuale de constrângere.

Măsurile restrictive se prescriu și se impun în corespundere cu cazurile în care pot fi aplicate unele măsuri, și cu tipurile de măsuri atribuite organului de control, conform legilor de specialitate, iar orice măsură restrictivă nu poate fi impusă decât în limitele stabilite de lege și nu pot fi impuse în exces.

Astfel, autoritatea de control este obligată, în limita prevederilor legii, să identifice măsura cea mai puțin împovărătoare și costisitoare pentru persoana controlată, strict în limita

¹⁵⁰ Articolul 32 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁵¹ Articolul 30 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁵² N. FALĂ, N., POALELUNGI, M. *Particularitățile construcției juridice ale suspendării executării actului administrativ individual defavorabil*. În: *Revista Studii Juridice Universitare*, Chișinău, 2021, nr.1, p. 65. ISSN 1857-4122.

necesității de a înlătura pericolul iminent, luând în considerare gravitatea încălcărilor și mărimea potențială a daunelor”¹⁵³.

Principiul confidențialității informațiilor cu privire la persoana controlată, obținute la planificarea și desfășurarea controlului, în special a informației care poate influența buna reputație a agentului economic în activitatea acestuia, fiind interzisă diseminarea informației în cauză, cu excepția cazurilor stabilite de lege;

Principiul îndeplinirii conștiințioase a funcțiilor de control – inspectorul va îndeplini atribuțiile și obligațiile de serviciu în mod imparțial și echitabil, avînd scopul de a stabili relații de încredere între organul de control și persoana supusă controlului;

Principiul evitării conflictului de interese între inspector sau conducătorul organului de control și persoana supusă controlului.

Principiul priorității intereselor publice în reglementarea de control ecologic în relațiile apărute în domeniul activităților de mediu ale statului. Acest principiu, sugerează utilizarea instituțiilor de mediu exclusiv în scopuri de interes public. Acest principiu este pe deplin aplicabil controlului ecologic deoarece este în concordanță cu interesul de protecție a mediului, care este prin sine un interes public.

Principiul transparenței controlului ecologic. Realizarea unei proceduri de control ecologic transparente, permite nu doar să evităm abuzurile în procesul de control, dar și să oferim societății posibilitatea de a sesiza natura și limitele concrete ale intervenției autorităților publice în ce privește asigurarea drepturilor omului la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic.

Principiul planificării controlului ecologic. Acesta este unul din principiile, care s-a făcut necesar de impus în ultima perioadă de timp, or frecvența controalelor efectuate, așa cum și intensitatea lor, deseori impunea „încetinirea” activității economice a subiectului (întreprinderii) supuse controlului. Aceasta afecta în egală măsură atât beneficiarii de rea-credință, cât și pe cei de bună credință. Și, deși autoritățile publice au sarcina să faciliteze, să susțină activitatea întreprinderilor, cu regret, anume prin mecanismele de control, deseori se realiza un efect invers. Din aceste considerente, statul frecvent operează fie măsuri de moratoriu asupra controlului, fie reglementează un cadru strict de aplicare a măsurilor și metodelor de control. Una din aceste măsuri reprezintă planificarea controlului. Este evident, că planificarea controlului ecologic

¹⁵³ Articolul 29¹ din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

reprezintă o măsură, care nu exclude controlul care se face necesar a fi realizat ca urmare a unei sesizări despre încălcarea gravă a legii.

O astfel de reacție este necesară și imperativă. Dar, în lipsa unor astfel de circumstanțe, instituirea unui grafic de realizare a controlului „ordinar” sau „planificat”, ar reprezenta o condiție de asigurare a unei liniști în activitatea agenților economici. Controlul ecologic planificat, în sine, reprezintă o verificare a activității de utilizare a factorilor de mediu realizat conform unui program specific. El se realizează pe baza materialelor dintr-o inspecție sau control anterior, pe baza informațiilor despre careva încălcări ale legislației de mediu, produse anterior controlului și pe baza altor informații, care caracterizează munca și starea de activitate de utilizare de mediu a beneficiarului. Pentru un astfel de control se elaborează un program, potrivit căruia se efectuează și inspecțiile la fața locului, se indică o listă de probleme la care ar trebui să se expună beneficiarul, și altele. Graficul de realizare a controlului ecologic programat se aprobă de către conducătorul autorității de control ecologic și rezultatele acestuia se comunică subiectului supus controlului, inclusiv prin publicarea pe situl oficial al autorității de control.

Principiul „poluatorul plătește”, care prevede că inițiatorul activității planificate suportă cheltuielile legate de evaluarea impactului asupra mediului, de prevenirea și de minimizarea impactului negativ asupra mediului al activității planificate. Acest principiu exprimă ideea de responsabilitate pentru prejudiciile ecologice produse¹⁵⁴. Este de remarcat faptul că anume ca rezultat al controlului ecologic, cel mai frecvent sunt depistate cazurile de producere a daunelor. Pentru exemplu, în cazul examinat la Judecătoria Ciocana a municipiului Chișinău, în motivarea pretențiilor sale, reclamantul, care reprezenta interesele statului și societății, a arătat, ca “urmare a controlului efectuat de inspectorul ecologic de stat A.Luca la 01.06.2011, a fost stabilit că Nicolae Raischi a încălcat legislația ecologică, ce constă în tăierea ilicită a 2 arbori de specie „Plop,, piramidal cu diametrul de 24 cm. și respectiv 36 cm., din str. I.Vieru 7 municipul Chișinău, acțiuni prin care a încălcat cerințele articolului 40 din Legea nr. 1515-XII din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, iar conform calculului efectuat în corespundere cu Instrucțiunea privind cuantumul plății pentru prejudiciul cauzat spațiilor verzi ale localităților urbane și rurale, prin tăierea ilicită de către pîrînt a arborilor indicați, mediului înconjurător i-a fost cauzat un prejudiciu material în valoare de 7560 lei. Urmare la examinarea

¹⁵⁴ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1996, p. 136.

¹⁵⁵ DOGARU, L. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2020, p. 103. ISBN 978-606-26-1219-1.

cererii, instanța de judecată a dispus admiterea acțiunii cu obligarea pârâtului de a repara dauna cauzată”¹⁵⁵.

În concluzie, trebuie menționat, că metodele și programele de mediu întru efectuarea controalelor ecologice se află în mod constant în proces de îmbunătățire, iar implementarea principiilor de dreptul mediului, cel mai frecvent se realizează prin prisma unui mecanism de control ecologic eficient¹⁵⁶. De exemplu, multe autorități de mediu folosesc metoda verificării „încrucișate”, care constau în faptul că angajații subdiviziunilor de control ai unei structuri teritoriale sunt repartizați pentru a efectua controlul unui subiect de pe teritoriul altei subdiviziuni teritoriale de control. Deși la prima vedere aceasta ar avea un alt scop, decât cel de protecție a mediului, cum ar fi cel de eradicare a actelor de corupție în timpul controlului ecologic, totuși nu trebuie să negăm că aceasta în final are influență și asupra calității soluționării chestiunii principale a controlului – obiectivitatea agentului controlor.

Principiul economiei, în conformitate cu care, costurile asociate cu efectuarea de control ecologic ar trebui să fie mai mici, decât problemele soluționate în cadrul controlului efectuat de autoritățile de mediu. Este necesar să menționăm că principiile enunțate, de fapt sunt principiile unui control ecologic prealabil, dar care în mare măsură se raportează la principiile generale ale controlului de stat în ansamblu. În ce privește controlul prealabil ecologic, suntem de părerea că ar trebui de incorporat și alte principii, care după natura sa sunt necesare ca fundamente diriguitoare pentru un astfel de mecanism. Ne referim la principiul proporționalității, care se aplică tuturor etapelor procesului de evaluare prealabilă a stării de mediu, de la finalizarea studiilor inițiale până la implementarea măsurilor de mediu, așa cum și la etapa de monitorizare a acestor procese¹⁵⁷.

Principiul precauției, care prevede că soluționarea problemelor legate de potențialul impact negativ asupra mediului trebuie să înceapă până la primirea, în volum deplin, a dovezilor științifice despre impactul negativ asupra mediului al activității planificate. Dacă există motive întemeiate cu privire la potențialul impact negativ asupra mediului al activității planificate, trebuie luate măsuri de precauție, iar în cazul unui impact semnificativ și ireversibil, activitatea respectivă urmează a fi interzisă. În context vorbim și de *principiul analizei riscurilor*. Analiza riscurilor se realizează prin procesele de evaluare, comunicare și gestionare a riscurilor. Aceasta include obținerea și comunicarea concluziilor, inclusiv și a celor fundamentate științific cu

¹⁵⁵ Hotărârea Judecătoreiei Ciocana a municipiului Chișinău din 09.02.2012 în Dosarul civil nr. 2-602/2012.

¹⁵⁶ DOGARU, L. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2020, p. 107-108. ISBN 978-606-26-1219-1.

¹⁵⁷ LEMAÎTRE, V., KHALLOUKI, D., MILLARD, F. *Commissariat général au développement durable. Le principe de proportionnalité dans l'évaluation environnementale*. Paris, 2019, p.2-5. ISSN: 2555-7564.

privire la pericolele determinate, înaintarea propunerilor pentru elaborarea și îmbunătățirea metodologiilor de planificare și/sau efectuare a controlului în baza evaluării riscurilor, cercetarea, colectarea și analiza datelor științifice și tehnice, identificarea și descrierea, după caz, a noilor pericole, asigurarea cooperării între părțile implicate în procesul de analiză a riscurilor, dar și obținerea expertizei științifice la aplicarea măsurilor restrictive. Evaluarea riscurilor include etapele de identificare și descriere a pericolelor, de determinare a modului de stabilire a pericolului și de caracterizare a riscului. Evaluarea riscurilor se bazează pe date veridice și informații științific argumentate. Evaluarea riscurilor se efectuează independent, obiectiv și transparent.

Comunicarea riscurilor se realizează în mod continuu și prevede schimbul oportun de informații în procesul de analiză a datelor obiective, de concluzii cu privire la pericole, riscuri și la rezultatele evaluării riscurilor, precum și de decizii luate în procesul de gestiune a riscurilor între evaluatorul de risc, persoanele responsabile de gestionarea riscurilor, consumatori și agenți economici. Gestionarea riscurilor este procesul de selectare a măsurilor corespunzătoare de prevenire și control al riscurilor prin identificarea celei mai bune alternative în baza evaluării riscurilor. Măsurile aplicate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea riscului trebuie să fie efective, obiective și proporționale riscului în cauză.

2.3. Caracterele controlului ecologic

Astfel, controlul ecologic ca fiind un gen al activității de control de stat, prin urmare se caracterizează prin anumite caracteristici proprii controlului de stat, dar are și anumite trăsături proprii, fiind unul dintre acelea, care se realizează în domeniile activității autorităților publice legate cu protecția mediului. Sarcina principală a controlului ecologic, este verificarea implementării obiectivelor politicilor de asigurare a protecției mediului. „Acesta este unul din principalele instrumente utilizate întru prevenirea, identificarea și suprimarea încălcărilor legislației de mediu, comise de către beneficiarii de folosință de mediu”¹⁵⁸.

Regulile, care guvernează raporturile în domeniul controlului ecologic, formează un fascicul independent de norme, care conturează structura și esența unei instituții de control ecologic distinctă de dreptul mediului. Trebuie de menționat, că una dintre condițiile principale

¹⁵⁸ DIACONU, L. *The Current Situation and Prospects for Control and Analysis on the Resolution of Legal Reports and Regulations in Environmental Law*. In: Annual International Scientific Conference *Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy*. September 22-23, 2023 Chisinau, Republic of Moldova. p.695-601. ISBN 978-9975-167-39-0.

de asigurare a funcționalității controlului ecologic, este instituirea unor reglementări clare, inclusiv prin norme legale care să asigure reglementarea strictă și exhaustivă a procedurii de implementare a acesteia. Deși legislația în vigoare stabilește reglementările cu privire la formele și metodele de control ecologic, totuși trebuie să constatăm, că aceste norme în mare parte conțin reguli cu caracter general, care în mare parte indică anumite incertitudini.

Sarcina principală, cu care se confruntă autorii procedurilor de elaborare a legislației, care reglementează controlul ecologic este că acestea s-au redus la reglementarea detaliată a procedurilor de control ecologic, astfel, încât a exclude posibilitatea ca acestea să fie ignorate sau interpretate. Din cauza lipsei unei abordări sistemice a cadrului de control ecologic, în reglementarea procedurilor și condițiilor de realizare a controlului ecologic, sunt propuse unele modificări în conținutul actelor reglementatoare, unde în opinia noastră, în vederea sistematizării prevederilor referitoare la reglementarea legală a procedurilor de control ecologic, este necesar să se efectueze următoarele ajustări la structură

Actele de control ecologic de reglementare ale autorităților administrației publice centrale și locale în domeniul controlului ecologic, nu reglementează direct procedurile de control ecologic.

Cu toate acestea, actele, care reglementează ordinea generală de control sunt utilizate de autoritățile de mediu atunci când verifică corectitudinea folosirii raționale a resurselor naturale. Astfel, temeiul legal al controlului ecologic este *Constituția Republicii Moldova*, *actele internaționale*, *Legislația de mediu*, dar și *actele reglementatoare speciale legate de controlul ecologic*. Analiza stării actuale a cadrului de reglementare a controlului ecologic permite să remarcăm faptul, că prezența a numeroase acte de control ecologic de reglementare, atât la nivel local, cât și central, referitoare la problemele de reglementare legală de folosire rațională a resurselor de mediu, raporturi de control ecologice asemănătoare ca natură contribuie la soluționarea numeroaselor probleme, atunci când sunt interpretate uniform de ambele categorii ale autorității de mediu, dar și de către beneficiarii de folosință de mediu.

În plus, „sunt necesare modificări constante ale legislației de mediu pentru aducerea în conformitate cu cerințele moderne a actelor de control ecologic, care nu întotdeauna sunt puse în aplicare în practică”¹⁵⁹. În această privință pare relevantă necesitatea de a aborda problema

¹⁵⁹DIACONU, L. *The Environmental Control Provisions Related to Human Activities and Their Potential Impact on The Environment*; *Compliance Elliance Journal (CEJ)* 2024, Vol.10, nr.2, p.45-59. ISSN-2365-3353.

sistematizării tuturor normelor de control ecologic, care asigură reglementarea folosirii raționale și protecției mediului, într-un singur act legislativ.

Dintre formele de control realizat în domeniul activității de control de stat, controlul ecologic este unul din cele, care nu sunt pe deplin determinate din punct de vedere a controlului ecologic. Controlul ecologic este una dintre cele mai eficiente măsuri efectuate de autoritățile de mediu în raport cu abaterile admise de către beneficiarii de folosință de mediu. Acestea, de cele mai dese ori și reprezintă temeiuri de pornire a procedurii de aducere în fața justiției a persoanelor care au încălcat legislația de mediu.

În conformitate cu legislația de mediu în vigoare, autoritățile de control ecologic au dreptul să efectueze controale de mediu în conformitate cu procedura stabilită de legislația de control. Din astfel de reglementări de pornire, este posibil să luăm în calcul, care sunt rigorile eligibile comportamentului autorităților de mediu în cadrul controlului ecologic, dar și tipurile de inspecții pe care le poate realiza. Baza conceptuală a poziției, pe care o susținem este că scopul primordial al realizării controlului ecologic reprezintă asigurarea folosirii raționale a resurselor de mediu.

Legislația de mediu nu a folosit în mod expres conceptul „control ecologic documentar”. Ne exprimăm opinia că conceptele de inspecții de mediu „la fața locului” și de „documentare” pot fi sinonime, dacă acestea au același obiectiv și se realizează concomitent. Astfel, un audit ecologic la fața locului, care are ca obiectiv verificarea documentară a beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, reprezintă un instrument de aplicare a două concepte de control diferite, concomitent și cu același scop. El poate avea divers scop, dar în finalitate același obiectiv¹⁶⁰ – de asigurare a folosirii componentelor de mediu așa încât să nu fie cauzată daună de mediu sau degradare a mediului.

Cu toate acestea, nici un act de control ecologic nu specifică locul unei astfel de inspecții, pentru o mai mare claritate și precizie în distingerea între tipurile de control, reținem, că inspecțiile efectuate de autoritățile de mediu, au folosit, de asemenea, conceptul de „control documentar” în cadrul controlului ecologic. Un astfel de control poate avea diverse obiective, cum ar fi aprecierea sau identificarea cuantumului folosirii raționale a resurselor de mediu, inclusiv prin identificarea volumelor de resurse de mediu utilizate. S-ar părea la prima vedere că termenul „control ecologic documentar” nu ar trebui subliniat ca importantă, deoarece în fond orice control presupune și elementul de verificare pe baza de documente. Mai mult ca atât, că

¹⁶⁰ SANDU, F., PANTEA, M., IOAN, S., RĂDUȚ, R. *Combaterea criminalității economico-financiare în domeniul protecției mediului*. București: Pro Universitaria, 2021, p. 200-202. ISBN 978-606-26-1483-6.

controlul ecologic de birou se efectuează numai pe baza documentelor prezentate de beneficiarul de folosință a resurselor de mediu.

Prin urmare, pentru un audit efectuat la sediul beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, eliminând absurdul semantic, vom folosi termenul „audit ecologic la fața locului”, neeliminând din acesta și posibilitatea de a efectua și controlul documentelor.

Astfel, un control ecologic la fața locului este un tip de control-audit, constând într-un ansamblu de activități desfășurate de autoritățile de mediu autorizate pe baza unei decizii a conducătorului entității de control, întru realizarea scopului de asigurare a folosirii raționale a resurselor de mediu. Acest control vizează verificarea corectitudinii utilizării resurselor naturale, dar și a plenitudinii calculării și achitării plăților pentru folosirea resurselor naturale, a taxelor bugetare relevante, precum și respectarea altor reglementări ale legislației de mediu.

Principalii participanți, la inspecțiile de mediu, sunt cei verificați din cadrul organizațiilor sau întreprinderilor beneficiare de folosințe de mediu, pe de o parte și autoritatea de mediu, pe de altă parte. Cu toate acestea, în timpul controlului ecologic, reprezentantul autorității de mediu, la inițiativa personală, sau la indicația șefului superior, poate antrena și alte persoane, precum experți, specialiști și traducători etc. În același timp, controlul efectuat de autoritățile de mediu pot avea un obiectiv restrâns, acesta în mod adiacent poate soluționa și alte întrebări, care pot fi identificate pe parcursul efectuării controlului. După cum se știe, un control ecologic presupune o comparație a conținutului diferitor documente cu privire la una și aceeași activitate legată de folosirea resurselor de mediu. În același timp, „deținând informațiile necesare despre activitățile adiacente sau subsidiare ale beneficiarului de folosință de mediu, așa cum și raporturile cu alte categorii de persoane cu care acesta are legături economico-comerciale, autoritatea de control poate genera anumite silogisme vizând schema de activitate a beneficiarului de folosință de mediu, dar și cu referire la volumele reale de consumuri a resurselor de mediu la care acesta are acces”¹⁶¹.

Concomitent, controlul ar putea fi efectuat atât de către autoritatea de mediu, la care este înregistrată activitatea beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, cât și de către alte autorități, activitatea cărora nu este în prim plan legată de asigurarea protecției resurselor de mediu. Ne referim la situații de control financiar-fiscal, control al autorităților de integritate, control polițienesc și altele.

¹⁶¹ TROFIMOV, I, DIACONU, L. Determinarea cadrului raporturilor juridice de protecție a mediului prin prisma instrumentelor de reglementare utilizate în dreptul mediului. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.*, nr. 19, 2024. p.98-106. ISSN 1857-0976.

În cadrul acestor controale, pot fi identificate informații de preț pentru identificarea de către autoritățile de control de mediu a situației reale în ce privește folosirea rațională a resurselor de mediu. Drept exemplu, beneficiarul de folosință a unui masiv forestier declară despre efectuarea tăierilor de masă lemnoasă la un anumit volum, însă ulterior controlului, sau câtorva măsuri de ordin procesual penal sau contravențional efectuate de către poliție, constatăm că beneficiarul de folosințe de resurse silvice a comercializat volume de masă lemnoasă, fără să fi fost luate la evidență și fără să fi fost contabilizate. În așa caz, „autoritatea de protecție și control de mediu urmează a reacționa cu un control pe segmentul de activitate a beneficiarului, deoarece informația obținută de la poliție în mod incontestabil ne sugerează că beneficiarul de folosință de resurse silvice a depășit cadrul normativ și contractual stabilit de tăiere și comercializare a masei lemnoase”¹⁶².

În prezent, deși frecvența inspecțiilor frontale de mediu nu este stabilită, considerăm că „reținerea” regulilor de frecvență pentru controalele economice, ar putea genera probleme pentru asigurarea scopului de asigurare a folosirii raționale a resurselor de mediu. Considerăm, că dacă este disponibilă cu personal și resurse, autoritatea de mediu, având temei să presupună, că activitatea beneficiarului de folosire a resurselor naturale ar putea comite anumite abateri, controlul ecologic frontal ar putea fi dispus oricând. Totodată, trebuie remarcat faptul că beneficiarii de folosință de mediu care au o reputație bună, urmează a fi tratați cu diligența corespunzătoare.

Aproape toate inspecțiile de mediu care sunt efectuate sub formă de control complex, includ atât examinarea situației de facto (în teren), cât și cea de birou (documentală), dar și întrebări precum cele legate de calcularea corectă a volumelor de resurse naturale valorificate sau extrase din mediul natural. La fel se abordează și chestiunile legate de corectitudinea ducerii evidenței resurselor de mediu disponibile sau aflate în gestiune, cum ar fi înregistrarea și radierea în evidența cantitativă și calitativă a acestora.

Verificarea tematică este o verificare a problemelor distincte în activitatea de folosire a resurselor de mediu. Astfel de verificări sunt condiționate de necesitatea determinată fie de conținutul sesizării care stă la baza pornirii procedurii de control, fie de dispoziția de control al conducătorului autorității de mediu, care dispune efectuarea controlului. Un control ecologic

¹⁶² ARDELEAN, GR., DIACONU, L. Environmental Control and The Problem Regarding the Ownership of Forest Resources Record. In: *International Halich Congress on Multidisciplinary Research*: conf. șt. Inter. 03-05 decembrie, 2024. Istanbul, Turcia, p.218-224. ISBN: 978-625-378-037-1.

tematic este efectuat fie ca element al unui control frontal, sau ca o inspecție separată bazată pe fapte stabilite de încălcare a legislației, la momentul executării prevederilor legislației de mediu.

În consecință, rezultatele sale sunt oficializate fie printr-un act separat, fie sunt reflectate ca parte componentă a unui raport general al controlului frontal. În caz de necesitate a efectuării unui control tematic complex, trebuie să fie adoptată o decizie suplimentară care să extindă lista de întrebări puse spre examinare. Un control direcționat reprezintă o verificare a conformității activităților de folosire a resurselor de mediu cu prevederile legislației în vigoare, vizând un anumit domeniu. Astfel de verificări se efectuează rezultând din eventualele probleme identificate la partenerii de afaceri ale beneficiarului de folosință de mediu, ca urmare a efectuării controlului la aceștia.

Rezultatele unei verificări direcționate sunt utilizate pentru întocmirea raportului în cadrul unui control frontal sau în cadrul unei inspecții tematicice și sunt formalizate în rapoartele acestor inspecții. De asemenea, ele pot fi întocmite sub forma unui raport separat. Este posibil să se efectueze verificări direcționate și independent de alte tipuri de control. Cu toate acestea, în acest caz există pericolul de incompletitudine a verificării anumitor aspecte de conformitate cu legislația de mediu, un astfel de control poate fi „comasat” cu alte tipuri de control.

După cum am menționat, controlul ecologic poate fi planificat sau inopinat. Controlul planificat reprezintă o inspecție cu notificare prealabilă în adresa beneficiarului de folosință a resurselor de mediu. Un control inopinat este un tip de inspecție de mediu la fața locului, care este efectuată fără notificare prealabilă în adresa beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, iar uneori chiar și ținută în secret. Scopul controlului inopinat reprezintă verificarea „surpriză”, pentru a stabili situația reală la zi, fără a oferi timp de pregătire pentru beneficiarul de folosință de mediu, iar uneori pentru constatarea unor fapte contravenționale sau a unor infracțiuni în flagrant, și care pot fi ascunse în timpul controalelor planificate. Verificările inopinate nu sunt realizate frecvent.

Controlul repetat este un control pentru aceleași perioade și pentru aceleași temeuri pentru care a fost efectuat controlul anterior. Un control ecologic repetat la fața locului poate fi efectuat:

- de către o autoritate de mediu superioară – în vederea controlului activității organului de protecție a mediului, care a efectuat controlul;
- de către autoritatea de mediu, care a efectuat anterior controlul, având ca bază decizia conducătorului acestei autorități prin temeiul că a fost depusă o declarație de mediu actualizată,

de către beneficiarul de folosință a resurselor de mediu , în care se indică cuantumul folosirii raționale a resurselor de mediu într-un volum mai mic decât cel declarat anterior.

Dacă în timpul unui control ecologic repetat a fost relevat faptul, că beneficiarul de folosință a resurselor de mediu a săvârșit o faptă penală din domeniul protecției mediului sau chiar și de alt domeniu, autoritatea de mediu, fie pornește procedura contravențională sau penală, în funcție de competențele sale, fie remite materialele controlului la autoritățile competente pentru examinarea unor astfel de cazuri.

Se efectuează controale ecologice complete și selective în funcție de volumul documentației sau a chestiunilor legate cu care se verifică. Inspecțiile complexe de birou sunt efectuate atunci, când toate documentele beneficiarului de folosință de mediu sunt prezentate fără omisiuni și nu sunt presupuneri cu privire la prezența câtorva încălcări. Dimpotrivă, controlul complex la fața locului se efectuează atunci când beneficiarul nu prezintă complet toate actele solicitate sau dacă apar suspiciuni ale neveridicității actelor prezentate. În același timp, un control complex de birou chiar în timpul controlului poate să se transforme în unul la fața locului, pe aceleași temeuri.

Controlul ecologic este o formă de control continuu. El se referă la corectitudinea calculelor și analizelor pe care agentul de control le poate realiza fără a se deplasa la locul unde se produce valorificarea resurselor naturale. Acest control se datorează nivelului de instruire a controlorilor, accesului la sursele de informație, inclusiv publică și se realizează de către funcționării organului de control – inspectorii, în conformitate cu îndatoririle lor funcționale. Controlul ecologic are ca sursă de inspirație raportările de folosință de mediu pe care le fac beneficiarii de folosință a resurselor de mediu și care sunt transmise autorităților de mediu. Veridicitatea acestei informații foarte mult depinde de frecvența raportării, dar și de capacitatea controlorului de a le prelucra. Particularitatea unui control ecologic de birou constă în faptul că inspectorii verifică exact actele depuse spre a fi prezentate de beneficiarii de folosință de mediu.

Astfel, scopul principal al auditului de birou este identificarea erorilor comise în procesul de exercitare a dreptului de folosire a resurselor de mediu, fără ca statul să suporte cheltuieli de logistică legate cu deplasarea controlorului la fața locului și a utilizării resurselor de mediu. O verificare la fața locului se poate transforma într-o verificare completă, dacă are loc identificarea încălcărilor din eșantionul testat, care pot fi inerente întregului corp de documentației al organizației. De remarcat, că atunci când se iau în considerare aspectele procedurale la

efectuarea de controale de mediu, apar întrebări despre faptul, dacă este legală includerea unui control ecologic în proceduri în cazurile de încălcări, ce nu sunt legate de mediu?

Într-adevăr, infracțiunile de mediu sunt de obicei depistate la exercitarea controlului ecologic și, în special, prin efectuarea controalelor de mediu frontale.¹⁶³ Cu toate acestea, includerea necondiționată a controlului ecologic în procedurile privind cazurile de infracțiuni de mediu nu este în întregime îndreptățită și, în special, nu corespunde prezumției stabilite de *Constituția Republicii Moldova*, precum și de dreptul persoanei de a nu mărturisi împotriva sa. Or, în cadrul controlului ecologic, beneficiarul de folosință de mediu, are obligația de a da explicații în ce privește încălcările constatate. Anume la această fază este important să abordăm chestiunea referitor la modul de asigurare a aplicării prezumției de nevinovăție a beneficiarului de folosință a resurselor de mediu. Mai mult ca atât că, legislația, care reglementează modul și condițiile de efectuare a controlului de stat, afirmă, că persoana supusă controlului este considerată nevinovată de comiterea unei fapte, până la proba contrară.

Ca urmare, și în procesul de control, persoana supusă controlului nu va putea fi considerată vinovată în comiterea unei infracțiuni, până când vinovăția sa este dovedită în modul prescris de Constituție, adică până nu a fost stabilită printr-o hotărâre judecătorească.

În același timp, anume un control ecologic poate să dezvăluie folosirea nerațională, abuzivă și frauduloasă a resurselor de mediu. Totodată, dacă vorbim despre chestiunea legată de dauna pricinuită, aici legiuitorul consacră principiul răspunderii obiective, iar din aceasta deducem că chestiunea vinovăției nu o abordăm nici în acest caz. Ar putea fi vorba chiar despre o prezumție de vinovăție.

După părerea noastră, totuși, nu putem vorbi despre o prezumție de vinovăție a beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, deoarece aceasta ar contravine Constituției, dar și ar fi în contradicție cu conceptul de răspundere subiectivă. Astfel, în opinia noastră, efectuarea unui control ecologic nu este necesar să ducă la depistarea de încălcări de mediu. În același timp, multe din procedurile în cazurile de investigare de infracțiuni de mediu, nu sunt posibile fără stadiul identificării acestor infracțiuni, care sunt identificate în marea majoritate anume prin controlul ecologic. Astfel, etapa identificării unei infracțiuni de mediu este o etapă necesară a procedurii de constatare a comiterii infracțiunilor de mediu, însă, acesta este un obiect special de studiu probabil că a unei alte teze de doctorat, sau a unei alte monografii de specialitate.

¹⁶³ DIACONU, L. *Criminal and Contravention Liability in Environmental Law. Ecological Balance, Pollution and Environmental Damage*. In: XX. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Ohrid/Republic of North Macedonia October 14-15, 2023, p.189- 194, ISBN: 978-9989-695-77-3.

2.4. Actul de control ecologic

2.4.1. Definiția actului de control ecologic

Considerăm că în ce privește procesul de control ecologic, fundamentul acestuia îl constituie actul de control ecologic. În opinia noastră actul de control ecologic constituie modul în care își are exprimarea procesul de control. Din start, vom opta să facem o distincție între percepția tradițională din dreptul administrativ a noțiunii de act administrativ ca „exprimare a voinței autorității administrației publice centrale sau locale”¹⁶⁴, de actul de control ecologic, pe care îl vom identifica ca un ansamblu de elemente, care cuprinde, pe de o parte, nemijlocit, elementul decizional, dar și cel de punere în aplicare.

Aici vom fi părtași ai abordării făcute prin prisma ideii de act multidimensional, unde actul administrativ „este o reflecție a formelor de activitate a administrației publice, care se oglindește în acte juridice – fapte material-juridice – operațiuni material-tehnice (administrative)”¹⁶⁵. La fel, supunem criticii utilizarea termenului de control ecologic doar în sensul, în care se are în vedere „acțiunile de monitorizare a stării de mediu”¹⁶⁶. Or aplicarea înțelesului de control, presupune și mai multe etape, dar și mai multe elemente, nelimitându-se doar la actul decizional pe baza căruia se inițiază sau se definitivează controlul.

Astfel, actul de control ecologic, poate să se exprime, prin prisma acțiunilor sau abstențiunilor pe care le realizează, pe de o parte autoritatea de control ecologic, iar pe altă parte subiectul supus controlului. În același timp, actul de control ecologic poate să se exprime prin deciziile și dispozițiile, pe care le adoptă autoritatea de control ecologic, dar și actele volitive (demersuri, cereri, contestații etc.) ale subiectului supus controlului.

În mare măsură, actul de control ecologic „ar putea să asimileze caracterele reflectate în doctrina dreptului administrativ, cu privire la actul administrativ, cum ar fi faptul, că actul administrativ este un act juridic, este o manifestare unilaterală de voință juridică, este emis de o autoritate publică, este o manifestare de voință în scopul realizării puterii publice și este emis în vederea executării legii”¹⁶⁷, dar totuși, este necesar de a reveni la ideea de act de control, ca element al instituției de control ecologic, aparținând unei ramuri distincte a dreptului – dreptul mediului, unde îl identifică nu doar elementul decizional ce aparține unui participant la raport –

¹⁶⁴ BELECCIU, ȘT., COJOCARU, I. *Deosebiri conceptuale între actul administrativ și alte categorii de acte juridice*. În: *Revista Legea și viața*. Chișinău, 2015, nr. 3, p. 5. ISSN 1810-309X.

¹⁶⁵ R. PETRESCU. *Drept administrativ*. București: Hamangiu, 2009, p. 276. ISBN 978-606-522-140-6.

¹⁶⁶ CAPCELEA, A. *Istoria ecologică a Republicii Moldova*. Chișinău, 2024, p. 127-128. ISBN 978-5-36241-232-6.

¹⁶⁷ SĂRARU, C. *Drept administrativ*. Vol. II. București: Universul Juridic, 2024, p. 5. ISBN 978-606-39-1401-0.

autoritatea publică, dar și cel, care rezultă din raportul juridic de control în ansamblu, care este rezultat și din actul de voință a altor categorii de subiecte participante la raporturile de control.

Deși, doctrina oferă diverse definiții ale actului de control ecologic, totuși, pentru identificarea esenței acestuia, din start este necesar, în opinia noastră, soluționarea problemelor legate de faptul, ce reprezintă actul de control ecologic în înțelesul reglementărilor de dreptul mediului și prin ce se deosebește actul de control ecologic de alte instituții asemănătoare lui.

În doctrină o definiție aparte a actului de control ecologic nu o regăsim, așa cum nu se regăsește nici definiția actului de control. Din aceste considerente, suntem nevoiți a face referință la definiția doctrinală a actului administrativ, or actul de control inițial reprezintă una din varietățile actului administrativ. În literatura de specialitate, actul administrativ este determinat ca fiind „un act juridic, dar care trebuie să-l diferențiem de operațiunea administrativă”¹⁶⁸. În teoria dreptului, actul juridic în ansamblu, este definit ca fiind „o manifestare de voință în scopul de a produce efecte juridice, adică de a crea, modifica sau stinge un raport juridic, în temeiul și limitele stabilite de lege”¹⁶⁹.

Totuși, până la urmă actul administrativ este definit ca fiind acel act juridic, „făcut cu intenția de a produce efecte juridice, de a determina o situație juridică nouă prin nașterea, stingerea or modificarea unor drepturi și obligații”¹⁷⁰. Într-o altă accepțiune, „actul administrativ reprezintă esența unui întreg și complex proces de decizie, un moment important în cadrul conducerii societății, care intervine în toate sectoarele și domeniile de activitate – social, politic, economic, juridic, cultural etc.”¹⁷¹ Urmare la un astfel de silogism, ne permitem să deducem că actul de control este nu altceva decât o manifestare de voință, realizat cu intenția de a produce efecte juridice, și anume -efectele legate de stingerea or modificarea unor drepturi și obligații. Tot aici, doctrinarii atenționează asupra „necesității de a distinge actul de control de înscrisul probator”¹⁷².

Rezultând din textele legale, putem desprinde semnificația *actului de control ecologic*, cel puțin în două modalități. Prima modalitate reprezintă o abordare tradițională a definirii actului de control ecologic, ca fiind o manifestare de voință săvârșită cu intenția de a produce

¹⁶⁸ NEGOIȚĂ, A. *Drept administrativ și știința administrației*. București: Atlas Lex, 1993, p. 110. ISBN 973-9592-3-6.

¹⁶⁹ DVORACEK, M., LUPU, GH. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Chemarea, 1996, p. 276. ISBN 973-9237-07-X.

¹⁷⁰ NEGOIȚĂ, A. *Drept administrativ și știința administrației*. București: Atlas Lex, 1993, p. 110. ISBN 973-9592-3-6.

¹⁷¹ DIACONU, L. *Actul administrativ: noțiuni generale, particularități și condiții de legalitate*. În: *Materialele conferinței științifice internaționale: Contribuții științifice la edificarea și consolidarea statului de drept*. Chișinău, 2011, 232 p.

¹⁷² DVORACEK, M., LUPU, GH. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Chemarea, 1996, p. 276. ISBN 973-9237-07-X.

anumite efecte în cadrul procesului de control ecologic. Este vorba de acele acte care se raportează la sarcinile controlului ecologic, adică de a crea, a modifica sau, de ce nu, și a stinge un raport de dreptul mediului și anume în procesul de efectuare a controlului ecologic.

Aici pomenim despre actele juridice care pot fi realizate atât de către subiectul ce exercită controlul, cât și de către subiectele care sunt supuse controlului.

Cea de a doua abordare reprezintă o definiție a actului de control ecologic, în raport cu faptele ce urmează a fi întreprinse de către controlorul - inspectorul de mediu sau alt funcționar, unde actul de control ecologic este privit ca o manifestare de voință unilaterală controlorului, care are ca efect generarea drepturilor și obligațiilor în procesul de control – acest act am putea să-l determinăm drept act procesual de control. Ne referim la aceeași decizie de a organiza controlul inopinat. La fel avem în vedere și delegația de control. În totalizarea celor menționate, ne referim la definiția actului de control ecologic, unde reieșind din cele relatate, conchidem că actul de control ecologic reprezintă o manifestare de voință realizată de către una sau mai multe persoane (fizice sau juridice), care urmărește drept scop nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor de dreptul mediului.

Referindu-ne la chestiunea ce privește esența actului de control ecologic, este firesc că se cere de a face distincție între actul de control ecologic și actul administrativ în general, și cel de control administrativ în particular. Actul administrativ poate fi definit ca manifestarea unilaterală și expresă de voință a autorităților publice, realizată în scopul de a produce efecte juridice, în temeiul puterii publice.

2.4.2. Clasificarea actului de control ecologic.

Legislația de dreptul mediului în vigoare nu reglementează expres regimul actului de control ecologic. Aceasta are loc, chiar dacă în textele legale se face referință destul de frecvent la competențe de control și la activități supuse controlului. Din textul surselor doctrinale, este posibil să desprindem că „actul de control, ar fi un instrument de protecție a mediului, care este în raport cu normele de procedeu”¹⁷³. Urmare, însă, a dezvoltării sociale și extinderii afacerilor, statul și-a modificat instrumentariul de monitorizare a modului și condițiilor de supraveghere a raporturilor juridice, unde și instituția controlului a fost diversificată.

Aceste varietăți implică în sine diverse caracteristici, dar și un divers sistem de aplicare din punct de vedere juridic. Din acest considerent, s-a făcut simțită necesitatea realizării unei

¹⁷³ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C.H.Beck, 2008, p. 197. ISBN 978-973-115-343-8.

clasificări a actului de control ecologic. În urma unei analize a surselor doctrinare și a legislației în vigoare, putem releva următoarea clasificare a actului de control ecologic:

În funcție de faptul, din a cui voință este generat controlul, deosebim *acte de control ecologic generate de autoritatea de control*, și *acte de control generate prin voința comună a subiectului supus controlului și autorității de control de mediu*.

Actul de control ecologic generat de autoritatea de control este de fapt unul unilateral și produce efectele sale, doar datorită manifestării de voință a unei singure părți la raport juridic de dreptul mediului. Cu alte cuvinte, ne referim la acele acte de control ecologic, care dau naștere la obligații numai datorită exprimării de voință a uneia din părți. Și această parte este autoritatea de control de mediu. Cel mai frecvent se realizează controlul anume prin prisma acestor categorii de autorități. Pentru exemplu, drept act de control ecologic unilateral servește dispoziția de efectuare a controlului ecologic. În doctrină aceste acte mai sunt numite și unilaterale¹⁷⁴.

Actele de control generate prin voința comună a subiectului supus controlului și autorității de control de mediu sunt acelea, la care procedura de control este generată prin consensul ambelor subiecte ale controlului ecologic, altfel spus, acesta este rezultatul acordului de voință a ambilor participanți la procedura de control. Ne referim în special la controlul prealabil, unde inițiativa efectuării unui astfel de control aparține anume beneficiarului activității economice preconizate.

Acordul de mediu reprezintă finalitatea unui act de control ecologic de așa fel. „Acele acte reprezintă acte de autorizare prealabilă, pe baza căreia autoritățile publice, ca purtătoare a interesului general de protecție a mediului, verifică îndeplinirea prealabilă a condițiilor de mediu”¹⁷⁵. Tot aici vom menționa și opinia, că „acordul integrat de mediu este actul tehnico-juridic, emis de autoritatea competentă pentru protecția mediului, prin care se conferă dreptul de a stabili condițiile de realizare a unei activități încă din etapa de proiectare, care să asigure că instalația corespunde cerințelor legale”¹⁷⁶.

În funcție de efectul produs de actul de control ecologic deosebim *acte de control ecologic generatoare de drepturi*, *acte de control ecologic constitutive de drepturi*, *acte de control ecologic care produc efectul modificării drepturilor* și *acte de control ecologic, ce produc ca efect stingerea drepturilor*.

¹⁷⁴ DVORACEK, M., LUPU, GH. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Chemarea, 1996, p. 277. ISBN 973-9237-07-X.

¹⁷⁵ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C.H.Beck, 2008, p. 201. ISBN 978-973-115-343-8.

¹⁷⁶ MINEA, E. *Controlul integrat al mediului și dezvoltarea durabilă*. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. VIII, 2002, p. 145. ISSN 1454-1378.

Acte de control generatoare de drepturi sunt acele acte de control ecologic, prin realizarea cărora se produce ca efect nașterea drepturilor pentru subiecții supuși controlului, așa cum și pentru subiecții care efectuează controlul. Aceste categorii de acte stau la bază oferirii unei autorizații de funcționare, a unui alt act permisiv pentru beneficiarul de folosință a resurselor de mediu. În ce privește subiectul ce realizează controlul, vom face referință la dispoziția de prelungire a termenului de control ecologic pe durata unui termen de încă 5 zile. Acest act este rezultatul constatării prezenței temeiurilor de a mai prelungi controlul ecologic, având în vedere neplenitudinea informațiilor identificate.

Acte de control ecologic constitutive de drepturi sunt acele acte de control ecologic, care presupun consolidarea unui drept preexistent. La rândul său actele de control ecologic constitutive de drepturi pot fi: de consolidare sau de modificare a dreptului. Spre exemplu, decizia de aprobare a acordului de mediu este un act de control ecologic constitutiv de drepturi și de consolidare, deoarece prin realizarea acestui act de control ecologic, beneficiarul activității economice preconizate își poate realiza un drept preexistent asupra activității viitoare, dar care la moment nu o poate realiza, deoarece legea îi prescrie condiția de efectuare a controlului prealabil.

Acte de control ecologic, care produc efectul modificării drepturilor, sunt acelea, care au drept scop modificarea anumitor drepturi, de care a dispus participantul la raporturile juridice de control ecologic. Din această categorie pot fi actele, prin care se constată întrunirea unor anumite condiții cerute de lege, pentru care beneficiarul de folosințe de mediu poate să pretindă la modificarea spectrului de moduri de folosințe. Ne referim la aceleași cazuri, când un beneficiar de folosințe de anumite categorii de resurse de mediu, pretinde la extinderea, fie a arealului de suprafață, fie la extinderea modalităților de folosință a unui și aceluiași obiectiv. Este necesar de menționat faptul, că toate aceste acte, la care am făcut referințe mai sus, corespunzător generează, constituie sau modifică drepturi de folosințe de mediu, doar dacă o astfel de consecință este legată strict de concluziile pe care le face autoritatea de control ecologic.

Actele de control ecologic, ce privesc stingerea drepturilor, constituie acea categorie de acte de control ecologic, realizarea cărora are drept efect și scop stingerea unor drepturi, de care beneficiarul de folosințe de mediu dispunea până la emiterea acestui act. Pentru exemplu, decizia de impunere a restricției de activitate de folosire a resurselor de mediu, drept urmare a constatării unor încălcări grave în procesul de control, reprezintă un act de control ecologic, ce are ca efect stingerea sau suspendarea drepturilor beneficiarului de folosință de mediu, în ce privește realizarea folosințelor de aceste resurse.

În funcție de modul lor de formare, deosebim acte de control ecologic *formale* și *derivate*. Vizând faptul că actele de control ecologic pot produce efectul generării, constituirii, dar și a modificării sau chiar și a încetării drepturilor de folosință a resurselor de mediu, este de la sine înțeles că actul de control trebuie să îmbrace o anumită „haină” – formă. Forma scrisă a actului de control ecologic, în opinia noastră, nu este una pentru validitatea actului de control, ci doar pentru asigurarea opozabilității acestui act de control.

În timp ce decizia, prin intermediul căreia se finalizează actul de control, urmează a fi considerată una necesar de a îmbrăca o formă scrisă sau asimilată celei scrise, cum ar fi cea electronică, chiar pentru validitatea sa. În acest sens, considerăm că legiuitorul ar trebui să „rezerveze” controlului ecologic un sediu aparte în textele legale, fix pentru a reglementa chestiunea, care ține de validitatea actului de control, în funcție de forma în care a fost acesta realizat. Totuși, menționăm faptul, că forma scrisă a actului de control impune posibilitatea de a face dovada existenței lui. Exemplu de act formal poate servi delegația de control, care nefiind prezentată părții supuse controlului, nu va produce efectul inițierii procedurii de control. Și asta, menționăm, chiar și în pofida faptului, că funcționarul care inițiază controlul, oricum este angajatul autorității de mediu, chestiune, care ar permite să se înțeleagă din oficiu despre competențele acestuia de a efectua controlul. Însă, legiuitorul a instituit o limită a posibilității de a iniția controlul, legând-o cu un astfel de act, cum este delegația de control.

Acte de control ecologic derivate sunt acea categorie de acte de control ecologic, care se consideră realizate și produc efecte, indiferent de faptul, dacă s-au respectat sau nu condițiile de formalitate pentru inițierea controlului. Ne vom referi la regula stabilită prin articolul 20 al *Legii privind controlul de stat*, potrivit căreia, „în cazuri expres stabilite de legea specială și dacă este necesar pentru metoda de control aleasă, inspectorii pot să își dezvăluie identitatea și să înmâneze exemplarul delegației de control după efectuarea controlului, însă până la completarea și semnarea procesului-verbal de control.

Despre posibilitatea de înmânare ulterioară a delegației de control se face o mențiune expresă în textul delegației până la aprobarea acesteia de către conducerea organului de control”¹⁷⁷. Aici, noi constatăm realizarea actului de control, prin confirmarea ulterioară a acestuia. În ce constă reglementările, la care ne-am referit, ne exprimăm rezerva în ce privește corectitudinea și concordanța unor asemenea norme, precum și dubiile cu referire la cunoașterea certă de către controlori a limitelor efectuării controlului, în așa fel încât actele de control să nu

¹⁷⁷ Articolul 20 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

se intersecteze cu cele care pot fi exercitate exclusiv în cadrul unei cauze penale unde este pornită urmărirea penală, dar oricum totdeauna mizăm pe cumsecădenia și profesionalismul personalului angajat al autorității de control ecologic. Este de remarcat faptul că aceste acte de control ecologic sunt guvernate de regula potrivit căreia actul de control ecologic se consideră realizat legal, dacă partea adversă nu a obiectat motivat asupra modului și condițiilor de realizare a acestuia.

În funcție de autorii realizării actului de control ecologic, *deosebim acte de control ecologic ce pot fi realizate doar de către autoritățile specializate de control ecologic, și acte de control ecologic, ce pot fi realizate de către alte categorii de persoane.*

Actele de control ecologic, ce pot fi exercitate doar de către autoritățile specializate de control ecologic, sunt acele acte, care potrivit prevederilor legale imperative, nu pot fi realizate, decât numai de către titularul împuternicirilor de control ecologic specializat, aparținând autorității de mediu din domeniul supus controlului.

Ne referim în mod special la acțiunile de evaluare a impactului, precum și în același sens și la articol 20 al *Legii privind controlul de stat*, potrivit căruia „legiuitorul stabilește, că controlul poate să-l efectueze strict persoana indicată în delegația de control”¹⁷⁸.

Actele de control ecologic, ce pot fi realizate de către alte categorii de persoane, sunt acele categorii de acte de control, care pot fi realizate de autoritățile, care subsidiar exercită controlul în alte domenii. Pentru exemplu, în cadrul efectuării unui control financiar, care are ca obiectiv activitatea financiară a întreprinderii de gestionare a resurselor naturale, pot fi efectuate examinări și în ce privește respectarea normelor de valorificare a resurselor naturale. La fel, în același sens, ne vom referi și la procesul de contestare a deciziilor pe marginea controlului ecologic, care îi aparține deopotrivă atât persoanei supuse controlului, cât și altor beneficiari ai dreptului la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic. Aici, ne vom permite să reținem atenția dumneavoastră și la faptul că în cercul de subiecte beneficiar de condiții de mediu, potrivit prevederilor articolului 37 al *Constituției Republicii Moldova*, este orice persoană. Prin urmare, efectele corectitudinii sau incorectitudinii oricărui act de control, aparțin ca efect, nu doar beneficiarului la care s-a efectuat controlul, ci și oricărei alte persoane.

În funcție de faptul, cum sunt, sau nu reglementate de legislația în vigoare, deosebim acte de control ecologic *numite și nenumite.*

¹⁷⁸ Articolul 20 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Numite (tipice) sunt actele de control ecologic, care corespund unei operațiuni de control ecologic determinată și care sunt nominalizate în legislația de mediu sau cea care consacră regim special unei astfel de operațiuni.

Categoria actelor de control ecologic tipice o formează delegația de control, decizia de aplicare a măsurii restrictive, decizia de prelungire a termenului de control, procesul-verbal de control, conetestația procesului-verbal de control etc. Caracteristic pentru actele de control numite sau tipice este faptul că acestea se bucură de un regim juridic destul de rigid. Legiuitorul, de regulă stabilește și cercul de persoane care îl poate întocmi (emite), stabilește formatul și conținutul lui, stabilește efectele certe, așa cum și condițiile necesare, ca un astfel de act să fie valid.

Nenumite sunt actele de control ecologic care, potrivit unei denumiri anume, nu se bucură de un regim de reglementare propriu determinat prin lege, așa cum și nici uzual nu poate fi atribuit unei categorii omogene de acte de control ecologic. Ele sunt expresia libertății de voință a persoanei, care exercită controlul sau a celei, care este supusă controlului. Din respectiva categorie de acte de control ecologic, fac parte actele prin care se solicită careva informații, documente prin care se indică un anumit mod de realizare a controlului, diverse explicații etc.

Comparativ cu actele de control ecologic numite, actele de control ecologic nenumite, s-ar caracteriza prin faptul că legiuitorul nu va impune un regim juridic rigid acestor acte. Dimpotrivă, flexibilitatea va reprezenta caracteristica de bază a acestor tipuri de acte. În același timp, ele vor oferi posibilitate tuturor participanților la procesul de control ecologic, de a valorifica posibilitățile sale procesuale prin prisma exprimării acestor categorii de acte.

În funcție de modul de executare a actului de control ecologic, deosebim *acte de control ecologic de executare instantanee*, și *acte de control ecologic de executare succesivă*.

Actul de control ecologic de executare instantanee este acel act de control ecologic, în care executarea lui presupune o singură prestație. Manifestarea în timp a acestui act, de regulă nu poate fi apreciată. Executarea unor asemenea acte se produce imediat. Exemple de acte de control ecologic de executare instantanee pot fi decizia de stabilire a termenului suplimentar de efectuare a controlului. Această categorie de acte este una executorie la momentul emiterii și se execută imediat.

Actele de control ecologic de executare succesivă sunt acelea, ale căror mod de executare presupune acțiuni multiple, succesive, de regulă eşalonate în timp. Exemplu de astfel de acte de control ecologic pot servi decizia de stabilire a măsurii restrictive. Un astfel de act, pentru a produce efectele sale finale, trebuie să parcurgă o serie de acte subsidiare, care se succed unul

altuia și care, doar toate în ansamblu, formează efectul actului de control. Ca exemplu ar putea fi actul de verificare a documentației financiar-contabile a întreprinderii care exploatează resursele naturale, în care se reflectă și volumele de resurse extrase și vândute, dar care în mod corespunzător pot fi identificate doar prin verificarea în mod separat a fiecărei operațiuni de vânzare și fiecărei operațiuni de fixare a volumului de extrageri.

În literatura de specialitate întâlnim referințe asupra unor acte specifice, care după natura lor ar putea fi „atribuite la categoria actelor de control succesiv. Avem în vedere reglementările vechi din legislația românească, cu referire la programul de conformare”¹⁷⁹, care reprezintă un plan de măsuri ce cuprind etape ce trebuie parcurse în intervale de timp precizate în prevederile autorizației de mediu. În opinia noastră, acest act la fel reprezintă o varietate a actelor de control succesiv.

În funcție de corelația între ele, deosebim *acte de control ecologic principale* și *acte de control ecologic accesorii*.

Principale sunt actele de control ecologic, executarea cărora nu este condiționată de modul și condiția de executare a unui alt act de control ecologic și care, de fapt, are o existență de sine stătătoare.

Accesorii sau subsidiare sunt actele de control ecologic, ale căror executare depinde de conținutul și modul de executare al altui sau ale altor acte de control ecologic. Exemplu de act de control ecologic accesoriu (subsidiar) reprezintă decizia de prelungire a termenului de efectuare a controlului. Dispoziția de desemnare a controlorilor reprezintă un act de control principal, pe când aducerea la cunoștință a delegației de control reprezintă un act accesoriu. Este necesar, în acest sens, să nu confundăm actul de control ecologic accesoriu cu actul de control rezultat dintr-un obiectiv subsidiar obiectivului de control ecologic.

Astfel, în procesul de control ecologic, autoritatea de control nu poate să se limiteze doar la verificarea informațiilor și indicilor strict legate de resursele naturale sau de natură antropogenă de mediu. Este evident că controlorul, pentru a da apreciere obiectivă și corectă, este nevoit să apeleze la diverse categorii de informații, care de cele mai dese ori nu sunt informații legate de utilizarea resurselor de mediu. Dar aceste informații sunt necesare pentru a evalua obiectiv evoluția fenomenelor. Mai mult ca atât, dacă e să ne conducem de „principiul integrării politicii de mediu în celelalte politici sectoriale”¹⁸⁰, atunci în mod evident, chestiunile

¹⁷⁹ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea specială. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1997, p. 373.

¹⁸⁰ MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2010, p. 61. ISBN 978-973-127-378-5.

de mediu, care reprezintă obiectul controlului ecologic nu vor reprezenta lista exhaustivă a cadrului chestiunilor investigate.

Este de remarcat și faptul că, actul de control accesoriu este lovit de nulitate, odată ce actul principal este lovit de nulitate. Spre exemplu, odată ce este anulată delegația de control, prin urmare, nu mai poate produce efecte nici actul de comunicare al delegației de control.

În funcție de faptul cum se exprimă voința la realizarea actului de control ecologic, deosebim *actele de control ecologic obligatorii*, și *actele de control ecologic facultative*.

Actele de control ecologic obligatorii reprezintă majoritatea actelor de control ulterior și curent. Ele sunt acelea, „realizarea cărora este impusă prin lege, iar părțile, participanții la control nu sunt în posibilitate de a discuta asupra oportunității emiterii, prezentării sau realizării lor”¹⁸¹.

De altfel, frecvent, în literatura de specialitate, se abordează chestiunea referitor la controlul de oportunitate, referindu-se la „controlul de materialitate, care privește verificarea elementelor concrete, pentru care aprecierea se reduce doar la prezența sau absența factorilor măsurabili, la controlul de regularitate, care duce la confruntarea elementului supus verificării cu o regulă juridică (control ce se referă, în general, la actele administrative și la operațiunile financiare), la controlul de eficiență, care implică comparații față de standardele dintr-o bază de referință, precum și la controlul de oportunitate exercitat, de regulă, de către organe de control mixte, care urmăresc verificarea conformității actelor cu legea, dar și o circumscriere a acestora, intereselor generale”¹⁸². În acest sens, în doctrină, „chestiunea de oportunitate este relevantă ca fiind o condiție specifică de legalitate, prin care se înțelege interesul public ocrotit de lege, fără a pune semnul egalității între scopul legii și spiritul acesteia”¹⁸³.

Facultative sunt actele de control ecologic, „la realizarea cărora părțile au opțiunea de a le realiza. Spre exemplu, actele de control prealabil al unei activități economice, realizată de către Agenția de Mediu, în vederea eliberării autorizației de mediu, reprezintă un act de control facultativ. Or beneficiarul nu este obligat să intervină pentru exercitarea controlului”¹⁸⁴.

¹⁸¹ GORIUC, S., CHIPER, N., CHIRIL, O. *Caiet de seminare la disciplina: Drept administrativ*. Chișinău: A.A.P., 2019, p. 34. ISBN 978-9975-3240-5-2.

¹⁸² ANTOCI, A. *Tipurile și formele de control în administrația publică*. În: *Revista Administrarea publică*, Chișinău, 2018, nr. 1, p. 145. ISSN 1813-8489.

¹⁸³ CHIPER, N., ODAINIC, M. *Oportunitatea actelor administrative – mijloc de realizare a securității drepturilor persoanei*. În: *Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională: Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*, Chișinău, 2020, p. 54. ISBN 978-9975-3201-4-6.

¹⁸⁴ GORIUC, S., CHIPER, N., CHIRIL, O. *Caiet de seminare la disciplina: Drept administrativ*. Chișinău: A.A.P., 2019, p. 33. ISBN 978-9975-3240-5-2.

Aceasta a derivat doar din dorința acestuia să realizeze activitatea economică legată de utilizarea resurselor de mediu. Astfel, „obținerea autorizației de mediu, nu impune beneficiarul de a realiza activitatea. Acesta este doar un act permisiv”¹⁸⁵ și nicidecum unul care obligă la un anumit comportament. În așa cazuri, de regulă legiuitorul stabilește un termen de valabilitate a acestui act permisiv.

În funcție de posibilitatea revocării actului de control ecologic, deosebim *acte de control ecologic revocabile* și *acte de control ecologic irevocabile*.

Dacă ar trebui să desemnăm cel mai dificil subiect de drept administrativ, atunci cu siguranță acesta ar trebui ales între oportunitatea și revocarea actelor administrative¹⁸⁶. Cu adevărat acest subiect este unul din cele mai dificile chestiuni doctrinare, care se referă deopotrivă și la actul de control ecologic.

Revocarea reprezintă o modalitate de desființare a unui act administrativ, care poate interveni pentru considerente de nelegalitate și oportunitate, care pot fi anterioare, concomitente sau ulterioare. Într-o altă opinie, „revocarea actelor administrative reprezintă operațiunea, prin care administrația retrage din ordinea juridică un act pe care l-a emis anterior, unde ca natură juridică, revocarea este, așadar, un act administrativ, contrar – ca efecte – celui inițial (de „emitere” sau „adoptare” a acestuia)”¹⁸⁷.

Deși actul de control ecologic reprezintă un act prin care se asigură exercitarea unui interes public – cel de protejare a mediului, totuși există ipoteza că anumite acte de control ecologic ar putea să-și piardă importanța, semnificația sau necesitatea, iar ca urmare, acestea ar putea să fie revocate. Deci majoritatea actelor de control ecologic sunt acte cu caracter revocabil.

Totuși, am considera că unele din ele, ar trebui să păstreze un caracter irevocabil. Aceasta s-ar fundamenta pe lipsirea pentru viitor de dreptul de a utiliza anumite categorii de resurse de mediu pe motiv de cauzare a daunelor la anterioarele folosințe. La caz, vizând unele practici vicioase, este necesar să facem distincție între posibilitatea revocării actului de control ecologic și posibilitatea „retragerii semnăturii”. Mai întâi de toate, legiuitorul nu prevede un astfel de act ca „retragerea semnăturii”. Legiuitorul prevede doar revocarea actului. Prin urmare, în modul, condițiile și procedura în care acest act a fost adoptat, tot așa el poate fi și revocat. Nu poate ca efectul revocatoriu al unui act juridic încheiat prin acordul a mai mulți participanți, urmare la care acesta fiind produs efectul, să înceteze a mai produce efecte doar ca urmare a exprimării actului de voință doar a unuia dintre participanți la procesul de adoptare.

¹⁸⁵ ȚARCĂ, ȘT. *Tratat de dreptul mediului*. București: Lumina Lex, p. 36. ISBN 978-973-758-216-4.

¹⁸⁶ PODARU, O. *Drept administrativ*. București: Hamangiu, 2022, p. 29. ISBN/ISSN: 978-606-27-2059-9.

¹⁸⁷ PODARU, O. *Drept administrativ*. București: Hamangiu, 2022, p. 32. ISBN/ISSN: 978-606-27-2059-9.

În același timp, trebuie să fim conștienți, că în ce privește actul de control ecologic, putem avea cazuri, când partea actului de control ecologic nu se poate refuza unilateral de la actul de control ecologic deja executat, deoarece aceasta fizic nu mai este posibil, dar și juridic. Aceste acte sunt *irevocabile*.

În funcție de capacitatea actului de control ecologic de a produce efecte, deosebim actele de control ecologic *valabile*, și actele de control ecologic *nule*.

Actele de control ecologic valabile sunt acele acte, la realizarea cărora au fost respectate toate condițiile stabilite de lege pentru ca acestea să producă efecte. Aceste acte își apreciază validitate cât în partea de constatare, atât în partea rezolutorie (decizională). Pentru aprecierea valabilității actului de control ecologic, se impune aplicarea regulii potrivit căreia „un act de control ecologic este valabil atâta timp, cât în procedura și condițiile stabilite de lege acest act nu este anulat”. Aplicarea unei astfel de formule în aprecierea validității actului de control ecologic ne va da posibilitatea de a evita nu doar abuzurile din partea beneficiarilor de folosință de mediu de rea credință, dar și de a evita producerea pentru viitor a eventualelor prejudicii.

Actele de control ecologic nule sunt acele acte, la realizarea cărora nu s-au respectat condițiile de valabilitate și care drept rezultat nu au capacitate de a produce efecte pentru procesul de control ecologic. Această categorie de acte de control ecologic se consideră că nu au fost realizate sau exercitate. Este necesar de reținut faptul, că odată ce legislația de mediu, în mod separat nu reglementează astfel de condiții și efecte, prin analogie, pentru aprecierea validității actului de control ecologic, vom opera doar cu condițiile prevăzute pentru control în general, ca act administrativ.

La rândul său, referindu-ne la actele de control ecologic, trebuie să menționăm că acestea pot fi *nule de lege și anulabile*.

Sunt *anulabile* acele acte de control ecologic, care după regimul de control ecologic aplicabil, formal și prezumtiv sunt încheiate valabil, dar în virtutea anumitor împrejurări pot fi declarate nule. Problema declarării nulității acestor acte poate fi examinată în exclusivitate doar la sesizarea (cererea) persoanei în defavoarea căreia operează o astfel de anulare. În doctrină o astfel de nulitate este numită și nulitate relativă. Spre exemplu, întreprinderea actelor de control după expirarea termenului de control duce la posibilitatea anulării actului realizat, chestiune care se va produce doar la cererea persoanei în defavoarea căreia s-a realizat controlul.

În același timp, actele de control ecologic nule sunt acelea care sunt lovite de nulitate absolută, la care nu este necesară o invocare a nulității. Aceasta este aplicată urmare a încălcării unui drept absolut. Din punct de vedere a procedurii de control, distingem *acte de organizare și*

pregătire a procedurii de control, precum și de inițiere a procedurii de control ecologic, acte de control de inspectare, acte de control de administrare a probelor, și acte de control de generalizare a procedurii de control.

2.4.3. Distincția actului de control ecologic de actul de procedură penală și procedură contravențională

Din start dorim să menționăm faptul că în practică frecvent este confundat actul de control, inclusiv și cel de control ecologic, cu actul de procedură penală sau contravențională.

Cu adevărat, mulți inspectori, care înafara procedurilor de control pe care le exercită, mai au și calitatea de agenți constatatori în condițiile *Codului contravențional* sau calitatea de reprezentant al organului constatator în condițiile *Codului de procedură penală*, prezentându-se la control, de fapt nu fac distincție între împuternicirile pe care le au în cadrul controlului efectuat, și împuternicirile pe care le pot avea înafara controlului pe care îl efectuează.

Frecvent în statisticile oficiale, dar și în practica de control se confundă controlul ecologic cu actele constatatoare și de examinare a contravențiilor. Ca exemplu, în actele de statistică a Inspectoratului pentru Protecția Mediului se indică faptul, că „pentru perioada anului 2022 Inspectoratul pentru Protecția Mediului a efectuat 326 controale inopinate în baza petițiilor, sesizărilor organelor de drept și autosesizărilor”¹⁸⁸. Situație analogică se atestă și pentru anul 2021, unde se indică faptul că: „291 controale inopinate au fost efectuate de către inspectorii de mediu în baza petițiilor, sesizărilor organelor de drept și autosesizărilor”¹⁸⁹.

De fapt trebuie să înțelegem că acesta nu au fost acte de control ecologic, ci acte de examinare a sesizărilor pe marginea cazurilor contravenționale, unde inspectorii de mediu, au acționat nu în calitate de controlori, ci ca agenți constatatori, în condițiile *Codului contravențional*.

Și în literatura de specialitate frecvent întâlnim abordări confuze între controlul ecologic și activitatea de constatarea a faptelor penale sau contravenționale.

Astfel în literatura de specialitate se menționează că „numărul și suma amenzilor sunt condiționate, în mare măsură, de frecvența și eficiența măsurilor de control efectuate de autoritățile ecologice teritoriale, precum și de colaborarea acestora cu organele cadastrale, cu

¹⁸⁸ *Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarul IPM – 2022: Protecția mediului în Republica Moldova, Chișinău, 2023, p. 164.*

¹⁸⁹ *Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarul IPM – 2021: Protecția mediului în Republica Moldova, Chișinău, 2022, p. 178.*

autoritățile publice locale și cu judecătoriile teritoriale”¹⁹⁰. O astfel de abordare denotă lipsa de înțelegere a distincției între procedura de control și procedura de constatare și examinare a cazurilor contravenționale.

Și aici trebuie de precizat faptul, că realizarea unei distincții clare, este o necesitate de nediscutat. Or, adoptarea de către controlor a unui comportament care este compatibil cu calitatea de agent constatat, nu este tocmai corespunzătoare procesului de control.

Mai mult ca atât, realizarea în procesul de control ecologic a unor acte, care după conținutul și esența sa, sunt acte de procedură penală sau contravențională, în mod evident denaturează atât procesul de control, cât și scopul realizării lui.

Și nu în ultimă măsură astfel de situații pot dăuna și procesului penal sau contravențional realizat în baza circumstanțelor care au servit obiect de control.

Mai mult ca atât că o astfel de „atmosferă” de incertitudine este fondată chiar și din textul *Legii privind controlul de stat*, unde putem să identificăm norme, care după conținutul său, ar fi norme care s-ar referi mai degrabă la condițiile de realizare a unui act procesual penal sau procesual contravențional și nicidecum a unui act de control de stat. Fără a ne detalia în toate categoriile de norme, am exemplificat doar cu unele din ele.

În mod special, am face referință la prevederile articolului 23 al *Legii privind controlul de stat*, care în conținutul său poate regăsi destul de multe sintagme, care ar sugera mai degrabă o condiție valabilă pentru procesul penal și contravențional, decât pentru procesul de control.

Spre exemplu, ne referim la prevederile literei a) al alineatului (1) al articolului 23 al *Legii privind controlul de stat*, potrivit căreia „În caz de necesitate, inspectorul va putea intra în domiciliu sau în încăperea asimilată domiciliului doar cu asistența poliției, în condițiile legii”¹⁹¹.

Această normă în mod evident face referință la o situație în care, în procesul de control, legiuitorul presupune posibilitatea intrării controlorului în domiciliul persoanei fizice supuse controlului, chiar și contrar voinței acestuia, adică în mod silit.

În același timp, o astfel de normă ar contravine prevederilor articolului 29 al *Constituției*, potrivit căruia domiciliul este inviolabil și nimeni nu poate pătrunde în domiciliul unei persoane fără consimțământul acesteia. Singurele excepții se referă la cazurile de executare a unui mandat de arestare, sau a unei hotărâri judecătorești, „pentru înlăturarea unei primejdii care amenință

¹⁹⁰ BACAL, P., SOCHIRCĂ, V. *Problemele gestionării resurselor funciare în Republica Moldova*. În: *Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, Chișinău, 2011, nr.6 (46), p.65. ISSN 1814-3237.

¹⁹¹ Litera a) al alineatului (1) al articolului 23 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane, pentru prevenirea răspândirii unei epidemii”¹⁹².

După cum vedem, necesitatea efectuării controlului nu se regăsește ca împrejurare, unde se poate de pretins derogare de la prevederile acestei norme constituționale.

În același mod, ne vom referi și la prevederile literei d) al alineatului (1) al articolului 23 al *Legii privind controlul de stat*, și anume la sintagma „La cererea persoanei prejudiciate...”, unde inspectorul va avea dreptul să prevaleze a doua mostră, menționăm că o astfel de abordare nu aparține esenței actului de control.

O astfel de abordare, este caracteristică doar procedurii penale sau contravenționale. Noi întrebăm retoric: Care este relevanța de a dispune ridicarea celei de a doua mostre la cererea persoanei prejudiciate? De ce nu la considerațiunea sau necesitatea identificată de către inspectorul de control ecologic?

Și nu în ultimul rând – dar ce fel de control planificat la cererea persoanei prejudiciate? Or, dacă este o persoană prejudiciată, atunci deja nu mai vorbim despre proces de control ecologic, ci despre un proces contravențional sau penal, iar prin urmare, nu vom mai vorbi despre ridicarea mostrelor în cadrul controlului, ci de ridicarea mostrelor în cadrul procesului penal sau contravențional.

Aici, dacă în cadrul controlului ecologic de stat, efectuarea ridicării mostrelor reprezintă un act de control care se consemnează în procesul-verbal de control, atunci în cadrul procesului penal sau contravențional, prelevarea probelor se face prin emiterea ordonanței de prelevare a mostrelor, care se aduce la cunoștința persoanei de la care se realizează o astfel de prelevare, iar însăși procesul de prelevare este integralmente consemnat în procesul-verbal de ridicare a mostrelor.

De altfel, dacă procesul-verbal de control este actul care reflectă tot procesul de control, atunci procesul-verbal de ridicare a mostrelor, confirmă doar procedura de prelevare a probelor (mostrelor) ridicate.

Este evident și faptul că, în procesul de control, persoana eventual pretins prejudiciată nu-și are loc, deoarece legislația nu prevede norme, care să oblige subiectul supus controlului, să ofere accesul în sediile sale și la obiectivele sale și a terțelor persoane, care nu sunt părți în raportul de control. În așa fel, se cere a face distincție clară între actul de control ecologic în

¹⁹² Articolul 29 al Constituției Republicii Moldova, 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.1, 12.08.1994; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78/140, 29.03.2016; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.11.2024, nr. 466/635.

cadrul procesului de control și actul procesual contravențional, sau actul procesual penal, în cadrul procesului corespunzător, penal sau contravențional.

Așadar, „actul procesual contravențional sau procesual penal reprezintă acel element al procedurii contravenționale sau procedurii penale, care are menirea de a asigura realizarea scopurilor și obiectivelor unui proces contravențional sau penal.

Actul procesual penal și procesual contravențional este generat de faptul pornirii unui proces penal sau contravențional”¹⁹³, pe când actul de control ecologic este generat de faptul inițierii unui control a verificării corespunderii activității legate de folosirea resurselor de mediu, legislației în vigoare.

Astfel, dacă în cazul procesului penal și contravențional, la baza lor stă sesizarea despre comiterea unei încălcări, la baza controlului nu stă sesizarea despre comiterea unei încălcări. Controlul ecologic reprezintă o necesitate curentă, care nu este neapărat să fie legată de o anumită încălcare.

De altfel, trebuie să înțelegem că procedura penală și cea contravențională, odată pornită pe un anumit obiect, în mod implicit exclude procedura de control ecologic de stat. Și, odată ce inspectorul care efectuează controlul, întreprinde acțiuni de procedură penală sau contravențională, aceasta deja exclude procedura controlului, dar și actele de control din cadrul acestei proceduri.

Prin urmare, confuzia actului de procedură penală sau contravențională în procesul de control ecologic de stat, reprezintă un temei de a nu vorbi despre faptul că a avut loc o procedură de control ecologic obișnuită, ci a avut loc o evaluare a actelor de procedură penală sau contravențională sub fanionul actului fals de control.

2.4.4. Condițiile actului de control ecologic

Necesitatea abordării problemei. În mod obișnuit, nici literatura de specialitate, dar nici legiuitorul nu abordează în mod distinct chestiunea cu privire la condițiile actului de control ecologic în mod separat, așa cum și a actului de control în ansamblu.

De altfel, atât *Codul administrativ*, cât și *Legea cu privire la controlul de stat*, ne vorbește într-un mod răzleț despre anumite condiții ale actului de control. Mai mult ca atât, se face referință doar la anumite categorii de condiții și cu referire la anumite circumstanțe. Despre

¹⁹³ TROFIMOV, I., CREȚU, A. *Drept procesual contravențional*. Chișinău: Cartea Militară, 2017, p. 199. ISBN 978-9975-3163-1-6. CZU 342.92.

careva din condițiile actului de control, care i-ar determina esența și cadrul juridic de apreciere a acestui act ca fiind unul valid, legiuitorul, însă, omite să precizeze.

În același timp, anume actele, care prin natura lor implică măsuri și procedee defavorabile pentru subiectul participant la un anumit raport juridic, așa cum este raportul juridic de control, este firesc ca să fie supuse unei reglementări certe și exhaustive, inclusiv, și în ce privește condițiile realizării unui astfel de act.

Nu în zădar articolul 30 al *Codului administrativ* stabilește în mod imperativ faptul că „autoritățile publice nu pot întreprinde măsuri care să afecteze situațiile juridice definitive sau drepturile dobândite, decât în situații în care, în condițiile stabilite de lege, acest lucru este absolut necesar pentru interesul public”¹⁹⁴.

Acest subiect devine mult mai dificil, atunci când în literatura de specialitate este utilizată o diversă abordare a chestiunii referitoare la condițiile actului juridic, unde administratiștii, deși utilizează termenul de „condiții de valabilitate ale actului administrativ”¹⁹⁵, în mod separat, la condițiile de valabilitate ale actului de control administrativ, nu se referă. În practică, este destul de dificil de a distinge condițiile realizării actului de control, mai ales atunci, când subiecții supuși controlului invocă ilegalitatea acestora.

Or, pentru corecta aplicare a regulilor de control, este important să înțelegem, dacă controlul propriu-zis sau un anume act de control este efectuat în conformitate cu condițiile prevăzute de lege, sau este efectuat cu abatere de la condițiile stabilite de lege.

În acest sens, se cere a fi menționat acel fapt, că legiuitorul oricum impune anumite condiții cu privire la control. Însă toate ele nu sunt sistematizate, nu sunt certe și nu sunt clasificate potrivit importanței sau ponderii lor în ce privește actul de control.

Și nu în ultimă instanță, aceste condiții nu sunt legate cu efectele pe care le produce un act de control realizat cu neglijarea acestor condiții. Ne referim la faptul, că legiuitorul nu concretizează dacă actul de control efectuat cu neglijarea condițiilor de realizare a lui, produce ca efect nulitatea sau anulabilitatea actului.

Pentru exemplu, articolul 4 al *Legii privind controlul de stat*, face referințe cu privire la „condițiile, care țin de periodicitatea controlului”¹⁹⁶. În articolele 4 și 17 al *Legii privind controlul de stat*, legiuitorul face referințe la „unele din condițiile controlului comun”¹⁹⁷.

¹⁹⁴ Alineatul (2) al articolului 30 din Codul administrativ, nr. 116 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial* din 17.08.2018, nr. 309-320/466.

¹⁹⁵ VOICAN, M. *Actul administrativ*. Craiova: Universitaria, 2018, pag. 95-96. ISBN 978-606-14-1390-4.

¹⁹⁶ Articolul 4 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Articolul 19 al *Legii privind controlul de stat* se referă la „unele din condițiile controlului inopinat”¹⁹⁸, deși în titlul articolului se face referință în mod prezumtiv la toate categoriile de condiții ale acestui act de control. Articolul 19¹ al *Legii privind controlul de stat* face referință la una din condițiile pentru efectuarea controlului prealabil¹⁹⁹.

Pentru toate aceste situații enunțate mai sus, legiuitorul utilizează termenul „condiții”, chestiune care ne poate oferi posibilitatea de a conchide că acestea ar fi condițiile actului de control. Însă, înțelegem cert, că nu doar acestea și nu toate din acestea reprezintă condiții pentru toate actele.

În aceeași ordine de idei, constatăm, că legiuitorul în textul de lege face referință la o multitudine de situații în care, pe de o parte parcă ar impune anumite condiții, dar pe de altă parte, parcă le oferă un caracter dispozitiv normelor reglementatoare. Ne referim în mod aparte la prevederile articolului 20 al *Legii cu privire la controlul de stat*, potrivit căroră, „Delegația de control va conține:

- a) numărul și data emiterii;
- b) date de identificare a organului de control emitent;
- c) trimitere la prevederile legale care, în mod expres, acordă organului respectiv atribuția de control în cazul pentru care se emite delegația;
- d) tipul controlului și temeiul inițierii lui (pentru controale inopinate se indică inclusiv prevederea aplicabilă de la art.19, iar pentru controalele planificate se indică numărul planului controalelor, data aprobării și locul publicării);
- e) date despre inspectorii (nume, prenume, funcția deținută);
- f) date despre persoana supusă controlului (denumirea/numele persoanei; codul fiscal; sediul/adresa subdiviziunii controlate și codul acesteia, după caz, alte date de contact);
- g) obiectul/obiectele care urmează a fi supuse controlului;
- h) scopul, metoda de control și aspectele ce urmează a fi verificate, trimitere expresă la lista de verificare aplicabilă și actul normativ prin care aceasta este aprobată;
- i) data începerii controlului și durata preconizată a acestuia”²⁰⁰.

¹⁹⁷ Articolele 4 și 17 ale *Legii privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁹⁸ Articolul 19 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

¹⁹⁹ Articolul 19¹ din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

²⁰⁰ Alineatul (2) al articolului 20 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

Or, sintagma „*Delegația de control*” va conține: din textul alineatului (2) al articolului 20 al *Legii privind controlul de stat*, urmează oare să fie înțeleasă ca fiind o condiție. Mai mult ca atât, este necesar de a da răspuns și la faptul, dacă o astfel de condiție este una imperativă. Sau, sintagma „*Delegația de control*” va conține: din textul alineatului (2) al articolului 20 al *Legii privind controlul de stat*, urmează a fi înțeleasă ca fiind o normă de salvagardare, prin care legiuitorul doar diriguiește agentul de control în ce privește faptul, ce să includă în textul delegației.

De aici apare și întrebarea firească, dacă subiectul supus controlului, ar putea să refuze oferirea accesului la obiectul de control, dacă în delegația de control nu se regăsesc toate pozițiile prevăzute la articolul 20 din *Legea cu privire la controlul de stat*.

În acest sens, ne vom permite să facem remarcă critică a actualului text al *Legii cu privire la controlul de stat* și anume că acesta este un text nu tocmai potrivit unei legi care reglementează raporturile de drept public. Ne referim la caz, doar în ce privește aspectul stilistic.

Așadar, trebuie să remarcăm faptul că deși legiuitorul ne vorbește despre condițiile legate de actul de control, o reglementare sistemică, care să ne facă referință la un anumit cadru de condiții ale actului de control, nu regăsim, iar din aceste considerente, se face necesară o sistematizare a condițiilor actului de control, precum și o clasificare a acestora în funcție de faptul care din ele sunt din categoria condițiilor care îi consacră validitate actului de control, și care din ele oferă doar eficacitate actului de control.

Definiția pe care o propunem. Orice act juridic este încheiat de către participanții la raporturile juridice în scopul, ca acestea să producă efecte. Dar, pentru ca acesta să producă efecte, este necesar ca să întrunească (să corespundă) anumitor condiții – condițiile actului juridic. Și actul de control ecologic, pentru a produce efecte, urmează să corespundă condițiilor sale, pentru care, de lege, sau urmare a unei proceduri de validare, îl vom considera ca fiind valid.

În lipsa unor reglementări exprese la acest compartiment, noi ne vom referi la câteva din condițiile pe care le sugerăm, în opinia noastră, a fi considerate drept condiții ale actului de control. Precizăm, că aceasta este urmare a analizei multiplelor texte de lege, prin care se invocă anumite condiții de efectuare a controlului, precum și a realizării unei sinteze a tuturor acestor reglementări.

Din start ținem să menționăm că tradițional în dreptul administrativ, atunci când se abordează chestiunea cu privire la condițiile de validitate ale actului administrativ, de regulă se

face referință la trei categorii de condiții – competența, forma și conformitatea actului administrativ cu interesul urmărit de lege (oportunitatea).

Deși ne alăturăm unei astfel de abordări, din referințele doctrinale, dar și rezultând din examinarea conținutului legislației în vigoare, în ce privește condițiile actului de control ecologic, totuși, vom veni cu relevarea unui spectru mai divers de categorii ale condițiilor de validitate a actului de control ecologic.

Din șirul acestora vom distinge: *legalitatea actului de control, capacitatea realizării sau emiterii actului de control ecologic, obiectul actului de control ecologic, scopul actului de control ecologic și forma actului de control ecologic*.

În opinia noastră, anume aceste grupe de condiții identifică actul de control propriu-zis. În continuare, vom încerca să redăm succint conținutul fiecăreia din condițiile actului de control ecologic.

Condiția de *legalitate* a actului de control ecologic este acea categorie de condiții care se referă la situația general-legală, în care conținutul și efectele produse de actul de control ecologic trebuie să corespundă prevederilor legislației în vigoare.

Această condiție presupune că actul de control ecologic trebuie în fond să corespundă legii. „Principiul legalității presupune supremația Constituției și legalității. Toate organele administrației publice și funcționarii care activează în ele au obligația nu numai să respecte legile, ci și să asigure respectarea lor de către cetățeni”²⁰¹.

Deși, legalitatea este definită ca un principiu fundamental de drept, în baza căruia orice subiect de drept trebuie să îl respecte, și când este cazul, să aplice legile și celelalte acte normative, atunci când ne referim la condiția de legalitate, trebuie să înțelegem că aceasta privește deja elementul aplicativ, unde actele de control ecologic, urmează a fi evaluate prin prisma validității sale și anume prin prisma faptului dacă acestea nu vin în contradicție cu prevederile legale.

Cel mai elocvent este aplicarea principiului și condiției de legalitate ar fi prin prisma elementului procesual, or și controlul în sine reprezintă un proces. Astfel, în literatura de specialitate se susține că „în mod procesual asigurarea legalității este făcută pentru a garanta prezumția de nevinovăție”²⁰².

²⁰¹ SÎMBOTEANU, A. *Administrația publică: prin reformare spre modernizare*. Chișinău: CEP US, 2013, p. 129. ISBN 978-9975-71-349-8. 351/354(075).

²⁰² PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Universul Juridic, 2024, p. 191. ISBN 978-606-39-1434-8.

Și cu adevărat, frecvent sunt cazuri, în care subiectul supus controlului, și la inițierea procedurii de control, dar și în procesul de control propriu-zis, suportă anumite repercursiuni de ordin psihologic în ce privește vinovăția lui.

Astfel subiectul supus controlului își pune întrebarea – oare am comis ceva de se realizează controlul? Este evident faptul că, în procesul de control ecologic, se aplică principiul de prezumție de nevinovăție, unde controlorul nu poate trata persoana supusă controlului ca pe o persoană care poartă vina de careva încălcări. Dimpotrivă, subiectul supus controlului trebuie tratat cu respect și atitudine corespunzătoare, prezumând, că activitatea acestuia este corespunzătoare legislației în vigoare.

Capacitatea realizării sau emiterii actului de control ecologic reprezintă condiția care reflectă posibilitatea persoanei de a avea calitatea de parte la raportul juridic de control ecologic, așa cum și posibilitatea acesteia de a exercita actele de control ecologic prin propriile acțiuni. În general capacitatea procesuală a părții derivă din aptitudinea persoanei de a dobândi și exercita drepturi, în virtutea calității sale de agent de control, ca reprezentant al statului, fie în calitatea de subiect supus controlului.

La prima vedere, o astfel de abordare ar fi una firească, care nu implică anumite particularități sau anumite probleme, mai ales că legiuitorul nu face careva accente aparte în ce privește cine anume poate avea calitatea de parte la raporturile de control. Totuși, atunci când vorbim despre actele de control ecologic, trebuie să reținem că, subiect al actului de control ecologic poate fi nu orice persoană, ci doar acele, care potrivit legii se pot încadra într-un astfel de raport.

Această abordare devine una importantă cu atât mai mult, cu cât pe rețelele de socializare, apar mulți vlogheri, care își creează auditoriul său anume prin prisma realizării așa-ziselor „acte de control” de mediu. Mai cu seamă acestea se pretind a fi un control obștesc, care ar avea drept obiectiv, formarea opiniei publice privind corectitudinea exercitării atribuțiilor autorităților publice și beneficiarilor de folosință separată asupra resurselor de mediu.

Totuși, trebuie să remarcăm, că careva competențe de efectuare a controlului obștesc de către legiuitorul nostru, dar și de către autoritățile de protecție a mediului, sunt puse în aplicare.

Un exemplu elocvent, ar fi situația expusă în conținutul hotărârii Judecătorei Ciocana, municipiul Chișinău din 28.05.2014, din care rezultă că: „actul de control la o întreprindere din or. Vadul lui Vodă, a fost efectuat de către inspectorul de stat de mediu, comun cu inspectorul

voluntar de mediu”²⁰³. În opinia noastră, acest mecanism, reprezintă o intervenție practică asupra unor perspective destul de fiabile pentru viitor.

De altfel, în doctrină, „deopotrivă cu controlul obștesc este abordată și chestiunea, cu referire la responsabilitatea obștească”²⁰⁴ pentru starea de mediu, unde aceasta urmează să devină o instituție, chiar și asigurată din punct de vedere juridic, unde organizațiile obștești și agenții economici sunt chemați să contribuie la regenerarea stării factorilor de mediu.

În special, sarcina de control al individului este pusă pe seama proprietarilor, care au obligația generală de a supraveghea bunul avut în proprietate²⁰⁵.

Așadar, dacă e să vorbim de control în ansamblu, atunci este firesc că avem drept participanți la raporturile de control, doar două categorii mari de subiecte-părți. Este vorba despre subiectul activ – controlorul și despre subiectul pasiv – controlatul (persoana supusă controlului).

Subiectul pasiv totdeauna este beneficiarul de folosință a resurselor de mediu. Or, doar activitatea acestuia reprezintă interesul pentru realizarea controlului, unde acțiunile nemijlocite a acestuia pot produce efecte dăunătoare mediului.

Este necesar de menționat faptul că subiectul pasiv este înzestrat cu un anumit set de drepturi în procesul de control, care ar avea drept scop prevenirea încălcării drepturilor persoanei supuse controlului, cum ar fi: „dreptul la asistență, inclusiv de ordin juridic, identificarea și prevenirea încălcării drepturilor cetățenilor în procesul de control ecologic, inclusiv și a subiecților cu statut de persoană juridică, supuși controlului, implementarea coerentă a activităților de control, inclusiv și din punct de vedere formal, protecția drepturilor persoanele supuse controlului prin crearea condițiilor organizatorice și juridice pentru implementarea drepturilor persoanelor controlate, limitarea discreției subiective în activitatea subiectului activ care exercită controlul, promovarea egalității în posibilitățile de ordin legal pentru persoanele supuse controlului și altele”²⁰⁶.

Pe de altă parte, subiectul activ – controlorul, ar trebui să fie autoritatea publică împuternicită prin lege cu atribuții de control. Și de fapt, o astfel de apreciere, ar fi una și logică,

²⁰³ Hotărârea Judecătorei Ciocana, municipiul Chișinău din 28.05.2014 în Dosar contravențional, nr.222e43423012014 (nr. 2e233/2014).

²⁰⁴ NADAH. T. *Le contrôle de gestion environnemental: une perspective contingente face aux défis environnementaux*. În: African Scientific Journal, vol. 3, nr. 3, décembre 2020, p. 105. ISSN: 2658-9311.

²⁰⁵ Institut de la Francophonie pour le développement durable et Université. *Économie et gestion de l'environnement et des ressources naturelles*. Québec, 2019, p. 190. ISBN 978-2-89481-298-3.

²⁰⁶ ФЕЦИКО, Д. *Административно-правовые гарантии прав граждан и организаций при осуществлении государственного контроля (надзора)*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Nijni Novgorod, 2021, p. 21.

dar și necesară, cel puțin din considerentul, că actele de control, presupun ingerință în activitatea economică, privată a subiectului supus controlului.

O astfel de ingerință nu poate să o comită decât persoana împuternicită prin lege. De aici, în mod firesc se exclud din lista de subiecți, care exercită controlul, persoanele fizice și cele juridice, ce realizează o activitate obștească din domeniu. Și aceasta, deoarece ele nu au atribuții de drept public, pentru a putea comite ingerința în treburile private ale beneficiarului de folosințe de mediu.

Astfel, cum explicăm intervențiile vlogherilor, sau chiar a unei persoane aparte, interesate? Mai mult ca atât, că *Constituția Republicii Moldova* consacră dreptul fiecărei persoane la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic, chestiune care prezumtiv i-ar consacra dreptul fiecărei persoane de a interveni pentru a-și asigura un astfel de drept.

În opinia noastră explicația este una destul de simplă. Confuzia se produce în obiectul controlului. Dacă în procesul de control ecologic, obiect al controlului reprezintă activitatea subiectului, care realizează folosințele de mediu, atunci vlogherii pun accentul pe calitatea intervențiilor autorităților publice în ce privește exercitarea atribuțiilor sale la un anumit compartiment, chiar și fiind acesta unul, care ține de protecția mediului.

La caz, vlogherul sesizează chestiunea referitor la oportunitatea, calitatea sau alte elemente caracteristice ale actului de control, și nicidecum la activitatea beneficiarului supus controlului ecologic.

Prin urmare, ceea ce prestează reprezentantul societății, nu reprezintă un act de control ecologic, ci un act de control obștesc asupra unei chestiuni de natură de protecția mediului, care nicidecum nu poate fi încadrată în condițiile unui act de control ecologic.

Mai mult ca atât, că și în literatura de specialitate se apreciază capacitățile limitate ale „actorilor neinstituionali” în intervențiile de natură să influențeze starea de mediu²⁰⁷.

De aici și concluzia – subiecte-părți ale raporturilor de control ecologic pot fi doar autoritatea publică de control ecologic, pe de o parte, și subiectul supus controlului ecologic și anume beneficiarul de folosințe de mediu- pe de altă parte.

În ce privește autoritatea publică care poate avea calitatea de controlor, trebuie să mai menționăm și un alt aspect. Este vorba despre ideea pe care noi o prezentăm în lucrare cu titlu de subiect-cheie, și anume chestiunea legată de recunoașterea caracterului distinct al controlului ecologic. În acest sens, noi menționăm că unul din elementele care distinge controlul de stat

²⁰⁷ DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2007, p. 386. ISBN 978-073-115-202-8.

obișnuit de controlul ecologic ar fi și faptul că controlul ecologic își are sediu în reglementarea sa nu doar în Legea privind controlul de stat.

O multitudine de acte fac referințe la competențele de control, dar și la limitele de control ale autorităților de mediu. În special ne referim la faptul că în lista autorităților de control de stat, din anexa de la Legea privind controlul de stat, nu se regăsește astfel de autorități ca Ministerul mediului și autoritățile administrației publice locale. Aceasta chiar și în virtutea faptului că articolele 10 și 15 ale Legii privind protecția mediului înconjurător prevede că aceste autorități exercită funcții de control în domeniul ce privește protecția mediului²⁰⁸.

Astfel, beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, nu va putea invoca lipsa de competențe de control a Ministerului mediului sau a autorităților publice locale, doar pe temei că Ministerul mediului și autoritățile publice locale nu se regăsesc în lista de autorități de control prevăzute în anexa de la Legea privind controlul de stat.

În același context, menționăm că Legea privind controlul de stat nu face referință la una din cele mai fundamentale forme de control ecologic prealabil, exercitat în mare parte de Agenția de mediu. O astfel de situație în mod evident impune necesitatea de a crea un cadrul legislativ distinct în ce privește controlul ecologic.

Nu uităm în acest sens să menționăm și faptul, că în calitatea de subiecți ai raporturilor de control ecologic mai pot apărea și alte categorii de persoane, care nu stau pe poziția de părți, dar în mod subsidiar contribuie la realizarea efectelor procesului de control. Ne referim la acele categorii de subiecte, care pe parcursul controlului pot interveni, fie că în virtutea prevederilor legii, fie că la solicitarea părților interesate.

Din șirul acestor subiecte pot face parte experții, care sunt antrenați în vederea realizării anumitor studii speciale, specialiștii din diverse domenii, posesorii de informații (registre) etc. Este de menționat faptul că, categoria de persoane, poate fi atribuită la această grupă de subiecte, doar dacă ele nu fac parte din corpul (grupul) de control. Or, în cazul în care ei fac parte din grupul de control, acestea deja se atribuie la subiectele cu atribuții de control.

În ce privește în special controlorul, aici trebuie să reținem un element esențial al capacității subiectului pentru a fi parte la raporturile juridice de control – competența. La caz vom veni cu un exemplu elocvent, examinat de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, potrivit căruia Î.M. „Artesa-Cons” S.R.L. îi este imputată fapta contravențională privind încălcarea cerințelor ecologice la exploatarea întreprinderii, și anume încălcarea regulilor de gestionare a

²⁰⁸ Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993, Monitorul Parlamentului Republicii Moldova (Partea I) nr.10/283 din 1993.

deșeurilor, lipsa autorizației de emisie în atmosferă, neefectuarea plății pentru poluarea mediului, împiedicarea activității legitime a funcționarului public, pornind de la faptul, că la data de 29 decembrie 2022, ora 10.00 în sediul IPM Chișinău, situat pe adresa Chișinău, șoseaua Hâncești, 53, în urma probelor acumulate a constatat că Î.M. „Artesa-Cons” S.R.L. nu a îndeplinit măsurile de remediere înaintate, repetat, în planul de remediere II din 06 septembrie 2022, anexă la procesul-verbal de control inopinat nr. PV-IPM-2022-00539 din 02 martie 2022, încălcând cerințele ecologice prin exploatarea întreprinderii, ce are ca gen de activitate colectarea, depozitarea temporară, păstrarea și prelucrarea prin piroliză a anvelopelor și altor resturi din material plastic, în lipsa autorizațiilor de mediu pentru gestionarea deșeurilor și de emisie a poluanților în atmosferă, neefectuând și achitarea plății pentru poluarea mediului, pentru perioada anilor 2019-2021, inclusiv până la moment, astfel refuzând îndeplinirea prescripției obligatorii dispuse repetat, prin procesul-verbal de control suplimentar nr. PV-IPM-2022-02692 din 06 septembrie 2022, cât și măsurile restrictive dispuse prin Decizia IPM. Aici este de remarcat faptul că deși planul de remediere a fost urmare a actului de control, la caz instanța a constatat faptul că, „pentru același fapt și privitor la aceeași persoană, există o decizie definitivă și procesul-verbal cu privire la contravenție, care se anulează pe motiv, că este întocmit de agentul constatat, care nu are competență în sensul examinării contravențiilor de așa fel”²⁰⁹.

Prin urmare, este important de a distinge competența de a efectua controlul ecologic de competența de a examina faptele cu privire la contravențiile ecologice.

În literatura de specialitate se operează cu competența ca fiind condiția, ce implică cerințe față de aptitudini la emiterea unui act administrativ, ea determinând în mod direct legalitatea actului și presupune un ansamblu de drepturi și obligații ale administrației publice, pentru a căror realizare subiectul împuternicit emite acte administrative cu caracter normativ sau individual, sau exercită alte categorii de acte²¹⁰.

Manifestarea volitivă a subiectului în realizarea sau emiterea actului de control ecologic. Manifestarea volitivă, constituie acea condiție esențială și generală a actului de control ecologic, care constă în hotărârea părții de a exercita actul de control ecologic.

Având în vedere faptul, că manifestarea de voință este nu altceva decât o exteriorizare a unui element interior și real, de natură psihologică, prin urmare este necesar să conchidem că manifestarea acestuia ar trebui să fie realizată cu respectarea anumitor condiții. Deducem din

²⁰⁹ Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani, 25 iulie 2023 în Dosar contravențional, nr. 4-18/2023, 4-23000926-12-4-04012023.

²¹⁰ DIACONU, M. *Reflecții asupra unor condiții de valabilitate a actului administrativ*. În: Revista *Legea și viața*, Chișinău, 2012, nr. 4, p. 34.

textele legale, dar și din practica judecătorească faptul că, în vederea constatării validității manifestării volitive, este necesar de a respecta următoarele condiții:

a) voința de generare a raporturilor juridice să provină de la o persoană cu atribuții de control ecologic, sau să aparțină persoanei în beneficiul căreia se efectuează controlul;

b) să nu fie viciată, inclusiv să fie exclusă influența sub forma conflictului de interese în realizarea controlului ecologic;

În așa fel, vom deduce faptul că inițierea procedurii de control, în materie de validitate, este condiționată de faptul, dacă controlul a fost inițiat anume de către o persoană (un funcționar), care dispune de împuterniciri de a decide pornirea procedurii de control.

Or, în acest sens, în alineatul (6) al articolului 1 al *Legii privind controlul de stat*, este stabilit, că pentru controlul efectuat în baza *Legii cu privire la controalele oficiale*, pentru controlul în domeniul protecției mediului înconjurător și folosirii raționale a resurselor naturale, “prevederile articolului 18 alineat (1) din prezenta lege, se aplică la decizia conducerii organului de control”²¹¹.

Așadar, un raport juridic de control ecologic nu poate fi inițiat, iar acesta nu poate să se desfășoare și respectiv să producă și efecte, dacă nu a fost dispus de către conducătorul organului de control. Aceeași chestiune vizează și persoanele care efectuează nemijlocit controlul.

Articolul 21 al *Legii privind controlul de stat* stabilește că „controlul poate fi exercitat doar de inspectorii specificați expres în delegația de control, iar în cazul în care este necesar de a înlocui inspectorul, sau de a desemna inspectori suplimentari, se emite o nouă delegație de control”²¹². Mai mult decât atât, potrivit aceleiași norme, în cazul când nu este respectată o astfel de condiție, persoana supusă controlului este în drept să interzică accesul controlorului în incintă și să refuze orice cooperare cu persoana care pretinde a fi inspector.

Deci, simpla apartenență a funcționarului la autoritatea de control, nu este suficientă pentru a realiza procedura de control. În acest sens, suntem de părerea că legislația corect utilizează sintagma de „care pretinde a fi inspector”.

Or, exercitarea împuternicirilor de control poate să aibă loc doar urmare a actului de control care îi consacră astfel de împuterniciri – delegația de control. În sensul celor invocate anterior, menționăm faptul, că legiuitorul mai condiționează capacitatea persoanei de a realiza

²¹¹ Alineatul (6) al articolului 1 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

²¹² Alineatele (2) și (3) ale articolului 21 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

actul nemijlocit de control – lipsa conflictului de interese între subiectul ce efectuează controlul și subiectul supus controlului.

Astfel, prin prevederile alineatului (2) al articolului 21 al *Legii privind controlul de stat*, „pentru efectuarea controlului nu pot fi desemnate persoane a căror desemnare este susceptibilă să genereze situații de conflict de interese în sensul Legii cu privire la conflictul de interese”²¹³.

Totodată, deși prin regula enunțată, parcă legiuitorul ar fi soluționat problema, însă în viziunea noastră, o astfel de abordare, care este făcută în lege, este una destul de formală.

Întâi de toate existența unei probleme se constată din moment, ce Legea cu privire la conflictul de interese este abrogată încă din anul 2016, fapt care impune posibilitatea de a pretinde că orice situație care ar permite de a constata un conflict real de interese, subiectul supus controlului nu-l va putea invoca drept impediment, deoarece legea la care se face referință, este abrogată.

În al doilea rând, chiar dacă am face referință nu la textul *Legii cu privire la conflictul de interese abrogate*, ci la textul *Legii privind declararea averii și intereselor personale*, care de altfel succeda domeniul raporturilor juridice similare, oricum constatăm, că Legea vizată nu în măsură deplină delimitează cadrul actelor și cadrul persoanelor în raport cu care controlul ar putea fi în situație de conflict de interese, lăsând în așa fel o manșă puternică de interpretare.

Astfel, inspectorul de control ecologic poate fi în raporturi de rudenie sau analogice acestora cu un angajat al întreprinderii în care se preconizează efectuarea controlului, însă acest fapt ar putea să nu influențeze calitatea sau obiectivitatea în realizarea controlului.

De aici, se cere enunțarea unor reguli mult mai clare cu referire la impedimentele de efectuare a controlului de către angajații autorităților de control.

Dacă ne referim la cea de a doua parte – subiectul supus controlului, atunci menționăm, că subiect vizat al controlului, trebuie să fie doar subiectul supus controlului, după caz persoana fizică sau cea juridică, unde în sensul persoanei juridice, controlul urmează a nu se extinde peste limitele acelor drepturi și obligații, care vizează persoana juridică, fără a fi vizate drepturile și obligațiile persoanelor fizice, chiar dacă acestea sunt angajate ale persoanei juridice.

În ce privește cea de a doua condiție – nevicierea actului de manifestare de voință, vom reține o multitudine de condiții și cauze prin care se poate de viciat consensul la realizarea sau la emiterea actului de control ecologic.

²¹³ Alineatul (2) al articolului 21 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

În lipsa unei referințe exprese în textul legal care reglementează procedura și condițiile de efectuare a controlului, vom face referință la conceptele doctrinare, unde în calitate de vicii de consimțământ vom identifica eroarea, dolul, violența și leziunea.

Prin *eroare* trebuie să înțelegem o reprezentare greșită asupra circumstanțelor de fapt, de drept și de altă natură. Astfel, eroarea poate fi cu privire la natura actului de control ecologic; la calitățile substanțiale ale obiectului actului de control ecologic; la cealaltă parte a actului de control ecologic.

În opinia noastră, trebuie de reținut și faptul că deși producerea erorii reprezintă temei pentru a pune la îndoială validitatea actului de control ecologic, însă eroarea pe care o pretinde și i se datorează celui care este supus controlului ecologic, nu poate servi temei pentru abordarea chestiunii anulării actului de control ecologic.

În același sens, actul de control ecologic nu poate fi pus la îndoială în ce privește validitatea sa, dacă faptul asupra căruia s-a produs eroarea, după împrejurările producerii lui, putea fi cunoscut cu diligență.

Producerea erorii în defavoarea părții, care este victima unei erori nu se poate examina decât în contextul exigențelor bunei-credințe.

Astfel, fiecare dintre părți, deși poate fi influențată de anumite circumstanțe de natură faptică sau psihologică, totuși în cadrul acestor raporturi, toți trebuie să se diriguie de regulile bunei-credințe.

Totuși, dacă o parte a procedurii de control ecologic, invocă eroarea, iar pe acest temei și anulabilitatea actului de control ecologic, această parte este obligată și să demonstreze că a manifestat diligența necesară pentru ca o astfel de eroare să fie evitată. În caz contrar, după noi, o astfel de eroare va reprezenta doar o cerință formală.

Dacă e să ne referim la varietățile erorilor, atunci consider necesar să ne oprim în mod aparte la chestiunea legată de eroarea în natura actului propriu-zis. Or, anume această problemă astăzi este cea mai frecvent abordată în procesele de judecată.

Vom încerca să exemplificăm cu faptul, că destul de frecvent procedura de control ecologic se soldează cu constatarea circumstanțelor legate cu comiterea unei contravenții sau infracțiuni, însă tot destul de frecvent însăși procedura de control, în special cea inopinată, este inițiată cu scopul de a „clarifica”, adică de a verifica dacă s-a comis sau nu o anumită contravenție sau infracțiune.

Și aceasta se datorează faptului, că organul de control specializat (de mediu) este sesizat cu privire la faptul că se comite o infracțiune sau o contravenție.

Din acest motiv, se impune frecvent de a distinge procedura de control, de procedura de examinare a sesizării cu privire la comiterea unei infracțiuni sau contravenții.

Astfel, dacă autoritatea de mediu, a demarat procedura de control, având ca obiect, dar și ca scop să verifice circumstanțele invocate în sesizarea cu privire la contravenție sau infracțiune, atunci aceasta nu exercită o procedură de control, ci una de examinare a cazului contravențional sau cu privire la infracțiune.

Prin urmare, și regulile de efectuare a acestor proceduri de examinare a documentelor, a sediului sau teritoriului întreprinderii sau a locului unde se produce valorificarea resurselor de mediu, de fapt nu sunt proceduri de control, ci acte de procedură contravențională sau de procedură penală. Regulile și condițiile de efectuare a acestor acte de procedură sunt distincte de cele de control, inclusiv având și un diferit sediu juridic.

Tot în acest context, ne referim și la eroarea comisă în obiectul și scopul actului de control. Or, o procedură de control nu poate substitui o procedură penală sau contravențională, în care nu pot fi evitate condițiile legate de participarea avocatului, de comunicare a drepturilor procesuale, de asigurare a unui regim de protejare a drepturilor procesuale însoțite de emiterea actelor procesual penale și procesual contravenționale.

De aceea, vorbind de eroarea în obiectul și scopul controlului ecologic, trebuie să o distingem de cea care reprezintă obiectul și scopul procedurilor penale și contravenționale.

Dolul reprezintă situația în care actul de control ecologic este determinat de comportamentul dolosiv sau viclean al participantului la raportul de control ecologic.

În acest sens, este important să distingem faptul, că este vizat comportamentul, atât a subiectului supus controlului, cât și a subiectului ce realizează controlul.

Ambele părți în realizarea comportamentului său, trebuie să se diriguiească de diligență, dar și să se conducă de principiul bunei-credințe. Totuși cel ce a operat cu viclenie, unde astfel de comportament a fost unul determinant pentru finalitatea actului de control, va trebui să suporte consecințele unui astfel de comportament.

Ne vom referi în acest sens la faptul că *Legea privind controlul de stat*, în articolul 14 al Legii, stabilește că „unul și același organ de control nu este în drept să efectueze controlul planificat mai mult decât o dată într-un an calendaristic asupra uneia și aceleiași persoane, sau asupra unuia și aceluiași obiect al controlului în cazul în care persoana deține mai multe obiecte distincte, amplasate separat de sediu și de alte obiecte”²¹⁴.

²¹⁴ Articolul 14 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

De la această regulă legiuitorul stabilește câteva excepții, și anume cazul în care se impune o frecvență mai înaltă a controalelor „conform metodologiei de planificare a controlului în baza criteriilor de risc, aplicată domeniului de control în cauză, cu excepția cazului reorganizării sau lichidării persoanei supuse controlului”²¹⁵.

Totuși, situația în care drept urmare a unui control realizat, unde subiectul supus controlului a manifestat acte de dol, fapt care a determinat denaturarea rezultatelor controlului, considerăm că la fel trebuie să reprezinte temei de efectuare repetată a controlului planificat, fie în textul legii să se regăsească norma juridică expresă care ar declara efectul nulității actului de control realizat sau emis eronat.

În acest context, ar fi relevant să remarcăm și faptul că chestiunea validității actului de control ecologic poate fi pusă sub semn de întrebare doar dacă cealaltă parte nu a știut sau nu trebuia să știe despre dol.

Violența așa cum și dolul și eroarea, la fel reprezintă un viciu care poate să determine obiectivitatea realizării actului de control ecologic.

Astfel, actul de control formalizat în anumit mod, în urma constrângerii prin violență fizică sau psihică, în opinia noastră, la fel poate fi declarat nul.

Aici, considerăm că este cazul să precizăm că violența poate reprezenta temei de anulare a actului de control ecologic doar în cazul în care se demonstrează că a fost determinabilă pentru persoana controlorului sau pentru cel ce a realizat controlul, așa încât aceasta a crezut că ea, soțul, o rudă sau o altă persoană apropiată ori onoarea sau patrimoniul lor, sunt expuși unui pericol iminent.

Este evident, că o astfel de influență poate să servească temei pentru declararea nulității actului de control ecologic, dar considerăm și că legiuitorul trebuie să-l prevadă în mod expres.

În sensul celor relatate, considerăm că este necesar de remarcat faptul, că un moment deosebit de important este legat de faptul aprecierii prezenței sau lipsei violenței.

În opinia noastră, considerăm, că violența nu poate fi apreciată atunci când autorul ei nu a utilizat vreun mijloc ilicit, iar partea constrânsă a avut cel puțin o alternativă de acționat.

Leziunea, reprezintă temei de considerare a vicierii, atunci când actul de control este exercitat datorită unui concurs de împrejurări grele de care a profitat cealaltă parte, în condiții extrem de nefavorabile pentru autorul actului de control.

²¹⁵ Articolul 14 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Obiectul actului de control ecologic. Problema obiectului actului de control ecologic este examinată în mod diferit în literatura de specialitate.

Cel mai frecvent, abordarea acestei probleme o facem prin „prisma obiectului raportului juridic de dreptul mediului, unde acesta este determinată ca fiind conduita participanților la raport”²¹⁶.

Referindu-ne la obiectul actului de control ecologic, putem utiliza regula generală, conform căreia „*obiect al actului de control ecologic constituie identificarea corespunderii actelor de utilizare sau valorificare a resurselor de mediu, prevederilor legislației în vigoare.* Este evident faptul că actul de control ecologic se realizează în vederea obținerii unui careva obiectiv.

În doctrină, referitor la obiectul raportului de control ecologic există diverse expuneri. În mare parte acestea se referă la cadrul interesului urmărit la efectuarea controlului ecologic”²¹⁷.

Problema este în aceea că unii autori apreciază, că obiect a unui raport de control ecologic poate fi doar o conduită pretinsă de subiectul activ - controlorul către subiectul pasiv – subiectul supus controlului, iar alți autori consideră, că obiectul unui raport de control ecologic nu totdeauna este obținerea unei conduite respective, ci și obținerea anumitor rezultate chiar și materiale.

Alții consideră, că și actele de procedură, cum ar fi delegația de control, înregistrarea delegației de control și a raportului (procesului-verbal de control), așa cum și diverse decizii și procese-verbale (acte constatatoare) în procesul de control ecologic, la fel, trebuie considerate drept obiecte ale actului de control ecologic.

Suntem de părerea că drept obiect al raportului juridic de control ecologic este și conduita, dar și rezultatul, care poate fi și de natură materială. Adoptăm o astfel de poziție din acele considerente, că dacă vorbim despre caracterul social al oricărui raport juridic, atunci odată ce și raportul de control ecologic este la fel un raport juridic, prin urmare, nu trebuie să excludem și elementul material al acestuia – rezultatul, care deși este elementul extrinsec al raportului juridic, totuși este obiect al respectivului.

²¹⁶ TROFIMOV, I. *Dreptul mediului*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002, p.33. ISBN 9975-930-42-5; DUȘCA, A. *Dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2021, p. 58. ISBN978-606-39-0893-4.

²¹⁷ DIACONU, L. *Environmental Assessment Mechanisms and Their Role in Ensuring Sustainable Development and Effective Environmental Control*. In: Bilse International Scientific Researchers Congress, Diyarbakir, Turcia, 15-16 iunie, 2024. p.979-985. ISBN 978-625-6501-87-4.

Este evident, că nu putem afirma, că actul de control ecologic se realizează doar de dragul acțiunilor sau abstențiunilor din partea inspectorului de control. El urmărește drept scop obținerea anumitor rezultate.

Părțile deseori urmăresc anume un anumit rezultat material, cu privire la care își asumă obligații și stabilesc drepturi. Acesta, de fapt, este obiectul impropriu - extrinsec al unui raport social, dar oricum este obiectul acestui raport social. Așa și în cazul actului de control ecologic – și rezultatele la fel reprezintă obiectul controlului.

Însă, în practica actelor de control ecologic, sunt cunoscute cazuri, în care autoritatea de control ecologic inițiază efectuarea controlului asupra întreprinderii, activitatea căreia nu este legată de folosirea componentelor de mediu.

Drept exemplu putem prezenta cazul examinat de Inspectoratul pentru Protecția Mediului Leova, prin care s-a dispus și s-a efectuat un control la o întreprindere comercială, unde obiect al controlului au fost prezența autorizațiilor de mediu pentru emisiile de la vehiculele care se parchează în parcare amplasată în adiacența punctului de comerț al întreprinderii (magazinului).

În procesul de examinare a cererii prin care subiectul controlat a contestat actul de control în ansamblul său, dar și concluziile din raportul de control efectuat, unde de altfel a indicat asupra faptului, că parcare în cauză nici nu reprezenta obiectul proprietății subiectului controlat, dar și nu reprezenta element al ansamblului arhitectural al punctului de comerț, așa cum și sursa nemijlocit de emisii, nu reprezintă obiecte asupra cărora își exercită posesia subiectul controlat.

Altfel spus, reprezentantul autorității de mediu a invocat drept temei al controlului ca fiind prezența unei surse de poluare – parcare.

Aceasta, deși tot agentul de control a argumentat în instanță, precum că poluarea se produce de la unitățile de transport care sunt parcate pe această porțiune de teren. Ulterior, prin decizia judecătoreiei Cimișlia, sediul Leova atât actul, cât și decizia pe caz, a fost declarată nulă, ca referindu-se la un obiect inexistent.

Identice este și cazul examinat de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani din 07 noiembrie 2016, prin care s-a indicat că „inspectorul de stat de mediu a constatat pretinsa încălcare, ca urmare întocmind actul de control”²¹⁸.

Deși chestiunea examinată de instanța civilă a fost cea legată de repararea prejudiciului, totuși este necesar de apreciat că urmare a constatării încălcării se întocmesc acte constatatoare și

²¹⁸ Hotărârea Judecătoreiei Chișinău, sediul Centru din 07.11.2016 în Dosarul civil nr.2–1841/16, 2021582228072016.

nicidecum nu se inițiază controlul. Controlul eventual poate fi inițiat pe alte circumstanțe, care de altfel pot fi chiar în legătură cu circumstanțele deja constatate.

Scopul actului de control ecologic. În doctrina dreptului administrativ, scopul actului administrativ, sau cum mai este determinat – „mobilul actului administrativ este ceea ce determină organul administrației publice să uzeze de competența sa în emiterea actului”²¹⁹. „Scopurile controlului extern al autorităților administrației publice constau în respectarea legilor din partea acestor autorități, a funcționarilor publici angajați”²²⁰.

Prin urmare, controlul nu este un scop în sine, „el se înfăptuiește în scopul constatării rezultatelor aplicării actului decizional – atât ale celor pozitive, cât și ale celor negative, precum și în scopul prevenirii erorilor în aplicarea deciziilor, înlăturării lor și, în consecință, organul de control, făcând o analiză a acestora, împreună cu organul controlat, să stabilească măsurile necesare pentru îmbunătățirea activității administrației publice”²²¹.

În doctrina dreptului civil, scopul este determinat doar ca o condiție de eficacitate a actului juridic civil. În dreptul administrativ, scopul este indicat ca un imperativ al actului administrativ.

Unii autori susțin, că „dacă actul nu are scop (cauză), înseamnă că el este lovit de nulitate, fiind un act inexistent”²²².

De fapt, prin constatarea în timpul controlului ecologic a faptului, că utilizatorii factorilor de mediu, în activitatea lor de folosire a resurselor de mediu, nu comit acte cu caracter abuziv, considerăm că prin aceasta se asigură nu doar stabilitatea în activitatea economică, dar și liniștea cetățenilor în ce privește lipsa de daune cauzate mediului, iar în consecință, un trai decent pentru toți cetățenii.

Și chiar dacă în procesul de control ecologic, cel mai frecvent sunt constatate fapte de natură contravențională sau chiar și penală, oricum trebuie de apreciat, că „scopul controlului ecologic nu reprezintă identificarea și constatarea faptelor contravenționale și penale,”²²³ ci identificarea faptului, dacă utilizatorii de resurse de mediu, asigură sau nu respectarea regulilor de folosire rațională și protecție a factorilor de mediu utilizați.

²¹⁹ NEGOIȚĂ, A. *Drept administrativ și știința administrației*. București: Atlas Lex, 1993, p. 121. ISBN 973-9592-3-6.

²²⁰ SÎMBOTEANU, A. *Administrația publică: prin reformare spre modernizare*. Chișinău: CEP USM, 2013, p. 26. ISBN 978-9975-71-349-8. 351/354(075).

²²¹ IACUB, I, CHIPER, N. *Controlul exercitat asupra administrației publice: esență, forme, obiective și efecte*. În: *Revista Administrarea Publică*, Chișinău, 2017, nr. 4, p. 60. ISSN 1813-8489.

²²² GUZNAC, V. *Efectele juridice ale actelor administrative*. În: *Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice*, Chișinău, 2012, p. 43. ISBN 978-9975-4107-8-6.

²²³ DIACONU, L. *Criminal and Contraventional Liability in Environmental Law*. In: *Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition*. Vol.10, nr.2, noiembrie 2023, Germania, Wiesbaden, p. 68-79. ISSN 2365-3353.

Uneori, realizarea controlului ecologic, are drept scop asigurarea unor obiective legate cu executarea contractelor administrative, care au ca obiect utilizarea resurselor naturale. Aceste categorii de acte de control se caracterizează prin faptul, că se disting de posibilitățile pe care le au părțile la un contract civil obișnuit.

Astfel, datorită caracterului de drept public al contractului administrativ, aici „se impune dreptul autorității publice contractante pe lângă o multitudine de posibilități, cum ar fi cea de a modifica în mod unilateral partea reglementară a contractului, clauza de denunțare unilaterală a contractului administrativ pentru realizarea unui interes public, și dreptul de control al autorității publice contractante”²²⁴.

Aceasta de pe urmă reprezintă un mecanism eficient de asigurare nu doar a executării corecte și succesive a contractului, dar și de asigurare a protecției mediului.

Drept exemplu, poate servi „cazul examinat de Judecătoria Ciocana a municipiului Chișinău, în cadrul căruia s-a atestat, că în procesul efectuării controlului, inspectorul de stat pentru mediu a identificat la una din întreprinderile din or. Vadul lui Vodă, faptul stocării de deșeuri de producție”²²⁵. Este de menționat că controlul efectuat a avut drept scop identificarea respectării legislației de mediu la capitolul respectarea cerințelor legate de deșeuri.

Forma actului de control ecologic constituie acea condiție, care reflectă modalitatea de exteriorizare a manifestării de voință în cadrul actului de control. După cum am mai menționat mai sus, legislația în vigoare determină mai multe forme ale actului de control ecologic, cum ar fi cea scrisă (simplă și electronică etc.) și verbală.

„Forma scrisă asigură cele mai bune condiții pentru exercitarea controlului asupra legalității actelor administrative”²²⁶, se susține în literatura de specialitate. Dar, credem că nu doar comoditatea face ca actul administrativ să îmbrace o anumită formă, dar și necesitatea asigurării opozabilității acestuia.

Însă, vizând faptul, că legiuitorul conștientizează natura defavorabilă pentru cei supuși controlului în ce privește actul de control, pentru asigurarea evitării neclarităților în procesul de soluționare a litigiilor legate de controlul ecologic, legiuitorul impune în mod clar condiția actului de control ecologic scris.

²²⁴ GORIUC, S., CRASNOBAEV, A. *Contractul administrativ asimilat actelor administrative în contenciosul administrativ*. În: Revista Administrarea publică, Chișinău, 2018, nr. 1, p. 57. ISSN 1813-8489.

²²⁵ Hotărârea Judecătoriei Ciocana, municipiul Chișinău din 28.05.2014 în Dosar contravențional, nr. 222e43423012014 (nr. 2e233/2014).

²²⁶ CÂRSTEA, V. *Drept administrativ și administrație publică*. Lugoj: Nagard, 2014, p. 15. ISBN 978-606-592-187-0.

Deci, forma scrisă a actului de control ecologic, cum ar fi actul de delegare în control – delegația de control, actul de finalizare și totalizare a rezultatelor controlului – procesul-verbal de control, reprezintă forma de bază a actului de control ecologic.

O astfel de manifestare a actului de control ecologic, permite nu doar să ușureze raporturile între subiectele controlului ecologic, dar și oferă o claritate în ce privește cerințele și rigorile pe care le impune această procedură.

Opinia noastră, în ce privește forma actelor de control este că în perspectivă, forma scrisă va reprezenta oricum baza raporturilor de control, însă aceasta va fi substituită cu acea formă, care rezultă din utilizarea tehnologiilor informaționale. Or, azi și legislația în vigoare stabilește cert faptul, că perspectiva aparține formatului electronic al documentului.

În acest sens, articolul 46¹ al *Codului contravențional* stabilește, că „planul de remediere se întocmește în scris, pe suport de hârtie sau în formă electronică, ori cu convertirea acestuia într-un format electronic ușor accesibil, inclusiv cu utilizarea semnăturii electronice simple”²²⁷.

2.4.5. Efectele actului de control ecologic

Prin efecte ale actului de control ecologic trebuie de înțeles totalitatea de obligații și drepturi, care pot lua naștere atât din conținutul actului de control ecologic, cât și urmare a executării actului de control ecologic, precum și ca rezultat al neexecutării, executării necorespunzătoare, așa cum și în cazul nerespectării condițiilor de executare ale actului de control ecologic.

În literatura de specialitate este statuat, că „scopul oricărui act juridic, în speță al actului administrativ, îl reprezintă producerea de efecte juridice, adică crearea, stingerea, și modificarea unor situații juridice”²²⁸.

Este necesar de menționat că, legislația în vigoare nu conține careva reglementări distincte, prin care s-ar referi în mod aparte la efectele actului de control ecologic, dar și ale actului de control de stat în ansamblu. Totuși, din conținutul reglementărilor în vigoare, noi reușim să facem o sinteză a categoriilor de efecte ale actului de control ecologic, urmare la care vom reflecta următoarea clasificare ale categoriilor de efecte ale actelor de control.

²²⁷ Codul contravențional al Republicii Moldova, nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial* din nr.3-6/15, 16.01.2009; republicat în: *Monitorul Oficial* al Republica Moldova, 17.03.2017, nr.78-84/100.

²²⁸ V. GUZNAC. *Efectele juridice ale actelor administrative*. În: *Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice*, Chișinău, 2012, p. 43. ISBN 978-9975-4107-8-6.

Așadar, pornind de la relevarea conținutului efectelor actului de control ecologic realizat, este necesar de menționat, că acestea abordează câteva varietăți, la care ne vom referi în continuare.

Efectele ce rezultă din planificarea controlului. Pentru efectuarea controalelor ecologice, autoritatea de mediu elaborează planul de control ecologic.

Odată cu momentul, în care autoritatea de control de mediu, purcede la planificarea controalelor pentru anul următor, în mod evident că includerea persoanei (fizice sau juridice) în lista subiectelor ce urmează a fi supuși controlului ecologic, este precedată de o analiză a necesităților, a riscurilor, a faptului, care a fost perioada anterioară, în care a fost supus controlului subiectul în cauză, dar și a altor categorii de criterii. Planul se aprobă de către conducătorul autorității de control.

Primul efect ce rezultă din aprobarea planului de control ecologic constă în „apariția obligației de a fi supus înregistrării în Registrul de stat al controalelor”²²⁹.

Planul de control ecologic nu face obiectul înregistrării să fie inclus într-un registru distinct. El este obiectul înregistrării în Registrul de Stat al Controalelor, de rând cu alte categorii de planuri de control al altor autorități de control.

Ca efect imediat al înregistrării Planului de control ecologic, este că „organul de control de mediu nu mai este în drept să modifice ordinea controalelor planificate, așa cum și să efectueze controale planificate în cazul în care acestea nu au fost incluse în plan”²³⁰.

Trebuie de menționat faptul, că legiuitorul prevede că autoritatea de control de mediu, înainte de publicarea planului de control ecologic, îl contrapune cu planurile de control ale celorlalte autorități de control.

Aceasta o face cu scopul de a „identifica persoanele și obiectele care sunt incluse în planuri diferite și de a coordona efectuarea controalelor în comun, precum și de a introduce ajustările necesare în ordinea de executare a planului”²³¹. În același timp, legiuitorul nu reglementează, care sunt efectele nerespectării unei astfel de cerințe.

În așa caz, nouă nu ne rămâne să conchidem, că chiar dacă autoritatea de control de mediu nu a racordat perioada de control cu alte autorități, oricum subiectul supus controlului, nu este scutit de la obligația de a fi supus controlului ecologic.

²²⁹ Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³⁰ Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³¹ Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Totuși, alineatul (8) al articolului 15 din *Legea privind controlul de stat* stabilește, că în „cazul inițierii unui control comun la o persoană inclusă în planul controalelor, dacă încă nu s-a realizat controlul planificat la această persoană, organul de control va anula controlul planificat pentru anul curent, pentru domeniul aferent controlului comun efectuat, după efectuarea controlului comun, și va ajusta ordinea de executare a planului în mod corespunzător”²³².

În aceeași ordine de idei, alineatul (9) al articolului 15 din *Legea privind controlul de stat* stabilește, că la efectuarea controlului planificat, „dacă în anul curent deja a fost efectuat un control inopinat la aceeași persoană, organul de control va ajusta/restrânge durata controlului și aria aspectelor necesare de a fi verificate în corespundere cu controlul inopinat deja efectuat”²³³.

Un alt efect al aprobării și publicării planului de control ecologic constă în obligația autorității de control ecologic de a executa planul de control în mod clar, previzibil și consecutiv, astfel cum autoritatea de control este obligată să respecte ordinea de executare a controlului ecologic stabilită în plan.

Efectele inițierii procedurii de control ecologic. Urmare a emiterii delegației de control, funcționarul împuternicit din cadrul autorității de mediu (inspectorul) este în drept să demareze procedura de control ecologic. Însă, o astfel de procedură trebuie să fie precedată de înștiințarea despre inițierea acestei proceduri, care se înmânează subiectului supus controlului înainte de control. Ca efect al inițierii controlului, controlorul dobândește următoarele drepturi și obligații:

1) „Dreptul să pătrundă în orice încăpere utilizată de întreprinzător în activitatea sa, în măsura în care aceasta este parte a obiectului controlului, cu excepția domiciliului, în cazul când lipsește permisiunea posesorului legal”²³⁴.

Aici este necesar să facem o precizare și anume că același articol mai conține o normă de concretizare, potrivit căreia: „În caz de necesitate, inspectorul va putea intra în domiciliu sau în încăperea asimilată domiciliului, doar cu asistența poliției, în condițiile legii”²³⁵.

În sensul acestei norme ținem să menționăm faptul, că deși legislativ este consacrat o astfel de procedură sau altfel spus, autoritatea de control este înzestrată cu un astfel de instrument, trebuie să recunoaștem că în realitate o astfel de procedură este și de fapt și de drept imposibilă.

²³² Alineatul (8) al articolului 15 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³³ Alineatul (9) al articolului 15 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³⁴ Aliniatul (1) al articolului 23 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³⁵ Litera a) al aliniatului (1) al articolului 23 din *Legea privind controlul de stat*, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Aceasta din cauza că inviolabilitatea domiciliului poate fi deranjată de către autoritățile statului, doar în caz de necesitate de efectuare a unei percheziții, acțiune care este asociată în mod necesar doar cu fapta de comitere a unei infracțiuni, sau în cel mai bun caz, cu o contravenție.

Necesitatea efectuării controlului, chiar și ecologic, nu poate reprezenta temei pentru intrarea controlorului în domiciliul persoanei supuse controlului. În acest sens, este evident că o astfel de procedură, deși este reglementată, oricum nu poate fi pusă în aplicare.

Suntem de părerea, că o astfel de reglementare s-a strecurat în textul de lege din eroare, ba mai mult decât atât, sperăm că inspectorii de mediu, controlori, nici chiar nu vor iniția o astfel de procedură.

În mod evident, și sintagma la care ne referim, urmează a fi exclusă din textul legii printr-un act legislativ de modificare.

2) „Dreptul să ceară informații, certificate, licențe, autorizații și alte documente obligatorii, cu respectarea prevederilor articolului 5 alineat (2) al Legii privind controlul de stat, relevante obiectului controlului”²³⁶.

3) Dreptul să facă copii, înregistrări foto sau video ale documentelor sau ale altor obiecte purtătoare de informații;

4) „Dreptul să inspecteze și să măsoare bunuri, să preleveze mostre din ele, cu includerea informației despre prelevarea mostrelor în procesul-verbal de control. În acest scop, inspectorul are dreptul să deschidă pachete, ambalaje, să rupă sigilii”²³⁷.

5) Dreptul să inspecteze mijloacele de transport doar în cazul când deține informații că în ele se află bunuri care constituie obiectul controlului sau dacă mijloacele de transport sînt obiect al controlului în corespundere cu domeniul de control.

În același timp, în procesul efectuării controlului, inspectorul împuternicit cu atribuții de control ecologic este obligat²³⁸:

- 1) să informeze persoana supusă controlului despre drepturile și obligațiile acesteia;
- 2) să pună la dispoziția persoanei supuse controlului, în formă electronică ori pe suport de hârtie, toate documentele normative și actele normative ce vor fi utilizate în cadrul controlului și în a căror bază se efectuează controlul;

²³⁶ Articolul 23 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³⁷ Articolul 23 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²³⁸ Articolul 24 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

3) să acorde suportul necesar persoanei supuse controlului pentru înțelegerea deplină a prevederilor documentelor normative și a actelor normative, în a căror bază se efectuează controlul;

4) să aprecieze obiectiv și echidistant toate aspectele ce țin de efectuarea controlului;

5) să asigure integritatea bunurilor și a documentației persoanei supuse controlului;

6) să prezinte legitimația de serviciu persoanei supuse controlului, și să-i permită să ia cunoștință cu aceasta;

7) să nu divulge conținutul documentelor și al informațiilor, de care a luat cunoștință în procesul efectuării controlului, decât în cadrul colaborării cu alte organe de control;

8) să anexeze la procesul-verbal de control orice documente sau copii ale acestora și explicații în scris ale persoanei supuse controlului și/sau ale angajaților acesteia;

9) să întocmească procesul-verbal de control și să înmâneze persoanei supuse controlului un exemplar al acestuia

10) să nu solicite și să nu supună examinării documente și informații ce nu țin de competența sa și nu sunt relevante obiectului controlului;

11) să nu verifice aspecte care, conform legii, sunt obiectul controlului altor organe de control sau care nu sunt indicate în procesul-verbal și delegația de control;

12) să nu efectueze, în cazul controlului inopinat, controale în lipsa reprezentanților persoanei supuse controlului, dacă există temeiuri de a considera că absența acestora este justificată;

13) să nu solicite persoanei supuse controlului resurse (încăperi, transport, tehnică de calcul, copiatoare, rechizite de birou etc.) și să nu se folosească de acestea fără acordul persoanei în cauză;

14) să nu ridice bunuri, utilaje, documente, dispozitive de stocare a datelor, tehnica de calcul sau alte obiecte purtătoare de informații;

15) să nu solicite de la persoana supusă controlului informații, care au fost prezentate anterior de către aceasta, organului de control, și care nu au legătură cu obiectul și aspectele supuse controlului;

16) să nu aplice măsuri restrictive și/sau sancțiuni contravenționale pentru încălcările depistate în cadrul controlului cu încălcarea limitelor stabilite de lege.

La rândul său, și față de persoana supusă controlului se produc cu titlu de efecte, apariția obligațiilor și drepturilor, rezultate din inițierea controlului. Din șirul acestora relevăm²³⁹:

1) Dreptul să verifice delegația de control și să ia cunoștință de legitimația de serviciu a inspectorului;

2) Dreptul să fie informat referitor la drepturile și obligațiile sale;

3) Dreptul să conteste acțiunile inspectorilor;

4) Dreptul să prezinte dovezi și explicații în favoarea sa;

5) Dreptul să ceară anexarea la procesul-verbal de control a oricăror documente sau copii ale acestora, pe care are dreptul să aplice semnătura și să dea explicații în scris, precum și să ceară includerea în actul de control a mențiunilor cu privire la unele fapte sau drepturi/obligații;

6) Dreptul să solicite o singură dată, în cazuri temeinic justificate, organului de control suspendarea sau amânarea controlului pentru o altă perioadă în cazul în care efectuarea controlului va afecta funcționarea sa normală, sau va duce la suspendarea activității sale ori în cazul în care, din considerente obiective, ea nu poate fi supusă controlului;

7) Dreptul să ia cunoștință de procesul-verbal de control și de alte documente întocmite în cadrul controlului;

8) Dreptul să asiste personal sau prin reprezentantul său la procesul controlului;

9) Dreptul să obțină acces gratuit și autorizat la toată informația și documentele, care se referă la controalele efectuate, sau care vor fi efectuate asupra sa, inclusiv prin Registrul de stat al controalelor;

10) Dreptul să indice organului de control adresa sa electronică la care organul în cauză este obligat să transmită notificările și informația/documentele aferente controlului;

11) Dreptul să documenteze acțiunile inspectorilor și ale persoanelor care îi însoțesc, în interes de serviciu prin proba cu martori și/sau prin intermediul altor mijloace, precum mijloacele de înregistrare foto, video, audio etc. Este de menționat la acest capitol, că în procesul efectuării controlului, persoana supusă controlului nu este obligată să obțină acceptul sau să informeze prealabil persoanele vizate despre documentarea acțiunilor acestora și despre utilizarea unor astfel de mijloace.

În același timp, persoana supusă controlului este obligată:

1) să prezinte documentele și informațiile, ce țin direct de obiectul controlului, solicitate de inspectorii în vederea efectuării controlului;

²³⁹ Articolul 25 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

2) să permită accesul inspectorilor în încăperile sale de serviciu pe parcursul programului de lucru;

3) să asigure, la inițierea controlului și pe durata desfășurării acestuia, prezența conducătorului său ori a reprezentantului.

4) să coopereze cu controlorul și să contribuie la exercitarea drepturilor acestuia specificate în lege.

5) să respecte obligația de confidențialitate.

Efectele ce decurg din executarea actului de control ecologic. În momentul când vorbim despre efectele ce decurg din executarea sau realizarea actului de control ecologic, este necesar de menționat, că acestea constituie principala categorie de efecte pe care le urmăresc părțile la realizarea actului de control ecologic.

O altă regulă care guvernează efectele actului de control ecologic este reflectată în principiul *relativității actului de control ecologic*.

Astfel, una din categoriile de efecte, ce decurge din principiul relativității efectelor actului de control ecologic, constă în faptul, că actul de control ecologic încheiat, nu produce efecte decât față de persoanele, în privința cui este realizat controlul, dacă legea nu prevede altceva.

În sensul celor la care ne referim este elocventă „decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 05.12.2019, prin care s-a dispus casarea Hotărârii Judecătorei Centru municipiul Chișinău din 07 noiembrie 2016 prni care s-a admis cererea Procuraturii municipiului Chișinău privind obligarea pârâtului de a repara dauna cauată mediului”²⁴⁰. Pe marginea cazului, instanța de apel a respins cererea de reparare doar pentru motivul, că Procuratura municipiului Chișinău nu dispunea de împuterniciri de a reprezenta autoritatea de control de stat în domeniul mediului.

Cu adevărat, dacă e să privim cazul sub aspectul dreptului civil, motivul invocat de Colegiul civil al Curții de Apel, ar fi unul extrem de corect. Dar, aceasta exceptează cazul, în care vorbim de un prejudiciu cauzat mediului, deoarece dreptul de a invoca cererea de reparațiune, potrivit prevederilor articolului 37 al Constituției Republicii Moldova, aparține oricărei persoane.

Este adevărat, că Procuratura municipiului Chișinău nu dispune de împuterniciri de a reprezenta autoritatea de control de stat în domeniul protecției mediului, dar Procuratura

²⁴⁰ Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 05 decembrie 2019 în Dosarul civil, nr. 2a-249/17.

municipiului Chișinău dispune de împuterniciri de a reprezenta interesele statului și societății în ansamblu, și fiecare cetățean în parte, în acțiunea de reparare a daunei cauzate mediului. Cu adevărat este paradoxală construcția procedurii în care s-a produs intervenția Procuraturii municipiului Chișinău în acest proces civil, dar este incontestabil faptul că Procuratura avea împuterniciri de a cere din nume propriu soluționarea unei astfel de cereri de reparațiune.

De aici, suntem pe poziția că nu trebuie de confundat competența pe cazurile de control, care este una specială, cu competența pe cazurile penale și contravenționale, care este una la fel specială, și în final, cu cea pe cazurile de reparare a daunelor, care este una generală, proprie oricărui subiect.

Cu titlu de exemplu vom aduce soluția pe un alt caz, potrivit căruia „Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale a informat Ministerul Mediului despre rezultatele controlului efectuat în limitele s. Pervomaiscoe, r-nul Hâncești, anexând raportul privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile (argilă) nr. 09-21-014 din 19 decembrie 2016 și raportul cu privire la rezultatele controlului în limitele s. Pervomaiscoe, r-nul Hâncești, în care au fost stabilite suprafața excavației miniere de 2090 m², grosimea medie a stratului de argilă ce constituie la excavația nr. 1 - 3,5 m, iar la excavația nr. 2 - 2,0 m, volumul de substanțe minerale utile (argilă) fiind de 6610 m³. La caz, instanța a fost sesizată de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, care a sesizat instanța cu cerere de chemare în judecată, solicitând repararea prejudiciului. Și instanța de fond a admis integral cererea, dar și instanța de apel a menținut o astfel de soluție”²⁴¹.

Efectele ce rezultă din executarea necorespunzătoare, sau neexecutarea actului de control ecologic. Din start vom concretiza, că această categorie se referă nu doar la actul final de control ecologic, unde neexecutarea prescripțiilor indicate în actul de control final se poate solda cu pornirea unei proceduri contravenționale/penale, sau cu aplicarea unor alte categorii de sancțiuni de mediu, dar și la actele de control realizate în cadrul însăși a procesului de control ecologic. Ne referim la faptul, că în cadrul procesului de realizare a controlului, inspectorul cu competențe de control ecologic este obligat să întreprindă o serie de acte de control, cum ar fi prelevarea de mostre, ridicarea de copii de pe documente, inspectarea spațiilor și altele. La rândul său, persoana supusă inspecției este obligată să ofere condițiile necesare realizării unei astfel de verificări. Prin urmare, eventualitatea neoferirii de către persoana supusă controlului, a condițiilor de efectuare a actelor de control, reprezintă la fel o neexecutare a actului de control.

²⁴¹ Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 16.07.2019 în Dosar civil, nr. 2ac-226/19 (02-2ac-5454-11032019).

Ca urmare, s-ar cere aplicarea unor consecințe de ordin juridic pentru astfel de comportament al persoanei supuse controlului.

Noi suntem de părerea că astăzi legiuitorul insuficient reflectă efectele nerespectării prescripțiilor sau imperativelor rezultate din actul de control.

Considerăm, că dincolo de măsurile de ordin sancționator contravențional, legislația cu privire la controlul ecologic ar trebui să impună și alte categorii de consecințe.

În opinia noastră, una din cele mai eficiente categorii ar fi cea legată de suspendarea activității, ca măsură administrativă aplicată cu caracter sancționator în cadrul controlului pentru nerespectarea cerințelor de realizare a actului de control.

În acest sens, menționăm, că o astfel de măsură se impune și datorită faptului, că impedimentele pe care le poate crea persoana supusă controlului ecologic, pot avea drept scop deghizarea activității ilicite. Și anume dispunerea suspendării activității în ansamblu, nu doar că va impune beneficiarul de folosință de mediu de a se conforma cerințelor de control ecologic, să asigure intangibilitatea și actualitatea situației supuse controlului, însă nu în ultimul rând, chiar și conservarea situației în ce privește cauzarea de daune mediului.

Considerăm că în acest sens, legiuitorul ar trebui să admită modificarea legislației, cu impunerea unor pârghii mai clare, dar și mai dure.

Problema nulității actului de control ecologic. Efectul principal al nerespectării condițiilor de validitate a unui act juridic, este nulitatea lui. Această chestiune este valabilă atât în ce privește actele decizionale, cât în ce privește actele de procedură de control.

Articolul 31 al Legii privind controlul de stat stabilește, că. „rezultatele controlului se consideră nule și nu pot servi drept temei pentru executarea prescripției privind înlăturarea încălcărilor și/sau pentru aplicarea sancțiunilor respective, în cazul în care controlul a fost efectuat de organul de control și/sau de colaboratorii acestuia cu încălcarea prevederilor prezentei legi.

Nulitatea rezultatelor controlului se stabilește, la cererea persoanei interesate, de către organul care a efectuat controlul sau de către instanța de judecată”²⁴².

Aceiași normă prevede că „declararea nulității rezultatelor controlului are ca efect nulitatea prescripțiilor emise și a sancțiunilor aplicate în temeiul rezultatelor controlului”²⁴³.

²⁴² Articolul 31 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²⁴³ Alineatul (3) al articolului 31 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Regula principală care guvernează efectele nulității este că „actul de control ecologic lovit de nulitate se consideră că nu a avut loc, iar condiția lovită de nulitate se consideră că nu a fost stabilită”.

De asemenea se obligă partea care se face vinovată de survenirea nulității, la repararea daunelor pricinuite celeilalte părți.

Astfel de norme se regăsesc în textul articolului 31 al *Legii privind controlul de stat*, care stabilește că „orice daune, inclusiv daunele morale sau de imagine, cauzate persoanei supuse controlului, ca urmare a efectuării unui control ale cărui rezultate au fost declarate nule și/sau ca urmare a aplicării unor sancțiuni declarate nule, vor fi reparate din contul organului de control. Faptul cauzării de daune și cuantumul despăgubirilor sunt stabilite de instanța de judecată, la cererea persoanei prejudiciate”²⁴⁴.

2.5. Concluzii la Capitolul 2

Studiul realizat în capitolul doi al lucrării ne oferă o viziune clară asupra următoarelor idei de bază:

1. Abordarea doctrinală a noțiunii de control ecologic atestă o necesitate de a exclude lipsa de uniformitate a utilizării termenului de control ecologic în raport cu așa termeni, cum ar fi „monitorizare”, „supraveghere” și alți termeni de acest fel. În diferite surse de specialitate termenul „control ecologic” se utilizează având în vedere activități de monitoring sau activități de supraveghere a executării diferitor prescripții. Din această cauză utilizarea unuia și aceluiași termen în diferite sensuri, face ca cititorului să i se creeze percepția unei indiferențe față de conținutul autentic și veridic al termenului de „control ecologic”. În opinia noastră, se cere ca în aspect doctrinal și legislativ să fie redat termenului de „control ecologic” un sens juridic distinct, diferențiindu-l în așa fel foarte clar de termenii „monitorizare”, „supraveghere” și alți termeni de acest fel. Noi am propus aplicarea (utilizarea) termenului de „monitoring” doar cu referire la activitățile de observare, care au în esență doar chestiuni de natură tehnică, iar pentru termenul de „supraveghere” de a-i atribui sensul deja atribuit în literatura de specialitate, ca verificare a respectării cerințelor sau rigorilor de mediu în contextul unui proces penal sau contravențional.

²⁴⁴ Alineatele (4) și (5) ale articolului 31 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

2. La rândul său și legislația autohtonă necesită a include și a defini un termen specific – „controlul ecologic”. Legiuitorul urmează în acest sens de a aborda una din două soluții, fie de a specifica în textul Legii privind controlul de stat a chestiunilor cu privire la particularitățile de reglementare a controlului ecologic, fie de a consacra reglementatoriu un act legislativ distinct destinat controlului ecologic.
3. Controlul ecologic reprezintă un instrument de control de stat, care de fapt este o componentă a activităților de management guvernamental. Ea reprezintă o funcție a mecanismului de management a tuturor treburilor statului și unul din cele mai eficiente mecanisme de gestionare a sistemului de soluționare a intereselor publice în domeniul protecției mediului. Pentru noi, problema efectuării controlului ecologic este echivalentă abordării unui subiect de interes public, urmând a fi atribuit ca funcție de bază pentru autoritățile publice. Deși în unele surse de specialitate se abordează problematica controlului ecologic obștesc, constatăm, că de fapt aceasta nu reprezintă un mecanism de control ecologic, ci un mecanism de control obștesc al activității autorităților publice, pe un anumit segment al activității autorității publice și anume pe segmentul legat cu protecția mediului. Controlul ecologic propriu-zis, nici cel ulterior, nici cel prealabil, nu poate fi realizat de către entitățile neguvernamentale. Din acest motiv, concluzionăm că controlul ecologic rămâne a fi o funcție sau o atribuție exclusivă a autorităților publice.
4. Una din lacunele constatate în legislația noastră constă în lipsa normelor prin care ar fi fost abordată problematica elementului de bază a raportului juridic de control ecologic – a actului de control ecologic. Ca urmare este lipsă definirea actului de control ecologic, motiv pentru care se confundă cu documentul în care se reflectă fie dispoziția de efectuare a controlului, fie rezultatele acestuia, așa cum și limitele aplicative ale acestuia, condițiile, efectele precum și alte atribute identificatorii ale actului de control ecologic. De fapt, consacrarea legislativă a regimului actului de control ecologic, ca fiind elementul principal în raporturile de control ecologic, ar permite evitarea percepției restrictive a noțiunii de „act de control ecologic”, dar și ar permite reflectarea esenței actului de control ecologic în plan dinamic. Aceasta va oferi posibilitatea de a identifica nu doar natura, dar și condițiile, așa cum și efectele actului de control ecologic.
5. În plan doctrinar și legislativ, odată cu recunoașterea instituției actului de control ecologic, s-ar face necesară și reglementarea detaliată a condițiilor actului de control ecologic, de rând cu reglementarea regulilor de aplicabilitate, dar și a efectelor actului de control ecologic.

6. Nu în ultimul rând, doctrinar, dar și legislativ urmează să se facă claritate asupra faptului că actul de control ecologic este propriu nu doar autorității de control ecologic, dar și subiectului supus controlului ecologic. Or, chiar și contestația sau mai cu seamă acceptarea benevolă a unui control inopinat, ar reprezenta nu altceva, decât acte juridice, care reprezintă acte de control ecologic. Nu mai vorbim și de acele acte care au caracter prealabil și care de regulă au geneză anume în voința potențialului beneficiar de folosințe de mediu.
7. Având în vedere frecvențele cazuri de confuzie în practică între actele de control ecologic și actele de procedură penală sau contravențională, considerăm că în plan doctrinal, dar și legislativ, se cere identificarea criteriilor de distingere a actului de control ecologic de actele de procedură penală sau contravențională în cazurile de comitere a contravențiilor sau infracțiunilor ecologice.
8. Analiza cazurilor examinate în instanțele de judecată, fac să concluzionăm că interesul primar al beneficiarului de folosințe de mediu este asigurarea unei folosințe coerente a resurselor de mediu, în primul rând în vederea evitării impunerii sancționatorii. Deci, eficacitatea actului de control ecologic constă în mare măsură nu doar în corectitudinea procesului de control, dar și în celeritatea cu care încălcările constatate vor fi urmate de reacția sancționatorie a autorităților. Prin urmare, este necesar de a reda procedurii de control ecologic o altă ambianță procesuală, astfel încât autoritatea de control ecologic, pentru realizarea scopului final al controlului ecologic, să nu fie nevoită să apeleze la „serviciile” procuraturii, poliției și altor autorități.
9. Instanțele de judecată se confruntă cu multiple întrebări, generate atât de lacunele din legea de procedură penală, cât și de caracterul, pe alocuri contradictoriu, al normelor ce reglementează judecata pe baza probelor administrate în faza de realizare a controlului ecologic, norme care anterior nu au constituit obiect al unei cercetări substanțiale.

3. PROCEDURA DE EFECTUARE A CONTROLULUI ECOLOGIC

3.1. Argumentarea necesității reglementării unei proceduri de efectuare a controlului ecologic

Consacrarea în Constituție a dreptului la un mediu nepoluat ca un drept fundamental al omului, duce, în mod firesc, la înmulțirea unor astfel de drepturi²⁴⁵. Introducerea conceptului de ramură de drept distinctă pentru fascicolul de norme, care au drept scop protejarea mediului, produce ca efect necesitatea creării unor instituții distincte pentru această ramură, de altfel diferite de instituțiile altor ramuri de drept (procedură penală, contravențională, administrativă, vamală etc.).

Este bine cunoscut faptul, că „dreptul mediului a „preluat” multe din instrumentele altor ramuri ale dreptului, dar și din alte domenii ale raporturilor social-economice, cum ar fi instrumentele economico-financiare și fiscale”²⁴⁶, ceea ce este îndreptățit în mare parte de faptul că utilizarea în ansamblu a tuturor acestor instrumente, face ca să fie „soluționată eficient problema de mediu. Cel mai mult, s-au preluat instrumente de drept administrativ și instrumente de drept civil”²⁴⁷.

Din acest motiv, și astăzi mulți din doctrinarii dreptului administrativ și cei ai dreptului civil, se uită cu „gelozie” la evoluția instituțiilor dreptului mediului. Mai mult ca atât, „standardele de mediu, care se impun azi în statele moderne, având menirea să reducă activitățile degradante de mediu, fac ca regulile să adopte forma unor reguli de controale ale poluării și standarde de calitate ale mediului”²⁴⁸. Altfel spus, legislația se ecologizează.

Aceasta, însă, nu exclude posibilitatea ca noile instrumente pe care le adoptă noua ramură de drept, urmare a adaptării lor, să devină instrumente cu caractere proprii doar acestei ramuri.

Deși conștientizăm că o asemenea abordare este în concordanță cu tendința pentru orice ramură de drept nou-apărută, totuși trebuie să recunoaștem că reglementările actuale de mediu, cu regret nu acordă importanță procedurii de efectuare a controlului ecologic.

²⁴⁵ LUPAN, E. *Dreptul mediului*. București: Lumina Lex, 1993, p. 22. ISBN 973-96296-5-2.

²⁴⁶ MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2007, p. 111-116. ISBN 978-973-8929-68-5.

²⁴⁷ LUPAN, E. *Dreptul mediului*. București: Lumina Lex, 1993, p. 65. ISBN 973-96296-5-2.

²⁴⁸ BERNARD, J. *Les theories de la securite environnementale: regard critique sur un concept ambigu*. Montreal: Universite du Quebec a Montreal, 2007, p. 79.

„Chiar și în literatura de specialitate, controlului ecologic i se dedică o poziție formală, unde doctrinarii fie că expun o situație legată de autoritățile de control și funcțiile acestora”²⁴⁹, fie le atribuie „doar la instrumente de ordin administrativ”²⁵⁰. Aceasta o constatăm, în pofida faptului că în mare măsură anume elementele reglementatoare legate de procedură fac să asigure drepturile beneficiarilor de folosință de mediu în cadrul controlului ecologic.

„După cum este menionat pe bună dreptate, mijloacele juridice de protecție a mediului au caracter preventiv, defensiv, represiv și reparator”²⁵¹.

În opinia noastră, mijlocul cel mai eficient de legătură dintre toate aceste mijloace juridice utilizate de dreptul mediului, este controlul de mediu sau controlul ecologic.

Astfel, este cazul să recunoaștem, că legislația de mediu, iar în mare măsură și cea care reglementează activitățile de control de stat la general, nu au dedicat suficientă atenție acțiunilor procedurale ale subiecților care exercită controlul ecologic. „Aceasta de multe ori face ca să se confunde procedura contravențională sau cea penală cu procedura administrativă de control, la care în mod evident, urmează să aplicăm și reguli, dar și condiții diferite.”²⁵²

În legislația de mediu, controlul ecologic și, în consecință, etapele procedurale ale acțiunilor realizate în timpul realizării controlului, sunt relatate într-un mod abstract, iar în multe cazuri se face referință la faptul că subiectul trebuie să acționeze în corespundere cu prevederile *Legii cu privire la controlul de stat*²⁵³. În acest sens, este necesar să se țină seama de faptul că, înainte, la nivel legislativ aspectele procedurale ale realizării controalelor de mediu practic nu erau reglementate.

Astfel, orice normă cu caracter procedural dictată în textul legii reprezintă fără îndoială un progres. Totuși este necesar să nu uităm, că prin sine controlul ecologic reprezintă o formă conflictuală a raporturilor de control ecologic.

Aceasta se întâmplă, deoarece controlul în sine ca măsură, este adesea însoțit de multiple limitări, iar în unele cazuri, chiar și de abuzuri ale agenților de control (controlorilor, inspectorilor). Din cauza acestui tip de specific, asigurarea controlului folosirii raționale a resurselor de mediu trebuie să se realizeze într-un cadru procedural strict reglementat.

²⁴⁹ MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Jurid, 2007, p. 346. ISBN 978-973-8929-68-5.

²⁵⁰ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: Editura Economică, 1996, pag. 124-125. ISBN 973-9198-53-8. DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2007, p. 403. ISBN 978-073-115-202-8.

²⁵¹ LUPAN, E. *Dreptul mediului*. București: Lumina Lex, 1993, p. 65. ISBN 973-96296-5-2.

²⁵² DIACONU, L. *Environmental Offences and Violations: ensuring ecological balance through environmental monitoring*. In: 4. Bilse International World Scientific and Research Congress, 22-23 iunie 2024 Istanbul/Turcia, ISBN: 978-625-6501-89-8.

²⁵³ A se vedea articolul 26 al Legii privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: Monitorul Parlamentului Republicii Moldova (Partea I), 1993, nr.10/283.

Mai bine spus, fiecare acțiune procedurală a autorităților de mediu trebuie să fie stabilită în mod clar și fără ambiguitate la nivel legislativ.

Acest fapt este necesar nu doar pentru a elimina eventualele abuzuri din partea reprezentanților organelor de control, dar și pentru a restabili încrederea beneficiarilor de folosință de mediu în autoritatea statului, chestiune iminent necesară în procesul de implementare a normelor de drept.

Aceasta este posibil prin reglementarea strictă a aproape fiecărei acțiuni procesuale în cadrul controlului ecologic.

Altfel spus, legislația trebuie construită în așa fel, încât în orice situație, care aparent este una conflictuală în timpul controlului, să fie posibil de a fi reflectată în textul legii, așa încât beneficiarul de folosință a resurselor de mediu supus controlului ecologic, să o poată evalua în mod independent din perspectiva controlului ecologic și să dea posibilitate astfel și autorităților de control ecologic să acționeze cu eficiență. „Doar persoana, care cunoaște clar și cert care sunt oportunitățile sale, dar și a organului de control, poate să evalueze în mod clar, dacă este de față un caz de încălcare a drepturilor beneficiarului de folosință de mediu, sau în fața acestuia se pun cerințe legale, care la neexecutare se vor solda cu sancțiuni și consecințe nefaste certe”²⁵⁴.

În orice caz, evaluarea finală a acțiunilor autorităților de mediu poate fi realizată de instanța de judecată, însă beneficiarul de folosință a resurselor de mediu trebuie să aibă o oarecare încredere și înțelegere care sunt șansele sale la examinarea cererii sale în judecată.

Astfel, se poate afirma că incertitudinea în mare măsură se datorează insuficienței în reglementarea procesului de efectuare a controalelor de mediu.

Autoritatea de control ecologic, poate genera anumite repercursiuni, atât în ce privește fondul chestiunilor care privește controlul ecologic cât și în ce privește modul lui de organizare – procedura controlului.

Deși procesul de control ecologic este guvernat de principiile, care diriguiesc cadrul de raporturi de drept public, unde principala metodă de reglementare de control ecologic este imperativul, oricum trebuie să nu neglijăm drepturile subiectului supus controlului.

Nu toți beneficiarii de folosință de mediu (în special beneficiarii de folosință specială de mediu, de regulă fiind întreprinderi) pot să-și asigure pe deplin asistența de control ecologic suficientă pentru a beneficia de o evaluare de control ecologic adecvată în raport cu acțiunile părții de baza - controlorul.

²⁵⁴ DIACONU, L. *Environmental Control and the Human Settlements Protection Regime*. In: *VIII International Social Applied Sciences Congress (C-IASOS 24)*; conf. șt. inter., 02-05 oct, 2024, Peja, Kosovo, p.58-69. ISBN: 978-625-94328-3-0.

În același timp, este necesar de reținut că în raporturile de dreptul mediului, interesele statului și societății în ansamblu nu trebuie puse pe o poziție egală cu interesele individului. Și, doar chestiunea legată de neclaritățile de ordin procedural trebuie clarificată, deoarece reglementarea insuficientă a anumitor relații conduc, de regulă, la diferite feluri de abuz. Acest lucru încalcă principiul legalității, care înseamnă în final ineficacitatea controlului, iar alteleori chiar și nulitatea actelor de control.

Iar aceasta duce la faptul că problemele fundamentale, legate de necesitatea de a asigura folosirea rațională a resurselor de mediu, nu va mai fi soluționată.

În acest sens, se pune întrebarea cu privire la necesitatea îmbunătățirii legislației de mediu prin introducerea unei proceduri bine determinate, iar în consecință și a drepturilor și obligațiilor procesuale pentru participanții la raporturile de control ecologic în cadrul controlului ecologic.

Ar trebui să recunoaștem că statul întreprinde anumite acțiuni pentru eliminarea sarcinilor și barierelor administrative inutile în afaceri, chestie care este valabilă și în compartimentul legat de protecția mediului. Printre ele fac parte și inițiativele de declarare a moratoriului în ce privește controlul de stat²⁵⁵.

Pentru a obține o imagine mai completă a procedurilor de control ecologic, este necesar să se ia în calcul particularitățile procedurii de efectuare a controlului ecologic de birou și cel de la fața locului (în teren).

Controlul ecologic de birou este posibil de efectuat chiar din momentul constituirii autorității concrete cu competențe de control de mediu.

Reglementările care stau la baza efectuării controlului își au sediul atât în Legea privind controlul de stat, cât și în actele legislative, care reglementează folosirea rațională și protecția factorilor de mediu. Potrivit acestor acte, se consacră dreptul autorităților de mediu de a solicita verificarea tuturor documentelor permissive și constatatoare legate de exercitarea dreptului de folosire a resurselor naturale, dreptul de a primi explicațiile necesare, referințe și informații cu privire la problemele apărute în timpul inspecțiilor. Dar în același timp, nu sunt prevăzute procedurile și condițiile de realizare a unui astfel de control.

Aceleași acte legislative, stabilind scopurile efectuării unui control ecologic, printre altele stabilesc și necesitatea de a realiza:

²⁵⁵ Hotărârea Guvernului cu privire la prelungirea moratoriului asupra controlului de stat, nr. 810 din 29.06.2016. În: *Monitorul Oficial* din 01.07.2016, nr.184-192/871.

- controlul asupra respectării de către beneficiarii de folosință de mediu a prevederilor legislației și altor acte de control ecologic reglementatoare, inclusiv și prevederile contractuale privind folosințele de mediu;
- depistarea și prevenirea încălcărilor de mediu;
- colectarea informațiilor despre nivelul de respectare a condițiilor de exercitare a folosirii raționale a resurselor naturale;
- aducerea în fața justiției a făptuitorilor pentru încălcări de mediu comise;
- pregătirea informațiilor necesare pentru a asigura selecția beneficiarilor de folosință de mediu.

În prezent, „Inspectoratul pentru Protecția Mediului²⁵⁶, dar și Agenția de Mediu²⁵⁷, care sunt principalii actori ai controlului ecologic, urmează a-și consolida rolul său ca organe ale controlului ecologic specializat.”

În special, agenția de mediu este specializată în realizarea controlului ecologic prealabil, de prevenire, unde în procesul de realizare a controlului ecologic, aceasta asigură prevenirea pe viitor a câtorva daune mediului, activitate bazată pe principiul prevenirii poluării, or în cadrul procesului de elaborare și aplicare a reglementărilor privind protecția mediului au luat naștere o serie de principii, printre care și „principiul prevenirii degradării de mediu, fundamentat pe ideea, că prevenirea unei eventuale poluări va fi mai puțin costisitoare decât activitatea de recuperare a daunei și de combatere a efectelor distructive în urma acestei poluări”²⁵⁸.

3.2. Tipurile, formele și metodele controlului ecologic

3.2.1. Tipurile de control ecologic

Controlul ecologic reprezintă un domeniu esențial în cadrul politicilor de mediu, având un impact semnificativ asupra conformității organizaționale și a protecției resurselor naturale.

Literatura de specialitate subliniază importanța mecanismelor de control ecologic în îmbunătățirea performanței individuale, de grup și organizaționale.

Prin intermediul unor mecanisme bine definite, instituțiile pot asigura respectarea legislației de mediu și pot contribui la dezvoltarea durabilă.

²⁵⁶ Articolul 26 al Legii privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova* (Partea I), 1993, nr.10/283.

²⁵⁷ Articolul 29¹ al Legii privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova* (Partea I), 1993, nr.10/283.

²⁵⁸ TROFIMOV, I. *Dreptul mediului. Partea specială*. Chișinău, p. 15, 2000.

Cu toate că structura ramurii dreptului mediului este complexă, iar normele care o formează sunt de natură atotcuprinzătoare, și sunt segmentate pe domenii aparte, lucrurile, care le unesc reprezintă interesul comun de asigurare a unei armonii ale condițiilor de mediu.

Pentru o înțelegere mai profundă a controlului ecologic, inclusiv, controlului ecologic de stat, este necesar să se ia în considerare tipurile acestuia, formele și metodele de implementare. În literatura de specialitate se face referințe la diverse forme de control. În special aceasta o identificăm în sursele de specialitate din domeniul dreptului administrativ.

Astfel, în opinia administratiștilor controlul administrativ se distinge ca fiind control exercitat de autoritatea legislativă și de structurile, organele care țin de aceasta, și controlul exercitat de autoritățile judecătorești și de organele cu activitate jurisdicțională, dar și controlul exercitat de autoritățile administrației publice și de structurile din sistemul acestora. La fel se distinge controlul administrativ intern și controlul administrativ extern.

În funcție de regimul juridic, controlul se distinge în controlul jurisdicțional și controlul nejurisdicțional. În funcție de sfera de cuprindere a controlului distingem control specializat pe o anumită temă, domeniu de activitate și control complex sau general, pe mai multe sectoare de activitate.

La fel, controlul poate privi numai legalitatea actelor și acțiunilor materiale ale celui controlat ori și oportunitatea acestora.

În funcție de timpul exercitării controlului, distingem controlul prealabil sau preventiv, control concomitent și control posterior sau ulterior.

După efectele pe care le determină deosebim controlul care atrage atenționări și sancționări ale organelor administrative și funcționarilor acestora, însoțite de anularea actelor și control care atrage numai atenționări și sancționări.

După modul în care intervine, controlul îl distingem în control la cererea organului controlat, control la sesizarea unui alt subiect de drept, și control din oficiu²⁵⁹.

La acest capitol ținem să menționăm, că deși controlul, inițialmente reprezintă un instrument de drept administrativ, ne vom permite să nu fim de acord cu aplicabilitatea tuturor acestor forme asupra controlului ecologic.

În mare parte această concluzie o formulăm, deoarece în dreptul mediului, normele au un caracter aplicativ mai concret, unde nu toate formele menționate mai sus, au relevanță și

²⁵⁹ ANTOCI, A. *Tipurile și formele de control în administrația publică*. În: Revista Administrarea publică, Chișinău, 2018, nr. 1, p. 145. ISSN 1813-8489.

raționalitate pentru a fi aplicate la rigorile și necesitățile dictate de reglementările de dreptul mediului.

Mai mult ca atât, pe parcursul acestei lucrări, ne vom referi și la alte forme și tipuri de control, care considerăm că au dreptul la existență, nu doar din punct de vedere teoretic, dar și aplicativ-juridic.

În acest context, în continuare ne vom referi la principalele forme și tipuri de control ecologic. Deci, în funcție de amploarea problemelor care sunt verificate în cadrul controlului, controlul ecologic poate fi identificat ca:

- controlul ecologic complex;
- controlul ecologic tematic;
- controlul ecologic vizat;

După modul de organizare, controlul ecologic se împarte în:

- controlul ecologic planificat;
- controlul ecologic inopinat;

După modul de a fi repetat, controlul ecologic se împarte în:

- controlul ecologic primar;
- controlul ecologic repetat;

Pe baza volumului documentației inspectate, controlul ecologic se împarte în:

- controlul ecologic frontal;
- controlul ecologic selectiv.

În funcție de locul unde autoritatea de control efectuează procesele de control, deosebim:

- controlul ecologic de birou (documental)
- controlul ecologic pe teren (la fața locului),

După cum vedem, varietățile controlului le putem distinge în funcție de mai multe criterii, inclusiv forme, metode, mecanisme, timp etc. Deci, clasificarea controlului ecologic este posibilă după mai multe criterii, astfel cum controlul ecologic în literatura de specialitate este împărțit în mai multe tipuri.

În funcție de limitele controlului, distingem controlul **parțial** și controlul **total** sau **global** (frontal). În funcție de perioada supusă controlului, distingem controlul **prealabil**, controlul **curent** și controlul **posterior** (ulterior). În funcție de subiectele care realizează controlul, distingem controlul efectuat de autoritățile **publice**, și controlul **obștesc**. Putem distinge tipurile de control ecologic în funcție de metodele de control, obiectul controlului și altele.

Toate acestea au esența și specificul său. Pentru exemplu, controlul ecologic preliminar se efectuează înainte de angajarea agentului economic în activitatea de folosire a resurselor naturale.

Aceasta se realizează „pe baza principiului-prezumției că orice activitate economică preconizată este cauzatoare de daune mediului sau mai numit, principiul acțiunii preventive”²⁶⁰ sau principiul precauției²⁶¹.

Astfel de control are menirea de a identifica defecțiunile posibile ale unei activități economice încă nerealizate, care este în faza de programare – activitate economică preconizată. Prin urmare, acest tip de control ecologic este de o importanță deosebită pentru prevenirea încălcărilor, dar și a daunelor, care de multe ori au caracter ireversibil.

În acest caz, subiectele sunt verificate în faza de aprobare a documentelor care servesc drept bază pentru implementarea activităților economice. Acestea sunt proiectele de construcție a proceselor de producție, proiecte de bugete privind activitatea întreprinderii, planuri și estimări ale dezvoltării, inclusiv și din punct de vedere ecologic, etc.

Se știe ca controlul preliminar permite să prevenim încălcările ecologice. În același timp, controlul ecologic curent este controlul în procesul de realizare a activității de folosire a componentelor de mediu.

Acesta vizează corectitudinea executării obligațiilor rezultate din documentația care reglementează activitatea economică, în special cea tehnică, dar și limitele legale impuse în ce privește asigurarea folosirii raționale a resurselor naturale.

Deși, în literatura de specialitate, conceptul de control curent este supus criticii, mai ales în sensul în care prin esența sa actul de control creează anumite deranjamente agentului economic, totuși necesitatea realizării unui monitoring al respectării legislației la momentul implementării rigorilor de folosire rațională a resurselor naturale, reprezintă o condiție obligatorie a asigurării dreptului fiecărui cetățean la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic.

Mai mult, aceasta este dictată și de faptul, că unele procese nocive nu trebuie să le așteptăm întâi să se producă, deoarece după aceasta controlul ecologic ulterior nu ar avea nici un efect – ar fi inutil. „Preîntâmpinarea cărorva daune de mediu trebuie să fie realizată nu doar la

²⁶⁰ Articolul 3 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014. În: *Monitorul Oficial*, 04.07.2014, nr. 174-177/393; republicat în: *Monitorul Oficial*, 08.11.2023, nr. 414-417/16.

²⁶¹ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1996, p. 135.

faza premărgătoare realizării folosirii factorilor de mediu, dar și în cadrul procesului de realizare a folosinței factorilor de mediu”²⁶².

Totuși, o astfel de abordare nu reflectă pe deplin varietatea tipurilor și formelor de control ecologic. Esența problemei legată de necesitatea distingerii controlului ecologic ca instituție aparte a dreptului mediului rezidă și din faptul, că controlul de stat în alte domenii ale dreptului, de regulă se reduc la gradul de generalizare, inclusiv în obiectul controlului.

De exemplu, în activitățile realizate de autoritățile de control, se disting metodele ulterioare controlului, cum ar fi verificări ale conținutului actelor contabile sau constatatoare, precum și ale auditului. Dar aceste metode pot fi utilizate și în cadrul controlului curent.

În cadrul controlului ecologic se identifică un obiect specific general controlului, care nu este unul oarecare, ci unul de interes public general. Este vorba despre interesul de protejare a mediului.

Controlul ecologic ulterior este controlul efectuat după actele de utilizare a factorilor de mediu. În acest caz, starea ecologică creată, dar și alte încălcări sunt identificate ca modalități de prevenire, doar pentru alte persoane sau pentru alte cazuri. Acest control, de regulă are funcție de represiune.

După gradul de imperativitate, poate fi controlul ecologic obligatoriu și control ecologic facultativ.

Controlul ecologic obligatoriu se efectuează prin puterea reglementărilor legale, prin decizie a autorității competente a statului sau autorităților publice locale. El are un caracter imperativ.

În dreptul administrativ, „controlul facultativ reprezintă o acțiune, la care autoritatea publică nu este impusă”²⁶³. Controlul ecologic facultativ se realizează conform unei decizii a entității economice, care își pune sarcina verificării corectitudinii în activitatea sa în ce privește folosirea rațională și protecția resurselor de mediu. „Exemplu poate servi controlul în cadrul activității de evaluare de impact asupra mediului.

De altfel, în literatura de specialitate se pune accentul asupra faptului, că evaluarea impactului este o etapă preliminară absolut necesară autorizării”²⁶⁴.

²⁶² DIACONU, L. *Nuclear and Radiological Activities Considerations of Environmental Control on Hazardous Products and Substances Regime*. In: 6th International Black Sea Modern Scientific Research Congress, 23-25 August, 2024, Trabzon, Turcia, p.1685-1792. ISBN: 978-625-367-832-6.

²⁶³ ORLOV, M., BELECCIU, ȘT. *Drept administrativ*. Chișinău: Ed. Elena V.I., 2005, p. 99. ISBN 9975-935-88-5.

²⁶⁴ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: Editura Economică, 1996, p. 125. ISBN 973-9198-53-8.

În funcție de entitățile responsabile de control ecologic, acesta se împarte în controlul general²⁶⁵ și controlul specializat²⁶⁶.

Drept exemplu de autorități de control general poate servi controlul ecologic efectuat de către:

- 1) autoritățile publice de competență generală (Parlament, Guvern, Procuratură, Poliție, Inspectoratul Fiscal de Stat, autorități publice locale etc.);
- 2) autorități publice cu funcții specializate în domeniul protecției mediului;
- 3) organizații nonguvernamentale și cetățeni;

Sistemele de control ecologic (EMS) au devenit instrumente esențiale în guvernarea ecologică, fiind adoptate pe scară largă în diverse industrii.

De exemplu, implementarea standardului ISO 14001²⁶⁷ servește drept punct de referință pentru organizațiile care urmăresc practici sustenabile. Cercetările arată că adopția acestui standard poate conduce la îmbunătățiri semnificative ale performanței de mediu, deși impactul variază în funcție de specificitatea fiecărei organizații și de modul în care este definită „performanța de mediu”. Cu toate acestea, „inconsecvențele în metodele de evaluare a EMS (Environmental Monitoring System) subliniază necesitatea unor abordări personalizate și standardizate”²⁶⁸.

Implementarea lor a câștigat teren la nivel global, în special în sectoarele de apărare. O analiză cuprinzătoare identifică diverse concepte, aplicații și metode de evaluare ale EMS. Se observă că, deși nu există diferențe semnificative în adoptarea EMS între țări sau sectoare, metodele de evaluare rămân inconsecvente.

Studiul literaturii straine subliniază necesitatea unor abordări personalizate ale evaluării EMS care să ia în considerare contextele organizaționale specifice. În plus, ISO 14001 servește drept punct de referință pentru organizațiile care doresc să implementeze practici EMS eficiente. Cercetările indică faptul că organizațiile care adoptă ISO 14001 înregistrează adesea îmbunătățiri ale performanței de mediu, deși rezultatele pot varia în funcție de modul în care este definită „performanța de mediu”.

Este de remarcat că în funcție de mecanismele utilizate, controlul ecologic poate fi clasificat în trei categorii principale:

²⁶⁵ ZAMFIR, P., TROFIMOV, I. *Dreptul mediului. Partea generală*. Chișinău, 1998, p. 35.

²⁶⁶ ZAMFIR, P., TROFIMOV, I. *Dreptul mediului. Partea generală*. Chișinău, 1998, p. 35.

²⁶⁷ ISO. (n.d.). *Environmental management system (EMS)*. [citat 02.03.2025] Disponibil: <https://www.iso.org/climate-change/environmental-management-system-ems>

²⁶⁸ European Commission (n.d.) *Industrial Emissions Directive*. [citat 01.03.2025] Disponibil: <https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/legislation.htm>

Mecanisme de reglementare (comandă și control). Acestea impun limite stricte asupra poluanților și prevăd sancțiuni pentru nerespectarea normelor. De exemplu, Directiva UE privind emisiile industriale (2010/75/UE) stabilește limite stricte de emisii pentru industrie, impunând utilizarea celor mai bune tehnici disponibile.

Instrumente bazate pe piață (MBI). Acestea includ taxe, subvenții și permise negociabile, având scopul de a stimula conformitatea. Sistemul UE de comercializare a emisiilor (ETS) este un exemplu relevant, permițând companiilor să tranzacționeze credite de carbon pentru a încuraja reducerile de emisii. Acest model “promovează inovația și eficiența economică, însă necesită o supraveghere riguroasă pentru a preveni manipularea pieței”²⁶⁹.

Abordări voluntare și de autoreglementare: „Companiile pot adopta voluntar standarde de sustenabilitate, precum ISO 14001 sau EMAS. Aceste inițiative favorizează responsabilitatea socială corporativă (RSC) și oferă o flexibilitate mai mare, dar depind de bunăvoința întreprinderilor și au o aplicabilitate mai slabă”²⁷⁰.

Literatura de specialitate notează că tipurile de control ecologic nu sunt menționate în mod distinct în legislația care reglementează condițiile și modul de realizare a controlului. De fapt legislația se referă la tipurile, condițiile și modul de efectuare a controlului în diverse domenii, în așa fel, aplicându-se și în domeniul protecției mediului.

Activitățile autorităților de mediu, de monitorizare a conformității, beneficiarii de folosință de mediu, agenții economici, activitatea cărora este legată de folosințele de mediu, așa cum și alegerea corectă a formelor, metodelor și tipurilor de control ecologic, considerăm că trebuie să reprezinte un subiect distinct al reglementărilor în domeniul controlului de stat în domeniul protecției mediului.

Aceasta apare deoarece formele, metodele și tipurile de control ecologic constituie mecanismul de bază a realizării controlului ecologic.

Prin urmare, pentru a crește eficiența controlului ecologic ar trebui ajustate pe cât posibil reglementările, care privesc caracteristicile (elementele) acestui mecanism, și anume cele organizatorice și tehnice, economice și de altă natură. Literatura de specialitate sugerează luarea în calcul a următoarelor aspecte, care determină clasificarea tipurilor controlului ecologic, cum ar fi: timpul realizării, volumul problemelor examinate și soluționate (supuse verificării), natura

²⁶⁹ OECD. *Comparative analyses of environmental regulation and enforcement*. 1984.

²⁷⁰ UNEP. *Dramatic Growth in Laws to Protect Environment but Widespread Failure to Enforce*. 2019. [citat 01.03. 2025] Disponibil: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/dramatic-growth-laws-protect-environment-widespread-failure-enforce>

actelor de control, metoda de inspectare, locația în care se realizează controlul, sursele de informare examinate, frecvența și caracterul controalelor, și altele.

În continuare ne vom referi la fiecare din acestea. Astfel, precum am menționat anterior, în funcție de momentul implementării, controlul ecologic poate fi divizat în control preliminar, control curent (operațional) și control ulterior.

De remarcat este faptul, că în practica autorităților de mediu *controlul preliminar* este de natură auxiliară. Aplicarea controlului preliminar este limitată la etapa de planificare a verificărilor de mediu și are drept scop asigurarea adoptării deciziilor optime, cu scop de preîntâmpinare a daunelor de mediu pentru viitor.

În acest sens, controlul ecologic preliminar urmărește drept scop rezolvarea problemei acordării de avantaje de mediu beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, cum ar fi stabilirea sau prelungirea termenelor de utilizare a resurselor de mediu, de identificare a mărimii sau cuantumului de plată a folosirii resurselor naturale, etc.

De exemplu, o condiție obligatorie de acordare a dreptului de realizare a activității economice, care presupune folosirea resurselor naturale, este realizarea unui control prealabil, a unei verificări prealabile a stării ecologice a factorilor de mediu, dar și a capacităților potențialului beneficiar de a asigura nu doar protecția, dar și folosința rațională a resurselor de mediu, astfel încât sistarea sau incapacitatea de a realiza folosința resurselor de mediu să nu fie afectată de incapacitatea financiară sau de altă natură a beneficiarului.

Este de menționat, că controlul prealabil este caracteristic în mare parte anume acelor categorii de activități, care sunt legate de valorificarea domeniilor de activitate, care nu au caracter reversibil. Am putea aduce exemplu activităților legate de domeniul construcțiilor și urbanismului, unde activitatea de control prealabil „începe tocmai la momentul elaborării planurilor de urbanism”²⁷¹.

Pe plan extern, rezultatele controlului ecologic preliminar pot fi oficializate sub formă de opinii ale experților asupra proiectelor de acorduri privind acordarea de facilități de drepturi legate de folosințele de mediu, etc.

Controlul curent (operațional) se efectuează zilnic pentru prevenirea încălcărilor „disciplinei” în exercitarea drepturilor de utilizare a resurselor de mediu. În domeniul dreptului mediului un astfel de control face parte din activitatea obișnuită a autorităților de mediu, care de multe ori reprezintă și esența acesteia.

²⁷¹ IONIȚĂ, GH., IONIȚĂ-BURDA, ȘT. *Dreptul protecției mediului*. București: Ed. Universul Juridic, 2024, p. 186-187. ISBN 978-606-39-1490-4.

Acest tip de control are ca esență evaluarea corectitudinii realizării activităților de utilizare a factorilor de mediu, inclusiv realizarea diferitelor tranzacții, obiect al cărora sunt resursele naturale, dar și fiabilitatea datelor oferite de beneficiari, în ce privește nivelul de utilizare sau de poluare a factorilor de mediu.

Un exemplu ar fi controlul asupra volumului de masă de lemne tăiat și a vânzărilor acesteia, tipul și arealul tăierilor. În acest sens, ar fi foarte benefic de introdus termenul de „evaziune de mediu”, deoarece fenomenul de utilizare excesivă, peste măsură și cu depășire a resurselor naturale de către beneficiarii autorizați, la fel este un act de evaziune.

Particularitatea actualului regim de control ecologic constă în aceea că el reprezintă o precondiție în implementarea conceptului de realizare a tranzacțiilor economice cu resursele de mediu.

Prin urmare controlul ecologic curent este un astfel de control de tip operațional, care are la bază studierea actelor permissive și a autorizațiilor, a documentelor primare, a stocurilor de resurse valorificate (cum ar fi stocurile de zăcămintele ale subsolului, de masă lemnoasă etc.), de analiză a procedurii de efectuare a valorificărilor și alte activități de așa fel.

Toate ele în ansamblu permit autorităților de supraveghere, așa cum și entităților supuse controlului, să răspundă rapid la modificările operative, ce se cer în activitatea de protecție a mediului, inclusiv de prevenire a încălcărilor legislației ecologice și astfel asigură excluderea producerii de daune mediului.

În ceea ce privește *controlul ulterior*, considerăm că acesta se rezumă la verificarea nivelului de realizare a dreptului de beneficiere de mediu doar ulterior realizării acestuia. Este vorba de verificarea post factum a activităților economice, cum ar fi valorificările de resurse naturale, a tranzacțiilor pentru perioada precedentă și altele.

Aceasta se realizează pe baza analizei rapoartelor și bilanțurilor, precum și prin verificări, inclusiv prin audit. „Acele acte de control se realizează direct la fața locului (la întreprinderi, instituții și organizații), sau pe baza rapoartelor oferite de beneficiari”²⁷².

Controlul ulterior se caracterizează printr-un studiu aprofundat al tuturor aspectelor activității economice deja realizate. Un astfel de control este mai complet după natura sa, decât unul preliminar sau curent, dar efectul benefic al acestuia pentru mediul natural este mai limitat.

Aceasta deoarece controlul ulterior nu mai permite preîntâmpinarea producerii daunelor rezultate din activitatea economică realizată. Ținând cont de frecvența controlului ecologic,

²⁷² DIACONU, L. *The Importance of Conducting Environmental Assessment – Organizational Mechanisms for Environmental Control Monitoring*. In: Statul de drept: Între realitate și deziderat; conf. șt. inter., 17-19 mai 2024, Cluj-Napoca/Romania, p. 299-311, ISBN 978-606-39-1611-3.

trebuie să recunoaștem că cel mai deplin ar trebui recunoscut anume controlul ecologic ulterior. El se efectuează la sfârșitul unei anumite perioade de raportare.

Acest control ulterior este efectuat în primul rând prin metoda verificării documentare în raport cu situația de facto. Ea se caracterizează printr-un studiu aprofundat al activităților economice de utilizare a resurselor de mediu de către beneficiarul de folosință a resurselor de mediu comparativ cu cele indicate sau permise în documentația de autorizare sau permisivă.

Acest control permite să dezvăluim deficiențele existente sau deja comise. Acestea sunt, de regulă niște controale de birou.

„Pe lângă verificarea legalității realizării activității de utilizare a factorilor de mediu, astfel de controale servesc drept bază pentru calcularea corectă a plății pentru folosințele de mediu deja realizate, precum și pentru aprecierea corectitudinii asigurării documentare a procesului de valorificare a resurselor de mediu.”²⁷³.

Astfel, scopul principal al controlului ecologic ulterior, este „evaluarea oportunității și complexității execuției obligațiilor legate de folosirea resurselor de mediu de către beneficiarii de folosință de mediu.

Trebuie remarcat faptul, că odată cu dezvoltarea cadrului legislativ în contextul integrării în Uniunea Europeană, se dictează necesitatea operării unor modificări esențiale în ce privește reglementările în domeniul controlului ecologic.

În literatura de specialitate, frecvent întâlnim distincția *controlului ecologic în cel de stat și obștesc*. Deși în sensul acestor tipuri de control se invocă la prima vedere doar calitatea autorității de control, totuși considerăm că trebuie de reținut, că nu doar autoritatea ce realizează controlul este importantă în acest sens, dar și competențele acesteia în realizarea controlului, și nu în ultimul rând și limitele efectuării unui astfel de control, așa cum și efectele lui, cum ar fi forța obligatorie a concluziilor și recomandărilor rezultate din acest control.

Controlul ecologic de stat. În ce privește controlul de stat, se stabilește, că acesta e acel control ecologic, care are un caracter imperativ. El, de regulă este și necesar, dar și obligatoriu.

Acesta reprezintă de regulă una din funcțiile de bază a autorităților de control ecologic de stat, care sunt corespunzător organele puterii executive centrale sau locale. Un astfel de control poate, se identifică nu prin prisma faptului când este realizat, ci prin faptul cine îl efectuează.

²⁷³ DIACONU, M., DIACONU, L. *Controlul ecologic și eficientizarea politicii de performanță fiscală – Environmental Control and The Fiscal Performance Policy*. In: Revista națională de drept, nr.1, 2024, p.68-77, ISSN-1811-0770.

De altfel, „în sursele de specialitate ruse se abordează chestiunea diferențierii controlului ecologic de stat și a celui local”²⁷⁴. „În fond o astfel de abordare, parcă ar avea dreptul la existență, mai mult ca atât, că uneori o putem regăsi și în sursele informative din Republica Moldova”²⁷⁵.

Însă noi ne permitem să nu împărtășim o astfel de abordare, deoarece unica distincție pe care o propune autorul în ce privește diferențierea controlului ecologic în „de stat” și „local”, reprezintă doar jurisdicția autorității publice – ca fiind cea centrală sau una locală. În rest, autorul nu oferă și de fapt nu vom identifica alte categorii de criterii de diferențiere.

Mai mult ca atât, considerăm puțin dificilă o astfel de abordare pe care o propun autorii ruși, și nu doar din punct de vedere științific, dar și din punct de vedere juridic și aplicativ.

Aceasta deoarece pornind de la prevederile articolelor 37 și 59 ale *Constituției Republicii Moldova*, care stabilește un drept general, dar și o obligație deopotrivă tuturor subiectelor de drept în ce privește folosirea rațională și protecție mediului, ar fi destul de dificil de a distinge competența autorităților în ce privește protejarea mediului pe criteriu de interes local și general statal.

În așa fel, o situație de criză de mediu, s-ar putea să fie pusă în soluționare concomitent de către autoritățile de control ecologic la nivel de autorități centrale, dar și de cele locale.

În egală măsură s-ar putea întâmpla, ca o anumită problemă să rămână „neacoperită” cât prin actele de control ecologic al autorităților centrale de specialitate, atât și de către cele locale. În așa fel, pentru a exclude coliziunea de interese, dar și vidul de competență în soluționarea problemelor de control ecologic, suntem de părerea că diferențierea controlului de stat în „de stat” și „local” nu este tocmai binevenită.

Controlul ecologic obștesc, deși este declarat în legislație, totuși nu se „bucură” de o acoperire legislativă suficientă și satisfăcătoare. „În doctrină, controlul obștesc uneori se reduce la influențele prin intermediul controlului societății civile prin diferite mijloace dar în primul rând prin mass-media”²⁷⁶.

Trebuie să recunoaștem că mai ales la această etapă de dezvoltare a societății noastre, anume societatea reclamează (semnalează) cele mai multe probleme.

²⁷⁴ КИЧИГИН Н. *Правовые проблемы муниципального экологического контроля*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Moscova, 2004, p. 9-10.

²⁷⁵ Comisia Economică pentru Europa, Comitetul pentru politică de mediu. Studiu de performanță în domeniul protecției mediului, Republica Moldova. Studiul al doilea. New-York și Geneva, 2005, pag. 23; Protecția mediului – acțiuni și rezultate: publicație ecologică consacrată zilei internaționale a mediului – compendiu publicitar de mediu (evenimente, experiențe, etc.). Chișinău: Elan Poligraf, 2010, p. 37.

²⁷⁶ ARDELEANU, M. *Drept administrativ*. București: Ed. Credis, 2007, p. 6. ISBN 978-973-734-293-5.

Pe bună dreptate se menționează că „controlul social sau obștesc, cum mai este numit în literatura de specialitate, asupra serviciului public, este o formă de legătură inversă în sistemul conducerii statale”²⁷⁷.

„Necesitatea recunoașterii existenței unui control obștesc este condiționată de dreptul și obligația generală a fiecărei persoane fizice și juridice de a proteja mediul”²⁷⁸, dar și datorită faptului că în multe cazuri, autoritățile publice se asociază cu utilizatorii de resurse de mediu, fie din cauza interesului economic major, fie din cauza interesului de ordin politic, care cu regret, nu ar trebui să prevaleze, dar care multeori este pus pe o poziție de preferință.

Societatea însă dă o apreciere obiectivă acelor nereguli, pe care le constată. Segmentul – țintă în care controlul obștesc ar trebui să „ochească” ar fi activitatea, în plan de calitate, a autorităților publice din domeniul protecției mediului”²⁷⁹. Prin urmare, ar fi necesar de reglementat un segment distinct legat de controlul ecologic și anume controlul obștesc.

În acest sens, suntem de opinia, că beneficiarii de folosință de mediu ar trebui „să aibă frică” de controlul ecologic obștesc mai mult, decât de cel de stat. Aceasta ar reprezenta ceva analogic cu „tutela administrativă” a controlului administrativ²⁸⁰.

La moment, însă legislația practic nu reglementează controlul ecologic obștesc, în special competențele, subiectele, limitele controlului, obligațiile beneficiarilor de folosințe de mediu și alte aspecte importante. Astfel, vedem că legislația nu are o abordare uniformă a tipurilor de control ecologic.

În plus, la nivel legislativ nu există și un regim de control ecologic clar al realizării controlului ecologic obștesc, chestie care în mod neapărat se cere a fi soluționată.

Controlul ecologic complex și controlul ecologic tematic. Având în vedere spectrul de probleme verificate în cadrul controlului, distingem controlul ecologic complex și controlul ecologic tematic.

Controlul complex vizează, de regulă toate aspectele activității de utilizare a resurselor de mediu, pe când cel tematic vizează un anumit aspect concret. Controlul complex reprezintă o verificare atotcuprinzătoare, care acoperă atât problema de utilizare corectă, cât și cea legată de

²⁷⁷ RAȚA, S. *Forme de control a activității autorităților administrației publice și interferența lor în procesul de administrare*. În: Revista Administrarea Publică, nr. 2, Chișinău, 2011, p. 123. ISSN 1813-8489.

²⁷⁸ MARINESCU, D. *Dreptul mediului înconjurător*. București: Ed. Șansa, 1996, p. 371. ISBN 973-9167-64-0..

²⁷⁹ ГОНЧАРОВ, А. *Гражданский контроль над органами власти*. Moscova: Ed. Vesi Mir, 2010, p. 13. ISBN 978-5-7777-0478-8.

²⁸⁰ POPESCU, E. *Distingerea dintre controlul administrativ-jurisdicțional și controlul judecătoresc al actelor administrației publice*. În: Analele Universității Constantin Brâncuși. Seria: Științe Juridice, Târgu Jiu, 2014, nr. 1, p. 100-102.

plata pentru folosință, și calitatea folosințelor de mediu și altele. Ele privesc atât activitățile de bază de folosință a resurselor de mediu, cât și cele aferente.

La rândul său o verificare tematică, de obicei acoperă problemele limitativ, deoarece se referă la un segment îngust de interes.

De exemplu, în practica judiciară, verificarea tematică poate să fie dispusă în legătură doar cu calitatea procesului tehnologic legat de folosirea factorilor de mediu.

Precum am mai menționat anterior, există și controlul ecologic planificat și controlul ecologic neplanificat. Prin natura activităților de control, control ecologic poate fi împărțit în controlul ecologic planificat și controlul ecologic neplanificat (inopinat).

„În vederea realizării obiectivului general de protejare a mediului, toate activitățile de valorificare a resurselor de mediu trebuie să fie supuse unei planificări”²⁸¹. Aceasta presupune, că inițial, înainte de începerea procesului de consumație, agentul de consum a resurselor de mediu, trebuie să-și planifice activitatea sa în acest domeniu.

Planificarea reprezintă un element al controlului ecologic anticipat. Și chiar dacă o astfel de planificare nu va face obiectul unui control ecologic de stat anticipat, oricum aceasta trebuie declarată drept o condiție universală a autorizării folosințelor speciale de mediu.

În fond, controlul este supus unei anumite planificări, din timp. Subiectul supus controlului este informat din timp despre perioada și faptul, că va fi supus controlului, așa cum și cu referire la tipul de control. Un astfel de control oferă posibilitatea pregătirii tuturor informațiilor și documentelor pentru control din timp, ceea ce facilitează și autoritatea de mediu care efectuează controlul, dar și asigură eficiența rezultatului în ansamblu.

În al doilea caz, în ce privește controlul ecologic inopinat, acesta este efectuat în mod sporadic, neplanificat, de regulă la necesitate. Este necesar de reținut faptul că deși în legislație, dar și în practica activității autorităților de protecție a mediului, se relevă tendința de a identifica drept temei pentru realizarea unui astfel de control, existența unei sesizări despre producerea unei careva încălcări concrete, totuși, trebuie să reținem că controlul inopinat, de regulă, este și unul tematic, dar nu exclude și posibilitatea de a fi unul complex, însă nu este unul, care urmează unei sesizări despre o anumită încălcare.

Sesizarea poate servi temei pentru un control inopinat, însă aceasta depinde de natura și conținutul sesizării. În opinia noastră sesizarea, care servește temei pentru pornirea unui control inopinat trebuie să aibă un caracter incert. Or o sesizare despre un fapt concret de încălcare, deja

²⁸¹ ROJANSCHI, V., BRAN, F., GRIGORE, F. *Elemente de economia și managementul mediului*. București: Ed. Economică, 2004, p. 412. ISBN 973-590-982-0.

nimerește sub incidența prevederilor articolului 374 al *Codului contravențional*, potrivit căruia „procesul contravențional începe de drept din momentul sesizării sau al autosesizării agentului constatatator privind săvârșirea contravenției”²⁸².

Drept exemplu am aduce cazul examinat de Judecătoria Chișinău sediul Rîșcani, unde inspectorul de mediu a efectuat un control ecologic și a depistat în cadrul controlului nereguli, printre care și circumstanțe, care au fost calificate drept fapte contravenționale. Prin Hotărârea judecătorească se atestă, că în rezultatul controlului inopinat efectuat la SRL „Sonaris-Com”, amplasat pe str. Ștefan cel Mare și Sfânt 196, mun. Chișinău, consemnat în procesul verbal de control nr.PV-IPM-202300310 din 20.02.2023, cât și în baza probelor acumulate și anume rezultatul analizelor de laborator, efectuate de laboratorul de Referință al Agenției de Mediu, raportul de încercare nr.8 din 23.02.2023, s-a constatat că, persoana juridică SRL „Sonaris-Com”, în timpul funcționării acesteia, admite depășirea normativelor emisiilor limitat admisibile (ELA) de poluanți în atmosferă stabilite în Autorizația pentru emisia poluanților în atmosferă de la sursele fixe de poluare nr.P-1391/2021 din 18.03.2021, cât și încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, manifestate prin stocare neselectivă și depozitarea deșeurilor în afara perimetrelor admise și special amenajate, încălcând prevederile prevăzute de articolele 3, 4, 13, 42 ale Legii nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile, articolul 38 al Legii nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, articolele 12, 13 ale Legii nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic²⁸³.

Deci, din textul actului judecătoresc se desprinde clar, că inspectorul care a efectuat controlul a supus analizei probele ridicate, iar urmare a identificării neregulilor, s-a sesizat și a pornit și procesul contravențional.

De altfel, aceasta este doar una din efectele actului de control inopinat, dar uneori unul din cele mai eficiente consecințe.

De regulă legislația nu limitează autoritățile de mediu în ceea ce privește implementarea controlului ecologic inopinat.

Cu toate acestea, trebuie recunoscut faptul că eficiența unei politici de control se poate de obținut doar dacă controlul ecologic va fi unul predominant planificat. Și practica controalelor efectuate, denotă aceeași tendință.

²⁸² Alineatul (2¹) al articolului 374 al Codului contravențional al Republicii Moldova, nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial* din 16.01.2009, nr. 3-6/15; republicat în: *Monitorul Oficial* al R.Moldova, 17.03.2017, nr.78-84/100.

²⁸³ Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 25 aprilie 2024 în Dosarul contravențional, nr. 4-780/2023 4-23035634-12-4-10032023.

Astfel, conform graficului controalelor planificate de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului pentru anul 2022, au fost planificate 2076 controale. Din numărul de controale planificate, pe parcursul anului 2022 au fost efectuate 1706 controale în mod planificat. În același timp, au fost efectuate și 113 controale inopinate²⁸⁴.

La fel, pentru aceeași perioadă a anului 2022 Inspectoratul pentru Protecția Mediului a efectuat 2038 controale la solicitare pentru eliberarea actelor permissive²⁸⁵. Deci, după cum vedem, ponderea controlului planificat este semnificativ mai mare.

Pe baza metodei de verificare a documentelor de mediu controlul este împărțit în *continuu și selectiv*. În fond, controlul ecologic se bazează pe verificarea tuturor documentelor și înregistrărilor în registrele de evidență (cadastrale și altele) sau în cele contabile, precum și a situației de fapt în ce privește starea de folosință și de protecție a resurselor de mediu utilizate de către beneficiar, pentru întreaga perioadă de activitate de folosință de mediu.

A doua modalitate presupune verificarea segmentului documentar a perioadei supuse controlului. Cu toate acestea, dacă o verificare aleatorie a unei perioade limitate, stabilește încălcări grave ale legislației de mediu sau abuzuri, atunci inspectorii de mediu sau alți subiecți cu drept de control în acest domeniu de activitate, pot indica necesitatea unei inspecții pe întreaga perioadă de activitate.

În literatura de specialitate, se mai distinge diferențierea controlului ecologic în funcție de locul, unde acesta faptic se realizează. Astfel, putem distinge *controlul ecologic de birou și controlul ecologic realizat la fața locului faptei (activității)*. Diferența dintre aceste tipuri se află în locul realizării inspecțiilor.

Percepția de eficiență a controlului ecologic de birou se datorează următoarelor:

- în primul rând, un control ecologic de birou este cel mai puțin intensiv în muncă, unde potrivit tipului respectiv de inspecție de mediu se oferă o mare diversitate de metode de control, dar și există posibilități de automatizare a acestuia;
- în al doilea rând, aceste verificări acoperă toți beneficiarii de folosință de mediu care au obținut autorizații de folosință specială sau sunt înregistrați ca beneficiari de folosință specială la autoritățile de mediu. În același timp, practica ne arată că inspecțiile la fața locului acoperă circa ¼ din capacitatea de a verifica beneficiarii de folosință de mediu.

Specificul efectuării controlului ecologic de mediu de birou include:

²⁸⁴ Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarul IPM – 2022. *Protecția mediului în Republica Moldova*. Chișinău, 2023, p. 164.

²⁸⁵ Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarul IPM – 2022. *Protecția mediului în Republica Moldova*. Chișinău, 2023, p. 164.

- caracterul masiv al operațiunilor efectuate de autoritățile de mediu în timpul verificărilor la birou. De fapt, fiecare beneficiar de folosință a resurselor de mediu oferă informația pentru verificare dependent de care și se stabilește și plata pentru utilizarea resurselor de mediu.
- termen strict pentru acumularea informațiilor și raportarea volumelor de valorificare a resurselor de mediu.

Obiectul principal al unui audit de birou este verificarea corespunderii actelor de folosire a resurselor de mediu cu prevederile legislației în vigoare, prezența documentelor permise pentru cazurile în care acestea sunt necesare, precum și corectitudinea achitării plăților prevăzute de lege pentru utilizarea resurselor naturale. „În plan legislativ, în unele țări, auditul ecologic este definit ca fiind o procedură de evaluare și de monitorizare a acțiunilor de protecție a mediului”²⁸⁶.

Uneori auditul ecologic mai este numit „control de management”. Cu adevărat, problemele actuale de mediu vor duce la consecințe periculoase pentru planetă, pentru oameni, și deci pentru afaceri.

Acesta este motivul pentru care auditul ecologic - controlul de management trebuie să țină cont de aspectele de mediu în evaluarea performanței activităților întreprinderilor care sunt beneficiari de folosință de mediu²⁸⁷.

În mare parte faptul, că controlul se realizează la locul unde are loc folosirea resurselor de mediu, depinde de tipul controlului. Dacă controlul este unul tematic, care are drept obiectiv verificarea dacă beneficiarul dispune de actele permise sau de careva autorizații anume, atunci realizarea controlului la fața locului este inutilă.

Și invers, dacă este realizat un control complex, atunci necesitatea efectuării constatărilor în teren este o necesitate iminentă. Având în vedere statisticile autorităților de mediu, despre controalele realizate la fața locului, constatăm că acestea sunt mai multe ca număr.

În mare măsură aceasta se datorează eficienței lor, deoarece permit autorității de mediu să utilizeze diverse metode de activități de control iar în consecință să obțină mai multe informații despre activitățile economice și de utilizare de către beneficiar a resurselor de mediu.

²⁸⁶ Articolul 1 al Legii nr. 96-766 din 3 octombrie 1996, referitoare la Codul mediului al Republicii Franceze. [citât 14.04.2025]. Disponibil:

<file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/NOUVEAU-CODE-ENVIRONNEMENT-revis-u00AEdéfinitif-20-11-2014-final-1.pdf>

²⁸⁷ COUTO, D. *Enjeux environnementaux et contrôle de gestion: le contrôle de gestion environnemental. Gestion et management*. Dumas, 2019, p. 3. [citât 19.04.2025]. Disponibil:

file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/COUTO_DYLAN_m%C3%A9moire.pdf

Inspecțiile realizate direct la întreprinderi și persoane în mod firesc contribuie la îmbunătățirea nivelului de organizare a procesului de folosire rațională a resurselor de mediu, asigură disciplina de executare a contractelor din partea beneficiarilor de folosință de mediu.

Cu toate acestea, un astfel de control nu poate fi predominant, deoarece aparatul de personal relativ mic al controlorilor ecologici, ce nu pot oferi capacitatea de a verifica simultan un număr semnificativ de beneficiari de folosință de mediu, nu permit un astfel de lux, dar și permanența unui anumit tip de control poate crea multe dificultăți însăși activității economice a beneficiarilor de folosință de resursele de mediu.

Avantajul controlului la birou, este că acesta oferă timp și suficiente rezerve de efort din partea autorității de mediu pentru a verifica un număr mare de beneficiari de folosință de mediu pe baza informațiilor, pe care le-au transmis aceștia, inclusiv pe baza declarațiilor sau rapoartelor așa cum și a documentelor justificative.

Controlul ecologic realizat pe baza documentelor și controlul ecologic faptic. În funcție de sursele de informare pentru realizarea controlului, distingem controlul ecologic realizat pe baza documentelor și controlul ecologic faptic.

Controlul documentar se bazează pe studierea datelor despre obiectul verificat în baza informației conținute în documente.

Un astfel de control ecologic este bazat pe folosirea unor așa tehnici ca: verificarea logică și aritmetică a documentelor; evaluarea de control ecologic a tranzacțiilor comerciale cu resursele naturale, de care beneficiază agentul economic, informații reflectate în documentele de dare de samă; controalele la contor pe volumele de resurse naturale comercializate, extrase sau depozitate; aprecierea corectitudinii reflectării proceselor tehnologice de valorificare a resurselor naturale; analiza economică și altele.

Controlul ecologic faptic, dimpotrivă, presupune prezența de facto pe teritoriul unde are loc valorificarea resurselor de mediu, cu realizarea cercetării activității întreprinderii, prin aplicarea tehnicilor reale de inspectare, cum ar fi examinarea, inventarierea, observația și altele. În practică, datorită lipsei unui număr suficient necesar de angajați în autoritățile de control ecologic, autoritățile care efectuează controlul, preferă în general controlul documentar.

Controlul ecologic obligatoriu și controlul ecologic opțional. După gradul de imperativitate, controlul ecologic poate fi împărțit în obligatoriu și control ecologic opțional. Această distincție a mecanismului de control se referă la decizia agentului de control de a efectua controlul. În așa fel, controlul obligatoriu impune controlorul de a efectua actele de control, iar la cel opțional controlorul decide autonom cu privire la necesitatea realizării controlului.

În dependență de frecvența controlului ecologic distingem *controlul ecologic inițial și controlul ecologic repetat*. Ca regulă generală, controlul ecologic este proactiv, adică autoritățile nu pot verifica beneficiarul de folosință a resurselor de mediu de atâtea ori, și atâta timp cât își doresc. Cu toate acestea, în unele cazuri este inevitabil ca controalele să se repete, sau să dureze.

Deci, deși inspectorul de mediu este obligat să verifice dacă un beneficiar de folosință de mediu are autorizațiile corespunzătoare pentru folosințele de mediu, acesta nu o poate face dacă deja a mai făcut-o anterior și ca urmare s- a convins de faptul că persoana dispune de un asemenea act.

Dimpotrivă, inspectorul de mediu este obligat să verifice dacă un beneficiar de folosință de mediu, în perioada ulterioară controlului, a continuat să comită abaterile constatate în timpul controlului sau nu, mai ales dacă autoritatea de control a prescris înlăturarea acestor neajunsuri²⁸⁸.

Controlul inițial reprezintă măsurile de control efectuate în legătură cu oricare beneficiar de folosință a resurselor de mediu pentru prima dată. Se are în vedere pentru prima dată cu referire la un anumit obiect sau o anumită sesizare.

Controlul ecologic repetat, reprezintă verificarea de a doua oară, sau mai mult de două ori în cursul unei anumite perioade, dar care privește chestiunile care au servit obiectul controlului.

Cel mai frecvent controlul repetat este urmare a constatării anterioare a unor neregularități. Cu titlu de exemplu, ne vom referi la cazul examinat de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, prin care s-a dispus recunoașterea vinovăției persoanei care nu a înlăturat neregulile constatate ca urmare a controlului precedent și indicate în planul de remediere. Astfel, instanța statuează că potrivit procesului-verbal cu privire la contravenție din 29 decembrie 2022 persoanei juridice îi este imputată fapta contravențională privind încălcarea cerințelor ecologice la exploatarea întreprinderii, încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, lipsa autorizației de emisie în atmosferă, neefectuarea plății pentru poluarea mediului, împiedicarea activității legitime a funcționarului public, pornind de la faptul că la data de 29 decembrie 2022, ora 10.00, în urma probelor acumulate a constatat , că contravenientul nu a îndeplinit măsurile de remediere înaintate, repetat, în planul de remediere II din 06 septembrie 2022, anexă la procesul-verbal de control inopinat din 02 martie 2022, în așa fel încălcând cerințele ecologice prin exploatarea întreprinderii, ce are ca gen de activitate colectarea, depozitarea temporară, păstrarea și prelucrarea prin piroliză a anvelopelor și altor resturi din material plastic, în lipsa autorizațiilor

²⁸⁸ Articolul 46¹ al Codului contravențional al Republicii Moldova, nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial* din 16.01.2009, nr. 3-6/15; republicat în: *Monitorul Oficial* al Republicii Moldova, 17.03.2017, nr.78-84/100.

de mediu pentru gestionarea deșeurilor și de emisie a poluanților în atmosferă, neefectuând și achitarea plății pentru poluarea mediului, pentru perioada anilor 2019-2021, inclusiv până la moment, astfel refuzând îndeplinirea prescripției obligatorii dispuse repetat, prin procesul verbal de control suplimentar din 06 septembrie 2022, cât și măsurile restrictive dispuse prin Decizia IPM nr. 318 din 10 martie 2022 privind suspendarea și interzicerea desfășurării activității, până la obținerea actelor permissive de mediu, fiind o contravenție continuă, încălcând prin aceasta prevederile articolelor 3, 4, 13, 25, 26, 42, 46, 60 ale Legii nr. 209 din 29 iulie 2016 privind deșeurile, articolelor 32, 71 din Legea nr. 1515 din 16 iunie 1993 privind protecția mediului înconjurător, articolelor 112, 13 ale Legii nr. 1422 din 17 decembrie 1997 privind protecția aerului atmosferic, articolului 14 al Legii nr. 1540 din 25 februarie 1998 privind plata pentru poluarea mediului²⁸⁹.

Deci, după cum vedem, controlul inopinat a identificat abateri substanțiale de la cerințele legale, inclusiv fapte de natură contravențională, inspectorul de stat de mediu a inițiat procedura contravențională, dar și a întocmit planul de remediere, după care peste o anumită perioadă de timp a realizat și procesul de control repetat, urmare la care, constatând faptul neînlăturării încălcărilor, a întocmit decizia pe cazul contravențional.

3.2.2. Formele de control ecologic

În literatura de specialitate nu s-a efectuat un studiu distinct în ce privește formele și metodele de control ecologic. Frecvent putem avea percepția că formele și metodele de control ecologic ar reprezenta o totalitate de tehnici, care uneori sunt considerate ca forme ale controlului, iar alteori ca tipuri de control. Ca exemplu, sunt opinii că în mod tradițional există așa forme de control ecologic cum ar fi cel *preliminar, curent și ulterior*.

În același timp, caracterizarea acestui concept, luând în considerare clasificarea controlului ecologic în funcție de momentul efectuării acestuia, implică de fapt tipurile sale și nicidecum formele. Discrepanțele terminologice sunt, de asemenea, tipice atunci când se interpretează astfel de concepte precum *controlul documentar și efectiv*.

În acest sens, se impune definirea formei de control, inclusiv și prin a reda deosebirea între formă și tip de control. Astfel, prin formă de control, se propune a înțelege manifestarea sau exprimarea acțiunilor specifice efectuate de subiecții de exercitare a controlului. Această

²⁸⁹ Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 01 aprilie 2024 în Dosarul contravențional, nr. 4-3981/2023 PIGD 4-23000926-12-4-04012023.

definiție, în opinia noastră, se potrivește cel mai mult în interpretarea filosofică a categoriei de „formă”.

Ar trebui să fim de acord că atunci, când interpretăm formele de control ecologic, trebuie să pornim de la relațiile dintre conținut și formă ca categorii filosofice, reflectând relația dintre două laturi ale oricărei realități.

Sub formele controlului ecologic, propunem înțelegerea metodelor de implementare a acestuia, ceea ce este vizibil în formularea legală potrivit căreia controlul ecologic se efectuează de către funcționarii din autoritățile de mediu, de competența cărora stă realizarea controalelor, inspecțiilor, obținerea de explicații de la beneficiarii de folosință de mediu, verificarea datelor pe teren și celor de raportare, inspectarea spațiilor și teritoriilor folosite pentru utilizarea resurselor de mediu.

Dacă inspecțiile de mediu fac parte într-adevăr din categoria formelor de control de mediu, apoi alte elemente reprezintă, în opinia noastră, metodele folosite în implementarea formelor de control ecologic.

Articolul 4 al Legii privind controlul de stat indică faptul că se consideră control orice formă de verificare, revizie, audit, evaluare și/sau analiză exercitată de către un organ de control, cu scopul de a constata respectarea legislației și de a verifica unele fapte relevante pentru domeniul de control al organului în cauză, la fața locului și/sau prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații prin poștă, inclusiv prin poșta electronică, sau prin telefon, informație pe care aceasta, în virtutea legii, nu este obligată să o ofere²⁹⁰.

Prin urmare, în contextul actualului cadru legislativ, inspecția spațiilor forestiere așa cum și a teritoriilor utilizate de beneficiarii de folosință a resurselor de mediu, menită să obțină venit de pe urma acestei utilități, nu poate să fie considerată ca o formă independentă de control ecologic și urmează a fi efectuată în afara cadrului unui control ecologic.

În speță ne referim la actele de control în cadrul unui audit realizat la inițiativa însăși a beneficiarului de control ecologic. Este de remarcat faptul că auditul ca formă de control este mult mai distinctă, în sensul în care controlorul beneficiază de independență instituțională²⁹¹.

La acest capitol, noi avem posibilitate să pledăm asupra unei independențe mai evidențiate. Mai ales că activitatea lui este strict legată de lipsa de interes. De regulă auditorul

²⁹⁰ Articolul 4 al Legii privind controlul de stat nr. 131, din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

²⁹¹ ROJANSCHI, V., BRAN F., GRIGORE, F. *Elemente de economia și managementul mediului*. București: Editura Economică, 2004, p. 593. ISBN 973-590-982-0.

este dezinteresat. Aceasta o apreciem în așa fel, deoarece evaluarea prin auditul ecologic asigură cel puțin două funcții importante, cum ar fi:

„a) girarea sitului și patrimoniului său ca un „bun tată de familie”, în sensul eliminării factorilor de risc, a oricărei poluări excesive;

b) a dispune de un instrument intern de comunicare și informare pentru a sensibiliza personalul, dar și a permite aprecierea raportului întreprinderii cu exteriorul”²⁹².

În opinia noastră, această poziție poate fi aplicată numai în legătură cu activitățile legate de obținerea veniturilor, însă nu se poate exclude și pentru alte situații similare.

În acest sens trebuie să remarcăm că problema definiției legislative a formelor și metodelor de control ecologic devine în prezent, un subiect destul de relevant.

Aceasta deoarece incertitudinea și inexactitatea în materie de definire științifică și de control ecologic a formelor și metodelor de control ecologic, îl dezorientează nu doar pe utilizator, dar chiar și pe legiuitor.

Deși scopul științei este de a se baza pe cercetare și pe relații sociale emergente, pentru a dezvolta direcțiile de legiferare, de a da recomandări practice în dezvoltarea și adoptarea actelor reglementatoare, după cum vedem, nu totdeauna știința este în capacitate de a oferi soluții simple și pe înțeles, tuturor problemelor existente.

Vom încerca să oferim anumite recomandări în acest sens. În opinia noastră, formele de control ecologic includ și asigurarea unui monitoring de mediu.

La fel, acestea includ și controlul operațional ecologic, inclusiv de birou și în teren, precum și alte varietăți. În acest sens, ținem să menționăm că în opinia unor autori, monitoringul ecologic poate fi determinat ca un instrument distinct de cel de control ecologic²⁹³.

Monitoringul ecologic are drept scop organizarea procedurilor de conexiune a informației de la autoritățile de mediu și beneficiarii de folosințe de mediu, privind folosințele de mediu și starea de mediu, precum și asigurarea informațională a procesului de adoptare a deciziilor de mediu, inclusiv în procedura de control prealabil, dar și nu în ultimă instanță, informarea populației privind starea de mediu și riscurile de mediu²⁹⁴.

²⁹² DUȚU, M. *Dreptul mediului*. Tratat. Volumul I. București: Editura Economică, 1998, p. 156. ISBN 973-590-038-6.

²⁹³ LAEVSCAIA, E. *Introducere în dreptul climei*. Minsk: Kolorgrad, 2024, p. 378. ISBN 978-985-896-716-1.

²⁹⁴ ЯКУНИНА И., ПОПОВ Н., *Методы и приборы контроля окружающей среды. Экологический мониторинг*. Tambov: Ed. Universității tehnice din Tambov, 2009, p. 10. ISBN 978-5-8265-0864-0.

Este de apreciat în acest context și faptul că, în multe țări se abordează problema creării unui sistem integrat de informații de mediu, care ar asigura nu doar eficiența controlului, dar și posibilitatea operării unei analize fundamentale a stării de mediu²⁹⁵.

Aceasta ar permite să dezvoltăm și să perfecționăm procesul decizional în materie de protecție a mediului, dar și să putem prognoza și preîntâmpina situațiile de risc major de mediu.

Pentru a determina formele de control ecologic este necesar a discuta despre forme de control în general, deoarece ele de fapt se referă la orice domeniu de control, inclusiv și la cel ecologic.

De remarcat este faptul că controalele de mediu presupun în mod inerent aplicarea metodelor de efectuare a acestora. Am putea oferi drept exemplu așa metode cum ar fi obținerea de explicații de la beneficiarii de folosință de mediu, de la agenți economici, activitatea cărora este legată cu folosirea resurselor de mediu sau poluarea acestora, precum și solicitarea de acte, examinare a situației de fapt etc.

La fel aici pot fi incluse și procedurile individuale de control ecologic, cum ar fi verificarea înregistrării drepturilor de utilizare a resurselor de mediu, verificarea sau confirmarea obținerii tuturor actelor permissive sau autorizațiilor de folosință, concomitent verificând oportunitatea folosințelor de mediu, verificarea valabilității dreptului concret de folosință dar și a corectitudinii utilizării resurselor de mediu cu regim ecologic special, verificarea respectării procedurii de valorificare a resurselor naturale, verificarea executării prescripțiilor la ordinul organului de stat pentru protecția mediului.

Acest model de raporturi ale autorităților de mediu cu beneficiarii de folosință de mediu operează cu succes de mult timp cât la noi în țară, atât și în țările străine. Toate aceste modalități pot reprezenta obiectul unor discuții științifice aparte.

Astfel, atribuirea monitoringului activității de folosire a resurselor de mediu de către organizațiile comerciale și persoanele fizice, la forma de control ecologic în opinia noastră, ar provoca discuții destul de controversate.

Dacă forma este o manifestare externă a esenței unui fenomen, atunci forma controlului ecologic este o manifestare externă a esenței conceptului de „control ecologic”.

Întrucât controlul ecologic este o activitate a autorităților de mediu pentru a preveni, detecta și suprima încălcări comise de beneficiarii de folosință de mediu, apoi monitoringul

²⁹⁵ Minister de la transition ecologique et solidaire de la Republique Francaise. Minister de la justice de la Republique Francaise. *Mission d'évaluation des relations entre justice et environnement*. Dans: Une justice pour l'environnement, Paris, 2019, p. 19.

organizațiilor comerciale și a persoanelor fizice, beneficiarilor de folosință a resurselor de mediu, în opinia noastră, sunt elementele care asigură efectuarea controlului ecologic.

Monitoringul organizațiilor comerciale și a persoanelor fizice, beneficiarilor de folosință a resurselor de mediu, reprezintă o procedură care creează condiții speciale pentru asigurarea eficacității în efectuarea controlului ecologic de către autoritățile competente.

În literatura de specialitate se remarcă necesitatea asigurării unei eficiențe a exercitării dreptului persoanei la un mediu sănătos din punct de vedere ecologic, anume prin prisma controlului²⁹⁶. În aceste circumstanțe, singura formă eficientă de control ecologic rămâne a fi auditul ecologic.

În literatura de specialitate, auditul ecologic mai este numit și ecoauditul²⁹⁷. Or, forma controlului ecologic este un set de măsuri reglementat de normele de drept și care sunt expresia externă a activităților de management ale statului în sfera de protecție a mediului, având ca obiect organizarea procedurii și metodelor de desfășurare a controlului.

Este de remarcat faptul, că deși auditul ecologic își are rădăcinile în auditul financiar-economic, totuși considerăm că trebuie să facem distincție între auditul financiar și cel ecologic.

În opinia unor cercetători, pe care de altfel o susținem și noi, auditul ecologic este mai vast, or acesta cuprinde un spectru mai mare de chestiuni, nelimitându-se doar la activitatea economico-financiară a întreprinderii (beneficiarului), dar și la chestiunile legate de asigurarea protecției factorilor de mediu prin prisma acestei activități²⁹⁸.

După cum am spus mai devreme, în opinia noastră există o singură categorie de forme de control ecologic, care este realizat sub forma de:

- a) audit ecologic de birou;
- b) audit ecologic la fața locului;
- c) monitorizare de mediu;
- d) verificarea monitoringului de mediu;

Caracteristici ale acestor tipuri de verificări vor fi discutate într-un ulterior paragraf al acestui studiu.

²⁹⁶BULIMAGA, C., BACAL, P., CERTAN, C., ȚUGULEA, A. *Programul de măsuri pentru asigurarea dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale din regiunea de dezvoltare nord și planul local de acțiuni de mediu pentru ecosistemul urban Bălți*. Chișinău: Impressum, 2023, p. 21-22. ISBN 978-9975-3587-8-1.

²⁹⁷DUȚU, M. *Dreptul mediului. Tratat*. Volumul I. București: Editura Economică, 1998, p. 156. ISBN 973-590-038-6.

²⁹⁸ГОРКОВЕВКО Н, . *Экологический контроль и аудит в природопользовании: курс лекций*. Krasnodar: КубГАУ, 2015, p. 57.

3.2.3. Metodele de control ecologic

În dicționarul explicativ „metodă” se referă la ansamblul de procedee pentru realizarea unui anumit scop²⁹⁹.

Altfel spus, aceasta reprezintă un mod de a face ceva în practică. La definirea conceptului de metode de control ecologic ca de altfel ca și la celelalte definiții, în literatura de specialitate, se face o abordare destul de comună în ce privește, ce reprezintă metoda controlului ecologic.

Așa cum am spus, aceasta este înțeleasă ca o totalitate de tehnici, procedee și mijloace de influență în vederea realizării scopului determinat – asigurarea realizării folosirii raționale și protecției mediului.

Metodele de control ecologic se referă la întregul sistem de metode științifice, teoretice și practice de cunoaștere, cum ar fi:

- tehnicile metodologice, științifice generale pentru studierea obiectelor de control (analiză, sinteză, inducție, deducție, analogie, matematică, modelare, abstractizare, metode statistice, metoda logică, metoda comparativă și altele);
- tehnici metodologice empirice (inventariere, control măsurători, verificări și contraverificări, testarea logică, scanarea, anchetele scrise și verbale, audierea martorilor, verificarea documentelor, examinarea obiectelor și documentelor la care acestea se raportează, inspecția spațiilor (teritoriilor) și a obiectelor, examinare și de altă natură);
- tehnici specifice științelor conexe (tehnici de analiză, inclusiv expertize biologice, chimice și de altele, metode teoretice, cum ar fi aplicarea probabilității (prezumțiile), statistica matematică și altele).

Trebuie remarcat faptul, că atunci când se efectuează controale ecologice, se folosesc metode speciale. Legislația de mediu nu face referințe în mod special la conceptul de metode ale controalelor ecologice.

Prin urmare, considerăm, că este oportun să formulăm definirea acestui concept. Astfel, prin metodele de control ecologic trebuie de înțeles acel set sistematizat de pași și acțiuni secvențiale, care vizează realizarea cu succes a acestor verificări.

Având în vedere clasificarea controlului ecologic după tipurile sale, este necesar să se treacă la caracterizarea metodelor de implementare a acestuia, de aceea, vom preciza că prin

²⁹⁹[citat: 01.12.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/metoda>

metode de control ecologic, trebuie de înțeles tehnicile, metodicele sau mijloacele de implementare a acestuia.

Utilizarea unei anumite metode depinde de o serie de factori, cum ar fi statutul de control ecologic al autorității de control, așa cum și statutul subiectului supus controlului, rezultate din caracteristicile formelor de activitate a acestuia etc.

Putem distinge următoarele metodele de control ecologic:

a) **Inspecții** – acte și proceduri de control realizate pe baza documentației de raportare. Obiectul verificării reprezintă partea documentală a activității economice de utilizare a resurselor de mediu. De cele mai dese ori, acestea sunt realizate întru eliminarea încălcărilor detectate din conținutul documentației prezentate în procesul de raportare;

b) **Anchete** – acte și proceduri de control care acoperă o gamă mai largă de indicatori de control decât inspecțiile, deși au ca obiect o anumită problemă sesizată, de regulă ad hoc;

c) **Supraveghere** – acte și proceduri de control efectuate de autoritățile înzestrate cu atribuții de supraveghere a respectării legislației de mediu. Activitățile de supraveghere, reprezintă acte de natură să asigure administrarea și folosirea rațională a resurselor de mediu. De fapt, funcția de supraveghere este deseori confundată cu controlul propriu-zis.

Însă, în literatura de specialitate se face o precizare în ce privește esența funcției de supraveghere, unde prin aceasta se asigură verificarea corespunderii activității realizate de beneficiarul de folosință de mediu, cu prevederile legislației penale și contravenționale³⁰⁰.

Totodată, nu putem fi de acord cu unu autor, care disting funcția de supraveghere a stării de mediu, de cea de control ecologic, doar având în vedere autoritățile care exercită aceste funcții – la caz procuratura, poliția și alte autorități din domeniul înfăptuirii justiției – supravegherea de mediu, iar autoritățile specializate în activități de protecție a mediului – Inspectoratul pentru Protecția Mediului și altele – controlul ecologic³⁰¹.

După noi, funcția de supraveghere trebuie identificată nu de faptul, care autoritate o exercită, ci având în vedere esența acesteia. Ne referim la autoritățile cu competență generală de supraveghere a respectării legislației (poliție, autorități de supraveghere de mediu etc.), dar și la

³⁰⁰ БУТЫЛИНА, Е. *Земельный надзор и контроль*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Moscova, 2015, p. 9; Savin, A. Moscova, 2010, p. 215-225. [citat 01.12.2024]. Disponibil: <http://cyberleninka.ru/article/n/sootnoshenie-ponyatiy-ekologicheskoy-kontrol-ekologicheskoy-nadzor>

³⁰¹ НИЖНИК Л. *Организационные и экономико-правовые гарантии реализации права на благоприятную окружающую среду*. Teză de doctor în drept. Moscova, 2019, p. 70. [citat 01.12.2024]. Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/teza%20645cf6c2cfe4312f5f67ae7f36d8f3f3.pdf>

autorități de conducere și supraveghere administrativă de orice tip de activitate în domeniul protecției mediului.

d) **Analiza activităților ecologice** – acte și proceduri de control, care implică detaliat studiul ecologic periodic sau anual, precum și raportarea pentru a determina evaluarea generală a rezultatelor stării factorilor de mediu, precum și a activității de utilizare a factorilor de mediu, iar în mod special, a eficienței de mediu în utilizarea acestora;

e) **Observare (monitoring)** – acte și proceduri de control care presupun asigurarea unor preluări de date și informații în mod constant, cum ar fi spre exemplu, cu referire la emisiile de noxe în atmosferă – starea lor ecologică, etc.;

e) **Audit** – acte și proceduri de control care presupun o examinare completă a situației ecologice în raport cu activitatea economică a unei entități economice în vederea verificării acesteia în materie de legalitate, corectitudine, caracter adecvat și eficacitate.

Domeniile, în care se efectuează controale de mediu permit evidențierea următoarele tipuri de metode de control:

- verificări formale;
- verificări matematico-logice;
- verificări normative;
- verificări directe la birou.

O verificare formală include verificarea tuturor formularelor și documentelor de raportare stabilite de lege (de exemplu, documente care confirmă acordarea de avantaje de mediu sau confirmarea exportului de produse extrase din mediul natural, cu volumele acceptate potrivit dispozitivului documentelor permissive etc.).

Se verifică și disponibilitatea și îndeplinirea clară a tuturor cerințelor obligatorii prevăzute de actele de control ecologic.

Verificarea matematico-logică face posibilă evaluarea corectitudinii calculului matematic și logic al unuia sau altuia din indicatori. De exemplu, se compară valoarea profitului impozabil, informația cu privire la care se găsește la Inspectoratul Fiscal de Stat, cu prețul de vânzare și volumele de producție permisă la extragere din mediul natural. În timpul verificării matematico-logice, acesta este controlat în ce privește corectitudinea calculului sumelor totale din document, atât pe orizontală, cât și pe verticală.

Verificarea normativă este o verificare a conținutului unui document din punct de vedere a controlului ecologic, adică în ceea ce privește respectarea legislației în vigoare. Această metodă permite să identificăm documente cu conținut ilegal, să stabilim fapte de anulare

nejustificată a costurilor pentru resursele naturale extrase, aplicarea incorectă a cotelor de utilizare a resurselor naturale etc.

Verificarea directă de birou reprezintă o verificare logică a corespondenței datelor digitale, în conformitate cu care beneficiarul de folosință a resurselor de mediu poate fundamenta logica operațiunilor realizate și potrivit cărora se determină cuantumul volumului resurselor de mediu utilizate.

Metodele de desfășurare a controalelor ecologice directe de birou, de regulă au ca obiect informații clasificate, care reprezintă principalele căi de stabilire a faptului dacă un beneficiar de folosință a resurselor de mediu a subestimat baza de controlare fără efectuarea unui control ecologic la fața locului. În acest caz se compară informațiile furnizate de către beneficiarul de folosință a resurselor de mediu (raportarea acestuia), cu date din controalele și informațiile altor beneficiari de folosință de mediu, sau ale agenților economici cu care subiectul controlat are raporturi comerciale. Prin urmare obiectiv al acestei metode de control sunt informațiile provenite (primite) din surse externe.

Pentru a efectua controlul ecologic de birou, sunt necesare a se dezvolta programe speciale.

În opinia noastră se pare posibil să se definească programul de inspecție de mediu ca fiind un set de activități specifice desfășurate de autoritățile de mediu în vederea rezolvării problemelor întâmpinate la efectuarea controalelor de mediu. Programele de inspecție pot fi de mai multe tipuri:

- a) programe de bază, care oferă control asupra problemelor generale, supuse verificării în toate organizațiile, indiferent de forma de proprietate și tipul de activitate;
- b) programe care țin cont de specificul organizațiilor controlate, natura activității desfășurate, forma organizatorică și de control ecologică, componența fondatorilor și a participanților, și sursele de finanțare;
- c) programe de desfășurare a inspecțiilor tematice operaționale pentru o gamă restrânsă de probleme, de exemplu, în timp util și complet folosirea rațională a resurselor de mediu pe venit reținut.

Programul de bază ar trebui să includă următoarele întrebări:

- implementarea propunerilor privind raportul de inspecție realizat anterior;
- respectarea cerințelor stabilite pentru procedura de utilizare a resurselor de mediu;
- respectarea procedurii de acordare a drepturilor de folosință a resurselor de mediu pe baza documentelor relevante;

- respectarea formei, caracterul complet și oportunitatea depunerii informației;
- respectarea oportunității și complexității transferurilor către buget a taxelor și altor plăți pentru folosințele de mediu.

Pe baza programului de bază, pot fi elaborate programe speciale de control ecologic. Acestea pot privi un segment îngust de interes sau un anumit fascicul de acte necesar a fi realizate.

În baza rezultatelor analizei efectuate la capitolul folosirea rațională a resurselor de mediu și situația ecologică, precum și luând în considerare alte informații disponibile, se stabilește lista finală a problemelor supuse controlării și verificării.

Activitatea de pre-verificare este o parte importantă pentru realizarea procesului ulterior de verificare. În timpul procesului de pre-verificare apar primele informații despre organizația selectată pentru inspecție, astfel cum poate fi adoptată o strategie pentru viitorul control ecologic.

Tot aici se face aprecierea, dacă va fi realizat un control complex, sau este suficient să se acorde atenție doar unor probleme în mod separat.

Pre-verificarea are ca scop familiarizarea cu motivele și datele inițiale ale selecției organizației sau persoanei ca obiect al inspecției, verificarea necesității documentarului ce urmează a fi supus controlului, verificarea cu atenție a erorilor din documentația de raportare și declarațiile privind situația de mediu, colectarea informațiilor suplimentare necesară pentru organizarea activității de la alte autorități (autorități vamale, poliție, pompieri și alte autorități ale afacerilor interne), evidențierea principalelor probleme de inspecție, adoptarea deciziilor strategice (stocarea și administrarea de informații, implicarea altor organizații, disponibilitatea rezultatelor de la prima întâlnire, ora de începere a inspecției, numărul de participanți la inspecție) și altele.

După vizitarea prealabilă a organizației și verificarea tuturor datelor colectate (documentație și informații), este recomandabil să se întocmească un plan final, cu privire la faptul, ce probleme sunt supuse verificării. Etape critice în procesul de planificare și pregătire a controlului ecologic:

- formarea unui tablou informațional de date despre beneficiarii de folosință de mediu;
- auditul de birou al situațiilor de baza în timpul controlului, inclusiv verificarea conexiunii logice dintre raportarea individuală și indicatorii de folosință faptică a resurselor de mediu concrete (zăcăminte, lemn, pește, ape etc.);
- verificarea comparabilității indicatorilor de raportare cu indicatorii similari din perioadele anterioare de raportare, evaluarea situațiilor de folosire constatate și a declarațiilor de

folosire a resurselor de mediu în ceea ce privește conformitatea acestora cu datele de care dispune organul de control ecologic potrivit informației din documentele economice de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, precum și cele primite din alte surse;

- colectarea datelor și identificarea întreprinderilor din domenii similare a activității realizate de beneficiarul supus controlului;
- analiza nivelului de dinamică a principalilor indicatori economici legați de folosirea resurselor naturale, inclusiv analiza comparativă cu date similare a activității altor întreprinderi;
- identificarea datelor dubioase sau a inconsecvențelor, care pot indica asupra posibilelor încălcări ale legislației de mediu.

În unele surse de specialitate se face referință la faptul că etapele inițiale în sine pot conține acte de investigație³⁰². Astfel uneori, pentru a identifica cadrul de control, dar și subiectele care vor fi supuse controlului, este nevoie de anumite investigații care să ofere posibilitatea de a dispune de tabloul real al faptelor.

Toate acestea în final trebuie să asigure un proces continuu și eficient de realizare a controlului ecologic de stat. În timp ce dreptul mediului pretinde a avea o unitate structurală – instituția controlului ecologic, precum și că, această instituție a controlului ecologic corespunde ca concept sistemului de mecanisme de protecție a mediului, în opinia noastră, pentru cunoașterea metodelor de control ecologic, ar trebui mai întâi de toate să se ia în considerare metodele de cercetare, precum și prevederile privind metodele din legislația actuală.

O definiție similară la interpretarea conceptului de metodă de control s-a remarcat și în literatura de specialitate, unde metodele de control ecologic sunt identificate ca fiind niște tehnici specifice utilizate în implementarea funcțiilor de control.

Dacă e să ne referim la tipurile metodelor de control ecologic, atunci menționăm că acesta este un control prin prisma tehnicilor și metodelor. Totuși acest concept nu este în întregime viabil, deoarece în doctrină este indicat că conceptele se raportează între ele potrivit raportului „particularul cu generalul”. Și anume că conceptul de „tehnică” ne vorbește despre o manifestare specifică a conceptului generic – „metodă”.

Totodată, analizând literatura de specialitate, se poate observa că în esență conceptul de „metodă de control ecologic” este definit tocmai ca „un set de tehnici, metodici și mijloace pentru efectuarea controlului ecologic”.

³⁰² ROJANSCHI, V., BRAN, F., GRIGORE, F. *Elemente de economia și managementul mediului*. București: Ed. Economică, 2004, p. 419. ISBN 973-590-982-0.

În acest sens, alături de caracteristicile generale ale metodelor de control ecologic, problema stabilirii listei în sine a metodelor de control, a devenit discutabilă. În unele surse se indică faptul că metodele de control ecologic includ și „verificarea conturilor, a soldurilor” rezultate din valorificarea resurselor de mediu. Trebuie de recunoscut că fiecare dintre aceste metode se împarte în metode mai specifice care permit rezolvarea sarcinilor intermediare, relativ „mici”.

A mai fost lansată ideea, precum că metodele de control ecologic variază în funcție de stadiul (timpul) specific de control. Este de remarcat că la efectuarea controlului preliminar și curent, se aplică așa metode de control precum verificarea tuturor calculelor pentru toate planurile de realizare a activității economice preconizate, acest lucru fiind posibil chiar și în cadrul expertizei ecologice.³⁰³

În cadrul acestei metode se verifică indicatorii planului economic, se supun examinării documentele, inclusiv cele care atestă capacitățile financiare ale beneficiarului de folosință de mediu, și anume existența de fonduri sau existența antecontractelor de finanțare a activității economice preconizate.

În literatura de specialitate se remarcă faptul că expertiza ecologică apare ca o formă a controlului ecologic preventiv³⁰⁴, iar auditul ecologic va reprezenta un instrument de control al întreprinderilor în funcțiune, prin intermediul căruia sînt posibile evaluarea și evidențierea activităților desfășurate de agenții economici, pentru a afla dacă ele corespund standardelor, regulilor, actelor în vigoare și cerințelor de asigurare a securității ecologice³⁰⁵, etc.

Totuși, principala metodă de control ulterior este auditul. Această metodă de control ecologic are în vedere subiectul, obiectul, scopul și temeiul controlului. În opinia noastră, la metode ale controlului ecologic se referă controlul ecologic sub forma verificării documentației și a corespunderii stării reale a lucrurilor în raport cu cele raportate autorităților de mediu de către beneficiarii de folosințe de mediu.

Metodele de implementare a controlului ecologic de stat sunt verificările sub forma de **audit, de examinare, de autorizare a operațiunilor** și altele.

³⁰³DIACONU, L. *Considerations About The Ecological Expertise And The Environmental Impact Assessment*. In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Spring Edition Vol.10, nr.1, mai, 2024: Germania, Wiesbaden, p. 18-27. ISSN 2365-3353.

³⁰⁴ УПСУ В Законодательное зугулирование экологической экспертизы În: Analele științifice ale USM, Seria: Științe Socio-Umane, vol. 1, Chișinău, 2000, p. 207. ISSN 1811-2668.

³⁰⁵ CHISELIȚA, S. *Auditul ecologic – perspectiva începutului de mileniu*. În: Revista Mediul Ambiant, Chișinău, 2002, nr. 1, p. 24. ISSN: 1810-9551.

Auditul reprezintă o examinare profesională a unor informații cu scopul de a exprima o opinie responsabilă și independentă în raport cu un anumit standard³⁰⁶. Auditorul de mediu este persoana calificată pentru efectuarea auditurilor de mediu, ei urmând a fi independenți de activitatea, pe care o audiază³⁰⁷.

Un audit înseamnă o verificare completă a activităților unității supuse controlului, care se exprimă în efectuarea acțiunilor de control asupra studiului documentar și factual al legalității întregului proces de utilizare a resurselor de mediu și a corespunderii volumului sau cifrei de afaceri finale cu consumul sau influența reală a resurselor de mediu. Nu mai puțin important este necesitatea analizei fiabilității și corectitudinii reflectării lor în documentația de evidență a folosințelor de mediu. Rezultatele inspecției și auditului sunt documentate prin reflectarea acestora într-un act.

Examinarea ca metodă a controlului ecologic, înseamnă analiza și evaluarea stării într-o anumită zonă de activitate a obiectului de control. Rezultatele examinării sunt formalizate, de regulă, cu o concluzie formulată într-o încheiere.

Autorizarea activităților de folosire a resurselor de mediu înseamnă o activitate prealabilă de încuviințare a folosințelor de mediu. Este necesar de distins autorizația de mediu ca document permisiv de procedura de autorizare, unde ultima are drept scop verificarea condițiilor legale de autorizare a activităților antropice în mediul înconjurător³⁰⁸. Această metodă presupune și dreptul de a refuza autorizarea activității respective. Or, permisiunea realizării activităților de folosire a resurselor de mediu, se reflectă în înscrierea permisului într-un act, dar exclusiv după verificarea documentelor depuse în scopul efectuării folosințelor de mediu.

Inspecțiile. După cum am mai menționat anterior, inspecțiile sunt împărțite în inspecții de birou și de teren, inclusiv controale de contor. Inspecțiile de birou înseamnă inspecții efectuate conform sediul autorității de stat competente în domeniul controlului ecologic.

Inspecțiile la fața locului reprezintă inspecțiile efectuate conform amplasării obiectului de control, timp în care se determină conformitatea realizării activităților de valorificare a resurselor de mediu cu prevederile documentelor primare de autorizare a folosințelor.

Nu în ultimă instanță sunt importante așa metode ca „contrainspecțiile”, care înseamnă acele inspecții care sunt efectuate în cadrul inspecțiilor la fața locului și/sau la birou, dar care au

³⁰⁶ [citat 04.04.2025]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/audit>

³⁰⁷ BĂDESCU, V. *Dreptul mediului. Sisteme de management de mediu*. București: C.H. Beck, 2011, p. 56. ISBN 978-973-115-862-4.

³⁰⁸ Ș. ȚARCĂ. *Tratat de dreptul mediului*. București: Ed. Lumina Lex, p. 36. ISBN 978-973-758-216-4.

drept scop stabilirea și/sau confirmarea/infirmarea faptelor legate de activitățile realizate de beneficiarul obiectului controlat.

Spre exemplu, la 12 iulie 2023, de către agentul constatator Ion Țurcan a fost efectuată o inspecție, iar urmare la aceasta a fost întocmit și procesul verbal cu privire la contravenție seria/nr. 027059 în privința directorului IP, Centrul Republican de Diagnostic Veterinar, - Grigore Porcescu, în baza art. 144 și 154 alin. (3) din Codul contravențional, pentru faptul că la data de 12.07.2023 în sediul IPM Chișinău, situate în mun. Chișinău conform probelor acumulate, cât și actului de inspectare nr. 025202 din 12.07.2023 întocmit în baza mai multor petiții parvenite de la persoane fizice și juridice, s-a stabilit că IP „Centrul Republican de Diagnostic Veterinar” amplasat în mun. Chișinău, ce desfășoară activitate vetrinară, a comis fapta de incinerare a deșeurilor de țesuturi anuale a căror colectare și eliminare fac obiectul unor măsuri speciale privind prevenirea infecțiilor fără a deține autorizație de mediu pentru gestionarea deșeurilor, astfel încălcând cerințele ecologice prin exploatarea, întreprinderii cât și încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, fiind o contravenție continuă³⁰⁹.

La cazul din speță, constatăm, că de fapt inspectorul de mediu, inițial a realizat un control ecologic. Și doar urmare a actului de control ecologic a constatat faptul comiterii contravenției, urmare la care s-a sesizat.

Este de menționat faptul, că în procesul de control ecologic, se pot identifica multe fapte contravenționale, sau chiar și penale, însă este și mai important ca controlul să nu aibă drept geneză o sesizare despre faptul contravenției sau infracțiunii constatate. Or, în așa caz, acesta nu mai reprezintă act de control ecologic, ci reprezintă acte de procedură contravențională sau penală, care nu au nimic comun cu controlul ecologic.

Astfel, putem concluziona, că activitățile de control ecologic ale autorităților care exercită controlului ecologic de stat au ca obiectiv procedura de prelucrare a informației administrate, dar și rezultatele implementării obiectivelor de control ecologic.

Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că reglementările existente indică diferite nivele și modalități de aplicare ale conceptelor de „metode” și „forme” de control, așa cum și interaplicabilitatea lor.

Respectiv, legiuitorul, deseori apreciază calitatea metodelor de control ecologic de stat, anume prin prisma formelor în care acesta este realizat.

³⁰⁹ Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 13.02.2024 în Dosar contravențional, nr. 4-2595/2023 (4-223101805-12-4-14072023).

Fundamentându-ne pe cele expuse mai sus, constatând lipsa de uniformitate în înțelegerea teoretică a conceptului de metode de control ecologic în dreptul mediului, constatăm că în consecință aceasta conduce la o lipsă de consens în înțelegerea metodelor controlul ecologic.

De exemplu, metodele de control ecologic au fost înțelese ca „tehnici specifice și modalități de implementare a controlului” sau „totalitatea de tehnici și metode utilizate de autoritățile abilitate în activitățile de control ecologic”.

În același sens, prin metode de control ecologic se înțeleg acele „tehnici și metode utilizate în implementarea uneia sau altei forme de control în funcție de circumstanțe specifice”, care se referă la verificarea datelor legate de valorificarea de facto a resurselor de mediu, precum și cele raportate de agenții economici și alți beneficiari de folosință de mediu, revendicarea de acte, inventarierea resurselor existente, inspecții în teritoriu, examinarea de documente, examinarea și inspectarea de obiecte special protejate de mediu, audierea martorilor și declaranților sesizanți, obținerea de explicații de la beneficiarii de folosință de mediu, realizarea măsurilor speciale de investigații în cadrul cauzelor penale instrumentate, inclusiv și achiziții de testare, dispunerea suspendării tranzacțiilor pe conturile beneficiarilor de folosință de mediu, și altele.

În opinia noastră, metodele de control ecologic diferă în funcție de formele de control ecologic și se identifică ca fiind:

1) metode de bază ale controlului ecologic de stat:

- înregistrarea;
- efectuarea de modificări ale regimului de folosință sau ale acreditărilor;
- radierea;

2) metode de monitorizare și de control ecologic operațional:

- obținerea de informații despre activitățile economice curente legate cu folosirea resurselor de mediu ale beneficiarilor de folosință a resurselor de mediu;
- controlul veniturilor rezultate din folosințele de mediu;

3) metoda principală de control ecologic de birou și de teren, care este o asociație a legiuitorului în cadrul procesului specificat de rezolvare a problemelor, atât de control, cât și de testare, și de natura analitică legată de sfera investigației impactului de mediu;

4) principala metoda de control administrativ și ecologic: controlul rezultat din competențele speciale ale autorităților de mediu, completitudinea colectării și transferul la timp a folosirii raționale a resurselor naturale și a altor plăți obligatorii.

Metoda controlului ecologic include metode specifice și tehnici, care diferă în funcție de faptul, dacă el este documentar sau faptic.

În legătură cu documentarul de control se disting următoarele tehnici:

- logico-formală și de verificare financiară a documentelor;
- evaluarea de control ecologică a valorii tranzacțiilor reflectate în documente în raport cu volumul de resurse folosite de facto.

Controlul ecologic efectiv presupune utilizarea metodelor de control precum solicitarea de documente de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, solicitarea de documente de la actele de folosință și de la alte persoane care au informații referitoare la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu domeniului supus controlului, examinarea documentelor primite, obținerea de explicații, inspecțiile în spații și obiecte cu regim de protecție, inventarierea resurselor de mediu, atragerea experților sau specialiștilor, comparația cu datele privind cheltuielile persoanelor fizice raportat cu valoarea și volumul resurselor naturale utilizate.

Ultima dintre aceste metode se bazează pe posibilitatea autorităților de mediu de a determina cuantumul folosirii raționale a resurselor naturale care fac obiectul dreptului de beneficiere asupra resurselor naturale.

Aceasta se realizează prin calcul, pe baza informațiilor de care dispun agenții reprezentanți ai statului, informații, precum și date despre alți beneficiari similari de folosință de mediu.

Astfel, în opinia noastră, sub metodele de control de mediu trebuie să fie înțelese tehnicile și metodele utilizate atunci când, în funcție de circumstanțe specifice, este realizat un audit ecologic ca formă de control ecologic.

În acest sens, se propune să se precizeze că controlul ecologic se realizează de către funcționari – persoane angajate în mod special a autorităților de protecție a mediului, inclusiv care au competență de control. Totodată, procesul de verificare presupune folosirea următoarelor metode:

- verificarea datelor contabile și de evidență privind folosințele de mediu, așa cum și de rapoartele beneficiarilor de folosință de mediu privind volumele folosințelor de mediu;
- solicitarea de documente;
- inspecția teritoriilor și incintelor;
- sechestrul de documente și obiecte;
- inventarierea;

- atragerea de experți în operarea de concluzii;
- atragerea de traducători;
- interviuarea martorilor;
- înregistrarea încălcărilor cu participarea martorilor;
- obținerea de explicații de la beneficiarii de folosință de mediu.
- altele

În literatura de specialitate se abordează conceptul de „evenimente de control ecologic”, unde acestea ar putea fi temei de realizare a controlului ecologic.

La efectuarea inspecțiilor de către autoritățile de control și supraveghere în domeniul folosirii raționale a resurselor naturale, acestea au dreptul de a efectua măsurile de control ecologic stabilite de legislația în vigoare.

În acest sens, legiuitorul propune măsuri de control ecologic care include participarea unui expert, specialist. În literatura de control ecologic s-a remarcat, că agenții de control ecologic sunt de facto auditori de mediu de birou și de teren.

Astfel, categoria respectivă este introdusă ca un instrument de manageriat de mediu³¹⁰.

Conceptul (termenului) „eveniment de control ecologic” nu este dezvăluit în literatura de specialitate, iar prin urmare considerăm că este necesar de formulat o definiție. Dicționarul explicativ indică că „eveniment” înseamnă întâmplare importantă, fapt de mare însemnătate³¹¹.

De fapt acesta este o manifestare exterioară a esenței unui lucru, unui proces, care este accesibilă, perceptibilă în mod nemijlocit într-un set de acțiuni combinate.

În opinia noastră, formularea măsurilor de control, prin analogie pot fi aplicate în controlul ecologic.

Astfel, un eveniment de control ecologic este un set de metode și alte mijloace de influență utilizate de funcționarii autorităților de control de mediu atunci când se efectuează controlul ecologic.

Ca acțiuni pentru autoritățile de mediu, care se încadrează în conceptul propus pot fi incluse, de exemplu, următoarele: cercetarea documentelor; analiza informațiilor de ieșire din întreprinderi; calcularea folosirii resurselor naturale la nivelul necesar de a fi achitat; obținerea de documente, informații; accesul funcționarilor ecologici la teritoriul sau spațiile pentru efectuarea unui control ecologic; implicarea unor terți (martori, experți, specialiști, martori, traducători etc.) în procesul de control ecologic etc.

³¹⁰ ONET, C. *Dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2017, p. 21. ISBN 978-606-39-0175-1.

³¹¹ [citat 04.04.2025] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/audit>

Astfel, conceptul de „eveniment de control ecologic” este mai larg, decât conceptul de „metodă de control ecologic”.

Deci, de exemplu, pentru un eveniment, controlul ecologic poate include o astfel de acțiune precum „primirea de documente de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu”, care pot fi efectuate folosind următoarele metode: primirea voluntară și silită, ultima fiind legată de diverse măsuri de impunere, sau producerea unei daune de mediu, fapt care impune efectuarea acțiunilor de control pentru identificarea cauzelor celor întâmplate.

Trebuie să remarcăm faptul că prin implementarea unor mecanisme eficiente de control ecologic, se poate asigura o dezvoltare sustenabilă și o mai bună protecție a mediului la nivel global.

3.3. Subiectele procedurii în cadrul controlului ecologic

Controlul ecologic este cea mai importantă parte integrantă a practicii activităților autorităților de mediu.

Controlul se efectuează de către funcționarii cu atribuții speciale din cadrul autorităților de mediu, prin controale ecologice de birou și la fața locului, prin obținerea de explicații de la beneficiarii de folosință de mediu, prin verificarea datelor de raportare despre valorificările resurselor de mediu, prin inspecții inopinate în spațiile și teritoriile unde se realizează utilizarea resurselor de mediu, inclusiv pentru generarea de venituri în activitatea beneficiarilor de folosință de mediu, precum și în alte forme prevăzute de legislația în vigoare.

Oportunitatea unei analize separate a entităților de control ecologic, în special se datorează faptului că acestea fac parte din categoria subiecților de control de stat, și datorită necesității de a identifica specificul rezultat din reglementarea drepturilor lor procedurale și responsabilităților distincte ale acestora, ce depind în mare măsură de procesul de efectuare a controlului în domeniul de folosire rațională a resurselor de mediu

Însă, vom începe cu a defini ce înseamnă subiecți ai controlului ecologic. Deși literatura de specialitate restrictiv se referă la definirea termenului de subiecți ai controlului ecologic, totuși trebuie să menționăm, că aceștia sunt persoanele care au împuterniciri și atribuții de verificare a conformității realizării activității de folosire a resurselor de mediu cu legislația de mediu în vigoare.

Rezultând din textele unor lucrări de specialitate, vom conchide că subiecte ale controlului ecologic pot fi determinate nu doar participanții la controlul ecologic – subiectul,

care efectuează controlul și subiectul care este supus controlului, ci și beneficiarii procedurii de control³¹². Se referă autoarea în acest sens la categoria de persoane, care urmare a unei proceduri de control au de beneficiat de o daună prevenită.

La fel ca și în cazul procedurii de control prealabil. În mare parte o așa abordare își găsește fundamentul în conceptul de bază promovat în dreptul mediului, potrivit căruia, caracterul de interes general de protecție a mediului, conferă o dimensiune universală tuturor subiectelor de drept³¹³.

În această ordine de idei, precizăm că ne referim nu doar la dreptul fiecărei persoane de a beneficia de un mediu sănătos și nepoluat din punct de vedere ecologic, ci și la obligația generală de protecție a mediului, ce revine deopotrivă fiecărei persoane fizice și juridice³¹⁴.

O astfel de idee ar fi una cu drept de existență, și în ce privește controlul ecologic, doar dacă nu ne vom referi la raportul juridic concret, dar vom vorbi despre interesul general urmărit – cel de protejare a mediului, în orice raport juridic de dreptul mediului.

Această abordare, deși pare discutabilă, totuși o socotim una formal atotcuprinzătoare, deoarece încadrează atât compartimentul controlului de stat, cât și al celui obștesc.

Dacă definim conceptul de „subiect” ca persoană care are drepturi de control în acest domeniu, apoi orice persoane care participă la controlul ecologic, sunt subiecte ale raporturilor de control ecologice apărute în cadrul procesului de implementare a controlului ecologic.

În literatura de specialitate, controlul ecologic se identifică prin prisma următoarelor subiecte:

- ministerele, departamentele, agențiile guvernamentale și organizațiile de profil;
- întreprinderile ca utilizatori activi ale resurselor de mediu;
- instituțiile și organizațiile non-guvernamentale și cele non-profit;
- cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini și persoanele fără cetățenie.

În opinia noastră, se poate aplica încă o clasificare a subiecților controlului ecologic și anume:

- **entitățile inspectate** – beneficiarii de folosință de mediu;
- **entitățile de inspecție** (autoritățile de mediu și autoritățile cu funcții de control general, așa cum și autoritățile de control specializat de alt gen decât cel de mediu sau general);

³¹² NICOLAU, I. *Dreptul mediului*. București: Pro Universitaria, 2021, p. 27. ISBN 978-606-26-1443-0.

³¹³ DUȚU, M. *Dreptul mediului și a climei*. București: Universul Juridic, 2022, p. 104. ISBN 978-606-39-1005-0.

³¹⁴ MARINESCU, D. *Dreptul mediului înconjurător*. București: Șansa, 1996, p. 371. ISBN 973-9167-64-0.

- **entitățile auxiliare** (martori, specialiști, experți, traducători care acționează ca martori și interacționează cu autoritățile de mediu).

Mai mult, **primul grup** este recomandabil să fie împărțit în următoarele subcategorii:

- **persoanele angajate** în activități legate de folosirea resurselor de mediu;
- **persoane neangajate** în activități legate de folosirea resurselor de mediu.

Necesitatea acestei clasificări este condiționată de anumite distincții la procesul de efectuare a inspecțiilor de mediu în privința persoanelor fizice și de alte particularități în ce privește persoanele juridice. În plus, statutul subiecților inspecți, este posibil de clasificat în:

- **beneficiarii de folosință specială de mediu;**
- **beneficiarii de folosință generală de mediu.**

Întrucât, legislația acordă tuturor persoanelor aceleași drepturi și obligații legate de folosința resurselor de mediu, totuși persoanele care au contractat, spre exemplu, folosința exclusivă, ca de exemplu a unui masiv forestier sau a unui obiectiv acvatic, nu mai au aceleași drepturi și obligații ca și beneficiarii de folosință generală de resursele de mediu.

Persoanele, ce au un drept de folosință exclusivă, sunt beneficiarii de folosință specială. Atunci, în opinia noastră, este indicat, ca în procesul de control ecologic să se ia în considerare nu doar poziția procesuală a beneficiarilor de folosință de mediu, dar și cuantumul de obligații, ce rezultă din categoria de beneficiar de folosință specială de mediu.

Din aceasta, drepturile și obligațiile beneficiarilor de folosință specială de mediu pot fi clasificate după cum urmează:

- drepturile și obligațiile legate direct de sarcina de folosire rațională și de conservare a resurselor de mediu și;
- drepturile și obligațiile legate de executarea unor sarcini aferente acestor folosințe speciale, cum ar fi de exemplu, asigurarea protejării spațiilor de protecție a obiectivului acvatic, pe care beneficiarul îl are în locațiune, dar și.
- drepturile și obligațiile beneficiarilor legate de asigurarea controlului în domeniul protecției mediului.

Din șirul acestora enunțăm drepturile beneficiarilor de folosință de mediu, care sunt legate direct de controalele de mediu, referindu-ne în special la dreptul de a primi gratuit de la autoritățile de mediu informația privind controalele programate, și alte acte, care urmează a fi întreprinse în legătură cu controalele programate, precum și drepturile și obligațiile persoanelor, ce efectuează controlul, așa cum și împuternicirile controlorilor.

Astfel, beneficiarul de folosință a resurselor de mediu are dreptul să primească informații nu numai despre procedura de control a folosirii raționale a resurselor naturale, dar și despre metodele și tehnicile, care vor fi utilizate în procesul de control.

De asemenea, el este în drept să primească de la autoritățile de control ecologic, cum și de la alte autorități abilitate cu dreptul de control, explicații scrise privind limitele controlului ecologic ce urmează a fi exercitat.

În același sens, beneficiarul de folosință a resurselor de mediu are dreptul de a primi justificări scrise, inclusiv cu privire la aspectele legate de controalele de mediu. De asemenea beneficiarul de folosință de mediu are dreptul să fie reprezentat de un avocat sau altă persoană în interesele sale sub aspect de control ecologic de mediu.

Acest aspect se referă și în ce privește la raporturile de control ecologic apărute în timpul controalelor de mediu, dar și în fazele ulterioare controlului.

De asemenea subiectul supus controlului este în drept să ofere explicații autorităților de mediu, privind chestiunile supuse controlului, în special cu privire la situațiile stabilite în cadrul efectuării controlului, calculul volumului de resurse valorificate și plata efectuată pentru folosirea resurselor naturale.

La fel, beneficiarul de folosință de mediu este în drept să facă referință la actele de control și inspecții anterioare, dacă acestea au relevanță și efect asupra condițiilor de realizare a controlului ecologic.

Pentru exemplu, ne vom referi la cazul examinat la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, în care persoana, împotriva căreia s-a pornit procesul contravențional, a invocat faptul, că au fost întocmite o mulțime de procese-verbale, au fost vreo 15 controale, iar polițistul de sector practic în fiecare zi este pe teritoriu, cunoaște situația reală și știe că persoana vizată activează ca persoana fizică.

Realmente persoana se află în conflict cu niște persoane care lucrează în cadrul primăriei, și depun diferite plângeri precum că poluează aerul.

La prepararea mâncării pentru animale, are loc o fierbere, asta se face cu lemne și rumeguș. La momentul actual, nu mai activează din cauza multiplelor conflicte.

Personalul tot a depus plângeri. Primarul îi spunea, ca el adună semnături și mai bine să își mute locația. Solicită instanței de a nu îl penaliza. Nu există nici un act de constatare, precum că prin actele sale se polua mediul³¹⁵.

³¹⁵ Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 11.10. 2023 în Dosarul contravențional, nr. 4-629/2023, 4-23028929-12-4-24022023

De fapt pe cazul dat, instanța a atestat că imputarea faptelor s-a făcut doar prezumtiv, fără să fi fost efectuată o careva prelevare de probe sau o alt careva modalitate, prin care să se demonstreze existența actului de poluare.

Din aceste motive, instanța a decis asupra faptului, că în cazul dat nu există temei de atragere la răspundere. Această situație ne relevă o examinare necalitativă a circumstanțelor, dar care în mod evident nu poate reprezenta obiectul unui control ecologic. Toate aceste acte sunt acte de procedură contravențională.

Un alt deziderat la care ne vom referi este că beneficiarul are dreptul să fie prezent în timpul efectuării actelor de control ecologic la fața locului. La fel, are dreptul să primească copii ale raportului de inspecție de mediu și ale deciziilor de mediu aprobate de autoritățile de control ecologic, precum și a avizelor de mediu.

În același context, beneficiarii de folosință de mediu sunt în drept să ceară conformarea cu cerințele legale de la funcționarii, ce realizează controlul, atunci, când aceștia efectuează acțiuni în procesul de control ecologic.

Unul din cele mai elocvente reglementări în domeniul controlului de stat sunt acele care se referă la dreptul beneficiarului de folosință de mediu să nu respecte actele și cerințele ilegale ale autorităților de mediu și funcționarilor, care sunt emise ilicit, dar și să conteste actele și deciziile acestora în conformitate cu procedura prevăzută de lege.

În mare parte o astfel de abordare este destul de discutabilă, însă în partea în care beneficiarul de folosință de mediu este supus controlului, dar și măsurilor represive în cadrul acestuia, considerațiunea de act ilicit nu poate fi una arbitrară. Pe acest motiv, considerăm că un astfel de drept ar trebui consacrat în mod condiționat.

Un element specific a chestiunilor pe care autoritatea de control urmează să o asigure, este respectarea și păstrarea secretului comercial în ce privește informația, de care a făcut cunoștință în procesul de control, act realizat în interesele persoanei supuse controlului.

Este de menționat, că intersectarea interesului de protejare a mediului și a celui comercial reprezintă o problemă frecventă în cadrul controlului ecologic.

Din aceste considerente, agentul care efectuează controlul ecologic, este obligat să nu divulge informațiile care, după esența sa constituie secret comercial. Aceeași regulă se aplică și la capitolul „secret de stat”.

La fel, beneficiarul de folosință de mediu poate solicita compensarea integrală în conformitate cu procedura stabilită, pierderile suportate ca urmare a deciziilor ilegale ale

autorităților de mediu în procesul de control, precum și ca urmare a acțiunilor ilegale (inacțiunea) ale funcționarilor (agenților) de control.

Beneficiarul de folosință de mediu, supus controlului este în drept să participe la procesul de revizuire a materialelor de control ecologic, sau la alte acte ale autorităților de mediu în cazurile prevăzute de lege.

Drepturile la care ne-am referit mai sus, ale beneficiarilor de folosință de mediu, după cum se poate vedea din textul relatat, sunt direct legate de conduita atât a verficatorului/controlorului, cât și a subiectului supus verificării/controlului.

Drepturile autorităților de mediu, care exercită controlul ecologic sunt direct legate de conduita controlorului, precum și de obiectivele controlului ecologic.

Astfel, atunci când efectuează controlul ecologic, autoritățile de mediu au dreptul de a solicita de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, documentele prevăzute de lege, pe care acestea trebuie să le dețină. Toate ele servesc drept bază pentru aprecierea limitelor și cadrului actelor de control.

La fel, autoritatea de control este în drept să solicite și explicații în ce privește lista acestor documente. În acest context, autoritatea de control în timpul controalelor ecologice este în drept să dispună ridicarea de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, a documentelor care trezesc bănuieli în ce privește veridicitatea lor, sau a documentelor, care relevă anumite circumstanțe importante pentru reflectarea rezultatului controlului, sau care indică despre săvârșirea de infracțiuni de mediu, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, cum ar fi cazurile, în care sunt suficiente motive să se creadă, că aceste documente vor fi distruse, ascunse, schimbate sau înlocuite.

La fel, în cadrul controlului, agentul, ce efectuează controlul, este în drept să apeleze la organele de drept pentru a aplica măsurile de constrângere, pe care autoritățile de mediu nu sunt în drept să le aplice, cum ar fi spre exemplu reținerea.

Agentul de control este în drept să propună dispunerea suspendării anumitor acțiuni de folosință de mediu, dacă din circumstanțele examinate, constată faptul producerii de daune mediului, în regim extracontractual. Articolul 27 al Legii privind controlul de stat stabilește în acest sens, că organelor de control și colaboratorilor acestora li se interzice, în procesul realizării funcțiilor de control, să afecteze funcționarea normală a persoanei supuse controlului și/sau să întreprindă măsuri ce vor conduce la suspendarea completă sau temporară a activității acesteia,

cu excepția cazurilor de încălcări foarte grave, care necesită aplicarea măsurilor restrictive corespunzătoare³¹⁶.

O astfel de măsură, deși legiuitorul o prevede, ca fiind una posibilă de aplicare prin actele emise de autoritățile de control, considerăm că oricum este destul de discutabilă. Astăzi articolul 29¹ al Legii privind controlul de stat³¹⁷ stabilește că organul de control poate dispune măsuri restrictive prevăzute de lege.

Acestea pot fi aplicate cu scopul eliminării sau diminuării unui pericol iminent și imediat pentru drepturile și libertățile fundamentale, pentru mediu sau pentru viața, sănătatea și proprietatea oamenilor, constatat în cadrul controlului.

Aceste măsuri se prescriu persoanei supuse controlului în formă de restricții ale unor activități, de restricție a utilizării sau punerii la dispoziție pentru consumatori a unor bunuri ori în formă de impunere a unor acțiuni, și pot fi identificate, ca măsuri corective, măsuri coercitive, și măsuri procesuale de constrângere.

Tot această normă legislativă indică asupra faptului, că măsurile restrictive se prescriu și se impun în corespundere cu cazurile, în care pot fi aplicate unele măsuri, care stau în competența organului de control. Orice măsură restrictivă nu poate fi impusă, decât dacă se constată o încălcare gravă sau foarte gravă.

Grave sunt acele încălcări ale legislației a căror înlăturare nu este posibilă în timpul controlului, fiind necesară și posibilă alocarea unei perioade de timp pentru acțiuni de înlăturare, și care creează un pericol iminent, dar nu imediat, pentru drepturile și libertățile fundamentale, pentru mediu ori pentru viața, sănătatea și proprietatea persoanei controlate și/sau angajații acesteia, ori creează pericol iminent, dar nu imediat, pentru societate, care, dacă nu este înlăturat în termenul indicat, va deveni imediat.

Foarte grave sunt acele încălcări ale legislației, a căror înlăturare nu este posibilă în timpul controlului, însă acțiunile în acest sens, necesită a fi întreprinse imediat, deoarece creează un pericol iminent și imediat pentru drepturile și libertățile fundamentale, pentru mediu ori pentru viață, sănătatea și proprietatea persoanei controlate și/sau angajații acesteia, ori creează pericol iminent și imediat pentru societate.

Sunt echivalente cu încălcări foarte grave, încălcările grave care nu au fost înlăturate în termenul indicat în prescripție.

³¹⁶ Articolul 27 al Legii privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

³¹⁷ Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Măsurile restrictive nu pot fi impuse în exces. Organul de control este obligat, în limita prevederilor legii, să identifice măsura cea mai puțin împovărătoare și costisitoare pentru persoana controlată, strict în limita necesității de a înlătura pericolul iminent, luând în considerare gravitatea încălcărilor și mărimea potențială a daunelor.

Revenind la lista drepturilor autorității de control, remarcăm și alte drepturi de care dispune autoritatea de control ecologic, și anume dreptul de a inspecta (examina) orice obiectiv natural sau antropologic de influență de mediu, folosit de beneficiar ori ca gen de folosință a resurselor de mediu, ori ca gen de influență asupra mediului.

Ne referim la toate categoriile de obiecte utilizate pentru a genera venituri, sau cele legate de întreținerea obiectelor controlate, indiferent de locația lor, producție, depozit, vânzare cu amănuntul sau alte spații și teritorii.

În cadrul controlului ecologic, agentul de control este în drept să atragă în procesul de control, și specialiști experți și traducători, care vor asigura obiectivitatea efectuării controlului ecologic.

În contextul asigurării obiectivității rezultatelor controlului, controlorul poate chema în calitate de martori, persoane care pot cunoaște orice circumstanțe relevante pentru aprecierea procesului de asigurare de către beneficiar a folosirii raționale a resurselor de mediu.

Ca urmare, controlorul sau autoritatea de control poate depune cereri de anulare sau suspendare a valabilității licențelor și autorizațiilor eliberate persoanelor supuse controlului ecologic.

Pentru a rezuma, putem concluziona că participanții la inspecțiile și verificările în cadrul controlului ecologic, sunt persoane care, în conformitate cu legea sunt împuternicite, sau au drepturi și obligații care asigură realizarea scopurilor controlului ecologic.

3.4. Etapele controlului ecologic ulterior

După cum este apreciat pe bună dreptate în literatura de specialitate, controlul aposteriori privește etapa care urmează autorizării activității, produsului sau obiectului cu risc sporit de mediu³¹⁸.

³¹⁸ DUȚU, M. *Dreptul mediului. Tratat*. Volumul I., București: Editura Economică, 1998, p. 122. ISBN 973-590-038-6.

Monitorizarea mediului implică procese sistematice de evaluare și gestionare a condițiilor de mediu. Aceste etape sunt concepute pentru a asigura colectarea, analizarea și luarea deciziilor în cunoștință de cauză a datelor.

Este necesar de apreciat că anume controlul ulterior este și principala formă de depistare a faptelor de încălcare a legislației și de angajare a răspunderii juridice³¹⁹.

Prin prisma prevederilor Legii privind controlul de stat³²⁰ putem conchide, că sunt stabilite următoarele etape de pregătire a controlului ecologic de stat:

- 1) Planificarea controlului cu stabilirea sarcinilor legate cu efectuarea controlului;
- 2) Delegația de control;
- 3) Demararea și efectuarea actelor de control;
- 4) Întocmirea procesului-verbal de control;
- 5) Dispunerea și verificarea înlăturării încălcărilor

3.4.1. Planificarea controlului cu stabilirea sarcinilor legate cu efectuarea controlului ecologic ulterior

Așa cum am mai menționat anterior, unul și același organ de control nu este în drept să efectueze controlul planificat mai mult decât o dată într-un an calendaristic asupra uneia și aceleiași persoane sau asupra unuia și aceluiași obiect al controlului, în cazul în care persoana deține mai multe obiecte distincte, amplasate separat de sediu și de alte obiecte, cu excepția cazurilor, în care se impune o frecvență mai înaltă a controalelor conform metodologiei de planificare a controlului în baza criteriilor de risc, aplicată domeniului de control în cauză³²¹.

În toate cazurile, însă organul de control întocmește anual planul controalelor pentru anul următor. Acest plan este supus înregistrării și publicării. El se înregistrează de către fiecare organ abilitat cu funcții de control în Registrul de stat al controalelor până la data de 1 decembrie a anului care precede anul calendaristic la care se referă planul controalelor.

³¹⁹ DUȚU, M. *Dreptul mediului. Tratat*. Volumul I. București: Editura Economică, 1998, p. 122, ISBN 973-590-038-6.

³²⁰ Articolul 20 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

³²¹ Articolul 14 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Planul în cauză se publică și pe pagina electronică. El vizează un număr exact de controale planificate asupra unui număr prestabilit de persoane pe parcursul unui an calendaristic³²².

Este de menționat că organele de control nu sînt în drept să modifice ordinea controalelor planificate după înregistrarea și publicarea planului controalelor și/sau să efectueze controale planificate în cazul, în care acestea nu au fost incluse în plan.

Cu regret, în practica activității autorităților de mediu, se întâlnesc cazuri, în care nu se publică sau se întârzie publicarea planurilor de control.

Astfel, urmare a controlului efectuat de angajații CNA s-a constatat, că deși până la finele anului de gestiune, organul de control trebuie să aprobe planul controalelor pentru anul următor și să-l publice pe pagina sa electronică și în Registrul de stat al controalelor, însă în primele luni ale anului 2020, Graficul controalelor planificate nu era plasat pe pagina web oficială a IPM, fapt remarcat și în cererile prelabile depuse de unii agenți economici drept urmare a controalelor pretins planificate de către inspectorii de mediu³²³.

Deși prin această situație este neglijat principiul transparenței în activitatea administrației publice, dar și principiul obligativității administrației publice de a informa persoanele interesate despre procedura administrativă³²⁴, fapt care se apreciază drept un rateu al autorităților de mediu, totuși, considerăm, că legiuitorul ar trebui să impună anumite rigori mai dure, care și să le asigure prin norme sancționatorii în favoarea subiecților supuși controlului.

Dar, în același timp, suntem de opinia, că aceste categorii de efecte juridice nu vor afecta posibilitatea efectuării controlului inopinat.

În același timp, autoritatea de control, până la publicarea planului de control, este obligată să-l contrapună planurilor de control ale celorlalte organe de control³²⁵.

Acest fapt se face cu scopul de a identifica persoanele/obiectele, care sunt incluse în planuri diferite și de a coordona efectuarea controalelor comune, precum și de a introduce ajustările necesare în ordinea de executare a planului cu scopul excluderii presiunii de control în perioade de timp consecutiv.

³²² Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

³²³ Raportul CNA privind rezultatele evaluării integrității instituționale în cadrul Inspectoratului pentru Protecția Mediului, Chișinău, 2020, p. 37. [citat 05.04.2025] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Raport%20%20CNA%20pe%20Insp%20Mediului%202022.pdf>

³²⁴ ORLOV, M., BELECCIU, Șt. *Drept administrativ*. Chișinău: Elena V.I., 2005, p. 21-22. ISBN 9975-935-88-5.

³²⁵ Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

În ce privește modul de întocmire a planului de control ecologic și de reflectare a listei agenților economici planificați spre control, reținem, că la elaborarea planului se identifică persoanele care vor fi controlate, unde prioritatea acestora și ordinea în care vor fi controlate, va depinde de riscul prezentat, de particularitățile sezoniere în domeniul de control, inclusiv în dependență de resursele disponibile de organul de control, de graficul de lucru al organului de control, precum și de alte circumstanțe relevante. Numărul persoanelor incluse în plan se raportează obligatoriu la suma controalelor posibile și la durata totală a acestora pe parcursul întregului an, precum și la resursele umane și tehnologice disponibile ale organului de control³²⁶.

Este interesant de reținut, că dacă în anul curent deja a fost efectuat un control inopinat la aceeași persoană, pentru anul următor un astfel de control planificat nu se exclude, ci se efectuează, așa cum a fost planificat.

Doar că la efectuarea controlului planificat, organul de control va restrânge durata controlului și aria aspectelor necesare de a fi verificate în corespundere cu controlul inopinat deja efectuat, în mod logic excluzând chestiunile, care deja au servit obiect al controlului inopinat³²⁷.

În ce privește stabilirea sarcinilor de control, atunci menționăm, că ele se raportează la obiectivele de control. Pe parcursul acestei etape urmează a fi stabilite condițiile de realizare a controlului, printre care efectivul de control disponibil, spectrul de probleme și parametrii problemelor abordate, precum și locul unde se va efectua controlul.

De altfel, în unele acte emise de organisme internaționale, se recunoaște faptul, că la noi în Republica Moldova funcțiile de elaborare a politicilor de mediu și funcțiile de control sunt clar separate, activitatea inspectorilor este supravegheată, dar totuși, numărul angajaților în domeniul autorizării din cadrul Agenției de Mediu este foarte mic³²⁸.

Aceasta bineînțeles reprezintă un factor de risc în ce privește asigurarea realizării scopurilor controlului prealabil.

³²⁶ Articolele 15 și 16 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

³²⁷ Articolul 15 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

³²⁸ Sistemul de asigurare al respectării legislației de mediu în Republica Moldova. Situația actuală și recomandări. (Raport elaborat în cadrul „Acțiunii Uniunea Europeană pentru mediu” (EU4Environment), proiect finanțat de Uniunea Europeană și implementat de OCDE, Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite, Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială și Banca Mondială.), 2022, p. 11. [citat 08.12.2024] Disponibil: [file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Environmental-compliance-assurance-system-in-the-Republic-of-Moldova-ROM%20\(1\).pdf](file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Environmental-compliance-assurance-system-in-the-Republic-of-Moldova-ROM%20(1).pdf)

Înainte de începerea oricărei activități de control este necesar de a identifica parametrii de mediu care necesită monitorizare pe baza unor obiective specifice, cum ar fi conformitatea cu reglementările, managementul riscurilor sau eforturile de sustenabilitate.

În cadrul acestei etape se evaluează riscurile de mediu și prioritizează zonele de observare, se determină sfera monitorizării (de exemplu, aer, apă, sol, zgomot), se evaluează riscurile potențiale și impactul activităților asupra mediului, se selectează instrumentele și tehnologiile adecvate pentru colectarea datelor.

Trebuie de menționat că pregătirea controlului este cheia implementării cu succes a măsurilor de protecție a mediului în timpul fazei de implementare. Pregătirea corectă și intensă a procesului de control, ajută la evitarea conflictelor și dificultăților în fazele ulterioare³²⁹.

De exemplu în domeniul producției industriale se efectuează evaluări ale categoriilor de încălcări frecvente, cum ar fi identificarea poluanților precum CO₂ sau a metalelor grele din aer sau apă.

La fel, se poate recurge la o monitorizare inițială a obiectivului, la care urmează a fi realizat controlul. Acest exercițiu poate fi însoțit de colectarea de date despre factorii de mediu fizici, chimici, biologici și umani care influențează activitatea beneficiarului de folosință de mediu. La fel această etapă mai poate cuprinde și alte activități preparatorii.

3.4.2. Delegația de control

Controlul se efectuează în temeiul delegației semnate de conducerea organului abilitat cu funcții de control. Delegația de control va conține

- a) numărul și data emiterii;
- b) date de identificare a organului de control emitent;
- c) trimitere la prevederile legale care, în mod expres, acordă organului respectiv atribuția de control în cazul pentru care se emite delegația;
- d) tipul controlului și temeiul inițierii lui;
- e) date despre inspectori (nume, prenume, funcția deținută);
- f) date despre persoana supusă controlului (denumirea/numele persoanei; codul fiscal; sediul/adresa subdiviziunii controlate și codul acesteia, după caz, alte date de contact);
- g) obiectul/obiectele care urmează a fi supuse controlului;

³²⁹ *Suivi environnemental de la phase de réalisation avec contrôle intégré des résultats*. Publié par l'Office fédéral de l'environnement OFEV Berne, p. 8, 2007.

h) scopul, metoda de control și aspectele ce urmează a fi verificate, trimitere expresă la lista de verificare aplicabilă și actul normativ prin care aceasta este aprobată;

i) data începerii controlului și durata preconizată a acestuia³³⁰.

În cazul controalelor planificate, delegația de control se întocmește în temeiul planului controalelor, aprobat și înregistrat. În cazul controalelor inopinate se întocmește delegația de control, precum și nota de motivare aferentă.

La delegația pentru controale inopinate se anexează nota de motivare în baza căreia a fost emisă delegația, astfel încât persoana care urmează a fi supusă controlului să poată lua cunoștință cu nota în cauză. Inspectorii specificați în delegație sunt selectați în mod aleatoriu, luându-se în considerare și specializarea acestora conform domeniului de control aferent.

Urmare a aprecierii valorii juridice a delegației de control, suntem de părerea, că pentru controalele inopinate, care se efectuează instantaneu, urmare a constatării unor încălcări, care nu suferă amânare, în mod analogic cu delegația de control, legiuitorul ar trebui să instituie regimul juridic al unui asemenea document ca „Decizia de control”.

Un astfel de document ar fi necesar în situația, când s-a realizat un control neplanificat, inopinat, care se face necesar ca urmare a constatării de către funcționarul competent din cadrul autorității de protecție a mediului, a faptului, că sunt prezente circumstanțe, care pot să denote prezența unor nereguli în procesul de valorificare a resurselor de mediu, iar amânarea unui astfel de control nu este posibil, datorită anume condițiilor de mediu și iminenței consecințelor care se pot produce.

Emiterea de către agentul de control a unui asemenea act, ar motiva juridic acțiunile de control ale funcționarului, dar și ar oferi subiectului supus controlului, motivația unei astfel de intervenții.

3.4.3. Demararea și efectuarea actelor de control

Controlul este demarat prin prezentarea reprezentantului autorității de control care declară despre pornirea controlului. Inspectorul începe controlul ecologic, unde în mod prealabil se prezintă, prin prezentarea legitimației și înmânează exemplarul delegației de control.

³³⁰ Articolul 20 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

Controlul poate fi exercitat doar de inspectorii, numele cărora este indicat în delegația de control și doar în timpul programului de activitate al persoanei controlate sau al subdiviziunii acesteia.

Pentru efectuarea controlului nu pot fi desemnate persoane a căror desemnare este susceptibilă să genereze situații de conflict de interese. Pentru astfel de cazuri, se emite o nouă delegație de control.

Este de menționat, că legea în vigoare stabilește reguli destul de permissive în ce privește dreptul beneficiarului de folosință de mediu.

Astfel, în cazul când nu sânt respectate prevederile cu privire la inițierea controlului, beneficiarul de folosință de mediu supus controlului este în drept să interzică accesul în incintă și să refuze orice cooperare cu persoana care pretinde a fi controlor împuternicit și chiar urmează a apela la suportul organelor de poliție pentru evacuarea din incintă a persoanei care pretinde a fi inspector³³¹.

De la această regulă este stabilită o excepție, potrivit căreia, în cazuri expres stabilite de legea specială, și dacă este necesar pentru metoda de control aleasă, inspectorii pot să își dezvăluie identitatea și să înmâneze exemplarul delegației de control după efectuarea controlului, însă până la completarea și semnarea procesului-verbal de control.

Despre posibilitatea de înmânare ulterioară a delegației de control se face o mențiune expresă în textul delegației până la aprobarea acesteia de către conducerea organului de control³³².

Suntem de părerea, că aplicarea acestei norme are caracter mai mult aplicativ, pentru un proces penal sau poate că și contravențional, ori cazurile de realizare a unei astfel de acțiuni de control, inclusiv planificat, fără a prezenta delegația de control și fără a te prezenta, de regulă se aseamănă cu acțiuni speciale de investigație. Situații similare pot fi chiar și în interiorul procesului contravențional.

Drept exemplu am prezenta un caz examinat de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, când agentul constatator sub pretextul efectuării unui act de cercetare la fața locului, de fapt a exercitat o acțiune procesuală de percheziție³³³. Urmare la aceasta, instanța de judecată a dispus

³³¹ Articolul 21 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

³³² Articolul 20 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

³³³ Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 27.09.2022 în Dosarul contravențional, nr. 5rh –26/2021 4-21090337-12-4rh-16 06 2021; Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 26.02.2023 în Dosarul contravențional, nr. 5rh-21/2023/4-21090337-12-4rh-16062021.

anularea actului decizional de sancționare. Aceasta deoarece natura actului procesual identifică condițiile, în care acesta trebuie să se realizeze.

În așa caz, ne vom referi la faptul că legea în cauză excede câmpului său de reglementare, iar o astfel de reglementare nu-și are locul, or eventuala păstrare a acestei norme ar putea duce la o interpretare eronată, iar în consecință și la abuzuri din partea participanților la procesul de control, unde în mod special agenților de control (inspectorilor de mediu, dacă nu li se va reglementa strict limita de utilizare a unei astfel de metode de control, atunci ar exista riscul ca să fie admise abuzuri, în ce privește drepturile beneficiarilor de folosință de mediu.

În mod special, în cadrul acestui proces, autoritatea de control va întreprinde un șir de acțiuni, care să aibă caracter de acte de examinare a informației, cum ar fi analiză și interpretarea datelor, prin care se va procesa și analiza datele colectate pentru a identifica tendințele sau anomaliile.

În așa caz se compară rezultatele cu datele de referință sau cu pragurile de reglementare. Se vor utiliza instrumente statistice pentru a interpreta rezultatele și a le compara cu condițiile de referință sau cu pragurile de reglementare.

La fel, se vor efectua teste de laborator pentru parametrii fizici, chimici și ecotoxicologici. Astfel, agentul de control va putea realiza și o monitorizare a conformității, prin monitorizarea activităților în desfășurare pentru a verifica conformitatea cu standardele legale.

3.4.4. Întocmirea procesului-verbal de control

În temeiul art. 28 din Legea nr. 131/2012, procesul-verbal de control este documentul, prin care se confirmă faptul desfășurării controlului și în care se conține toată informația cu privire la controlul desfășurat, la procedurile aplicate și constatările în urma acestuia, prescripțiile și recomandările înaintate în baza constatărilor, măsurile restrictive aplicate și sancțiunile stabilite în urma controlului.

Procesul-verbal de control este alcătuit din partea constatatoare, partea prescriptivă și partea sancționatorie și conține în mod obligatoriu:

- a) denumirea completă a organului de control, numele complet și funcția persoanelor care au efectuat controlul;
- b) date cu privire la delegația de control și temeiul efectuării controlului;

- c) denumirea completă/numele persoanei supuse controlului și identificarea obiectului de control;
- d) tipul controlului;
- e) lista de verificare aplicată;
- f) date privind toate aspectele, documentele, bunurile, încăperile, produsele, utilajele și obiectele de altă natură care au fost supuse controlului, relevante în scopul controlului;
- g) constatările și rezultatele controlului;
- h) referința expresă la prevederile actelor legislative și normative pe care le-a încălcat persoana supusă controlului;
- i) copiile documentelor examinate, care confirmă încălcarea legii, ale altor documente întocmite în cadrul controlului;
- j) date privind durata controlului;
- k) explicațiile în scris ale persoanei supuse controlului și/sau ale angajaților acesteia;
- l) recomandările și indicațiile pentru înlăturarea încălcărilor stabilite în partea prescriptivă, după caz;
- m) prescripția de aplicare a măsurilor restrictive, după caz;
- n) constatarea contravențiilor sau altor tipuri de încălcări prevăzute de lege, cu indicarea sancțiunii prevăzute de lege, după caz;
- o) descrierea semnelor componenței de infracțiune constatate în cadrul procedurii de control și referința expresă la normele de drept penal vizate.

Un exemplar al procesului-verbal de control se înmânează persoanei supuse controlului, cu efectuarea unei mențiuni scrise despre aceasta pe al doilea exemplar, confirmată prin semnătura persoanei, ce recepționează procesul-verbal.

În cazul în care persoana supusă controlului refuză să semneze și/sau să primească procesul-verbal de control, sub semnătura inspectorilor se face mențiunea respectivă.

Procesul-verbal de control în format electronică, care nu a fost semnat de persoana supusă controlului se transmite acesteia prin orice modalitate, care permite organului de control confirmarea recepționării procesului-verbal de către persoana controlată.

Comunicarea și recepționarea procesului-verbal semnat cu semnătură electronică avansată calificată la adresa electronică indicată de persoana supusă controlului, se consideră comunicare la sediul acesteia.

3.4.5. Dispunerea înlăturării încălcărilor, iar după caz și contestarea procesului-verbal cu privire la controlul efectuat

După cum am menționat, urmare a realizării controlului, se întocmește procesul-verbal. Prin conținutul procesului-verbal, autoritatea de control poate, după caz, constatând anumite neajunsuri, depistate în cadrul controlului, să prescrie anumite acțiuni, prin care obligă beneficiarul de folosință de mediu să înlătore aceste neajunsuri, iar în cazul în care s-au constatat comiterea unor contravenții sau chiar infracțiuni – să le remită autorităților competente, dacă legea nu le stabilește o astfel de competență.

Astfel, potrivit art. 28 din Legea nr. 131/2012 în cazul, în care la stabilirea încălcărilor, ce conțin semne ale componentei unei infracțiuni, s-a constatat, că acestea s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții sănătății persoanei, organul de control, în termen de 3 zile lucrătoare de la data întocmirii procesului-verbal de control, expediază procurorului sau organelor de urmărire penală competente, o sesizare despre identificarea semnelor componentei unei infracțiuni, la care, în mod obligatoriu, se anexează procesul-verbal de control și materialele ce țin de controlul în cauză.

În cazul, în care, în procesul-verbal de control se constată o contravenție, acesta substituie procesul-verbal de constatare a contravenției, avînd regim de control ecologic și forță de control ecologic similar altor categorii de controale.

Constatarea contravențiilor identificate în timpul efectuării controlului și aplicarea sancțiunilor, conform competenței, se vor efectua în limitele stabilite de lege, și cu aplicarea cerințelor stabilite de Codul contravențional³³⁴.

Aici este relevantă soluția oferită prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, unde Î.M. „Artesa-Cons” S.R.L. ia fost imputată fapta contravențională privind încălcarea cerințelor ecologice la exploatarea întreprinderii, și anume încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, lipsa autorizației de emisie în atmosferă, neefectuarea plății pentru poluarea mediului, împiedicarea activității legitime a funcționarului public, pornind de la faptul că la data de 29 decembrie 2022, ora 10.00 în sediul IPM Chișinău, situat pe adresa Chișinău, șoseaua Hîncești, 53, în urma probelor acumulate, a constatat că Î.M. „Artesa-Cons” S.R.L. nu a îndeplinit măsurile de remediere înaintate, repetat, în planul de remediere II din 06 septembrie 2022, anexă la procesul-verbal de control inopinat nr. PV-IPM-2022-00539 din 02 martie 2022, încălcând

³³⁴ Articolul 28 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial* din 31.08.2012, nr.181-184/595.

cerințele ecologice prin exploatarea întreprinderii, ce are ca gen de activitate colectarea, depozitarea temporară, păstrarea și prelucrarea prin piroliză a anvelopelor și altor resturi din material plastic, în lipsa autorizațiilor de mediu pentru gestionarea deșeurilor și de emisie a poluanților în atmosferă, neefectuând și achitarea plății pentru poluarea mediului, pentru perioada anilor 2019-2021, inclusiv până la moment, astfel refuzând îndeplinirea prescripției obligatorii dispuse repetat, prin procesul-verbal de control suplimentar nr. PV-IPM-2022-02692 din 06 septembrie 2022, cât și măsurile restrictive dispuse prin Decizia IPM.

La caz s-a remarcat faptul că, deși planul de remediere a fost urmare a actului de control, la caz instanța a constatat faptul că, pentru același fapt, și privitor la aceeași persoană, există o decizie definitivă și procesul-verbal cu privire la contravenție se anulează, pe motiv că este întocmit de agentul constator, care nu are competență în sensul examinării contravențiilor de așa fel³³⁵.

În același timp, persoana supusă controlului are dreptul, în termen de 10 zile lucrătoare de la semnarea procesului-verbal de control, să prezinte dezacordul cu actul în cauză, aducând probe suplimentare, ce confirmă poziția sa. Inspectorul examinează materialele prezentate și, după caz, întocmește un proces-verbal de control adițional, fără a opera rectificări în actul de bază. În procesul-verbal de control adițional se indică procesul-verbal de bază, iar în partea constatatoare se reflectă pozițiile modificate, cu respectarea procedurii de întocmire a procesului-verbal de control, inclusiv a celei de anexare a documentelor. Dreptul de a prezenta dezacordul nu afectează și nici nu limitează posibilitatea contestării procesului-verbal de control în modul stabilit de lege.

La stabilirea încălcărilor ce conțin semne ale componenței unei infracțiuni, dar care nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei, organul de control întocmește procesul-verbal de control, în care se indică prejudiciul pe care l-a stabilit, în limita competențelor, ca fiind cauzat prin încălcările constatate ale legislației, și prescripția privind înlăturarea acestor încălcări.

Organul de control sesizează procurorul, sau organul de urmărire penală competent cu privire la identificarea semnelor componenței de infracțiune, printr-o sesizare, la care, în mod obligatoriu, se anexează procesul-verbal de control și materialele, ce țin de controlul în cauză, care se transmite acestuia în termen de 5 zile lucrătoare de la data epuizării procedurilor și a

³³⁵ Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani din 25.07.2023 în Dosarul contravențional, nr. 4-18/2023, 4-23000926-12-4-04012023.

expirării termenului stabilit, în cazul, în care procesul-verbal de control nu a fost contestat, sau de la data emiterii deciziei organului de control pe marginea cererii prealabile de contestare.

Acestea sunt reglementările de bază în ce privește etapele procedurii de efectuare a controlului ecologic.

3.4.6. Perioada de efectuare a controlului ecologic ulterior

Ca regulă generală, autoritățile de mediu nu au dreptul de a efectua două inspecții de mediu la fața locului și mai mult, pe aceleași subiecte pentru aceeași perioadă.

În doctrină se operează cu un imperativ procesual pentru efectuarea controlului. Astfel, după unii autori, nerespectarea termenului prevăzut pentru exercitarea controlului apriori constituie o eroare procedurală, care nu oferă organului de control posibilitatea să meargă mai departe să soluționeze problema pronunțării unei decizii în cazul controlului apriori³³⁶.

Prin urmare, una din condițiile de asigurare a unui mod firesc de activitate a întreprinderilor, inclusiv și a celor, activitatea cărora este legată de utilizarea resurselor naturale și a altor componente de mediu, este limitarea numărului total de inspecții de mediu pe parcursul unei anumite perioade.

Aceasta deoarece, trebuie să recunoaștem, că controlul efectuat, limitează sau îngreunează activitatea oricărei entități.

Articolul 22 al Legii privind controlul de stat stabilește, că indiferent de temeiul invocat și de tipul controlului, acesta nu poate fi efectuat și delegația de control nu mai este valabilă la expirarea a 5 (cinci) zile lucrătoare de la data începerii controlului.

Conducerea organului de control poate prelungi acest termen cu încă 5 zile lucrătoare, în baza unei decizii motivate, care poate fi contestată de către persoana supusă controlului³³⁷. Legislația de mediu nu prevede un alt termen pentru efectuarea controlului ecologic.

La fel legislația nu prevede și alte temeiuri diferite pentru suspendarea termenului de control ecologic, sau realizarea unui cadru distinct de activități.

În opinia noastră, controlul ecologic la fața locului nu poate dura mai mult decât termenul rezonabil necesar pentru a fi realizate obiectivele lui. Nu putem afirma, că autoritatea publică nu

³³⁶ POPESCU, R., GHEORGHE, A. Producerea efectelor juridice ale actelor normative. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 2(31)/2012, p. 133. ISSN 1454-1378.

³³⁷ Articolul 22 din Legea privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: Monitorul Oficial, 31.08.2012, nr.181-184/595.

Suspendarea controlului ecologic la fața locului. Pe lângă actul de prelungire a termenului de control, autoritatea de control ecologic mai dispune de oportunitatea suspendării controlului.

În literatura juridică de specialitate de drept administrativ, prin suspendare se înțelege operațiunea juridică, care determină încetarea temporară, provizorie a efectelor actelor administrative. Așa cum se menționează, suspendarea este dispusă, de regulă când există un dubiu cu privire la legalitatea sau oportunitatea unui act³³⁹.

Considerăm, că este necesar de a atrage atenție chestiunii cu privire la oportunitatea controlului ecologic, or în doctrina dreptului administrativ, acestui subiect i se acordă tradițional o atenție sporită.

În opinia noastră, și în ce privește controlul ecologic, chestiunea oportunității controlului ecologic, la fel trebuie să aibă o abordare distinctă. Acest subiect a fost abordat sub denumirea de „control de oportunitate”.

În sensul în care se abordează chestiunea referitor la oportunitatea suspendării, vom fi de acord cu unii autori, care susțin că este destul de dificil de a determina în practică criteriile aprecierii oportunității unor acte administrative și coraportul dintre legalitate și oportunitate³⁴⁰.

Totuși suspendarea nu produce efecte definitive, iar atunci când și chestiunea, care se poate rezolva prin operarea suspendării reprezintă obiectul examinării prin prisma legalității sau oportunității, considerăm că și suspendarea va avea ca temei anume acela, care privește legalitatea sau oportunitatea.

Așadar, ca efect al aplicării suspendării, și actele de control, dar și termenul de efectuare a controlului se opresc de drept. Legiuitorul indică asupra faptului, că motive, pentru operarea suspendării controlului ecologic pot fi³⁴¹:

- apariția necesității de solicitare de documente, care urmează a fi prezentate de alte autorități, iar aceasta presupune o perioadă de timp suplimentară;
- apariția necesității de obținere a informațiilor de la organisme guvernamentale sau neguvernamentale străine, potrivit actelor internaționale, la care Republica Moldova este parte, și care au relevanță directă la obiectul supus controlului;

³³⁹ MANTA, P. *Suspendarea, revocarea și anularea actelor administrative.* În: *Analele Universității Constantin Brâncuși*, Seria Științe Juridice, Târgu Jiu, Nr. 1/2011, p. 46. [citat 05.04.2025]. Disponibil: file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/3_PANTELIMON_MANTA.pdf

³⁴⁰ DIACONU, M., MILIȘ, T. *Controlul de oportunitate exercitat asupra administrației publice locale.* În: *Revista Legea și viața*, nr. 4, Chișinău, 2018, p. 5. ISSN 1810-309X.

³⁴¹ Articolul 2 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

- efectuarea expertizelor care impune un termen;
- necesitatea de a supune traducerii, a documentelor depuse de beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, pe care acesta le deține în altă limbă decât cea de stat.

Suspendarea unui control ecologic la fața locului în cazul de solicitare a documentelor nu este permisă de mai multe ori pentru fiecare persoană, de la care se solicită documentele. Perioada de valabilitate a suspendării controlului ecologic la fața locului, se raportează la acțiunile autorităților de mediu, care s-au făcut necesare pe perioada suspendării.

Astfel, controlul este suspendat de autoritatea de control, doar pe durata termenului în cadrul căruia a fost nevoie de a solicita documente.

În sensul de mai sus, pe perioada suspendării controlului, nici controlul ecologic nu are voie să primească explicații de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, dar nici nu e voie de exercitat alte activități de control, cum ar fi audierea (interogatoriul) angajaților beneficiarului supus controlului ecologic.

Totodată, organul ecologic nu este lipsit de dreptul de a desfășura acțiuni în afara teritoriului (sediului) beneficiarului de folosință a resurselor de mediu, dacă acestea nu au legătură cu solicitarea de documente de la beneficiarul de folosință a resurselor de mediu și cu controlul propriu-zis.

În plus, beneficiarul de folosință a resurselor de mediu este obligat să depună la autoritatea de control ecologic acele documente, care au fost solicitate înainte de suspendarea verificărilor.

Trebuie de reținut, că legiuitorul poate stabili limitele perioadei de suspendare a unui control ecologic, indicând spre exemplu, că aceasta nu poate depăși o lună sau două luni, sau un alt termen.

Însă, este necesar să analizăm pe cât de rațional este să operăm o astfel de reglementare. Nimeni nu cunoaște, care va fi termenul real pe durata căruia se va face necesară suspendarea. El poate fi și o lună sau două, dar poate fi și mai lung. Și de altfel dimensiunile acestui termen se vor motiva de o necesitate obiectivă. Formalismul într-o astfel de situație, considerăm că nu-și poate avea locul.

Nu trebuie să instituim termeni doar de dragul instituirii termenilor. În astfel de situație, perioada de suspendare a inspecției poate fi prelungită pentru un termen nedeterminat, fiind necesar de a fi stabilită doar condiția în care suspendarea încetează.

În opinia noastră, este important, ca legiuitorul să instituie efectul survenirii condiției de încetare a suspendării, care, după noi este încetarea de drept a suspendării. Aceasta va asigura și

dreptul persoanei supuse controlului de a nu fi prejudiciată în cadrul controlului, dar și va asigura, ca autoritatea de control să se disciplineze în realizarea obligațiilor sale.

Totodată, trebuie să reținem, că lista de motive pentru extinderea perioadei de control este diversă, iar din acest motiv legiuitorul lasă la discreția autorității de control invocarea acestor motive. O astfel de abordare se bazează pe incertitudinea în percepția beneficiarului de folosință a resurselor de mediu.

Poziția organului de control ecologic privind prelungirea termenului poate fi recunoscută ca justificată, dacă efectuarea unui control ecologic este motivată pe necesitatea de a efectua verificări suplimentare a circumstanțelor, care nu au fost cunoscute anterior.

În același timp, decizia de extindere a inspecției de mediu, odată ce nu indică documentele, care nu sunt depuse de beneficiarul de folosință a resurselor de mediu, nu indică motivul serios pentru prelungirea termenului de control sau pentru suspendarea acestuia, precum și motivele, pentru care organul de control ecologic nu a avut posibilitatea obiectivă de a le obține anticipat sau pe alte căi, evident că o astfel de decizie nu poate fi producătoare de efecte.

În opinia noastră, poziția de mai sus se justifică, având în vedere necesitatea respectării drepturilor și intereselor beneficiarilor de folosință de mediu, dar și a asigurării unei stabilități în raporturile între stat și agenții economici.

În plus, atunci când un control ecologic de pe teren este suspendat, durata de implementare a acestuia, altfel spus, perioada de timp, pentru care autoritatea de control nu poate să realizeze activități efective de control, de asemenea, eventuala realizare a câtorva acte cu caracter de control care ar asigura procesul de control la reluarea lui, nu sunt luate în considerare la adoptarea raportului, și anume din momentul suspendării acesteia. În acest sens, ar fi relevante referințele la perioadele de efectuare a controlului ecologic în alte țări.

Perioada de efectuare a controlului ecologic variază semnificativ de la țară la țară. Criteriile, care determină termenul este influența cadrului legislativ național, prioritățile de mediu, capacitățile administrative și caracteristicile geografice și economice ale fiecărui stat³⁴².

În cadrul Uniunii Europene, controlul ecologic este reglementat printr-un cadru normativ complex, incluzând Directivele privind Inspecțiile de Mediu (ex. Directiva 2010/75/UE privind emisiile industriale). Statele membre sunt obligate să stabilească programe de inspecție, care includ controale periodice și inopinate. Frecvența controalelor variază între 1 și 3 ani pentru

³⁴² OSCE. *Promoting Good Environmental Governance through Environmental Performance Reviews*, 2019. [citat 04.03.2025] Disponibil: <https://www.osce.org/occea/446368>

instalațiile industriale clasificate, ca având un risc ridicat, conform metodologiilor de evaluare a riscurilor stabilite la nivel național.

De exemplu, în Germania,³⁴³ autoritățile de mediu desfășoară controale ecologice, cel puțin o dată pe an pentru instalațiile supuse reglementărilor stricte, precum cele din industria chimică. Perioada de control nu este condiționată de un anumit termen. În Franța aceste perioade sunt cuprinse între 10 și 30 zile.

În România, termenul de efectuare a controlului ecologic este limitat cu 30 zile și poate fi prelungit în funcție de complexitate.

În Statele Unite,³⁴⁴ controlul ecologic este realizat de Agenția pentru Protecția Mediului (EPA) în colaborare cu agențiile de stat. Inspecțiile sunt programate în funcție de riscurile asociate anumitor activități, utilizând un sistem de prioritizare, bazat pe potențialul impact asupra mediului.

De exemplu, instalațiile cu emisii semnificative de poluanți atmosferici, sau care generează deșeuri periculoase, sunt inspectate anual, în timp ce alte facilități sunt monitorizate pe baza unui ciclu de 2-5 ani. Perioada de control este de cel mult 45 zile, la fel cu posibilitatea prelungirii în funcție de complexitatea controlului.

În China,³⁴⁵ controalele ecologice sunt realizate atât periodic, cât și inopinat, ca parte a reformelor pentru îmbunătățirea calității mediului. Ministerul Mediului a implementat campanii intense de inspecție în ultimii ani, care vizează industriile poluante, inclusiv mineritul, producția chimică și energia.

În regiunile cu probleme acute de poluare, controalele pot avea loc trimestrial, în timp ce în alte zone sunt desfășurate anual sau biannual. Termenul de efectuare a controlului ecologic este de circa 10-30 zile, la fel cu probabilitatea prelungirii, dacă se constată comiterea unei fapte grave.

În Canada, ³⁴⁶controalele ecologice sunt reglementate la nivel federal prin Legea privind Protecția Mediului (CEPA), dar sunt și descentralizate către provinciile și teritoriile individuale.

³⁴³ RALON, P., et al. *Environmental performance and sustainable development: a composite index approach for European countries*. Palgrave Communications, 10 (1), 2023, p.1-12. [citat 04.03.2025] Disponibil: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01545-w>

³⁴⁴ U.S. Environmental Protection Agency (2025) *Pollution Prevention Law and Policies*. [citat 01.03. 2025] Disponibil: <https://www.epa.gov/p2/pollution-prevention-law-and-policies>

³⁴⁵ TAO, Y., YANG, L., JIANG, S., ALTHOFF, L., BIRGE, P., HUANG, B., YOU, F. Assessing the greenhouse gas emissions of remote and hybrid work. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(41), 2023. ISSN2305888120. [citat 05.02.2025] Disponibil: <https://doi.org/10.1073/pnas.2305888120>

³⁴⁶ Government of Canada. *Canadian Environmental Protection Act*. 1999. [citat 01.03. 2025]. Disponibil: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-15.31/page-1.html>

Frecvența controalelor este ajustată în funcție de specificul activităților economice și al ecosistemelor regionale.

De exemplu, în Alberta, inspecțiile în sectorul resurselor naturale (exploatare forestiere, extracție petroliere) sunt realizate semestrial, în timp ce alte sectoare sunt monitorizate anual.

Australia aplică un sistem bazat pe evaluarea riscurilor pentru stabilirea perioadelor de control ecologic.

Autoritățile din statele și teritoriile australiene, precum New South Wales Environment Protection Authority (NSW EPA), desfășoară controale la intervale cuprinse între 1 și 5 ani, în funcție de riscurile activităților și de conformitatea anterioară a operatorilor economici.

Zonele protejate și activitățile din apropierea barierelor de corali sunt supuse unor controale mai frecvente, în contextul conservării biodiversității unice din regiune.³⁴⁷

În concluzie, după cum am mai menționat, perioada de efectuare a controlului ecologic trebuie să fie condiționată de capacitatea de adaptare la riscurile de mediu, la resursele administrative și la prioritățile naționale.

Țările dezvoltate, precum Germania și SUA, pun accent pe inspecții frecvente și pe utilizarea tehnologiilor avansate pentru monitorizare, în timp ce alte state, precum China, adoptă strategii intensive de inspecție pentru a combate poluarea acută.

În toate cazurile, flexibilitatea și adaptabilitatea rămân esențiale pentru optimizarea frecvenței controalelor și pentru atingerea obiectivelor de protecție a mediului.

Această diversitate de abordări subliniază importanța unui cadru juridic solid și a utilizării datelor științifice pentru elaborarea și implementarea programelor de control ecologic.

3.4.7. Analiza procedurii realizării controlului ecologic

Omul poate interveni în mersul succesiunii sistemelor de mediu pentru a-l aduce sau menține într-o fază favorabilă, numai cu respectarea legilor naturii și folosirea capacității lor productive în limitele raționale, care să nu depășească posibilitățile lor de control³⁴⁸.

În literatura franceză se remarcă faptul că eficacitatea acțiunilor de control, este strict legată de monitorizarea implementării controlului, proces pe parcursul căruia se apreciază

³⁴⁷ Department of Environmental Affairs and Tourism (DEAT) (n.d.) *Integrated Environmental Management Information Series: Screening*. [citat 01.03. 2025] Disponibil: https://www.dffe.gov.za/sites/default/files/docs/series1_screening.pdf

³⁴⁸ PENESCU, A. *Ecologia și protecția mediului*. București: Ceres, 2015, p. 98. ISBN 978-973-40-1092-9.

măsura în care obligațiile și condițiile adoptate în procedura de planificare și autorizare au fost aplicate.

O astfel de monitorizare se realizează în etape succesive în timpul execuției și/sau formal la sfârșitul procesului de control (inspecție sau audit).

Al doilea pas, aprecierea eficacității, ne oferă răspuns la întrebarea dacă măsura de control a produs sau nu efectul dorit. În multe cazuri, eficacitatea reală a unei măsuri poate fi apreciată ca fiind imediată, alteori este necesar ca să parcurgă o perioadă de timp.

Prin urmare, controlul eficacității nu ar trebui să fie efectuat în mod subsidiar, uneori în paralel cu monitorizarea implementării, alteori postfactum³⁴⁹.

Din start trebuie remarcat faptul că cea mai eficientă formă de control este controlul ecologic la fața locului. După cum arată practica, cel mai mare număr de încălcări de mediu sunt depistate anume în cadrul controlului ecologic efectuat la fața locului. În același timp, această formă a controlului ecologic este cea mai intensivă în muncă și necesită costuri mari, consum al timpului de muncă al angajaților autorităților de mediu și nivelul înalt de calificare al acestora.

În acest sens, efectuarea de inspecții de mediu la fața locului este recomandabilă în primul rând în cazurile, în care costurile pentru acestea sunt acoperite integral de buget. Se pot efectua controale de mediu la fața locului, motiv fiind adresările beneficiarilor de folosință de mediu. Dar și în aceste cazuri, sunt constatate aceleași condiții de realizare.

După cum rezultă din reglementările legale, dar și din scopul realizării controlului ecologic, principalele sarcini ale unui control ecologic la fața locului sunt:

- un studiu cuprinzător al activității persoanei inspectate, care sunt importante pentru formarea concluziilor despre corectitudinea exercitării dreptului de folosire a resurselor naturale;
- identificarea distorsiunilor și inconsecvențelor în conținutul documentelor examinate în cadrul controlului ecologic de birou sau potrivit sesizărilor înregistrate;
- analiza impactului încălcărilor identificate asupra condițiilor de mediu;
- formarea unei baze de probe pe baza faptelor identificate, cum ar fi în cazul infracțiunilor și contravențiilor de mediu, precum și asigurarea reflectării documentare a acestor încălcări;
- evaluarea suplimentară a nivelului de folosire a resurselor naturale de către beneficiarul de folosință a resurselor de mediu;

³⁴⁹ Suivi environnemental de la phase de réalisation avec contrôle intégré des résultats. Publié par l'Office fédéral de l'environnement OFEV Berne, p. 16, 2007.

- propunerea de eliminare a încălcărilor identificate și de atragere a beneficiarului de folosință a resurselor de mediu la răspundere pentru folosirea nerațională a resurselor de mediu.

Scopul unui control ecologic la fața locului este de a monitoriza conformitatea actelor de folosire a resurselor de mediu prin prisma respectării prevederilor legislației privind folosirea și protecția mediului.

Pentru a face acest lucru, în timpul unui control ecologic la fața locului inspectorii examinează documentele, inclusiv în formă electronică.

La fel se examinează volumul de resurse de mediu valorificate într-o anumită perioadă de timp. Alături de inspectorii de mediu se pot afla și reprezentanții entității supuse controlului ecologic. De asemenea, pot fi implicate în controale martori, specialiști, experți, traducători și alte persoane necesare procesului.

După efectuarea acestor etape de verificare, se efectuează o revizuire a materialelor de inspecție și se adoptă deciziile cu privire la acestea. Apoi urmează să se producă implementarea deciziei. Trebuie de recunoscut, că fiecare etapă include o întreagă gamă de acțiuni de preparare a procesului de control - evenimente și acțiuni procedurale.

Astfel, în etapa de pregătire pentru un control ecologic la fața locului, se efectuează pregătirea aprofundată, ca pretestare pentru identificarea zonelor promițătoare pentru testare și dezvoltare în acest sens în baza strategiei optime de verificare.

Această etapă ne permite să asigurăm utilizarea rațională combinată a tuturor formelor de control. Sarcina de pregătire obligatorie pentru pre-verificare, presupune utilizarea tuturor informațiilor disponibile, inclusiv din surse interne și externe, cum ar fi:

- informații despre fluxurile de numerar din conturile beneficiarilor de folosință a resurselor de mediu. Aceasta ne permite să judecăm despre posibilele volume de resurse stocate (ex.: zăcămintele sau masă lemnoasă), precum și analiza posibilelor locuri de stocare;

- informații de la autoritățile care țin evidența bunurilor, ce formează obiectul interesului din control, inclusiv de la alte autorități, în special cele ce țin registrele de înregistrare a drepturilor asupra bunurilor imobiliare, registrele cadastrale ale altor categorii de resurse de mediu, planuri de organizare a teritoriului etc.;

- informații din sesizările depuse de persoane interesate, sau drepturile cărora se pretind a fi afectate, în ce privește acțiunile beneficiarilor de folosință a resurselor de mediu;

- informații primite de la autoritățile vamale despre activitatea economică externă a subiectului controlului, în special cea care privește tehnica specială de prelucrare, introdusă în țară, masa sau volumele de resurse de mediu exportate din țară etc.;

- informații despre actele permissive emise, inclusiv despre suspendarea, anularea lor;
- informarea de la poliție cu privire la disponibilitatea vehiculelor, inclusiv a celor speciale;
- alte informații.

La efectuarea unei analize de pre-verificare a informațiilor disponibile se evaluează volumul de muncă preconizat, și pe baza acesteia se determină componența cantitativă și personală a inspectorilor, problemele principale care urmează a fi soluționate în cadrul inspecției, perioada de inspecție, metodele de inspecție, necesitatea de solicitare de documente, informații etc.

De regulă, dacă în timpul unui control ecologic la fața locului este nevoie de a solicita documente (informații) de la subiecții controlului sau alte persoane, aceasta se face și pentru nevoia de distragere forțată a atenției.

La începutul oricărui control ecologic la fața locului, managerul organizației supusă controlului sau întreprinzătorul individual, sau persoana fizică supusă controlului, prezintă un act de identitate.

Evident, că face acest lucru după ce inspectorii de control ecologic s-au legitimat și au prezentat delegația de control. La fel, reprezentantul subiectului supus controlului, urmează să confirme prin semnătură faptul, că i s-a adus la cunoștință delegația de control.

Dacă beneficiarul de folosință a resurselor de mediu refuză să semneze, inspectorul de control, sau șeful grupei de inspectorii de control, întocmește un proces verbal de refuz de a consemna aducerea la cunoștință a inițierii procedurii de control. Acest proces-verbal este propus spre semnare reprezentantului entității supuse controlului, sau persoanei supuse controlului, iar dacă aceasta refuză a consemna, atunci acest proces-verbal se consemnează de către persoane neutre prin semnătură.

Dacă inspectorilor de control ecologic nu li se permite intrarea pe teritoriu sau în spațiile ce urmează a fi inspectate, șeful echipei de inspecție întocmește actul corespunzător – proces-verbal, care este semnat de beneficiarul de folosință a resurselor de mediu sau de terțe persoane, dacă acesta refuză a-l semna.

Tehnicile și metodele de verificare, inclusiv a documentației beneficiarului de folosință de mediu sunt stabilite de inspectorii de mediu. Aceștea realizează acest obiectiv rezultând:

- din caracteristicile sistemului de control aplicat;
- din concluziile făcute în urma analizei pre-verificare;
- din volumele de documentație necesare a fi verificate.

În această etapă a inspecției de mediu, inspectorii trebuie:

- Să studieze cu atenție rulajul mijloacelor financiare pe conturile beneficiarului, acordând atenție la volumele de rulaj atipice reflectate în corespondență, pe facturi sau în alte acte, precum și la inconsecvența dintre corespondența și datele din documentele contabile și din conținutul contractelor încheiate. Evident, aceasta se face, dacă inspectorii de control dispun de astfel de acte și informații,³⁵⁰

- Să verifice conformitatea datelor indicate de beneficiar privind volumele de folosințe de mediu și documentele contabile raportate. Verificarea documentelor contabile se realizează în ordine cronologică în contextul tranzacțiilor pentru care există informația și care poate avea un impact asupra formării bazei informaționale de control.³⁵¹ În acest caz, o atenție deosebită trebuie acordată nu doar textului contractelor și altor tranzacții încheiate, dar și informațiilor de pe conturile contabile, pentru a rezuma informații privind vânzarea de produse extrase din mediul natural, cum ar fi zăcămintele ale subsolului,³⁵² lemn, carne de animale sălbatice, pește, piei și altele. În timpul verificării se stabilește corectitudinea reflectării în contabilitate a faptului încheierii și executării acestor tranzacții;

Tot procesul de verificare stabilește conformitatea actelor realizate de beneficiarul de folosință a resurselor de mediu cu cerințele procedurii curente de înregistrare a documentelor contabile, inclusiv și reflectarea tranzacțiilor comerciale relevante în contabilitate.

Rezumând, putem concluziona, că controlul ecologic cu ieșirea în teren (la locul faptei), este precedat de o anumită pregătire, adică de un studiu pentru aprecierea materialelor disponibile, inclusiv de la inspecția anterioară.

Studierea informației primite, semnalele despre încălcarea în perioadele anterioare a legislației de mediu, precum și alte informații care caracterizează beneficiarul, ne poate oferi răspunsul la întrebarea, ce metode vom aplica la control, la ce chestiuni să atragem atenția în mod special, care este arealul de chestiuni care trebuie soluționate și altele.

³⁵⁰ DIACONU, L. *Environmental Control and Fiscal Policy*. În monografia colectivă *Theory and Applied Fiscal Policy: Empirical and Theoretical Studies*, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Berlin, Germany, 2024, p.77-88. ISBN: 9783631932513. URL: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85213165489&partnerID=MN8TOARS>

³⁵¹ DIACONU, M., DIACONU, L. *Controlul ecologic și eficientizarea politicii de performanță fiscală – Environmental Control and The Fiscal Performance Policy*. În: *Revista națională de drept*, nr.1,2 024, p.68-77. ISSN-1811-0770.

³⁵² DIACONU, L. *General Considerations On The Legal Regime of Use and Protection of Land Resources*. In: *III Bilisel International Korykos Researches and Innovation Congress*, 07-08 Septembrie, 2024, Mersin, Turkiye. p.736-744. ISBN:978-625-6125-13-1.

Pe baza acestor informații, de regulă, se dezvoltă un program de efectuare a inspecției la fața locului, cu definirea unei liste clare de probleme la care ar trebui să se acorde atenție, precum și perioada specifică pentru care trebuie verificat subiectul.

Dacă e să facem un studiu comparat între **câteva** țări, și experiențe internaționale, putem deduce, că în Statele Unite, munca de la distanță a demonstrat reduceri semnificative ale amprente de carbon prin minimizarea navetismului și a consumului de energie în birouri.

Cu toate acestea, controalele la fața locului rămân cruciale pentru industriile cu operațiuni fizice.³⁵³ Suedia, în același timp, integrează eficient ambele abordări prin combinarea EMS-ului centralizat cu monitorizarea activităților la fața locului pentru proiectele de infrastructură. Australia pune accent pe controale stricte la fața locului sub obligația generală de mediu (GED), asigurând conformitatea prin proceduri operaționale detaliate.³⁵⁴

În rezumat, controalele ecologice de birou se concentrează pe supravegherea strategică, și implementarea politicilor, în timp ce controalele la fața locului abordează riscurile imediate de mediu la locurile de operare. Integrarea echilibrată a ambelor abordări este esențială pentru o gestionare eficientă a mediului.

În **concluzie**, putem afirma, ca atât controlul mediului în birouri, cât și cel la fața locului sunt componente critice ale unei strategii eficiente de gestionare ecologică.

În timp ce controalele în birouri oferă o bază prin dezvoltarea politicilor și monitorizarea conformității, controalele la fața locului abordează riscurile imediate de mediu direct la locurile de operare.

Integrarea echilibrată a ambelor abordări – adaptată nevoilor specifice ale organizației – asigură o performanță optimă de mediu. Experiențele internaționale subliniază importanța adaptării acestor controale la reglementările locale și standardele industriale pentru eficiență maximă.

3.5. Procedura controlului ecologic prealabil

3.5.1. Domeniul de aplicare

³⁵³ DIACONU, L. *Production and Household Waste Management*. In 2. Bilse International Sumela Scientific Congress, 10-11 August 2024 Trabzon/Turcia. p.1084-1095. ISBN:978-625-6125-07-0.

³⁵⁴ DIACONU, L. *Environmental Control Measures Regarding Public Health and Hygiene*. In 6. International Mediteranean Congress, 13-15 August 2024 Roma/Italia, p.546-553. ISBN:978-625-367-809-8.

Unul din domeniile abordate relativ suficient din punct de vedere doctrinal, este chestiunea legată de controlul prealabil. Pe bună dreptate se menționează, că una dintre tehnicile moderne, folosite în mod curent pentru a preveni sau a limita vătămările aduse mediului, constă în obligația de a obține o autorizație specială prealabilă pentru desfășurarea anumitor activități sau pentru utilizarea produselor sau serviciilor care prezintă risc din punct de vedere ecologic³⁵⁵.

Și legiuitorul deja de mult timp instituie cadru de control ecologic de funcționare a mecanismului de evaluare a impactului asupra mediului, cu referire la unele genuri de activitate planificată, și care este realizată anume întru asigurarea prevenirii sau minimizării, la etapele inițiale, a impactului semnificativ asupra mediului.

În legislația de mediu a Franței, chestiunea de impunere a unui control prealabil, reprezintă un imperativ. Astfel, potrivit prevederilor articolului 39 al Codului de mediu al Republicii Franceze, orice proiect major susceptibil de a avea un impact asupra mediului trebuie să fie supus unui studiu preliminar de impact³⁵⁶.

Este de menționat faptul, că același lucru este valabil și pentru programe, planuri și politici, care pot afecta mediul³⁵⁷. Și doctrinarii acordă o semnificație aparte controlului prealabil, or, o astfel de tehnică de protecție a mediului este în corespundere cu principiul acțiunii preventive³⁵⁸, așa cum și este în concordanță cu interesul general de protejare a mediului realizat prin evaluarea în prealabil a faptului, dacă activitatea preconizată, reprezintă un risc ecologic sau nu³⁵⁹.

În esența sa, un astfel de control are menirea de a preveni o activitate încă neîncepută, sau chiar și una care este în proces de realizare, însă acest control, rămânând a fi unul prealabil, are drept scop minimalizarea impactului sau a eventualelor daune.

Această procedură de control constă în:

- a) elaborarea programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului;
- b) elaborarea raportului de evaluare a impactului asupra mediului de către inițiatorul activității planificate;

³⁵⁵ DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2007, p. 402. ISBN 978-073-115-202-8.

³⁵⁶ Articolul 39 al Legii nr.96-766 din 3 octombrie 1996 referitoare la Codul mediului al Republicii Franceze. [citată la data de 12.12.2024] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografi>

³⁵⁷ Articolul 39 al Legii nr.96-766 din 3 octombrie 1996 referitoare la Codul mediului al Republicii Franceze. [citată 14.04.2025] Disponibil:

<file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/NOUVEAU-CODE-ENVIRONNEMENT-revis-u00AEdefinitif-20-11-2014-final-1.pdf>

³⁵⁸ MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2010, p. 65. ISBN 978-973-127-378-5.

³⁵⁹ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2008, p. 201. ISBN 978-973-115-343-8.

c) desfășurarea consultărilor publice cu autoritățile administrației publice centrale și locale interesate și cu publicul interesat, la nivel local, național și în context transfrontalier, după caz;

d) examinarea de către Agenția de Mediu și Comisia tehnică a informațiilor prezentate în raportul privind evaluarea impactului asupra mediului, a oricăror altor informații furnizate suplimentar de către inițiator, precum și a informațiilor recepționate în urma desfășurării consultărilor publice;

e) emiterea de către Agenția de Mediu a deciziei motivate cu privire la acordul de mediu, luând în considerare rezultatele examinării și, după caz, propria examinare suplimentară și;

f) includerea deciziei privind acordul de mediu și a acordului de mediu, în cazul emiterii acestuia, în aprobarea de dezvoltare a activității planificate³⁶⁰.

3.5.2. Procedura de realizare a controlului ecologic prealabil

Controlul ecologic prealabil purcede următoarele etape:

1) *Inițierea controlului ecologic prealabil prin depunerea cererii privind emiterea acordului de mediu.* În acest sens, potențialul valorificator al resurselor de mediu, în calitate de inițiator, care planifică realizarea unei activități economice preconizate, prezintă Agenției de Mediu o cerere privind emiterea acordului de mediu, însoțită de informația referitoare la activitatea planificată.

În literatura de specialitate acordul de mediu este apreciat ca fiind un act juridic cu o poziție intermediară între avize și autorizații³⁶¹. Obținerea acordului de mediu, oferă posibilitate potențialului beneficiar de a planifica procesul de implementare a activității economice preconizate.

Este de menționat faptul, că atunci când realizarea activității preconizate, ar putea fi însoțită de impact asupra teritoriului altui stat – impact transfrontalier, atunci procedura de evaluare de impact, implică necesitatea consultării și statului terț³⁶². În asemenea caz, procesul de efectuare a acestui control prealabil este diriguat de normele interne ale statului terț.

2) *Plasarea în spațiul public și consultarea informației ce constituie obiectul controlului prealabil.* Dacă cererea privind emiterea acordului de mediu depusă de către inițiator îndeplinește cerințele prevăzute de lege, Agenția de Mediu plasează conținutul acesteia pe pagina

³⁶⁰ Articolul 2 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁶¹ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2008, p. 205. ISBN 978-973-115-343-8.

³⁶² DUȚU, M. *Dreptul mediului și a climei*. București: Universul Juridic, 2022, p. 308. ISBN 978-606-39-1005-0.

sa web oficială și transmite o copie, autorităților administrației publice centrale și locale interesate pentru examinare și prezentare a comentariilor și a propunerilor asupra activității planificate și, dacă este cazul, asupra informației care trebuie inclusă în programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului.³⁶³ Autoritatea administrației publice locale în a cărei rază este preconizată implementarea activității planificate plasează conținutul cererii privind emiterea acordului de mediu pe pagina sa web oficială și la sediul său. Autoritățile administrației publice centrale și locale interesate, prezintă comentarii și propuneri în termen de 10 zile lucrătoare de la data recepționării copiei adresării publicate. La rândul său inițiatorul, sub îndrumarea Agenției de Mediu, informează publicul interesat cu privire la cererea privind emiterea acordului de mediu, inclusiv prin publicarea unui anunț într-un ziar local sau, după caz, național³⁶⁴.

Publicul interesat poate prezenta Agenției de Mediu comentarii și propuneri cu privire la cererea privind emiterea acordului de mediu și activitatea planificată, în termen de 10 zile lucrătoare de la data publicării anunțului în ziar³⁶⁵.

3) *Examinarea documentației privind activitatea preconizată.* În procesul evaluării prealabile pentru activitățile planificate, în vederea elaborării programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului, Agenția de Mediu se conduce de conținutul cererii privind emiterea acordului de mediu, depusă de inițiator, de avizul autorităților administrației publice locale și centrale interesate, comentariile și propunerile publicului interesat recepționate. În procesul evaluării prealabile, Agenția de Mediu se conduce de conținutul cererii privind emiterea acordului de mediu, depusă de inițiator, de avizul autorităților administrației publice locale și centrale interesate, comentariile și propunerile publicului interesat recepționate, aplicând criteriile prevăzute de lege în vederea determinării necesității efectuării evaluării impactului asupra mediului sau emiterii acordului de mediu³⁶⁶.

4) *Adoptarea deciziei asupra cererii de evaluare de impact.* Decizia privind evaluarea prealabilă este emisă în termen de 20 de zile lucrătoare. În cazuri excepționale, cum ar fi cele legate de natura, complexitatea, amplasarea și dimensiunea activității planificate, Agenția de Mediu poate prelungi termenul, informând în scris inițiatorul cu privire la motivele prelungirii și data preconizată pentru emiterea deciziei privind evaluarea prealabilă. Termenul prelungit nu

³⁶³ DIACONU, L. *Reflections on Ecological Expertise as an Instrument of Environmental Control*. In: Compliance Elliance Journal (CEJ). Spring Edition Vol.10, nr.1, mai, 2024, Germania, Wiesbaden, p. 28-36. ISSN 2365-3353.

³⁶⁴ Articolul 7 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁶⁵ Articolul 7 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁶⁶ Articolul 7 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

trebuie să depășească 90 de zile de la data depunerii cererii privind emiterea acordului de mediu. Totuși, în urma efectuării evaluării prealabile, Agenția de Mediu emite decizia motivată privind evaluarea prealabilă, care va conține elaborarea programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului, pentru care Agenția de Mediu, având în vedere informațiile disponibile la această etapă, stabilește în decizia privind evaluarea prealabilă următoarele aspecte:

a) dacă legislația de mediu interzice desfășurarea respectivului gen de activitate în zona propusă de către inițiator;

b) dacă activitatea planificată necesită efectuarea evaluării impactului asupra mediului în context transfrontalier;

c) dacă activitatea planificată necesită efectuarea evaluării biodiversității.

La fel, pentru activitățile planificate, pentru care se determină că evaluarea impactului asupra mediului este necesară, Agenția de Mediu elaborează programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului. Pentru activitățile planificate, pentru care se determină că evaluarea impactului asupra mediului nu este necesară, Agenția de Mediu emite acordul de mediu. Este necesar de menționat faptul că unii autori apreciază acordul de mediu ca fiind un act administrativ³⁶⁷.

Decizia conține motivarea privind aplicarea criteriilor prevăzute în lege, principalele argumente și constatări care au servit drept temei pentru emiterea acordului de mediu, inclusiv argumentarea necesității efectuării analizei postproiect, dacă este cazul, informația cu privire la desfășurarea procesului de consultare a publicului interesat și modul în care au fost luate în considerare comentariile și propunerile acestuia și rezumatul informațiilor obținute în procesul de consultare a autorităților administrației publice centrale și locale interesate.

Pentru activitățile planificate pentru care se determină, că este necesară evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, Agenția de Mediu suspendă realizarea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului la nivel național. În termen de 5 zile lucrătoare, Agenția de Mediu solicită inițiatorului traducerea cererii privind emiterea acordului de mediu în limba părții afectate sau în altă limbă prevăzută în baza obligațiilor asumate de Republica Moldova pe plan internațional.

Pentru activitățile planificate, pentru care se determină că legislația națională de mediu interzice desfășurarea respectivului gen de activitate în zona propusă de către inițiator, Agenția de Mediu refuză emiterea acordului de mediu. Pentru activitățile planificate pentru care se

³⁶⁷ DUȚU, M. *Drptul medului*. București: Editura Economică, 1996, p. 124-125. ISBN 973-9198-53-8.

determină necesitatea evaluării biodiversității, Agenția de Mediu inițiază procedura de evaluare a biodiversității³⁶⁸.

5) Elaborarea Programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului

Programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului se elaborează în scopul stabilirii gradului de detaliere a informației, care va fi inclusă în raportul privind evaluarea impactului asupra mediului. Programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului face parte, după caz, din decizia privind evaluarea prealabilă și se elaborează de Agenția de Mediu. În procesul elaborării programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului, Agenția de Mediu poate solicita informații suplimentare de la inițiator.

Programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului se elaborează,, ținând cont de particularitățile activității planificate și de comentariile și propunerile publicului interesat, și ale autorităților administrației publice centrale și locale interesate, recepționate. Programul de realizare a evaluării impactului asupra mediului include determinarea:

- a) opțiunilor alternative motivate și fezabile privind activitatea planificată necesară a fi luată în considerare;
- b) impactului asupra mediului pentru diferiți factori de mediu, care necesită a fi descris în raportul privind evaluarea impactului asupra mediului;
- c) domeniului de aplicare și a metodelor de evaluare;
- d) gradului de calificare necesar pentru experții implicați la elaborarea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului;
- e) măsurilor de prevenire care trebuie luate în considerare;
- f) studiilor de referință necesare pentru a caracteriza mediul existent.

6) Elaborarea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului

Raportul privind evaluarea impactului asupra mediului identifică, descrie și evaluează în fiecare caz în parte potențialul impact semnificativ direct și indirect al activității planificate asupra factorilor de mediu. Raportul privind evaluarea impactului asupra mediului conține următoarele informații:

- a) descrierea amplasamentului activității planificate și descrierea caracteristicilor fizice ale întregii activități planificate, inclusiv, dacă este cazul, a lucrărilor de demolare necesare, precum și cerințele privind utilizarea terenurilor în cursul etapelor de construire și funcționare;

³⁶⁸ Articolul 10 al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

b) descrierea principalelor caracteristici ale etapei de funcționare a activității planificate, în special a proceselor de producție (necesarul de energie și energia utilizată, natura și cantitatea materialelor și resursele naturale utilizate, inclusiv apa, terenurile, solul și biodiversitatea);

c) estimarea, în funcție de tip și cantitate, a reziduurilor și a emisiilor potențiale (poluarea apei, aerului, solului și subsolului, zgomot, vibrații, lumină, radiații termice și radioactive etc.), precum și a cantităților și tipurilor de reziduuri produse pe parcursul etapelor de construire și funcționare a activității planificate;

d) descrierea stării actuale a mediului (scenariul de bază) și descrierea evoluției lui probabile în cazul în care activitatea planificată nu este implementată, în măsura în care schimbările naturale față de scenariul de bază pot fi evaluate prin depunerea de eforturi rezonabile, pe baza informațiilor și cunoștințelor științifice referitoare la mediu, disponibile;

e) descrierea alternativelor rezonabile (în termeni de concepție, tehnologie, amplasare, dimensiune și anvergură a activității planificate) studiate de către inițiator, relevante pentru activitatea planificată, precum și a caracteristicilor specifice ale activității planificate și indicarea principalelor motive, care stau la baza alegerii făcute, inclusiv o comparație a impactelor asupra mediului;

f) descrierea factorilor de mediu susceptibili de a fi afectați de activitatea planificată: populația, sănătatea umană, biodiversitatea (fauna și flora), terenurile (ocuparea terenurilor), solul (materia organică, eroziunea, tasarea, impermeabilizarea), apa (schimbările hidromorfologice, cantitatea și calitatea), aerul, clima (emisiile de gaze cu efect de seră, impacturile relevante pentru adaptare), bunurile materiale, patrimoniul cultural, inclusiv aspectele arhitecturale și cele arheologice, și peisajul;

g) descrierea potențialului impact semnificativ al activității planificate asupra mediului, dimensiunea acestuia, durata și, după caz, reversibilitatea acestuia (rezultate din construirea și existența activității planificate, inclusiv, dacă este cazul, lucrările de demolare; utilizarea resurselor naturale, în special a terenurilor, a solului, a apei și a biodiversității, având în vedere, pe cât e posibil, disponibilitatea durabilă a acestor resurse; emisia de poluanți, zgomot, vibrații, lumină, căldură și radiații, crearea impactului nociv și eliminarea și valorificarea deșeurilor; riscurile pentru sănătatea umană, pentru patrimoniul cultural sau pentru mediu, cum ar fi cele cauzate de survenirea unor accidente sau dezastre; cumularea impactelor cu cele ale altor activități planificate existente și/sau aprobate, ținând seama de orice probleme ecologice existente legate de zone cu o importanță deosebită din punctul de vedere al mediului, care ar putea fi afectate sau de utilizarea resurselor naturale; impactul activității planificate asupra

climei, cum ar fi natura și amploarea emisiilor de gaze cu efect de seră și vulnerabilitatea activității planificate la schimbările climatice; tehnologiile și substanțele folosite).

Descrierea va include potențialul impact direct și indirect, secundar, cumulativ, transfrontalier, pe termen scurt, mediu și lung, permanent și temporar, pozitiv și negativ al activității planificate;

h) descrierea sau dovezi ale metodelor previzionale utilizate pentru identificarea și evaluarea impactului semnificativ asupra mediului, inclusiv detalii privind dificultățile (de exemplu, dificultățile de natură tehnică sau determinate de lipsa de cunoștințe) întâmpinate la compilarea informațiilor solicitate, precum și prezentarea principalelor incertitudini existente;

i) descrierea măsurilor preconizate pentru evitarea, prevenirea, reducerea sau, dacă este posibil, compensarea impactului negativ semnificativ asupra mediului identificat atât la etapa de construire, cât și la cea de funcționare, precum și viabilitatea și eficiența măsurilor de ameliorare pentru fiecare alternativă a activității planificate și pentru fiecare componentă de mediu;

j) descrierea potențialului impact negativ semnificativ asupra mediului, determinat de vulnerabilitatea activității planificate în fața riscurilor de accidente majore și/sau dezastre relevante pentru activitatea planificată, și, dacă este cazul, a măsurilor de prevenire sau minimizare a impactului negativ semnificativ asupra mediului al acestor evenimente, precum și detalii privind gradul de pregătire și reacția propusă în astfel de situații de urgență;

k) argumentarea necesității efectuării sau neefectuării analizei postproiect și descrierea, în cazul necesității efectuării acesteia, a măsurilor de monitorizare propuse, precum și a indicatorilor și termenilor de realizare, acestea fiind proporționale cu natura, complexitatea, amplasarea și dimensiunea activității planificate, precum și cu potențialul impact negativ semnificativ asupra mediului;

l) informații grafice: hărți, figuri și diagrame;

m) date de contact privind experții implicați la elaborarea raportului, data întocmirii raportului, declarația pe propria răspundere privind îndeplinirea cerințelor prevăzute de lege, precum și semnăturile acestora;

n) un rezumat nontehnic al informațiilor;

o) o listă de referință care detaliază sursele utilizate pentru descrierile și evaluările incluse în raport³⁶⁹.

7) Dezbaterile publice

³⁶⁹ Articolul 10² al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

Dezbaterile publice se desfășoară pentru activitățile planificate prevăzute în anexele nr.1 și nr.2 din Lege. Dezbaterile publice referitoare la activitatea planificată și raportul privind evaluarea impactului asupra mediului se desfășoară pentru:

a) realizarea dreptului publicului interesat de a participa la dezbateri publice și în procesul de luare a deciziilor importante de mediu;

b) luarea în calcul de către Agenția de Mediu, a comentariilor și a propunerilor publicului interesat privind activitatea planificată și raportul privind evaluarea impactului asupra mediului.

Agenția de Mediu și autoritățile administrației publice locale, în a căror rază este preconizată implementarea activității planificate, plasează anunțul cu privire la desfășurarea dezbaterilor publice pe paginile lor web oficiale și în alte locuri publice. Inițiatorul informează publicul interesat despre desfășurarea dezbaterilor publice.

Anunțul se plasează cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de data începerii dezbaterilor publice. Dezbaterile publice se organizează de către inițiator sub îndrumarea Agenției de Mediu. Locul, data și ora desfășurării dezbaterilor publice sunt stabilite, de comun acord, de către Agenția de Mediu, inițiator și autoritățile administrației publice locale în a căror rază este preconizată implementarea activității planificate.

Ședințele de dezbatere publică sunt moderate de către reprezentantul Agenției de Mediu. Rezultatele dezbaterilor publice se consemnează într-un proces-verbal, cu indicarea listei participanților, a listei întrebărilor, comentariilor și propunerilor recepționate în procesul dezbaterilor publice.

Procesul-verbal se întocmește de către inițiator în termen de 10 zile lucrătoare de la data desfășurării dezbaterilor publice, și se semnează de către președintele și secretarul ședinței de dezbateri publice.

Dacă în procesul desfășurării dezbaterilor publice nu sunt oferite răspunsuri la întrebările formulate, inițiatorul transmite răspunsurile, în termen de 5 zile lucrătoare de la data desfășurării dezbaterilor publice, solicitanților pe adresele poștale și electronice indicate în procesul înregistrării. Inițiatorul asigură înregistrarea audio și video a ședințelor de dezbateri publice.

Înregistrările audio și video, răspunsurile transmise solicitanților pe adresele poștale și electronice se anexează la procesul-verbal și se prezintă Agenției de Mediu. Agenția de Mediu publică pe pagina sa web oficială procesul-verbal al ședinței de dezbateri publice, iar copia acestuia o transmite Comisiei tehnice.

Costurile de organizare a dezbaterilor publice, inclusiv asigurarea echipamentelor pentru înregistrările audio și video și a materialelor necesare, sunt suportate de către inițiator³⁷⁰.

8) Evaluarea calității raportului privind evaluarea impactului asupra mediului

Comisia tehnică analizează calitatea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului, recepționat, ținând cont de următoarele aspecte:

- a) conținutul programului de realizare a evaluării impactului asupra mediului;
- b) comentariile și propunerile recepționate din partea publicului interesat;
- c) respectarea cerințelor prevăzute la art.10² referitoare la conținutul raportului privind evaluarea impactului asupra mediului;
- d) rezultatele dezbaterilor publice, inclusiv în context transfrontalier, după caz;
- e) prezentarea alternativelor studiate și a motivelor care au stat la baza alegerii uneia dintre ele;
- f) prezentarea informațiilor grafice: hărți, figuri și diagrame;
- g) necesitatea efectuării sau neefectuării analizei postproiect.

Agenția de Mediu plasează avizul referitor la calitatea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului pe pagina sa web oficială și informează inițiatorul cu privire la avizul respectiv.

Inițiatorul, sub îndrumarea Agenției de Mediu, informează publicul interesat despre avizul referitor la calitatea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului.

În cazul în care raportul privind evaluarea impactului asupra mediului este restituit inițiatorului pentru definitivare, termenul de examinare repetată a calității acestuia este de 5 zile lucrătoare de la data depunerii raportului privind evaluarea impactului asupra mediului definitivat de către inițiator.

Analiza calității raportului privind evaluarea impactului asupra mediului este efectuată în conformitate cu Ghidul de evaluare a calității raportului privind evaluarea impactului asupra mediului, aprobat prin ordin al ministrului mediului³⁷¹.

9) Decizia cu privire la acordul de mediu

Agenția de Mediu, în termen de 30 de zile lucrătoare de la data recepționării opiniei Comisiei tehnice cu privire la calitatea raportului privind evaluarea impactului asupra mediului, ținând cont de comentariile și propunerile autorităților administrației publice centrale și locale

³⁷⁰ Articolul 10³ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁷¹ Articolul 10⁴ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

interesate, ale altor instituții interesate, ale publicului interesat, inclusiv în context transfrontalier, precum și de rezultatele evaluării biodiversității, ale consultărilor interguvernamentale transfrontaliere, ia decizia cu privire la acordul de mediu:

- a) emite acordul de mediu; sau
- b) refuză emiterea acordului de mediu.

Agenția de Mediu emite acordul de mediu în cazul în care raportul privind evaluarea impactului asupra mediului corespunde cerințelor stabilite de prezenta lege, impactul negativ asupra mediului este prevenit sau minimizat. În același timp, Agenția de Mediu refuză emiterea acordului de mediu în cazul în care:

- a) legislația de mediu interzice desfășurarea genului de activitate în zona propusă de către inițiator;
- b) raportul privind evaluarea impactului asupra mediului sau comentariile publicului determină un potențial impact negativ semnificativ asupra mediului, iar riscul unui astfel de impact nu poate fi prevenit sau minimizat;
- c) rezultatele efectuării evaluării biodiversității în cadrul procedurii de evaluare a impactului asupra mediului determină un potențial impact negativ semnificativ asupra siturilor Emerald.

Decizia cu privire la acordul de mediu prevăzută la alin.(1) este motivată și conține următoarele:

- a) principalele argumente și constatări care au servit drept temei pentru emiterea sau refuzul emiterii acordului de mediu, inclusiv argumentarea necesității efectuării analizei postproiect, dacă este cazul;
- b) informația cu privire la desfășurarea procesului de consultare a publicului interesat și modul în care au fost luate în considerare comentariile și propunerile acestuia;
- c) opinia Comisiei tehnice;
- d) rezumatul informațiilor obținute în procesul de consultare a autorităților administrației publice centrale și locale interesate și în context transfrontalier, dacă este cazul, cu o explicație a modului, în care acestea au fost luate în considerare.

Acordul de mediu emis în baza deciziei conține următoarele:

- a) descrierea tuturor caracteristicilor activității planificate, inclusiv localizarea și genul activității;

b) măsurile obligatorii pentru evitarea, prevenirea sau minimizarea și, dacă este posibil, compensarea impactului negativ asupra mediului, precum și măsurile de realizare a analizei postproiect, dacă este cazul;

c) cerințele de protecție a mediului;

d) concluzia privind evaluarea biodiversității, dacă este cazul;

e) cerințele pentru prevenirea sau pentru minimizarea impactului transfrontalier negativ asupra mediului, în cazul activităților planificate care fac obiectul evaluării impactului asupra mediului în context transfrontalier.

Până la expirarea termenului stabilit, Agenția de Mediu, în funcție de natura, complexitatea, amplasarea și dimensiunea activității planificate, poate decide asupra prelungirii acestui termen cu cel mult 15 zile lucrătoare, informând inițiatorul despre aceasta. Agenția de Mediu publică pe pagina sa web oficială decizia cu privire la acordul de mediu, și, în cazul eliberării acestuia, și informează cu privire la acestea inițiatorul, autoritățile administrației publice centrale interesate și autoritățile publice locale în a căror rază este preconizată implementarea activității planificate.

Autoritatea administrației publice locale în a cărei rază este preconizată implementarea activității planificate plasează anunțul, privind decizia cu privire la acordul de mediu și acordul de mediu, în cazul eliberării acestuia, la sediul său și publică pe pagina sa web oficială conținutul acestora. Inițiatorul, sub îndrumarea Agenției de Mediu, informează publicul interesat, privind decizia cu privire la acordul de mediu și, în cazul eliberării acestuia, inclusiv prin publicarea unui anunț într-un ziar local sau, după caz, național³⁷².

10) Analiza postproiect a activității planificate. În legislația românească există etapa de analiză a calității raportului de evaluare³⁷³. Aceasta reprezintă o etapă diferită de etapa la care face referință legiuitorul moldovean.

Astfel, în cazul în care acordul de mediu prevede măsuri de realizare a analizei postproiect, inițiatorul monitorizează impactul semnificativ al activității planificate asupra mediului. Analiza postproiect se inițiază nu mai devreme de 12 luni și se finalizează nu mai târziu de 18 luni de la începerea funcționării instalației care afectează semnificativ mediul.

Analiza postproiect este asigurată de către inițiatorul activității planificate, care suportă costurile acesteia. Procedura de analiză postproiect și forma raportului de analiză postproiect sunt stabilite și aprobate de către Agenția de Mediu. Agenția de Mediu plasează raportul analizei

³⁷² Articolul 10⁵ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁷³ DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: C. H. Beck, 2008, p. 215. ISBN 978-973-115-343-8.

postproiect recepționat de la inițiator pe pagina sa web oficială și informează Inspectoratul pentru Protecția Mediului despre necesitatea efectuării controlului de mediu la amplasament în vederea stabilirii conformității.

În baza rezultatelor analizei postproiect, inițiatorul și Agenția de Mediu coordonează punerea în aplicare a măsurilor și acțiunilor suplimentare de prevenire, evitare, minimizare, compensare și control al impactului activității planificate asupra mediului și sănătății umane³⁷⁴.

Deși legiuitorul nostru în textul Legii privind evaluarea impactului asupra mediului nu utilizează o astfel de instituție, ca suspendarea acordului de mediu, totuși în doctrină se vorbește despre actul de suspendare a acordului de mediu, care este caracterizat ca fiind un act administrativ operat de autoritatea de mediu, pentru neconformarea cu prevederile precizate în acestea³⁷⁵.

Acest act este operat în mod unilateral de către autoritatea de mediu. Motiv pentru operarea unei astfel de suspendări reprezintă neconformitățile activităților realizate cu rigorile și condițiile acordului de mediu.

Deși la prima vedere s-ar părea necesar o astfel de abordare și pentru situația din Republica Moldova, credem că legiuitorul nostru corect a „omis” includerea în textul Legii privind evaluarea impactului asupra mediului a unei astfel de măsuri, or actul legislativ în cauză nu are ca obiect reglementarea actelor de control ulterior, ci doar a celui anterior.

În același timp, când vorbim despre suspendarea acordului de mediu, considerăm că avem la înarmare prevederile articolului 27 din Legea privind controlul de stat, dar și alte norme de așa fel, care permite operarea suspendării activității subiectului supus controlului ecologic, chestiune care afectează per ansamblu, toate categoriile de acte permissive acestei activități³⁷⁶.

În același timp, considerăm că este binevenită aplicarea procedurii de revizuire³⁷⁷ a acordului de mediu, chestiune care poate interveni în mod necesar, datorită faptului că au apărut elemente noi cu impact asupra mediului, necunoscute la data emiterii acordului de mediu, s-a modificat cadrul normativ în domeniu, s-au modificat aspectele relevante ale stării mediului, s-a

³⁷⁴ Articolul 10⁷ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

³⁷⁵ DUȚU, M. *Drptul meduilui*. București: Editura Economică, 1996, p. 125. ISBN 973-9198-53-8.

³⁷⁶ Articolul 27 al Legii privind controlul de stat, nr. 131 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial*, 31.08.2012, nr.181-184/595.

³⁷⁷ LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea specială. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, p. 277, 1997.

modificat regimul de protecție, s-au modificat datele care au stat la baza emiterii acordului de mediu³⁷⁸.

Doar că la acest capitol legiuitorul, în opinia noastră, urmează a mai face două precizări. Prima se referă la necesitatea de a exclude condiția „înaintea obținerii aprobării de dezvoltare intervin elemente noi”, deoarece enunțarea unei astfel de condiții face inaplicabilă revizuirea pentru situația în care o astfel de aprobare deja a fost obținută, deși necesitatea revizuirii, reieșind din conținutul prevederilor legale de la alineatul (3) al acestui articol, impune oricum necesitatea revizuirii. Cea de a doua remarcă o facem la posibilitatea revizuirii ca urmare la modificarea legislației. La acest capitol se cere o precizare, în ce privește, care anume categorii de norme suferă modificare, dar și limita lor, deoarece uneori modificarea legislației nu este neapărat să creeze imperativul revizuirii acordului de mediu.

3.6. Concluzii la Capitolul 3

Având la bază cercetările realizate în prezentul compartiment, s-a ajuns la următoarele concluzii:

1. Reglementările legale ale raporturilor juridice de control de stat, prezintă neconcordanțe între conținutul actelor normative în vigoare și obiectivele necesar a fi realizate ca urmare a realizării controlului ecologic. Astfel, este necesar să recunoaștem că legislația de mediu, iar în mare măsură, și cea care reglementează activitățile de control de stat la general, nu au dedicat suficientă atenție acțiunilor procedurale ale subiecților, care exercită controlul ecologic. Aceasta se datorează faptului că legislația de mediu, controlul ecologic și, în consecință, etapele procedurale ale acțiunilor realizate în timpul controlului, sunt abordate într-un mod arbitrar, iar în multe cazuri se face referință la faptul că, subiectul trebuie să acționeze în corespundere cu prevederile Legii cu privire la controlul de stat.

2. Deși procesul de control ecologic este guvernat de principiile care diriguiesc cadrul de raporturi de control de stat, supuse regulilor de drept public, unde principala metodă de reglementare de control ecologic este imperativul, oricum trebuie să nu neglijăm drepturile subiectului supus controlului. Totuși chiar dacă unul din principiile, care guvernează procesul de control de stat este principiul protecției consumatorului, este necesar de reținut, că în raporturile de dreptul mediului și în special, în cele de control ecologic, interesele statului și societății în

³⁷⁸ Articolul 10⁶ al Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014; republicat în: *Monitorul Oficial* din 08.11.2023, nr. 414-417/716.

ansamblu la compartimentul protecția mediului, nu trebuie puse pe o poziție egală cu interesele individului (consumatorului). Mai mult ca atât, chiar și interesele consumatorului nu pot fi puse pe o poziție de interes mai superior, decât interesul de protejare a mediului. De aici, legiuitorul este impus să reglementeze condițiile și principiile de control ecologic în mod distinct, de cele de control general de stat.

3. Din punct de vedere procedural, se cere „ruperea” controlului ecologic din sânul dreptului administrativ, și apropierea cât de mult posibil de dreptul mediului. Or, rămânerea instituției de control ecologic în câmpul procedurii administrative sau administrativ-financiare, riscă să fie „infectată” de valorile domeniului dreptului fiscal, financiar, economic și altele de așa fel, domenii, care nu totdeauna au scopuri, ce vin în concordanță cu scopurile de protejare a mediului. Dimpotrivă, cel mai frecvent, interesul economic, care poate fi reflectat într-o regulă de control financiar de stat, poate să fie complet neadecvată realizării scopului de protejare a mediului, ceea ce ar servi obiectul unui control ecologic. Din acest motiv, noi propunem identificarea unui proces de control ecologic, distinct de cel financiar, fiscal economic și de altă natură.

4. Suntem de părerea, că așa numitele „facilități de control de stat”, cum ar fi moratoriile, termenele limitate de control de stat, posibilitatea contramandării procedurilor de control la solicitarea agentului economic, suspendările controlului, dar și dreptul imperativ de a refuza cerințele subiectului, ce efectuează controlul de stat, în ipoteza în care acesta încalcă cerințele legale și procedura, urmează a fi excluse, sau maximal restrânse în ce privește controlul ecologic efectuat de autoritățile de mediu. Aceasta se datorează, în primul rând faptului, că procesele în mediul natural nu se supun valorilor și cerințelor umane. Ele nu cunosc granițe nici teritoriale și nici sociale. Natura nu cunoaște granițe. Din aceste considerente nu se îndreptățește să ne refuzăm de controale impunând moratorii, să suspendăm controalele, acolo unde ele sunt iminent necesare și așa mai departe..

5. În continuarea celor enunțate mai sus, considerăm, că la efectuarea controlului ecologic, nu este vizat să ne limităm în ce privește termenul de realizare a controlului. Mai ales, că în opinia noastră termenul de 5 zile reprezintă un termen extrem de mic. Motivul pentru care noi împărtășim această idee, este că procesele naturale nu cunosc și nu se supun legilor noastre. Noi trebuie să ținem cont de legitățile naturii. Și aici natura poate să ne ofere posibilitatea de a ne convinge de faptul, că activitatea unui agent economic este, sau nu este una poluantă, nu neapărat în 5 zile. Procesele în natură nu se restrâng cu 5 zile. Ele pot dura și mai mult. De aceea impunerea unor limite de termeni, chiar și cu oportunitatea de a le prelungi, considerăm, că este

o operațiune lipsită de logică. Suntem de părerea, că legiuitorul trebuie să se refuze de la impunerea unor termeni de control pentru subiectul, ce realizează controlul, dar să identifice alte categorii de criterii de realizare în termeni restrânși a controlului, inclusiv pentru a exclude factorul coruptial.

6. Deși în doctrina rusă se distinge controlul de stat de cel local, considerăm defectuoasă o astfel de abordare, în primul rând pentru că criteriul de diferențiere este doar unul formal – subiectul care îl realizează, iar în cel de-al doilea rând, o astfel de abordare ar admite dublări de competență sau vid de competență. Suntem de părerea că menținerea unui format al controlului de stat ca fiind cel realizat de autoritățile publice, indiferent de nivelul acestora, rămâne a-i distinge esența și caracterele firești ale acestuia.

7. Suntem de acord cu abordarea doctrinar-legislativă a faptului, că controlul inopinat trebuie să fie limitat ca număr, chiar și în raport cu cel programat (planificat). Însă subliniem, că legiuitorul încă nu a consacrat condițiile certe cu caracter limitativ, în care controlul inopinat poate fi realizat. Suntem de părerea, că deși la prima vedere aceasta este un element negativ, totuși, eventuala limitare ar știrbi din flexibilitatea instituției controlului ecologic, dar și din percepția generală a beneficiarilor de folosințe de mediu, că în orice moment pot fi supuși unui control inopinat, unde controlul ecologic inopinat stă ca „Sabia lui Damocles” deasupra capului beneficiarului de folosințe de mediu.

8. În ce privește metodele de control ecologic, considerăm că auditul urmează a reprezenta principalul instrument de control ecologic ulterior pentru viitor. Aceasta va fi și rezultatul creșterii nivelului de conștientizare a necesității de a proteja mediul, la fel că și sancțiunile dure, care se vor impune pentru nerespectarea prevederilor legislației în vigoare cu privire la mediu.

9. Considerăm, că în plan doctrinar, este necesar de acordat atenția cuvenită unui subiect al actului de control ecologic, cum este subiectul supus controlului. Acest segment de interes doctrinar a rămas nestudiat din motiv că la subiectul controlului de stat, administrațiștii au consacrat mai mult interes chestiunilor legate de actele, ce sunt realizate de autoritatea de control, iar problematica subiectului supus controlului, de regulă a fost plasată pe planul doi.

10. Suntem de părerea că legislația în vigoare cu privire la controlul de stat stabilește reguli prea permissive în ce privește dreptul beneficiarului de folosință de mediu de a interzice accesul controlorului în obiectul controlat, de a nu prezenta documentația necesară, și altele de așa fel. În afară de faptul că multe din reglementări de așa fel vin în disconcordanță cu reglementările ce permit efectuarea controlului fără prezentarea delegației de control, chiar și

oferirea unui drept beneficiarului de folosință de mediu, supus controlului, nu este concordată cu limitele capacității de interpretare a textului legal de către fiecare subiect în parte, chestiune, care poate fi aplicată chiar și abuziv. Considerăm că legiuitorul trebuie să se refuze de astfel de reglementări, atunci când este vorba despre controlul ecologic.

11. Considerăm, că nu este relevantă referința în textul articolului 28 din Legea privind controlul de stat a chestiunilor legate de constatarea contravențiilor, cu indicarea sancțiunii prevăzute de lege, precum și cele legate de descrierea semnelor componentei de infracțiune constatate în cadrul procedurii de control și referința expresă la normele de drept penal vizate. Toate aceste sunt destul de dificil de a fi desprinse de natura actelor procesuale de constatare, asociate de recunoașterea calității de persoană bănuită, iar ca urmare aceasta poate crea probleme procesuale legate de termenul menținerii în calitate de bănuit, potrivit prevederilor Codului de procedură penală. Din acest considerent, astfel de referințe urmează a fi excluse din textul articolului 28 al Legii privind controlul de stat.

12. Unul din cele mai eficiente exerciții de prevenire a poluării, este în esență sa controlul prealabil. Un astfel de control are menirea de a preveni o activitate încă neîncepută, sau chiar și una, care este în proces de realizare, însă acest control, rămânând a fi unul prealabil, are drept scop minimalizarea impactului sau eventualelor daune. De rând cu auditul ecologic, acestea sunt procedurile de control ale viitorului. În sensul acestei instituții atestăm o serie de probleme, printre care și cea a suspendării acordului de mediu, care urmează a fi apreciat, ca un act operat de autoritatea de mediu, pentru neconformarea cu prevederile precizate în Acordul de mediu.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute. Studiul realizat în procesul elaborării prezentei lucrări ne permite să înțelegem nivelul actual de reglementare și cercetare a instituției controlului ecologic ca mecanism de protecție a mediului, iar în mod subsidiar, cu problematica cu care se confruntă practicienii în legătură cu reglementarea raporturilor de control ecologic. De asemenea, reușim să relevăm specificul problemelor de aplicare a normelor existente în materie de control ecologic, dar și perspectivele ce pot fi atinse prin abordarea logică, multidimensională și inovațională a chestiunilor legate de recunoașterea caracterului individual al instituției controlului ecologic și de aplicare particulară a regulilor și condițiilor de realizare a acestuia.

În context, prin efortul cercetării noastre am reușit să obținem următoarele rezultate:

- evaluarea gradului de abordare științifică a problemei controlului ecologic ca instrument de protejare a mediului în cadrul sistemului controlului de stat;
- identificarea problemelor ce condiționează ineficacitatea aplicării normelor existente în cadrul realizării controlului ecologic ca mecanism de protejare a mediului;
- elucidarea specificului principiilor ce fundamentează organizarea și realizarea controlului ecologic;
- argumentarea rațiunilor și avantajelor care determină revizuirea poziției tradiționale de percepere a controlului ecologic în calitate de instrument al drept administrativ, în contextul inevitabilității recunoașterii caracterului distinct al controlului ecologic ca un instrument de protecție a mediului;
- argumentarea necesității distingerei controlului ecologic de actele de procedură penală și actele de procedură contravențională în legătură cu daunele produse mediului;
- identificarea unui element esențial al controlului ecologic și anume cel al actului de control ecologic, constituind esența controlului ecologic;
- sistematizarea actelor de control în diverse categorii, a condițiilor și efectelor actului de control ecologic;
- stabilirea caracterelor care definesc esența actului de control, deosebindu-l de actele de monitoring de mediu, precum și de alte categorii de acțiuni asemănătoare;
- identificarea unor noi forme și tipuri de acte de control ecologic, precum și a importanței acestora în sistemul actelor de asigurare a protejării mediului;
- stabilirea particularităților procesului de realizare a controlului ecologic ulterior, dar și a controlului ecologic prealabil.

De asemenea, în cadrul prezentului studiu, am reușit să tragem următoarele **concluzii generale**:

1. În perioada sovietică, dar și după declararea independenței, controlul ecologic era reglementat în mod sporadic de către unele acte normative adoptate de Guvern, iar începând cu anul 2012, este reglementat de legislația privind controlul de stat, având mai mult un specific economic, decât unul specific protecției mediului. Cu toate acestea, controlul ecologic ar trebui să reflecte și să asigure necesitatea de a identifica daunele cauzate, dar și mecanisme de preîntâmpinare și evitare impactului negativ asupra mediului, în mod special pe cel care provine din activitățile economice;

2. Mediul academic, la nivel național, invocă problematica controlului ecologic ca un obiectiv subsidiar, asiguratoriu. În felul acesta trebuie să recunoaștem că nivelul de abordare este unul subdezvoltat, cu foarte puține lucrări științifice fundamentale, care tratează doar tangențial problema în discuție, iar spectrul lucrărilor cu arie mai îngustă de cercetare (articole științifice, materiale ale conferințelor, lucrări monografice), care să abordeze exclusiv problema controlului ecologic, lipsesc cu desăvârșire. În plan internațional, constatăm că deși se cercetează și promovează cu insistență domeniul controlului ecologic, ca și cunoscând o îndelungată perioadă de discuție științifică, totuși abordările nu sunt sistemice, deoarece acest subiect este cercetat mai mult ca unul care reprezintă element al raporturilor de drept administrativ, iar caracterele lui sunt privite ca aparținând dreptului mediului, doar având în vedere obiectul specific. De asemenea, controlul ecologic nu este privit prin prisma elementelor sale fundamentale și anume a raportului juridic de control, a procesului (procedurii) de control, așa cum și nu este privit prin prisma caracterelor, condițiilor și efectelor actului de control ecologic.

3. În plan cognitiv, controlul ecologic nu se prea bucură de interpretare sau polemizare pe marginea lor, nici la nivel științific și nici la nivel practic, ceea ce le face a fi greu de înțeles și aplicat, mai ales de către subiecții responsabili de aplicarea lor. Aceasta se exprimă în frecvențele confuzii între actele de control ecologic și actele procedural penale și procedural contravenționale în cauzele penale și contravenționale care au ca obiect chestiunile de cauzare a daunelor mediului. De aceea, actualmente, se resimte o necesitate acută în instruirea specialiștilor investiți cu dreptul de a aplica legislația cu privire la controlul de mediu, iar pentru mediul academic, de a le tălmăci sensul și rațiunea legiuitorului, atunci când a recurs la reglementare;

4. La nivel de transpunere și aplicare, o mare parte din instrumentele de control ecologic nu sunt prevăzute de legislația noastră, ba mai mult, nici nu se regăsesc în conținutul

Strategiilor actuale în materie de mediu. De asemenea, autoritățile competente în domeniul protecției mediului incorect aplică instrumente procedurale de realizare a controlului ecologic, confundându-le frecvent cu cele procesual-penale și procesual-contravenționale, sau limitându-se la procedee de natură financiar-economică.

5. Cadrul legislativ național în domeniul protecției mediului nu reglementează un mecanism concret de control ecologic, care să se alcătuiască din reglementările juridice capabile să prevină impactul negativ asupra mediului. Excepție constituie doar controlul prealabil realizat prin evaluarea de impact în faza de planificare a producerii. Aceeași situație se atestă și în privința altor instrumente de control, cum ar fi: urmărirea ciclului de valorificare a resurselor de mediu, mecanismul de monitorizare a realizării acordurilor de mediu și altele.

6. În spațiul legislativ european, dar deopotrivă și în doctrina internațională se resimte o tendință a realizării măsurilor de reducere a poluării prin acte de control prealabil, dar și prin impunerea unei raportări a stării factorilor de mediu utilizați în activitatea economică.

Finalitatea studiului realizat, care se materializează în spectrul larg al concluziilor identificate, se prezintă și prin șirul următoarelor **recomandări**:

La nivel teoretic

1. *Controlul ecologic* trebuie consacrat legislativ și doctrinar ca o instituție distinctă a dreptului mediului. Aceasta se impune având în vedere nu doar numeroasele particularități ale proceselor legate de efectuare a controlului în domeniul protecției mediului, dar și obiectivelor care se stabilesc ca finalitate a oricărui control de mediu.

2. Definirea noțiunii de „*control ecologic*”, ca fiind ***o categorie a controlului de stat, axat pe controlul activităților de folosire a componentelor de mediu în toate fazele sale, urmărind scopul supravegherii permanente a respectării normelor de protecție a mediului.***

3. Este necesar de făcut distincție între *controlul ecologic*, *monitoringul ecologic*, *supravegherea ecologică* și alte activități similare. În același context, trebuie de arătat că *monitoringul ecologic* reprezintă activitate de observare curentă a proceselor în natură, neimplicând elemente de ordin juridic, iar *supravegherea ecologică* se raportează la elementele de investigare de natură procesual-penală sau procesual-contravențională în cadrul cazurilor de comitere a infracțiunilor sau contravențiilor ecologice.

4. În mediul științific, actualmente se resimte o necesitate acută de abordare a conceptului de *act de control ecologic*, drept o varietate a actului juridic, dar și un element inseparabil al oricărui raport juridic de control ecologic. În contextul dat se propune definirea ***actului de control ecologic*** ca fiind *modul în care își are exprimarea procesul de control, și*

anume actul de control ecologic reprezintă o manifestare de voință realizată de către una sau mai multe persoane (fizice sau juridice), care urmărește drept scop nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor de dreptul mediului. De asemenea, în conținutul acestei noțiuni trebuie de subliniat procedurile, deciziile adoptate pe marginea procesului de control, dar și documentele în care se reflectă aceste decizi sau finalități de procedură.

5. Rezultând din examinarea conținutului legislației în vigoare, în ce privește condițiile actului de control ecologic, vom veni cu relevarea unui spectru mai divers de categorii ale condițiilor de validitate ale actului de control ecologic, din șirul cărora trebuie să distingem: *legalitatea actului de control, capacitatea realizării sau emiterii actului de control ecologic, obiectul actului de control ecologic, scopul actului de control ecologic și forma actului de control ecologic.*

6. Prin efecte ale actului de control ecologic trebuie de înțeles totalitatea de obligații și drepturi care pot lua naștere cât din conținutul actului de control ecologic, atât și urmare a executării actului de control ecologic, precum și ca rezultat al neexecutării, executării necorespunzătoare, așa cum și în cazul nerespectării condițiilor de executare ale actului de control ecologic. Din șirul lor distingem:

- *Efectele ce rezultă din planificarea controlului.*
- *Efectele inițierii procedurii de control ecologic*
- *Efectele ce decurg din executarea actului de control ecologic*
- *Efectele ce rezultă din executarea necorespunzătoare sau neexecutarea actului*

de control ecologic

7. Lista principiilor controlului de stat în domeniul ecologic, trebuie să fie suplinite cu o multitudine de principii care au geneza în obiectivele de protejare a mediului, cum ar fi principiul poluatorul plătește, principiul precauției și altele.

8. Noul concept de clasificare a actelor de control ecologic urmează să regrepeze toate varietățile de control după o anumită logică, iar uneori chiar și și consecutivitate, unde nici subiecții supuși controlului, dar nici subiecții care efectuează controlul nu se vor limita neîndreptățit la abordarea caracterelor doar unei forme sau unui tip de control.

La nivel legislativ propunem ca legiuitorul să recurgă la două etape a modificării legislației, astfel încât la prima etapă să fie impusă modificarea reglementărilor privind controlul de stat existente, iar în cea de a doua etapă, să treacă la adoptarea unui act legislativ care ar reglementa distinct controlul ecologic.

Astfel, pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare existent, recomandăm:

1. Modificarea normelor de la articolul 1 din Legea privind controlul de stat, unde activitatea de control prealabil de mediu, să nu fie supusă rigorilor și regulilor enunțate în Legea privind controlul de stat. Prin urmare, propunem completarea textului normei de la alineatul (4) al articolului 1 din Legea nr. 131 din 08.06.2012, privind controlul de stat, cu litera g), care v-a avea următorul conținut: „g) controlului prealabil în cazul evaluării de impact asupra mediului”.

2. Substituirea termenul de *organ abilitat cu funcții de control (organ de control* din Legea nr. 131/2012 cu termenul „**autoritate abilitată cu funcții de control (autoritate de control)**”.

3. La articolul 2 din Legea nr. 131 din 08.06.2012, privind controlul de stat, după sintagma „*control planificat – control efectuat conform planului anual al controalelor, în baza analizei și evaluării conform criteriilor de risc;*” de completat cu sintagma „**control ecologic – control realizat în scopul verificării dacă beneficiarii resurselor de mediu respectă legislația de mediu în activitatea pe care o desfășoară**”.

4. Completarea alineatului (4) al articolului 4 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012 cu următorul text: „, **cu excepția controlului ecologic**”.

5. Modificarea prevederilor alineatului (2¹) al articolului 4 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, în următoarea redacție: „**Au dreptul să inițieze și să desfășoare controlul specializat autoritățile/instituțiile publice stabilite în anexa la prezenta lege, în limitele competenței lor, precum și autoritățile care prin lege i se acordă dreptul de a efectua controlul general**”.

6. Completarea alineatului (5) al articolului 4 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, după cum urmează: „**cheltuielilor de efectuare a actelor de control ecologic care s-au soldat cu depistarea încălcărilor legislației de mediu, precum și a altor cazuri prevăzute expres de lege**”.

7. Modificarea alineatului (7) al articolului 19 din Legea nr. 131/2012, privind controlul de stat, în următoarea variantă: „**actele de control ecologic soldate cu constatarea încălcării legislației de mediu, precum și**”.

8. Completarea alineatului (7¹) și alineatului (11) ale articolului 4 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, cu sintagma „**Această regulă nu se aplică controlului ecologic.**”

9. Completarea alineatului (10) al articolului 4 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, cu sintagma „**Această regulă nu se aplică controlului ecologic.**”

10. Abrogarea punctului (7) din textul articolului 19 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, În același context se propune excluderea din textul de la alineatul (2²) al articolului 19 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

11. Abrogarea prevederilor alineatului (1¹) din articolul 442 al Codului contravențional.

12. Abrogarea alineatului (10) al articolului 28 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

13. Completarea alineatului (2) al articolului 21 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, unde după propoziția „Controlul poate fi exercitat doar de inspectorii specificați expres în delegația de control și doar în timpul programului de activitate al persoanei controlate sau al subdiviziunii acesteia” să fie adăugat textul: **„În cazul controlului ecologic, controlul poate fi efectuat și înafara programului de activitate a subiectului controlat”** Abrogarea alineatului (4) din textul articolului 21 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

14. Abrogarea prevederile alineatului alineatului (6) din textul articolului 21 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

15. Completarea alineatului (1) al articolului 22 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, cu următoarea propoziție „În cazul controlului ecologic, termenul acestuia este de cel mult 45 zile, dacă de către conducătorul autorității de control ecologic nu este stabilit un termen mai mare. În așa caz, termenul mai mare de 45 zile urmează a fi motivat în textul delegației de control.”

16. Completarea alineatului (2) al articolului 22 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, unde după sintagma „cu încă 5 zile lucrătoare” textul normei legale să se completeze cu următoarea sintagmă **„iar în cazul controlului ecologic – cu 45 zile”**.

17. Abrogarea prevederile literelor a) și e) din alineatul (1) din textul articolului 23 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

18. Abrogarea propoziției de la litera d) al alineatului (1) din textul articolului 23 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

19. Abrogarea sintagmei „o singură dată” din textul normei de la litera f) al articolului 25 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012,

20. Abrogarea normei de la litera k) din articolului 25 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

21. Abrogarea articolul 31¹ din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012.

22. Modificarea articolului 32 din Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, unde sintagma „*înainte și după ce i s-a dispus aplicarea sancțiunii*” să fie substituită cu sintagma „*până la emiterea deciziei de aplicare a sancțiunii*”.

23. Modificarea anexei la Legea privind controlul de stat nr. 131/2012, unde la punctul 2. din anexă de introdus un nouă poziție cu nr. 6) cu următorul text „alte autorități publice cărora prin lege li se stabilește atribuții de control”.

24. Articolul 2 din Legea nr. 86 din 29.05.2014, privind evaluarea impactului asupra mediului, la sintagma „*evaluare a impactului asupra mediului – procedură efectuată conform prezentei legi, care constă în:*”, după cuvântul „*procedură*” de completat cu sintagma „***de control ecologic prealabil***”.

Sugestii privind potențialele direcții de cercetare asociate temei abordate:

- Actele procesual penale și procesual contravenționale rezultate din actul de control ecologic;
- Sistemul de instrumente organizaționale de protejare a mediului
- Auditul ecologic;
- Repercusiunile controlului ecologic asupra condițiilor de desfășurarea activităților antreprenoriale ce au ca activitate valorificarea resurselor naturale;

BIBLIOGRAFIE:

1. ANTOCI, A. *Tipurile și formele de control în administrația publică*. În: Revista Administrarea publică, Chișinău, 2018, nr. 1, 145 p. ISSN 1813-8489.
2. ARDELEANU, M. *Drept administrativ*. București: Credis, 2007, 85 p. ISBN 978-973-734-293-5.
3. ARDELEAN, G., BOȘCANEANU, M. *Снижение качество питьевой воды - нарушение права на здоровую окружающую среду или личной жизни?*, ISCIENCE.IN.UA „Актуальные научные исследования в современном мире”, Выпуск 5(49), 2019, ч. 6, с. 5-12.
4. ARDELEAN, G. *Noțiunea daunei de mediu și a prejudiciului ecologic. Delimitări conceptuale*. În: Legea și viața, nr. 12/2015, p. 29-35. ISSN 1810-309X.
5. ARDELEAN, Grigore. *Consacrarea diferitor tipuri de prejudicii ecologice prin prisma specificității ce le caracterizează*. În: Legea și viața, nr. 5/2016, p. 40-45. ISSN 1810-309X.
6. ARDELEAN, Gr., DIACONU L. *Environmental Control and The Problem Regarding the Ownership of Forest Resources Record*. In: *International Halich Congress on Multidisciplinary Research: conf. șt. Inter. 03-05 decembrie, 2024, Istanbul, Turcia*, p.218-224. ISBN: 978-625-378-037-1.
7. ARDELEAN, G., DIACONU, L. *Ecological Control and Legal Frameworks for Sustainable Forest Management*. În: UBAK Conferința științifică internațională International Scientific Researches and Innovation Congress-II: conf. șt. Inter.16-18 decembrie, 2024, Adana, Turcia.p.1524-1530. ISBN: 978-625-6181-81-6.
8. ARRHENIUS, S. *On the influence of carbonic acid in the air upon the temperature of the ground*. Philosophical Magazine and Journal of Science, 41(251), 1896. 237–276.
9. BODANSKY, Daniel. *The Legitimacy of International Governance: A Coming Challenge for International Environmental Law?*. In: American Journal of International Law, 93, no. 3 (1999): p.596-624.
10. BACAL, P. *Mecanismul economic de protecție a mediului în republica Moldova. Abordare geografică și ecologică*. Chișinău: Ed. Univ. "D. Cantemir", 2018, 296 p. ISBN 978-9975-108-50-8.
11. BACAL, P., SOCHIRCĂ, V. *Problemele gestionării resurselor funciare în Republica Moldova*, în Revisa Științifică a Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2011, nr.6 (46), p.65. ISSN 1814-3237.

12. BĂDESCU, V. *Umanizarea dreptului mediului*. În: Revista Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, Volume 4, nr. 2 din 2015, (ISSN 2285-0171), [citat: 28.06.2024]. Disponibil:
<file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/3. Umanizarea dreptului mediului.Valentin Badescu.RO.pdf>
13. BĂDESCU, V. *Dreptul mediului. Sisteme de management de mediu*. București: Ed. C.H. Beck, 2011, 414 p. ISBN 978-973-115-862-4.
14. BĂDESCU, V. *Dreptul mediului. Sisteme de management de mediu*. București: Ed. C.H. Beck, 2011, 413 p. ISBN 978-973-115-862-4.
15. BALTAG, D., GUȚU, A. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Ed. Academia de poliție „Ștefan cel Mare”, 2002, 355 p. ISBN 9975-930-43-3.
16. BARBU, A. *Dreptul mediului*. Ed. C.H. Beck, București, 2017, 387 p. ISBN 978-606-18-0669-0.
17. BELECCIU, Șt., COJOCARU, I. *Deosebiri conceptuale între actul administrativ și alte categorii de acte juridice*. În: Revista Legea și viața, Chișinău, 2015, nr. 3, p. 5. ISSN 1810-309X.
18. BERNARD, J. *Les theories de la securite environnementale: regard critique sur un concept ambigu*. Ed. Universite du Quebec a Montreal, Montreal, 2007, 137 p.
19. БОГОЛЮБОВ, С., *Экологическое право*. Изд. Норма, Москва, 1998, 448 с. ISBN 5-89123-259-6.
20. BOLIN, B. *Atmospheric carbon dioxide and global carbon cycle*. Stockholm: (1981). Swedish Academy of Sciences.
21. BULIMAGA, I., ș.a. *Programul de măsuri pentru asigurarea dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale din regiunea de dezvoltare nord și planul local de acțiuni de mediu pentru ecosistemul urban Bălți*. Ed. Impressum, Chișinău, 2023, 195 p. ISBN 978-9975-3587-8-1.
22. БУТЫЛИНА, Е., *Земельный надзор и контроль*, Autoreferat la teza de doctor în drept, Москва, 2015.
23. Бринчук М. М. *Экологическое право*. Москва: Юрист, 1998, 684 с.
24. CAPCELEA, A. *Dreptul ecologic*. Chișinău: Știința, 2000. 269 p.
25. CAPCELEA, A. *Istoria ecologică a Republicii Moldova*. Chișinău, 2024, 500 p. ISBN 978-5-36241-232-6.

26. CAPRA, F. *The Web of Life: A New Scientific Understanding of Living Systems*. New York: Anchor Books, 1996.
27. CARSON, R. *Silent Spring*. Boston: Houghton Mifflin, 1962.
28. CÂRSTEA, V. *Drept administrativ și administrație publică*, Ed. Nagard, Lugoj, 2014. 184 p. ISBN 978-606-592-187-0.
29. CERNICENCO, I., ș.a. *Suport de curs pentru curriculumul Agricultură ecologică*. Chișinău, 2021. 338 p.
30. CHIPER, N., ODAINIC, M. *Oportunitatea actelor administrative – mijloc de realizare a securității drepturilor persoanei*. În: *Materialele conferinței științifico-practice cu participare internațională Justiția și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova*. Chișinău, 2020, p. 54. ISBN 978-9975-3201-4-6.
31. CHISELIȚA, S. *Auditul ecologic – perspectiva începutului de mileniu*. În: *Revista Mediul Ambiant*, Chișinău, 2002, nr. 1, p. 24. ISSN: 1810-9551.
32. Codul administrativ al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova*, nr.309-320/466 din 17.08.2018.
33. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr. 82-86/661 din 22.06.2002.
34. Codul contravențional al RM, adoptat prin legea nr. 218-XVI din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr. 3-6/15 din 16.01.2009; republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.78-84/100 din 17.03.2017.
35. Codul contravențional al Republicii Moldova, (adoptat prin legea nr. 218-XVI din 24.10.2008). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr. 3-6/15 din 16.01.2009; republicat în *Monitorul Oficial al R. Moldova* nr.78-84/100 din 17.03.2017.
36. Codul funciar al Republicii Moldova (adoptat prin legea 22 din 15.02.2024). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.93-95/137 din 07.03.2024.
37. Codul silvic al Republicii Moldova (adoptat prin legea nr. 69 din 28.03.2024). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.188-191/244 din 26.04.2024.
38. Codul silvic al Republicii Moldova (adoptat prin legea nr. 69 din 28.03.2024). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.188-191/244 din 26.04.2024.
39. Codul subsolului al Republicii Moldova (adoptat prin legea nr.3-XVI din 02.02.2009). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.75-77/197 din 17.04.2009.
40. Codul subsolului al Republicii Moldova (adoptat prin legea nr.3-XVI din 02.02.2009). În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.75-77/197 din 17.04.2009.

41. Codul mediului al Republicii Franceze, aprobat prin Legea nr.96-766 din 03 octombrie, 1996. [citat 14.04.2025]. Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/NOUVEAU-CODE-ENVIRONNEMENT-revis-u00AEdeldefinitif-20-11-2014-final-1.pdf>
42. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#
43. Comisia Economică pentru Europa, Comitetul pentru politică de mediu, Studiu de performanță în domeniul protecției mediului. Republica Moldova, Studiul al doilea. New-York și Geneva, 2005.
44. COTOROBAI, I. și alții. *Dreptul funciar*, Ed. Cartier juridic, Chișinău, 2001, 248 p. ISBN 9975-79-121-2.
45. COUTO, D. *Enjeux environnementaux et contrôle de gestion: le contrôle de gestion environnemental. Gestion et management*, Dumas, 2019, 42 p. [citată 19.04.2025] Disponibil: file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/COUTO_DYLAN_m%C3%A9moire.pdf
46. Department of Environmental Affairs and Tourism (DEAT) (n.d.) *Integrated Environmental Management Information Series: Screening*. [citată 01.03.2025] Disponibil: https://www.dffe.gov.za/sites/default/files/docs/series1_screening.pdf
47. **DIACONU L.**, ARDELEAN Gr. Environmental control and the problem regarding the ownership of forest resources record. În: International Halich Congress on multidisciplinary scientific research-VIII, 03-05 decembrie 2024. Istanbul, Turcia. p. 218-224. ISBN 978-625-378-037-1.
48. **DIACONU, L.** *Environmental Assessment Mechanisms and Their Role in Ensuring Sustainable Development and Effective Environmental Control*. În: Bilse International Scientific Researchers Congress, Diyarbakir Turcia, 15-16 iunie, 2024, p.979-985. ISBN 978-625-6501-87-4.
49. **DIACONU, L.** *Criminal and Contravention Liability in Environmental Law. Ecological Balance, Pollution and Environmental Damage in XX. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Ohrid / Republic of North Macedonia October 14-15, 2023*, p.189-194. ISBN: 978-9989-695-77-3.

50. **DIACONU, L.** *Environmental Offences and Violations: ensuring ecological balance through environmental monitoring* in 4. Bilsel International World Scientific and Research Congress, 22-23 iunie 2024 İstanbul/Turcia, p.1486-1494. ISBN: 978-625-6501-89-8.
51. **DIACONU, L.** *Ecological Expertise and Environment Impact Assessment: Reflections on Challenges, Approaches, and Cross Country Differences.* În: Conferința științifică internațională 4. Bilsel International World Scientific Congress, 22-23 iunie 2024, İstanbul, Turcia. p.1495-1509. ISBN: 978-625-6501-89-8. Disponibil: <https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/4.%20Bilsel%20Uluslararası%C4%B1%20Dünya%20Bilim%20ve%20Aras%C7%B1rma%20Kongresi%20Kongre%20Kitab%C4%B1.pdf>
52. **DIACONU, L.** *Environmental Control: Reflections Regarding Fiscal Policy Global Trends and Challenges.* În: Conferința științifică internațională 2. Bilsel International Aspendos Scientific and Research Congress 29-30 iunie 2024, Antalya, Turcia. p.992-1002. ISBN:978-625-6501-92-8. Disponibil: <https://bilselkongreleri.com/kongre-kitaplari>
53. **DIACONU, L.** *Legal Elements of Environmental Law.* În: Conferința științifică internațională: UBAK International Scientific Research and Innovation Congress, din Ankara, Turcia, 5-6 iunie 2024. p.199-209. ISBN: 978-625-8151-19-0. Disponibil: https://www.ubakongre.com/files/ugd/d0a9b7_726e5979def9419ca97e59ec55b6b2b1.pdf
54. **DIACONU, L.** *Environmental Control and the Human Settlements Protection Regime* În: VIII International Social Applied Sciences Congress (C-IASOS 24) conf. șt. inter., 02-05 oct, 2024 Peja, Kosovo, p.58-69. ISBN: 978-625-94328-3-0.
55. **DIACONU, L.** *The Impact of Climate Change on Land Resources and Sustainable Management Strategies.* În: Conferința științifică internațională 1st WOSCON International Paris Scientific Researches and Innovation Congress; 03-04 octombrie, Paris, Franța. p.488-494. ISBN 978-625-95275-0-5. Disponibil: <https://www.wosconkongreleri.com/wp-content/uploads/1.-INTERNATIONAL-PARIS-SCIENTIFIC-RESEARCHES-AND-INNOVATION-CONGRESS-1.pdf>
56. **DIACONU, L.** *The Environmental Control Measures Along with The State of Public Health and Hygiene.* În: Conferința științifică internațională XXII. IBANESS International Balkan and Near Eastern Congresses Series on Economics, Business and Management 12-13 octombrie, 2024, Ohrid, Macedonia. p.363-370. ISBN 978-9989-695-80-3. Disponibil: https://www.ibaness.org/conferences/ohrid_2024/ibaness_ohrid_proceedings_draft_2.pdf

57. **DIACONU, L.** *Legal Regime of Subsoil Use and Protection Framework and Safeguards for Sustainable Subsoil Resource Management.* În: Conferința științifică internațională 1. International Colloseum Scientific Researches and Innovation Congress: 13-14, octombrie 2024, Roma, Italia. p.707-717. ISBN 978-625-95275-1-2. Disponibil: <https://www.wosconkongreleri.com/wp-content/uploads/I.-Uluslararası-Kongresim-Bilimsel-Arastirmalar-ve-Inovasyon-Kongresi-ITALYA-Kongre-Kitabi.pdf>
58. **DIACONU, L.** *Ecological Control as an Instrument for The Sustainability of Forest Resources.* În: Conferința științifică internațională 1Woscon International Transilvania Scientific and Researches Congress 14-15, decembrie 2024, Rasnov, Romania. p.1285-1292. ISBN 978-625-95532-1-4. Disponibil: <https://www.wosconkongreleri.com/wp-content/uploads/Romanya-kitap.pdf>
59. **DIACONU, L.** *Legal Mechanisms for Patrimonial Responsibility in Environmental Law.* În: EMIDWORLD'23 International Congress on Economics, Public Finance Business & Social Sciences held in Kütahya/ Türkiye from November 09-11, 2023, p. 814. e-ISBN:978-975-7120-50-6.
60. **DIACONU, L.** *Criminal and Contraventional Liability in Environmental Law.* In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition Vol.10, nr.2, noiembrie 2023, Germania, Wiesbaden, p. 68-79. ISSN 2365-3353.
61. **DIACONU, L.** *Ecological Expertise and Environmental Impact Assessment: Reflections on Challenges, Approaches, and Cross-Country Differences,* În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul: Ediție semestrială, nr. 2, 2024, p.85-103, ISSN 2345-1858.
62. **DIACONU, L.** *The Current Situation and Prospects for Control and Analysis on the Resolution of Legal Reports and Regulations in Environmental Law a.* În: Annual International Scientific Conference Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy. September 22-23, 2023 Chisinau, Republic of Moldova. p.695-601. ISBN 978-9975-167-39-0.
63. **DIACONU, L.** *The Environmental Control Provisions Related to Human Activities and Their Potential Impact on The Environment;* Compliance Elliance Journal (CEJ) 2024, Vol.10, nr.2. p. 45-59. ISSN-2365-3353.
64. **DIACONU, L.** *The Importance of Environmental Assessment Mechanisms for Sustainable Development and Environmental Control.* În; 4th International Conference on Harmony in Innovation: Navigating Global Business Landscapes Through Emerging Technologies and

Dynamic Management Strategies April 4th – 5th, 2024, Dr. D. Y. Patil B-School, p.90.
ISBN: 978-81-977766-0-1, DOI: 10.5281/zenodo.13627751.

65. **DIACONU, L.** *Reflections on Ecological Expertise as an Instrument of Environmental Control*: În: Compliance Elliance Journal (CEJ) Spring Edition Vol.10, nr.1, mai, 2024, Germania, Wiesbaden, p..28-36. ISSN 2365-3353.
66. **DIACONU, L.** *Nuclear and Radiological Activities Considerations of Environmental Control on Hazardous Products and Substances Regime*. În: 6th International Black Sea Modern Scientific Research Congress, 23-25 August, 2024, Trabzon, Turcia. p.1685-1792. ISBN: 978-625-367-832-6.
67. **DIACONU, L.** *Environmental Control Regarding The Legal Regime of Water Use*. În: Conferința științifică internațională III Bilisel International Catalhoyuk Scientific and Research Congress: 24-25 August 2024, Konya, Turcia. p.690-699. ISBN:978-625-6125-10-0. Disponibil:
<https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/3.%20Bilisel%20Uluslararası%C4%B1%20%C3%87atalt%C3%B6y%C3%BCk%20Bilisel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20Kongresi%20Kongre%20Kitab%C4%B1.pdf>
68. **DIACONU, L.** *Legal Regime for The Use and Protection of Atmospheric Air*. În: Conferința științifică internațională. III Bilisel International Scientific and Research Congress, 30-31 August, 2024, Astana. p.350-361. ISBN:978-625-6125-12-4. Disponibil:
[https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/III.%20B%C4%B0LSEL%20Uluslararası%C4%B1%20Harpur%20Bilisel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20Kongresi%20Kongre%20Kitab%C4%B1%20\(2\).pdf](https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/III.%20B%C4%B0LSEL%20Uluslararası%C4%B1%20Harpur%20Bilisel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20Kongresi%20Kongre%20Kitab%C4%B1%20(2).pdf)
69. **DIACONU, L.** *Institutional Mechanisms for Environmental Monitoring; Ecological Expertise and Environmental Impact Assessment*. in XXI. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management – Plovdiv / Bulgaria, March 16-17, 2024 p.248-253. ISBN 978-619-203-485-6.
70. **DIACONU, L.** *The Procedure of Environmental Control Regarding Water Pollution as an Abiotic Factor*. În: Conferința științifică internațională. II. International Congress on Advanced Research and Applications, 19-20 septembrie, 2024 / Sivas, Turcia. p.265-272. ISBN - 978-625-367-862-3. Disponibil.
https://www.iksadkongre.com/_files/ugd/614b1f_db0858bfb47b4e468eb7e4fc84f087fe.pdf
71. **DIACONU, L.** *Environmental Control and The Legal Regime for The Use of Land Resources*. În: Conferința științifică internațională. 4. Bilisel International Ahlat Scientific

Researchers Congress:21-22 sept, 2024. Bitlis, Turkiye. p.682-691. ISBN: 978-625-6125-18-6. Disponibil:

<https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/IV.%20BI%CC%87LSEL%20Uluslararası%204%B1%20Ahlat%20Bilimsel%20Aras%CC%A7t%C4%B1rmalar%20Kongresi%20Kongre%20Kitab%C4%B1.pdf>

72. **DIACONU, L.** *The Legal Regime for The Use and Protection of Land Resources*. În: Conferința științifică internațională UBAK International Scientific Compilation Research Congress, 27-28 septembrie, 2024 / Ankara, Turcia. p. 479-485. ISBN: 978-625-8151-39-8. Disponibil:

https://www.ubakkongre.com/files/ugd/d0a9b7_46ab6886dece4274a032136e8f88dd7c.pdf

73. **DIACONU, L.** *The Current Situation and Prospects for Control and Analysis on the Resolution of Legal Reports and Regulations in Environmental Law Aspects Regarding the Republic of Moldova*. In conf. șt. inter de la Tsenov Academy of Economics, Jubilee Conference, 9-10 noiembrie, Bulgaria, Svishtov, 2023, p.534-540. ISBN 978-954-23-2427-0; DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.cf.9789542324270>

74. **DIACONU, L.** *Măsurile de control ecologic –mecanizm de asigurare a drepturilor omului la un mediu sanatos si echilibrat din punct de vedere ecologic*.in Conferința științifică cu participare internațională *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*, 7 decembrie 2023, p.87-93. ISBN 978-9975-135-84-9.

75. **DIACONU, L.** *Environmental Control and Fiscal Policy*. În monografia colectivă *Theory and Applied Fiscal Policy: Empirical and Theoretical Studies*, ISBN: 9783631932513, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Berlin, Germany, 2024, p.77-88. Disponibil pe: URL:<http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85213165489&partnerID=MN8TOARS>

76. **DIACONU, L.** *The Importance of Conducting Environmental Assessment – Organizational Mechanisms for Environmental Control Monitoring*. În: *Statul de drept: Între realitate si deziderat*: conf. șt. inter., 17-19 mai 2024, Cluj-Napoca/România, p.299-311, ISBN 978-606-39-1611-3.

77. **DIACONU, L.** *Legal Liability in The Field of Environmental Protection According to International Conventions and Treaties*, in VII. Congress of International Applied Social Sciences - C-IASOS 2023 Valletta –Malta, 13-15 November 2023, p 1-8. ISBN: 978-625-94328-1-6.

78. **DIACONU, L.** *Mecanisme juridice pentru dezvoltarea sustenabila si controlul ecologic;* Revista stiintifico practica Legea și Viața, nr.3, 2024, p.106-119, ISSN 2587-436.
79. **DIACONU, L.** *Considerations About the Ecological Expertise and The Environmental Impact Assessment:* In Compliance Elliance Journal (CEJ) Spring Edition Vol.10, nr.1, mai,2024: Germania, Wiesbaden, p. 18-27. ISSN: 2365-3353.
80. **DIACONU, L.** *General Considerations On the Legal Regime of Use and Protection of Land Resources.* In: III Bilsel International Korykos Researches and Innovation Congress, 07-08 Septembrie, 2024, Mersin, Turcia. p.736-744. ISBN:978-625-6125-13-1.
81. **DIACONU, L.** *and Household Waste Management.* In 2. Bilsel International Sumela Scientific Congress, 10-11 August 2024 Trabzon/Turcia. p.1084-1095. ISBN:978-625-6125-07-0.
82. **DIACONU, L.** *Environmental Control Measures Regarding Public Health and Hygiene;* in 6. International Mediteranean Congress, 13-15 August 2024 Roma/Italia, p.546-553. ISBN: 978-625-367-809-8.
83. **DIACONU, L.** *The Regulatory Framework Governing Nuclear and Radiological Activities.* În: Conferința științifică internațională 4. BİLSEL International Truva Scientific Congress, 17-18 August, 2024, Canakkale, Turcia. p.882-891. ISBN 978-625-6125-08-7. Disponibil: <https://bilselkongreleri.com/kongre-kitaplari>
84. **DIACONU, L.** *The Period of Environmental Control in Moldova: A Comparative Analysis of Global Regulatory Practices.* În: Conferința științifică internațională IBANESS, XXIII. International Balkan and Near Eastern Congress Series on Economics, Business and Management din Plovdiv, Bulgaria, 15-16 martie, 2025, p.461-467. ISBN: 978-9989-695-80-3.
85. **DIACONU, M., DIACONU, L.** *The Legal Regime on The Use and Protection of Subsoil.* În: Conferința științifică internațională 3. BİLSEL International Sur Scientific Research Congress, 28-29 septembrie, 2024, Diyarbakir, Turcia. p.641-648. ISBN: 978-625-6125-19-3; p.641-648. Disponibil: [https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/III.%20B%C4%B0LSEL%20Uluslararası%204%B1%20Sur%20Bilimsel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20Kongresi%20\(1\).pdf](https://bilselkongreleri.com/panel/uploads/pdf/III.%20B%C4%B0LSEL%20Uluslararası%204%B1%20Sur%20Bilimsel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar%20Kongresi%20(1).pdf)
86. **DIACONU, M., DIACONU, L.** *Controlul ecologic și eficientizarea politicii de performanță fiscală – Environmental Control and The Fiscal Performance Policy.* În: Revista nationala de drept, nr.1, 2024, p.68-77. ISSN-1811-0770.

87. DIACONU, M., MILIS, T. *Controlul de oportunitate exercitat asupra administrației publice locale*, în rev. Legea și viața, nr. 4, Chișinău, 2018, p. 4. ISSN 1810-309X.
88. DIACONU, M. *Actul administrativ: noțiuni generale, particularități și condiții de legalitate*, în, *Materialele conferinței științifice internaționale Contribuții științifice la edificarea și consolidarea statului de drept*, p. 232, Chișinău, 2011.
89. DIACONU, M. *Reflecții asupra unor condiții de valabilitate a actului administrativ*. În: *Revista Legea și viața*, nr. 4, p. 34, Chișinău, 2012.
90. DIACONU, M. *Mecanismul asigurării legalității actelor administrative în Republica Moldova*: Monografie; Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău: S.n., 2013 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”). 552 p.
91. DIACONU, M., *Legalitatea Administrării Publice. Studii Științifice*. Monografie/ Institutul de cercetări Juridice și Politice al AȘM; Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” . Chișinău: S.n., 2017 (Print-Caro). 269 p.
92. DOGARU, L. *Dreptul mediului*, Ed Pro Universitaria, București, 2020. 349 p. ISBN 978-606-26-1219-1.
93. DOLEA I. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier, 2005. ISBN 9975-79-343-6. CZU 343.1(075.8).
94. Dosar contravențional, nr. 222e43423012014 (nr.2e233/2014). Hotărârea Judecătoriei Ciocana, municipiul Chișinău din 28.05.2014.
95. Dosar contravențional, nr. 4-18/2023, 4-23000926-12-4-04012023. Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 25 iulie 2023.
96. Dosar contravențional, nr. 4-2595/2023 (4-223101805-12-4-14072023). Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 13 februarie 2024.
97. Dosar contravențional, nr. 222e43423012014 (nr.2e233/2014). Hotărârea Judecătoriei Ciocana, municipiul Chișinău din 28.05.2014.
98. Dosar contravențional nr. 4-3981/2023 PIGD 4-23000926-12-4-04012023. Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 01 aprilie 2024.
99. Dosar contravențional nr. 5rh –26/2021 4-21090337-12-4rh-16 06 2021. Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 27 septembrie 2022.
100. Dosar contravențional, nr. 5rh-21/2023/4-21090337-12-4rh-16062021. Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani din 26 februarie 2023.

101. Dosar contravențional, nr. 4-18/2023, 4-23000926-12-4-04012023. Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani din 25 iulie 2023.
102. Dosar contravențional, nr. 4-780/2023 4-23035634-12-4-10032023.. Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani din 25 aprilie 2024
103. Dosar contravențional, nr. 4-629/2023, 4-23028929-12-4-24022023. Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani din 11 octombrie 2023.
104. Dosar civil, nr. 2a-249/17, Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 05 decembrie 2019.
105. Dosar civil, nr. 2ac-226/19 (02-2ac-5454-11032019), Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 16.07.2019.
106. Dosarul civil, nr. 2-602/2012. Hotărârea Judecătorei Ciocana a municipiului Chișinău din 09.02.2012.
107. Dosarul civil nr.2–1841/16, 2021582228072016, Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 07.11.2016.
108. DURAC, Gh. *Dreptul protecției mediului*. Regimul juridic al răspunderii în domeniul mediului. *Doctrină și legislație*. București: Ed. Hamangiu, 2023, 377 p. ISBN 978-606-27-2190-9.
109. DUȚU, M. *Tratat de dreptul mediului*. București: Ed. C. H. Beck, 2007. 1109 p. ISBN 978-073-115-202-8.
110. DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: Ed. C.H.Beck, 2008. 511 p. ISBN 978-973-115-343-8.
111. DUȚU, M. *Dreptul mediului*. București: Editura Economică, 1996. 382 p. ISBN 973-9198-53-8.
112. DUȚU, M. *Dreptul mediului și a climei*. Ed. Universul Juridic, București, 2022. 600 p. ISBN 978-606-39-1005-0.
113. DUȚU, M. *Dreptul mediului*. Tratat, Volumul I, Editura Economică, București, 1998, 404 p.
114. ISBN 973-590-038-6.
115. DUȘCA, A. *Dreptul mediului*. Ed. Universul Juridic, București, 2021, 299 p. ISBN 978-606-39-0893-4.
116. DVORACEK, M., LUPU, Gh. *Teoria generală a dreptului*. Ed. Chemarea, Iași, 1996, 394 p. ISBN 973-9237-07-X.

117. ЕРОФЕЕВ, Б. В. *Экологическое право России*. Москва, 1996, 624 p. ISBN 5-7357-0190-8.
118. ЕРОФЕЕВ, Б. В. *Экологическое право России*. Москва, 2001. 624 с. ISBN 5-7357-0190-8.
119. European Commission (n.d.) *Industrial Emissions Directive*. [citat 01.03.2025] Disponibil: <https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/legislation.htm>
120. FALĂ, N., POALELUNGI, M. *Particularitățile construcției juridice ale suspendării executării actului administrativ individual defavorabil*. În: Revista Studii Juridice Universitare, Chișinău, 2021, nr.1, p.65. ISSN 1857-4122.
121. FĂINUȘI, F. *Dreptul mediului*. Ed. Pro Universitaria, București, 2014. 488 p. ISBN 978-606-26-0039-6.
122. FĂINUȘI, F. *Dreptul mediului*. Ed. Pinguin Book, București, 2005, pag. 40. ISBN 973-87323-1-X. 272 p.
123. ФЕСЬКО, Д. *Административно-правовые гарантии прав граждан и организаций при осуществлении государственного контроля/надзора*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Nijni Novgorod, 2021.
124. FRIPTULEAC, Gr. *Ecologie umană*. Ed. USMF Nicolae Testemițeanu, Chișinău, 2006, 275 ISBN 978-9975-918-55-8.
125. ГАНЮХИНА, О. *Правовое регулирование экологического контроля в Российской Федерации* Autoreferat la teza de doctor în drept. Saratov, 2007.
126. GORIUC, S., CRASNOBAEV, A. *Contractul administrativ asimilat actelor administrative în contenciosul administrativ*. În: Revista Administrarea publică, Chișinău, 2018, nr. 1, p. 57. ISSN 1813-8489.
127. ГОНЧАРОВ, А. *Гражданский контроль над органами власти*. Москва: Весь Мир, 2010, 224 с. ISBN 978-5-7777-0478-8.
128. ГОНЧАРЕНКО, N., *Экологический контроль и аудит в природопользовании: курс лекций*. Krasnodar: КубГАУ, 2015, 62 p.
129. Government of Canada (1999) *Canadian Environmental Protection Act*. [citat 01.03.2025] Disponibil: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-15.31/page-1.html>
130. GORIUC, N., ș.a *Caiet de seminare la disciplina „Drept administrativ”*, Ed. A.A.P., Chișinău, 2019, 75 p. ISBN 978-9975-3240-5-2.
131. GUZNAC, V. *Efectele juridice ale actelor administrative*. În: Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice, Chișinău, 2012, 354 p. ISBN 978-9975-4107-8-6.

132. HOLLING C. S. Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 1973, nr.4 (1), 1-23.
133. Hotărârea Guvernului *Cu privire la prelungirea moratoriului asupra controlului de stat*” nr. 810 din 29.06.2016. În: *Monitorul Oficial*, 01.07.2016, nr.184-192/871.
134. Hotărârea Guvernului Cu privire la constituirea, organizarea și funcționarea Agenției de Mediu nr. 549 din 13.06.2018 În: *Monitorul Oficial*, 22.06.2018, nr.210-223/603.
135. Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului nr. 145 din 25.08.2021. În: *Monitorul Oficial* nr.206-208/343din 01.09.2021.
136. Hotărârea Guvernului Cu privire la aprobarea Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030, nr. 624 din 30.08.2023 În: *Monitorul Oficial* din 27.11.2023, nr.448-451/1086.
137. Hotărârea Guvernului cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.314-317/634 din 23.07.2024;// Anexa 1.
138. Hotărârea Guvernului *Cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora*, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial* din 23.07.2024, nr.314-317/634.
139. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030, nr. 409 din 12.06.2024. În: *Monitorul Oficial* din 30.07.2024, nr.325-328/650.
140. IACUB, I. CHIPER, N. *Controlul exercitat asupra administrației publice: esență, forme, obiective și efecte*. În: *Revista Administrarea Publică*, Chișinău, 2017, nr. 4, p. 60. ISSN 1813-8489.
141. ЯКУНИНА И, ПОПОВ Н, *Методы и приборы контроля окружающей среды. Экологический мониторинг*. Ed. Universității tehnice din Tambov, Tambov, 2009, 188 p. ISBN 978-5-8265-0864-0.
142. IONIȚĂ, Gh., IONIȚĂ -BURDA, Șt. *Dreptul protecției mediului*. București: Universul juridic, 2024. 393 p. ISBN 978-606-39-1490-4.
143. IANCU, Gh. *Drepturile fundamentale și protecția mediului*. București: Regia autonomă „Monitorul Oficial”, 1998. 256 p.
144. Inspectoratul pentru Protecția Mediului, *Anuarul IPM - 2021 Protecția mediului în Republica Moldova*, Chișinău, 2022. 388 p.

145. Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Anuarul IPM - 2022 Protecția mediului în Republica Moldova, Chișinău, 2023. 386 p.
146. Institut de la Francophonie pour le développement durable et Université, Économie et gestion de l'environnement et des ressources naturelles, Québec, 2019. 266 p. ISBN 978-2-89481-298-3.
147. ISO. (n.d.). *Environmental management system (EMS)*. [citată scrieți data]. Disponibil: <https://www.iso.org/climate-change/environmental-management-system-ems>
148. КИЧИГИН, Н. *Правовые проблемы муниципального экологического контроля*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Moscova, 2004, 26 p.
149. Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* din 26.04.2012 nr.81/264; republicat în: *Monitorul Oficial* din 01.02.2024, nr.46-49/70.
150. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* din 31.08.2012, nr.181-184/595.
151. Legea nr.108 din 08.06.2020 privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.188-192/362 din 24.07.2020.
152. Legea nr. nr. 86 din 29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului. În: *Monitorul Oficial* nr.174-177/393 din 04.07.2014; republicat în: *Monitorul Oficial RM* nr.414-417/716 din 08.11.2023.
153. Legea nr. 1308-XIII din 25.07.1997, privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului. În: *Monitorul Oficial* nr. 57-58/515 din 04.09.1997; republicat în: *Monitorul Oficial* nr.147-149/1161 din 06.12.2001;//art.6.
154. Legea nr.1515-XII din 16.06.1993, privind protecția mediului înconjurător. În: *Monitorul Republicii Moldova* (Partea I) nr.10/283 din 1993.
155. Legea nr. 152 din 09.06.2022 cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.208-216/379 din 15.07.2022.
156. Legea nr. 440-XIII din 27.04.95 cu privire la zonele și fișiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* nr.43/482 din 03.08.1995.
157. Legea privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase nr. 108 din 18.06.2020. În: *Monitorul Oficial* din 24.07.2020, nr.188-192/362.
158. Legea privind supravegherea pieței și conformitatea produselor, nr. 162 din 22.06.2023. În: *Monitorul Oficial* din 27.07.2023, nr.272-273/468.

159. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” nr. 315 din 17.11.2022. În: *Monitorul Oficial* din 21.12.2022, nr. 409-410/758.
160. LEMAITRE, V., ș.a. *Commissariat général au développement durable. Le principe de proportionnalité dans l'évaluation environnementale*. Paris, 2019. ISSN: 2555-7564.
161. LENTON, T. M., WATSON, A. J. *Revolutions that made the Earth*. Oxford University Press, 2011.
162. LOVELOCK, J.E. *Gaia: A New Look at Life on Earth*. Oxford: Oxford University Press, 1979.
163. LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1996, 238 p.
164. LUPAN, E. *Dreptul mediului. Partea specială. Tratat elementar*. București: Lumina Lex, 1997, 527 p.
165. LUPAN E. *Dicționar de protecția mediului*. Ed. Lumina Lex, București, 1997. 231 p.
166. LUPAN, E. *Dreptul mediului înconjurător*. Ed. Tempus, București, 1992. 229. p. ISBN –
167. LUPAN, E. *Dreptul mediului*. Ed. Lumina Lex, București, 1993. 197 p. ISBN 973-96296-5-2.
168. ЛАЕВСКАЯ Е. *Введение в климатическое право (Introducere în dreptul climei)*. Minsk: Kolorgrad, 2024. 619 p. ISBN 978-985-896-716-1.
169. ЛАЗАРЕВА, Н. *Финансовый контроль как элемент управления финансовыми ресурсами территории*. 2000, 181 с. ISBN 5-7972-0244-1.
170. МАЛЫШЕВ, Д. *Организационно правовое обеспечение государственного контроля*. Autoreferat la teza de doctorat. Moscova, 2006. 34 p.
171. MANABE, S., WETHERALD, R.T. *The effects of doubling CO2 concentration on the climate of a general circulation model*. Journal of the Atmospheric Sciences, 32(1), 1975.
172. MANTA, P. *Suspendarea, revocarea și anularea actelor administrative*. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Seria Științe Juridice*, Târgu Jiu, Nr. 1/2011, p. 46. [citat 05.04.2025] Disponibil: file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/3_PANTELI MON_MANTA.pdf
173. MARQUET-PONDEVILLE, S. *Le controle de gestion environnementale d'une entreprise*, 22-eme Congres de l'AFC, May 2001, France, p. [citat 11.04.2025] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/MARQUET-PONDEVILLE.PDF>

174. MARINESCU, D., *Dreptul mediului înconjurător*. București: Șansa, 1996. 397 p. ISBN 973-9167-64-0.
175. MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2007. 755 p. ISBN 978-973-8929-68-5.
176. MARINESCU, D. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2010. 759 p. ISBN 978-973-127-378-5.
177. MINEA, E. *Controlul integrat al mediului și dezvoltarea durabilă*. În: Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. VIII, 2002, pag. 143. ISSN 1454-1378.
178. Minister de la transition ecologique et solidaire de la Republique Francaise, Minister de la justice de la Republique Francaise. *Mission d'évaluation des relations entre justice et environnement*, „Une justice pour l'environnement”, Paris, 2019, pag. 19. 99 p.
179. MUNTEANU, C., ș.a. *Ecologie și protecția calității mediului*. București: Editura Balneară, 2011, 84 p. ISBN 978-606-92826-9-4.
180. NAESS, A. *The shallow and the deep, long-range ecology movement: A summary. Inquiry*, 1973. 16 (1-4), p.95–100.
181. NADAH, T. *Le contrôle de gestion environnemental: une perspective contingente face aux défis environnementaux*. În: African Scientific Journal, vol. 3, nr. 3, décembre 2020. ISSN: 2658-9311.
182. NEGOIȚĂ, A. *Drept administrativ și știința administrației*. Ed. Atlas Lex, București, 1993. 265 p. ISBN 973-9592-3-6.
183. NICOLAU, I. *Dreptul mediului*. Ed. Pro Universitaria, București, 2021, 156 p. ISBN 978-606-26-1443-0.
184. НИЖНИК, Л. *Организационные и экономико-правовые гарантии реализации права на благоприятную окружающую экологическую среду*. Teză de doctor în drept. Moscova, 2019. 166 p. [citat 01.12.2024]. Disponibil:
185. <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/teza%20645cf6c2cfe4312f5f67ae7f36d8f3f3.pdf>
186. ODUM, E. P., & ODUM, H. T. *Fundamentals of ecology*. Philadelphia: W.B. Saunders Company, 1953.
187. OECD, *Comparative analyses of environmental regulation and enforcement* 1984.
188. OLARU, E. *Dicționar de ecologie și protecție a mediului*. Chișinău: Ed. Tehnica – UTM, 2015. 76 p. ISBN 978-9975-45-378-3.

189. ONEȚ, C. *Dreptul mediului*, Ed. Universul Juridic, București. 2017, 445 p. ISBN 978-606-39-0175-1. 445 p.
190. ORLOV, M., BELECCIU, Șt. *Drept administrativ*. Ed. Elena V.I., Chișinău, 2005, 270 p. ISBN 9975-935-88-5.
191. OSCE. (2019). *Promoting Good Environmental Governance through Environmental Performance Reviews*. [citată scrieți data] Disponibil: <https://www.osce.org/occea/446368>
192. OSTROM, E. *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
193. OȚEL, M. *Răspunderea internațională în domeniul mediului*. București: Universul Juridic, 2009. 348 p. ISBN 978-973-127-106-4.
194. PETRESCU, R. *Drept administrative*. București: Hamangiu, 2009. 633 p. ISBN 978-606-522-140-6.
195. PENESCU, A. *Ecologia și protecția mediului*. București: Ed. Ceres, 2015, 200 p. ISBN 978-973-40-1092-9.
196. PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Universul Juridic, 2024. ISBN 978-606-39-1434-8
197. PODARU, O. *Drept administrativ*. Editura Hamangiu, 2022, 259 p. ISBN/ISSN 978-606-27-2059-9.
198. POPESCU, E. *Distingerea dintre controlul administrativ-jurisdicțional și controlul judecătoresc al actelor administrației publice*. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși”*, Seria Științe Juridice, Târgu Jiu, 2014, nr. 1, p. 100-102.
199. POPESCU, R. GHEORGHE, A. *Producerea efectelor juridice ale actelor normative*. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 2(31)/2012, 133 p. ISSN 1454-1378.
200. ПЕТРОВ В.В. *Научные труды*. Избранное / сост. Т.В. Петрова – М.:Статут, 2014. 56 с.
201. ПЕТРОВ В.В. *Экологическое право России*. Москва: Бек, 1995, 557 с. ISBN 5-85639-045-8.
202. ПИРОГОВА, Е . *Правовые и организационные основы деятельности федеральных органов исполнительной власти в сфере природопользования и охраны окружающей среды*. Autoreferat la teza de doctor în drept. Moscova, 2010, 27 p.
203. Raportul CNA privind rezultatele evaluării integrității instituționale în cadrul Inspectoratului pentru Protecția Mediului, Chișinău, 2020, p. 37. [citată: 05.04.2025] Disponibil:

<file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Raport%20%20CNA%20pe%20Insp%20Mediului%202022.pdf>

204. RALON, P., et al. *Environmental performance and sustainable development: a composite index approach for European countries*. Palgrave Communications, 10 (1), p.1-12. 2023 [citată scrieți data] Disponibil: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01545-w>
205. RAȚĂ, S. *Forme de control a activității autorităților administrației publice și interferența lor în procesul de administrare*. În: Revista Administrarea Publică, nr. 2, Chișinău, 2011. ISSN 1813-8489.
206. *Regulamentului privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 508 din 17.07.2024. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.08.2024, nr. 341-343.
207. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 548 din 13 iunie 2018, cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru protecția mediului. În: *Monitorul Oficial* din 22.06.2018 nr.210-223/602.
208. *Regulamentul de stabilire a normelor privind controalele și alte măsuri de asigurare a trasabilității și conformității în cadrul producției ecologice și etichetarea produselor ecologice*, aprobat prin Hotărârea Guvernului Cu privire la sistemul de control și certificare a producției ecologice, recunoașterea organismelor de control și supravegherea activității acestora, nr. 433 din 21.06.2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 23.07.2024, nr.314-317/634.
209. Regulamentul privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 587 din 31.07.2020. În: *Monitorul Oficial* din 07.08.2020, nr.199-204.
210. Regulamentul privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* din 07.08.2020, nr.66-71.
211. Regulamentul privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial Republicii Moldova* din 21.03.2014, nr.66-71.

212. Regulamentului rețelei naționale de observare și control de laborator asupra contaminării (poluării) mediului înconjurător cu substanțe radioactive, otrăvitoare, puternic toxice și agenți biologici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 961 din 21.08.2006. În: *Monitorul Oficial* din 08.09.2006, nr. 142-145.
213. Regulamentul privind autorizarea, construcția, înregistrarea, controlul și exploatarea sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 508 din 17.07.2024. În: *Monitorul Oficial* din 06.08.2024, nr.341-343/666.
214. Regulamentul privind controlul emisiilor de compuși organici volatili rezultați din depozitarea și din distribuția benzinei de la terminale la stațiile de alimentare cu produse petroliere, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 587 din 31.07.2020. În: *Monitorul Oficial* din 07.08.2020, nr.199-204/713.
215. Regulamentul privind controlul și supravegherea de stat a activităților nucleare, radiologice și a regimului de neproliferare a armelor nucleare”, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 153 din 28.02.2014. În: *Monitorul Oficial*, 21.03.2014, nr.66-71/195.
216. Protecția mediului – acțiuni și rezultate: publicație ecologică consacrată zilei internaționale a mediului – compendiu publicitar de mediu (evenimente, experiențe, etc.). Chișinău: Ed. Elan Poligraf, 2010, 50 p.
217. ПАРИШ, Л., БАРИШНИКОВА Е. *Теория и практика экологического мониторинга*. Ekaterinburg: Ed. UrGPU, 2023, 81 p. ISBN – 978-5-7186-2133-4.
218. ROWELL, A., KENWORTHY B., *The Psychology of Environmental Law*. New York: New York University Press, 2021.
219. FISCHMAN R., RUHL J.B. *Endangered Species Act at 50: Science, Policy, and the Future of Conservation*. Science 382, no. 6675 (2023): 1385-1387.
220. ROJANSCHI, V., ș.a. *Elemente de economia și managementul mediului*. București: Ed. Economică, 2004, 671 p. ISBN 973-590-982-0.
221. САВИН А. *Соотношение понятий: экологический контроль и экологический надзор*. În: Труды Института государства и права Российской Академии Наук. Москва, 2010, p. 215-225 [citat 19.04.2025] Disponibil: <http://cyberleninka.ru/article/n/sootnoshenie-ponyatiy-ekologicheskiiy-kontrol-ekologicheskiiy-nadzor>
222. SALCĂ-ROTARU, C. M. *Dreptul integrat al mediului*. Partea generală. București: Ed. Pro Universitaria, 2023, 275 p. ISBN 978-606-26-1675-5.

223. SANDU, F., și alții. *Combaterea criminalității economico-financiare în domeniul protecției mediului*. București: Ed. Pro Universitaria, 2021, 245 p. ISBN 978-606-26-1483-6.
224. SANDULESCU-NICOLAU, I., *Natura complexă a raporturilor juridice de dreptul mediului – realitate și perspective*. În: Reglementările juridice naționale și comunitare în europa începutului de secol XXI. Constanța: Ed. Europolis , 2007. 680 p. ISBN 978-973-676-237-6.
225. SĂRARU, C. *Drept administrativ*. Vol. II. București: Ed. Universul Juridic, 2024, 260 p. ISBN 978-606-39-1401-0.
226. ШАХРАЙ И *Некоторые проблемы правового регулирования экологического контроля*. În: Revista Юстиция Беларуси, nr. 3 (180), martie 2017, p. 43-44. [citat 01.12.2024] Disponibil: <file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/1%20bibliografie%20relevanta/%D0%A8%D0%B0%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%B9%20%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BB%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%202017.pdf>
227. SÂRGHI, E. *Considerații cu privire la regimul juridic al terenurilor în lumina dreptului Uniunii Europene*. În: Analele științifice ael Universității „Alexandru Ioan Cuza”. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2023, nr. 2, p. 125. ISSN: 1221-8464.
228. SÎMBOTEANU, A. *Administrația publică: prin reformare spre modernizare*. Chișinău: CEP USM, 2013. 348 p. ISBN 978-9975-71-349-8. 351/354(075).
229. Sistemul de asigurare a respectării legislației de mediu în Republica Moldova. Situația actuală și recomandări (Raport elaborat în cadrul „Acțiunii Uniunea Europeană pentru mediu” (EU4Environment), proiect finanțat de Uniunea Europeană și implementat de OCDE, Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite, Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială și Banca Mondială.), 2022, p. 11 [citat 08.12.2024] Disponibil: [file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Environmental-compliance-assurance-system-in-the-Republic-of-Moldova-ROM%20\(1\).pdf](file:///D:/controlul%20ecologic/7%20BIBLIOGRAFIE/3%20BIBLIOGRAFIE/Environmental-compliance-assurance-system-in-the-Republic-of-Moldova-ROM%20(1).pdf)
230. *Suivi environnemental de la phase de réalisation avec contrôle intégré des résultats*. Publié par l’Office fédéral de l’environnement OFEV Berne, 2007. 83 p.
231. СТРЕЛЬНИК В. *Экологический контроль как элемент управления по стандартам ISO в сфере охраны недр*. În: Revista Legea și Viața, nr. 10/3, Chișinău, 2013, 200 p.

232. TAO, Y. și alții. *Assessing the greenhouse gas emissions of remote and hybrid work*. Proceedings of the National Academy of Sciences, 120(41), 2023. e2305888120. <https://doi.org/10.1073/pnas.2305888120>
233. ȚARCĂ, Ștefan. *Tratat de dreptul mediului*. București: Lumina Lex, 2010. 573 p. ISBN 978-973-758-216-4.
234. TROFIMOV, Igor. Reflecții teoretice privind răspunderea patrimonială în dreptul mediului. În: *Administrarea Publică*, 2015, nr. 1(85), p. 49-56. ISSN 1813-8489.
235. TROFIMOV, I. *Dreptul mediului*. Partea specială. Chișinău, 2000, 222 p.
236. TROFIMOV I., DIACONU L. *Theoretical Repercussions Regarding The Determination of The Framework of Legal Reports*, In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition.Vol.8 nr.1fall 2022, Germania, Wiesbaden, p.46-53. ISSN 2365-3353.
237. TROFIMOV I., DIACONU L. *Determinarea cadrului raporturilor juridice de protecție a mediului prin prisma instrumentelor de reglementare utilizate în dreptul mediului* Determining the framework for environmental legal reporting through the prism of the regulatory toolkit used in environmental law. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova*, 2024, nr. 19, p.98-106. ISSN 1857-0976.
238. TROFIMOV I., DIACONU L. *Environmental Control as The Main Instrument for Ensuring Environmental Protection in XXI. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management* – Plovdiv/Bulgaria, March 16-17, 2024. p.193-197. ISBN 978-619-203-485-6.
239. Trofimov, Igor, DIACONU, Luminita. *Approaches regarding The Framework of Legal Reports:Environmental Protection and The Instruments used in Environmental Law*. In: Conferința științifică internațională Statul de drept: Între realitate și deziderat, 17-19 mai 2024, Cluj-Napoca/România, p.290-298. ISBN 978-606-39-1611-3.
240. TROFIMOV, I. *Răspunderea pentru daunele de mediu – o răspundere civilă sau una proprie dreptului mediului*. În: *Reglementările juridice naționale și comunitare în europa începutului de secol XXI*. Constanța: Ed. Europolis, 2007. 680 p. ISBN 978-973-676-237-6.
241. TROFIMOV I., DIACONU L. *Approaches regarding The Framework of Legal Reports: Environmental Protection and The Instruments used in Environmental Law: Statul de drept: Intre realitate și deziderat*: conf. șt. inter., 17-19 mai 2024, Cluj-Napoca/România, p.290-298. ISBN 978-606-39-1611-3.

242. TROFIMOV, I., CREȚU, A. *Drept procesual contravențional*. Ed.: Cartea Militară, Chișinău, 2017. ISBN 978-9975-3163-1-6.
243. TROFIMOV, I. *Dreptul mediului*. Chișinău: Editura Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002, 203 p. ISBN 9975-930-42-5.
244. TROFIMOV I., DIACONU L. *Different Approaches Concerning the Framework of Legal Reports: Environmental Protection and The Instruments Used in Environmental Law*. In: EMIDWORLD’23 International Congress on Economics, Public Finance Business & Social Sciences held in Kütahya/ Türkiye from November 09-11, 2023, p.819, e-ISBN: 978-975-7120-50-6.
245. ТИЩЕНКО С. *Проблемы государственного экологического контроля в субъектах Российской Федерации. Административно-правовые аспекты*. Autoreferat al tezei de doctor în drept. Nijni-Novgorod, 2007. 26 p.
246. UNEP (2019) *Dramatic Growth in Laws to Protect Environment but Widespread Failure to Enforce*. [citat 01.03.2025] Disponibil: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/dramatic-growth-laws-protect-environment-widespread-failure-enforce>
247. URSU, V. *Noțiunea și situația legislației ecologice ale țărilor membre ale CSI pe exemplul Republicii Armenia, Republicii Bielarusi, Federației Ruse și Ucrainei: analiza juridică comparativă*, în Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2007, nr.6, p. 243. ISSN 1857-2081.
248. URSU, V. *Законодательное регулирование экологической экспертизы*. În: Analele științifice ale USM, Seria Științe Socio-Umane, vol. 1, Chișinău, 2000, p.. 207 ISSN 1811-2668.
249. U.S. Environmental Protection Agency (2025) *Pollution Prevention Law and Policies*. [citat 01.03.2025] Disponibil: <https://www.epa.gov/p2/pollution-prevention-law-and-policies>
250. VEDINAȘ V. *Dreptul administrativ. Abordări contemporane sau despre „privatizarea” sa forțată*. În: Revista de Drept public. București: Universul Juridic, 2017, nr. 4, p. 15. ISBN 1224-48721704.
251. VEDINAȘ, V. *Drept administrativ*. București: Universul Juridic, 2020, 658 p. ISBN 978-606-39-0564-3.
252. VERNADSKY, V.I. *The biosphere* (translated by D.B. Langmuir in 1998). Springer-Verlag. 1926.

253. ВЛАСОВ, В. *Государственное управление в сфере охраны окружающей среды и природопользования: вопросы теории и практики*. Autoreferat la teza de doctorat. Ed. Academiei Juridice de Stat din Ural, Ecaterinburg. 26 p.
254. VOICAN, M. *Actul administrative*. Ed. Universitaria, Craiova, 2018. 214 p. ISBN 978-606-14-1390-4.
255. ZAMFIR, P. *Dezvoltarea durabilă prin asigurarea securității ecologice*. În: Revista Națională de drept, Chișinău, 2009, nr. 10-12, p. 68. ISSN 1811-0770.
256. ZAMFIR, P. TROFIMOV, Ig. *Dreptul mediului. Partea generală*. Chișinău, 1998, 176 p.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemna, Diaconu Luminița, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Diaconu Luminița

Data:



Luminita Diaconu

Data nașterii: 12/04/1974 | **Cetățenie:** moldoveană | **Număr de telefon:**

(+373) 068437734 (Număr de telefon mobil) | **E-mail:** lumidiaconu74@gmail.com |

Adresă: B.Bodoni 59 str., 2005, Chisinau, Moldova (Muncă)

EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ

09/2022 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

COORDONATOR AMERICAN CENTER OF ASEM THE ACADEMY OF ECONOMIC STUDIES OF MOLDOVA

12/2023 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

MC MEMBRU PENTRU COST ACTION CA 22139 COST ASSOCIATION - EUROPEAN COOPERATION IN SCIENCE AND TECHNOLOGY ·

01/2024 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

MC MEMBRU PENTRU COST ACTION CA 22128 COST ASSOCIATION - EUROPEAN COOPERATION IN SCIENCE AND TECHNOLOGY

08/2006 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

LECTOR ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

08/1999 – 09/2008 Chisinau, Moldova

LECTOR UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

09/1995 – 09/1997 Chisinau, Moldova

LECTOR UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINA SI FARMACIE TESTEMITEANU

EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

10/2021 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

DOCTORAND Academia Stefan cel Mare a MAI din Moldova

11/2008 – 10/2012 Chisinau, Moldova

DOCTORAND UPS I.Creanga

09/2001 – 05/2002 Chisinau, Moldova

STUDII MASTERAT The American Studies Center, Universitatea de Stat din Moldova

Adresă 60, Livezilor str., Chishinau, Republic of Moldova, Chisinau, Moldova

08/1997 – 06/1999 Moldova

STUDII LICENTA LIMBI MODERNE,USM Universitatea de Stat din Moldova

Adresă 60, Livezilor str., Chishinau, Republic of Moldova, Moldova

09/1991 – 06/1996 Chisinau, Moldova

STUDII LICENTA FACULTATEA FILOSOFIE Universitatea de Stat din Moldova

Adresă 60 Livezilor str., Chishinau, Republic of Moldova, Chisinau, Moldova

05/2024 – 05/2024 Zagreb, Croația

MOBILITATE ACADEMICA Universitatea din Zagreb,Croatia



05/2024 – 05/2024 Coimbra, Portugalia

MOBILITATE ACADEMICA IN CADRUL COST Universitatea din Coimbra, Portugalia

10/2024 – 10/2024 Polonia

MOBILITATE ACADEMICA ERASMUS-TRAINING WSB Academy

09/2024 – 09/2024 Liverpool, Regatul Unit

MOBILITATE ACADEMICA PENTRU LIDERI DE PROIECTE COST John Moore University

10/2024 – 10/2024 Bruxelles, Belgia

MOBILITATE ACADEMICA COST COST

02/2025 – 02/2025 Praga, Cehia

MOBILITATE ACADEMICA IN CADRUL COST Universitatea Tehnica din Praga

03/2025 – 03/2025 Elveția

MOBILITATE ACADEMICA Universitatea tehnica din Lausanne, Elvetia

04/2025 – 04/2025 Polonia

MOBILITATE ACADEMICA Universitatea din Wroclow

05/2025 – 05/2025 Bucuresti, România

MOBILITATE ACADEMICA Universitatea Spiru Haret Bucuresti

06/2025 – 07/2025 Regatul Unit

MOBILITATE ACADEMICA Universitatea din Sheffield

05/2025 Usak, Turcia

MOBILITATE ACADEMICA DE PREDARE -ERASMUS Usak University, Turcia

● COMPETENȚE LINGVISTICE

Limbă(i) maternă(e): **ROMÂNĂ**

Altă limbă (Alte limbi):

	COMPREHENSIUNE		VORBIT		SCRIS
	Comprehensiune orală	Citit	Exprimare scrisă	Conversație	
ENGLEZĂ	C2	C2	C2	C2	C2
FRANCEZĂ	B1	B1	B1	B1	A2
SPANIOLĂ	A2	A2	A2	A2	A2
RUSĂ	C2	C2	C2	C2	C2

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

● COMPETENȚE

Microsoft Office package: Microsoft Word, Excel, PowerPoint, Access | Google meet, Microsoft powerpoint | Microsoft Office (Outlook, Excel, Word, PowerPoint) | Video Conferencing (Zoom, Teams, Skype, Webex) - Advanced

● PERMIS DE CONDUCERE

Permis de conducere: B

● PROIECTE

04/2019 – 12/2020

Membru The Speakers Program Project, finantat de USA Government.

Proiectul a avut scopul de a aduce în Moldova lideri de afaceri și academicieni notorii din SUA, în special la Academia de Studii Economice din Moldova, pentru a spori cunoștințele de bază ale studenților, a elimina barierele în comunicare și a familiariza poporul nostru cu cultura, valorile, tradițiile, politica și economia americană

09/2023 – ÎN CURS

Membru The Fulbright Visiting Scholar Program

Mark Siegel, un profesor titular de la Universitatea San Diego, California, SUA, a fost acceptat ca vizitator Fulbright scholar de către Departamentul de Stat al SUA pentru a preda la ASEM timp de 1,5 an academic cursuri de afaceri, risk management pentru studenți, studenți MA și mediul academic datorita propunerii de proiect depus de mine cu sustinerea decanatului

10/2024 – ÎN CURS

MC pentru COST 23113 CLIMENT Schimbarile Climatice si afectiunile legate de sanatatea populatiei

Problemele de sănătate mintală reprezintă o problemă majoră în Europa, iar schimbările climatice sunt o forță majoră care prezintă un risc tangibil cu consecințe imprevizibile. Cu toate acestea, legătura dintre schimbările climatice și sănătatea mintală rămâne în mare parte neexplorată, în special în ceea ce privește evaluarea impactului la nivel individual și societal, precum și posibilitățile de tratament. CliMent își propune: a) să înțeleagă mai bine modul în care schimbările climatice afectează sănătatea mintală în Europa; b) să exploreze strategiile de adaptare și să le dezvolte în continuare; c) să pună în aplicare intervenții comportamentale pe termen scurt pentru a instiga societatea să acționeze; și d) să pună în aplicare modalități pe termen lung pentru a promova durabilitatea. CliMent va valorifica potențialul rețelei europene și va face legătura între mai multe discipline pentru a aborda provocările legate de sănătatea mintală legate de schimbările climatice. Rezultatele preconizate sunt multiple și cu multiple fațete, inclusiv (dar fără a se limita la): acumularea și consolidarea dovezilor științifice; sprijinirea carierei cercetătorilor în domeniul sănătății, responsabilizarea cetățenilor, a educatorilor și a factorilor de decizie prin intermediul comunităților de practică specializate în abordarea efectelor schimbărilor climatice asupra sănătății. Ca atare, CliMent va ajuta Europa să își mențină bunăstarea individuală și societală în contextul provocărilor generate de schimbările climatice.

10/2024 – ÎN CURS

MC pentru COST 23114 RELINK 2

Acțiunea RELINK2 va intensifica eforturile existente de punere în rețea a cercetătorilor din diferite medii disciplinare și țări din UE și nu numai, pentru a aborda două probleme:

(1) Cum pot democrațiile să își recâștige legitimitatea și să refacă legătura dintre instituțiile reprezentative și cetățeni folosind avantajele tehnologiilor digitale?

(2) Cum se pot conecta organizațiile politice cu grupurile marginalizate digital, dar active politic (persoanele în vârstă) și cu cele active digital, dar marginalizate politic (tinerii cetățeni)?

În acest sens, RELINK2 își propune să găsească răspunsuri la trei lacune de cercetare: a) principalele consecințe organizaționale ale transformării digitale și impactul acestora asupra strategiilor de reconectare, b) eficacitatea transformărilor digitale în reconectarea structurilor intermediare cu societatea, c) punerea în aplicare a strategiilor de reconectare a organizațiilor politice cu grupurile marginalizate, bazate pe utilizarea responsabilă a instrumentelor digitale. Acest lucru necesită un cadru analitic interdisciplinar și coordonat. RELINK2 va oferi noi oportunități de consolidare a dezvoltării carierei grupurilor țintă specifice și de diseminare a cunoștințelor către țările și organizațiile politice cu capacități reduse în domeniul acțiunii. Implicația practică a acțiunii este de a crea un impact dincolo de rețea. RELINK2 va dezvolta o cooperare strânsă cu părțile interesate pentru a integra un punct de vedere neacademic, a identifica bunele practici și a pregăti recomandări. Acțiunea își propune să își îndeplinească obiectivele prin producerea și schimbul de cunoștințe cu părțile interesate relevante.

10/2024 – ÎN CURS

MC pentru COST 23118 FOGOS Sustenabilitatea spatiului aerian



Europa se confruntă cu mize geopolitice, socio-economice și de mediu în creștere rapidă în spațiul cosmic. Industria spațială europeană este esențială pentru creșterea economică și inovare. Organizațiile științifice europene sunt în fruntea științelor spațiale mondiale. Infrastructurile de sateliți orbitali joacă roluri diverse și esențiale pentru telecomunicațiile și navigația europeană. În viitor, explorarea în continuare a sistemului solar deține un potențial vast pentru descoperiri științifice și dezvoltare socio-economică, posibil inclusiv prin exploatarea diferitelor tipuri de resurse spațiale. Acțiunea COST „Guvernanța spațiului cosmic orientată spre viitor: Towards Peace, Equity, and Environmental Integrity” (FOGOS) reunește cercetători din Europa și nu numai, care lucrează la diverse aspecte ale guvernării spațiale și ale viitorului spațiului în diverse discipline științifice. Pornind de la un concept cuprinzător de durabilitate care include pacea, echitatea și integritatea mediului ca componente de bază, scopul FOGOS este de a îmbunătăți înțelegerea mecanismelor și proceselor de guvernare care pot facilita realizarea unui viitor spațial durabil pentru Europa spre mijlocul secolului XXI. FOGOS se va angaja într-un bilanț al mecanismelor și proceselor de guvernare existente, va evalua potențialele deficite, lacune și inconsecvențe ale acestora și va propune recomandări de politică în vederea unui mare târg politic aliniat la realizarea unui viitor spațial durabil în următoarele aproximativ trei decenii. Acțiunea va face acest lucru prin implicarea factorilor de decizie politică și a părților interesate din industrie, știință și societatea civilă. Prin activitățile sale de creare de rețele și de consolidare a capacităților, FOGOS va plasa Europa în centrul dezbaterii globale contemporane privind spațiul cosmic și viitorul acestuia.

10/2024 – ÎN CURS

MC pentru COST 23147 GOBLIN

Scopul final al acțiunii este de a crește și de a îmbunătăți cunoștințele publice deschise disponibile în Europa și în afara acesteia. Scopul este de a furniza o tehnologie de grafice de cunoștințe la scară largă, de înaltă calitate, interdomenii și multilingve, care să poată fi utilizată, reutilizată și redistribuită gratuit prin reunirea persoanelor și comunităților interesate de tehnologiile grafurilor de cunoștințe pentru a lucra împreună pe teme legate de ingineria grafurilor de cunoștințe, gestionarea grafurilor de cunoștințe și utilizarea grafurilor de cunoștințe.

PENTRU CINE: Pentru comunitățile științifice și părțile interesate din sectorul public și industrial, care dezvoltă soluții de grafice de cunoștințe deschise pentru domenii precum patrimoniul cultural, alimentația și agricultura, științele vieții, știri și mass-media.

10/2024 – ÎN CURS

MC pentru COST 23157

MultiViewLCSA își propune să reunească mediul academic, industria și factorii de decizie politică într-o rețea paneuropeană pentru a avansa frontiera cercetării în domeniul evaluării durabilității ciclului de viață (Life Cycle Sustainability Assessment - LCSA) pentru a facilita modelele de afaceri durabile (Sustainable Business Models - BM). Pe de o parte, LCSA se află într-o stare relativ imatură, caracterizată prin maturitate variată în ceea ce privește evaluarea celor trei piloni ai sustenabilității (de mediu, economic și social), disponibilitate și calitate limitate ale datelor, metodologie de integrare nearmonizată și instrumente LCSA manuale cu cerințe ridicate privind competențele personale. Pe de altă parte, BM emergente, cum ar fi BM de servitizare și BM dematerializate, sunt în plină dezvoltare. Sectoarele de activitate mai tradiționale încearcă să le exploreze pentru a căuta noi puncte de creștere a profitului. Împinse de reglementările stricte privind durabilitatea, acestea sunt dispuse să pună în aplicare scenarii de afaceri durabile cu ajutorul BM inovatoare. Cu toate acestea, actuala metodologie LCSA evaluează durabilitatea pe baza produsului, mai degrabă decât pe baza modului de creare a valorii, și este prea generală pentru a organiza datele din punctul de vedere al BM. Având în vedere viziunea de a construi o societate durabilă, această acțiune va crea o comunitate interdisciplinară care va implica expertiza necesară pe întregul lanț valoric pentru a găsi soluții fezabile în ceea ce privește tehnica de modelare a perspectivelor multiple pentru LCSA, cadrul de guvernare a datelor și instrumentul automat LCSA. Aceasta va consolida colaborările dintre țările din întreaga Europă și din afara ei, cu preocuparea țărilor cu o intensitate mai mică a cercetării. MultiViewLCSA se va concentra puternic pe schimbul de cunoștințe și va încuraja cercetătorii aflați la începutul carierei să joace roluri de conducere în cadrul acțiunii pentru a-și accelera dezvoltarea carierei.

● COMPETENTE DE COMUNICARE SI INTERPERSONALE

Competente de training si diseminare

Comunicare eficienta in echipa, abilitati de Training si Public Speaking.

În calitate de coordonator al Centrului American al ASEM, am avut întotdeauna o mare plăcere în organizarea de evenimente, cum ar fi webinarii, seminarii, prelegeri publice, etc, invitând vorbitori din străinătate pentru a vorbi pe diferite teme în fața studenților noștri și a personalului academic. În plus, sunt foarte preocupată de subiecte cum ar fi



dreptul public, dreptul mediului, drepturile omului, etc, scriind articole științifice, participând la diverse conferințe internaționale, cum ar fi România, Germania, Bulgaria, Malta, Turcia, etc

● **COMPETENTE ORGANIZATORICE**

Abilitati de leadership

Leadership puternic și abilități excelente de comunicare, cu o atitudine pozitivă, responsabilă, orientată spre sarcini de lucru, cu deprinderi de multitasking și obținând rezultate excelente.

08/2019 – ÎN CURS

Abilitati de Time Management

Deprinderi acumulate în cadrul proiectului Speakers Program, unde am fost membru. La fel și în calitate de Coordonator al Centrului American ASEM, unde organizez și coordonez mai multe evenimente cu regularitate

Abilitati de gandire analitica si critica

Aceste abilitati au fost dobândite în perioada 1991-1996, fiind studenta la Facultatea de Filosofie, la Universitatea de Stat din Moldova, unde după absolvire am fost invitată să predau Filosofia la Universitatea de Stat de Medicină "N. Testemiteanu"

● **HOBBY-URI ȘI TEME DE INTERES**

Protectia mediului, sustenabilitate si economia circulara

● **VOLUNTARIAT**

08/2019 – ÎN CURS Chisinau

Coordonator The American Center of ASEM- pe rol de voluntariat

● **OPERE DE CREAȚIE**

2013 – ÎN CURS

Authorized translator-English Romanian, Romanian-English , License issued by The Ministry of Justice, Republic of Moldova, Credential ID -AT.Nr.442 , issued on 27.06.13.

06/2013 – ÎN CURS

traducator autorizat

03/2025 – ÎN CURS

Evaluator al articolelor in cadrul IGI-GROUP, SCOPUS si Web of Science Publishing House, USA.

● **PUBLICAȚII**

Publications

Publicatii in reviste

1. DIACONU, Luminița. Determinări psihopedagogice ale abordării comunicative în predarea limbii engleze . In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*, 2012, nr. 9(59), pp. 43-47. ISSN 1857-2103.

2. DIACONU, Luminița. Competența comunicativă și oportunitățile de învățare: o abordare interacționistă . In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*, 2012, nr. 9(59), pp. 38-42. ISSN 1857-2103.

3. Diaconu Luminița, Multilingualism As A Contemporary Phenomenon: Its Potential for Teachers and Learners. În: Jean Monnet: Inovații și antreprenariat: Generator de valoare socială și creștere economică: CSIE Working Papers, Conferința științifică internațională din 22-23 septembrie 2017, Chișinău, ASEM, 2017, vol. VII, p.20-24, 0,25 c.a., ISSN 2537-6187

4.Luminita DIACONU, Theoretical Repercussions Regarding The Determination of The Framework of Legal Reports, In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition 2022, Vol.8 nr.1., fall 2022, Germania, Wiesbaden, p.46-53. ISSN 2365-3353

5.DIACONU, Luminița. Criminal and Contraventional Liability in Environmental Law. In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition Vol.10,nr.2.,noiembrie 2023,Germania,Wiesbaden, pp. 68-79. ISSN 2365-3353

6. DIACONU, Luminița. Criminal and Contraventional Liability in Environmental Law. In: Compliance Elliance Journal (CEJ) Fall Edition . Vol.10,nr.2.,noiembrie 2023,Germania,Wiesbaden, pp. 68-79. ISSN 2365-3353

7.DIACONU, Luminița *Considerations About The Ecological Expertise And The Environmental Impact Assessment*;In Compliance Elliance Journal (CEJ) Spring Edition Vol.10,nr.1,mai,2024 :Germania,Wiesbaden, pp. 18-27;. ISSN: 2365-3353

8. DIACONU, Luminița*Reflections on Ecological Expertise As An Instrument of Environmental Control*:In Compliance Elliance Journal (CEJ) Spring Edition Vol.10,nr.1,,mai,2024,,Germania,Wiesbaden, . pp..28-36 ISSN 2365-3353

9. DIACONU, Luminița.*The Environmental Control Provisions Related to Human Activities and Their Potential Impact on The Environment*; Compliance Elliance Journal (CEJ) 2024, Vol.10, Nr.2; 45-59. ISSN-2365-3353;

10.TROFIMOV, Igor, DIACONU, Luminița. *Determinarea cadrului raporturilor juridice de protecție a mediului prin prisma instrumentelor de reglementare utilizate în dreptul mediului* Determining the framework for environmental legal reporting through the prism of the regulatory toolkit used in environmental law.*Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova*,2024,Nr. 19, 98-106. ISSN 1857-0976.

11. DIACONU, Luminița.*Mecanisme juridice pentru dezvoltarea sustenabila si controlul ecologic* ;Revista stiintifico practica Legea si Viata,nr.3,2024,106-119, ISSN 2587-4365

12. DIACONU, Mihail & DIACONU Luminița. [*Controlul ecologic si eficientizarea politicii de performanță fiscală*](#) - Environmental Control and The FiscalPerformance Policy in: *Revista nationala de drept*,nr.1,2024,68-77,ISSN-1811-0770

13. DIACONU, Luminița ECOLOGICAL EXPERTISE AND ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT: REFLECTIONS ON CHALLENGES, APPROACHES, AND CROSS COUNTRY DIFFERENCES, In: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul; ,Ediie semestrială,nr.2,2024,85-103, ISSN 2345-1858

Capitole in Monografii,publicate peste hotare

14. M. PISANIUC, L DIACONU, M.CEBAN Capitolul 1.THE BIG DATA DESIGN - A MODERN CHALLENGE IN DEVELOPING AN INNOVATIVE BUSINESS MODEL În monografia colectivă INTELLEKTUELLES KAPITAL - DIE GRUNDLAGE FÜR INNOVATIVE ENTWICKLUNG WIRTSCHAFT, MANAGEMENT UND MARKETING, ISSN 2709-2313 Monographic series «European Science» ScientificWorld-NetAkhatAV Karlsruhe 2021, p.8-40, 3

15.Luminita DIACONU *Environmental Control and Fiscal Policy* În monografia colectivă Theory and Applied Fiscal Policy : Empirical and Theoretical Studies, ISBN: 9783631932513, Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Berlin, Germany, 2024,p.77-88